

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ: Σ.Ε.Υ.Π.

ΤΜΗΜΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΣΤΑΣΕΙΣ ΟΣΩΝ ΑΦΟΡΑ ΤΟΝ ΓΑΜΟ -

ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΗΜΕΡΑ

ΠΑΤΡΑ ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1994

ΣΤΑΣΕΙΣ ΟΣΩΝ ΑΦΟΡΑ ΤΟΝ ΓΑΜΟ -

ΑΝΤΙΔΗΨΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΗΜΕΡΑ

Μετέχουσες σπουδάστριες:

Ζαμπάρα Αγγελική

Σιώτα Παναγιώτα

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ:

Γραβάνη Ελισάβετ

Π τ ο χ ι α κ ή ε ρ γ α σ ί α για την λήψη του
πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία από το τμήμα Κοινω-
νικής Εργασίας της Σχολής Επαγγελματίων Υγείας και
Πρόνοιας του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος
(Τ.Ε.Ι.) Πάτρας.

ΠΑΤΡΑ ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1994

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	885
----------------------	-----

Η Επιτροπή για την έγκριση της
Πτυχιακής εργασίας:

Υπογραφή:

Γραβάνη Ελισάβετ
Επίκουρη Καθηγήτρια

Υπογραφή:

DR. Ιωαννίδου - Τζόνσον - Τουρνά Αμαλία
Καθηγήτρια

Υπογραφή:

Γαϊτάνη Ρεγγίνα
Καθηγήτρια Εφαρμογών

Α Ν Α Γ Ν Ω Ρ Ι Σ Η

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την υπεύθυνη καθηγήτρια κ. Γραβάνη Ελισάβετ, Ψυχολόγο, για την συνεργασία, την βοήθεια και την υποστήριξη στη μελέτη αυτή.

Επίσης ευχαριστούμε τους σπουδαστές και φοιτητές που δέχτηκαν να πάρουν μέρος στην έρευνα αυτή, καθώς και τους εκπαιδευόμενους του γραμματειακού τμήματος της Υ.Ε.Ε.Α. του Κέντρου Ψυχικής Υγιεινής Παρ. Πάτρας, που ανέλαβαν τη δακτυλογράφηση της πτυχιακής εργασίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η μελέτη αυτή στοχεύει στην θεωρητική προσέγγιση του θεσμού του γάμου μέσα από τις διάφορες μορφές που πέρασε και τις αλλαγές που έχει υποστεί στις μέρες μας και ακόμη στις διαπροσωπικές σχέσεις του ζευγαριού και τους παράγοντες που τις επηρεάζουν.

Στοχεύει ακόμη στην αξιολόγηση της αντίληψης της φοιτητικής νεολαίας για τον θεσμό του γάμου σήμερα.

Η μείωση των γάμων στην Ελλάδα, και η αμφισβήτηση που υπάρχει γύρω από το θεσμό αυτό καθώς και ο προβληματισμός μας πάνω σε θέματα διαπροσωπικών σχέσεων αποτέλεσαν βασικά κίνητρα για την μελέτη αυτή.

Η ολοκλήρωση της μελέτης αυτής ήταν αποτέλεσμα μελέτης συγγραμάτων Ελλήνων και ξένων επιστημόνων.

Η πρώτη ενότητα της θεωρίας αναφέρεται στη μελέτη του γάμου σαν θεσμού και η ιστορική του εξέλιξη.

Η δεύτερη ενότητα της θεωρίας αναφέρεται στη μελέτη του γάμου ως νομικού και δημογραφικού γεγονότος.

Η τρίτη ενότητα της θεωρίας αναφέρεται στην ψυχολογία του ζευγαριού μέσα στο γάμο και στις διαπροσωπικές σχέσεις του ζευγαριού.

Η τέταρτη ενότητα της θεωρίας αναφέρεται στο ρόλο του οικογενειακού προγραμματισμού.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στην πόλη της Πάτρας, σε φοιτητές και σπουδαστές. Για την επίτευξη του σκοπού της μελέτης χρησιμοποιήθηκε ένα ερωτηματολόγιο. Η πρώτη ενότητα του ερωτηματολογίου αφορά τη συγκέντρωση δημογραφικών στοιχείων των ερωτηθέντων.

Η δεύτερη ενότητα του ερωτηματολογίου αφορά τη συλλογή στοιχείων για τις απόψεις των ερωτηθέντων για το σκοπό του γάμου, τις ψυχολογικές ανάγκες που καλύπτονται μέσα σ' αυτόν και τις προσδοκίες που έχουν από αυτόν.

Η τρίτη ενότητα αναφέρεται στις απόψεις των ερωτηθέντων για τις στάσεις τους απέναντι στον γάμο καθώς και για την γνώμη τους για τον πολιτικό και τον θρησκευτικό γάμο.

Η τέταρτη ενότητα αναφέρεται στις απόψεις των ερωτηθέντων για το αν ο γάμος αποτελεί εμπόδιο στην ζωή τους.

Η πέμπτη ενότητα αφορά τις απόψεις των ερωτηθέντων για τα κριτήρια επιλογής συντρόφου.

Η έκτη ενότητα αναφέρεται στις απόψεις των ερωτηθέντων για τις σχέσεις του ζευγαριού μέσα στο γάμο.

Η έβδομη ενότητα αφορά τις απόψεις των ερωτηθέντων για την ανάθεση ευθυνών μέσα στο ζευγάρι και την εργασία της γυναίκας μέσα στον γάμο.

Η όγδοη ενότητα αφορά τις απόψεις των ερωτηθέντων για τις σεξουαλικές σχέσεις του ζευγαριού πριν, μέσα και έξω από το γάμο.

Η ένατη ενότητα αφορά τις απόψεις των ερωτηθέντων για το πρόγραμμα του οικογενειακού προγραμματισμού, τι γνωρίζουν και τι προτείνουν γι' αυτό.

Από τα ευρήματα της έρευνας προέκυψαν τα εξής:

Οι νέοι στην πλειοψηφία τους είναι θετικοί απέναντι στο γάμο, και θεωρούν ότι ο σκοπός του είναι το χτίσιμο της σχέσης, την οποία στηρίζουν στη συντροφικότητα, την ισονομία, την κατανόηση, και την επικοινωνία. Οι νέοι δίνουν ιδιαίτερη σημασία στην ποιότητα των σχέσεων και αναζητούν νέα οικογενειακά σχήματα όπου οι ρόλοι ανδρών και γυναικών να είναι πιο ισοτίμοι και πιο ισορροπημένοι. Εκείνο που περιμένουν από την οργανωμένη πολιτεία είναι, η απάντηση της στις ανάγκες τους με προγράμματα υποστήριξης της οικογένειας.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ

Σελίδα

ΠΙΝΑΚΑΣ	1: Ηλικία ερωτηθέντων κατά φύλο.....	173
ΠΙΝΑΚΑΣ	2: Οικογένεια προέλευσης των ερωτηθέντων.....	173
ΠΙΝΑΚΑΣ	3: Τόπος καταγωγής διαμονής των ερωτηθέντων.....	174
ΠΙΝΑΚΑΣ	4: Απόψεις των νέων για το σκοπό του γάμου.....	118
ΠΙΝΑΚΑΣ	5: Απόψεις των νέων για τις ψυχολογικές ανάγκες που καλύπτει ο γάμος.....	118
ΠΙΝΑΚΑΣ	6: Απόψεις των νέων για το αν ο γάμος αποτελεί εμπόδιο.....	130
ΠΙΝΑΚΑΣ	7: Απόψεις των νέων για το σε τι αποτελεί εμπόδιο ο γάμος.....	130
ΠΙΝΑΚΑΣ	8: (8I έως 8VI): Απόψεις των νέων για τον γάμο.....	123
ΠΙΝΑΚΑΣ	9: Απόψεις των νέων για τον πολιτικό γάμο.....	175
ΠΙΝΑΚΑΣ	10: (10I έως 10IV): Απόψεις των νέων για τα κριτήρια επιλογής συντρόφου.....	133
ΠΙΝΑΚΑΣ	11: (11I έως 11VI): Προσδοκίες των νέων από το γάμο.....	176
ΠΙΝΑΚΑΣ	12: (12I έως 12IV): Απόψεις των νέων για το μοίρασμα των ευθυνών στο ζευγάρι.....	146
ΠΙΝΑΚΑΣ	13: (13I έως 13VIII): Απόψεις των νέων για τις σχέσεις του ζευγαριού.....	137
ΠΙΝΑΚΑΣ	14: Απόψεις των νέων για την εργασία της γυναίκας.....	180
ΠΙΝΑΚΑΣ	15: (15I έως 15XII): Απόψεις των νέων για τους ευμενείς και δυσμενείς παράγοντες που αφορούν τη σχέση του ζευγαριού.....	181

ΠΙΝΑΚΑΣ 16:	(16I έως 16V): Απόψεις των νέων για τις προγαμιαίες σχέσεις.....	187
ΠΙΝΑΚΑΣ 17:	(17I έως 17V): Απόψεις των νέων για την σεξουαλική ζωή του ζευγαριού.....	190
ΠΙΝΑΚΑΣ 18:	Απόψεις των νέων για την απιστία.....	193
ΠΙΝΑΚΑΣ 19:	Απόψεις των νέων, και πόσοι γνωρίζουν για τον οικογενειακό προγραμματισμό.....	153
ΠΙΝΑΚΑΣ 20:	Τι γνωρίζουν οι νέοι ότι είναι οικογενειακός προγραμματισμός.....	153
ΠΙΝΑΚΑΣ 21:	Προτάσεις για προγράμματα που θα περίμεναν οι νέοι από τον οικογενειακό προγραμματισμό.....	154

ΠΙΝΑΚΑΣ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΝ

Σελίδα

ΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ	1: Σκοπός του γάμου.....	194
ΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ	2: Ψυχολογικές ανάγκες που καλύπτονται στο γάμο.....	195
ΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ	3: Ο γάμος είναι μια δύσκολη απόφαση που δεν ξέρω αν θα την πάρω ποτέ.....	196
ΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ	4: Ο γάμος είναι μια δέσμευση, στην οποία κινδυνεύει κανείς να χάσει την ανεξαρ- τησία του.....	197
ΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ	5: Ο γάμος είναι ο προορισμός του ανθρώ- που.....	198
ΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ	6: Με τον γάμο λύνει κανείς το πρόβλημα της μοναξιάς.....	199
ΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ	7: Με τον γάμο βρίσκει κανείς στήριξη στα προσωπικά του προβλήματα.....	200
ΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ	8: Οι σύζυγοι πρέπει να έχουν την ίδια γνώμη, τα ίδια αισθήματα.....	201
ΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ	9: Ο συμβιβασμός αποτελεί την καλύτερη λύση σε κάθε σύγκρουση, διεκδίκηση, διαφορά, αντιδικία.....	202
ΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ	10: Όταν αγαπάμε τον άλλο, τον δεχόμαστε έτσι όπως είναι, με τα χαρίσματα και τις ελλείψεις του.....	203
ΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ	11: Χαρακτηριστικά σημαντικά για την επι- λογή συντρόφου.....	204
ΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ	12: Απόψεις για τον πολιτικό γάμο.....	205

ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΓΑΜΟ

Σελίδα

ΠΙΝΑΚΑΣ Α: Γάμος σε 1000 κατοίκους σε διάφορες χώρες και στην Ελλάδα (1960-1984).....	206
ΠΙΝΑΚΑΣ Β: Μέση ηλικία κατά το γάμο σε διάφορες χώρες και την Ελλάδα (1910-1980).....	207
ΠΙΝΑΚΑΣ Γ: Γάμοι σε όλη την Ελλάδα (1981-1992).....	208

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Σελίδα

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ.....	IV
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	V
ΠΙΝΑΚΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ.....	VII
Κεφάλαιο I	
I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
Το Πρόβλημα.....	3
Σκοπός της Μελέτης.....	5
Ορισμοί Όρων.....	6
II. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	
Παλιές θεωρίες για το Γάμο.....	13
Μητριαρχία.....	17
Πατριαρχία.....	21
Σύγχρονες θεωρίες για το Γάμο.....	25
Σχήματα μη συμβατικής συζυγικής σχέσης.....	30
Παραδοσιακή Μορφή του Γάμου.....	33
Εθιμα του Γάμου στην Ελλάδα.....	37
Παιδοκεντρική Αντίληψη του Γάμου.....	41
Μορφογέννεση. Το νέο ζευγάρι.....	47
Κοινωνικοπολιτική Διάσταση του Γάμου.....	
Νομικά Στοιχεία για το Γάμο.....	49
Θρησκευτικός Γάμος.....	55
Πολιτικός Γάμος.....	57
Δημογραφικά Στοιχεία για το Γάμο.....	59
Η Ψυχολογία του Ζευγαριού μέσα στο Γάμο.....	
Βασικές και Δευτερεύουσες Προϋποθέσεις για το Γάμο.....	63
Ευμενείς Παράγοντες.....	68
Δυσμενείς Παράγοντες.....	71
Ψυχολογική Ενότητα του Ζευγαριού.....	73
Εκλογή Συντρόφου.....	80

Σχέσεις των Δύο Φύλων.....	82
Επικοινωνία.....	87
Συγκρούσεις και Διαφορές.....	90
Ζευγάρι και Εργασία.....	93
Σεξουαλικές Σχέσεις.....	96
Το Ζευγάρι και οι Άλλοι.....	101
Οικογενειακός Προγραμματισμός.....	104
Ο Ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού.....	107
III. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	
Είδος της Έρευνας.....	109
Σκοπός της Έρευνας.....	109
Ερωτήματα.....	110
Πληθυσμός και Δείγμα της Έρευνας.....	110
Ερωτηματολόγιο.....	111
Περιορισμοί της Έρευνας.....	113
Τρόπος Ανάλυσης Στοιχείων.....	114
Τρόπος Παρουσίασης του Υπολοίπου της Έρευνας.....	114
IV. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	
A. Δημογραφικά στοιχεία των ερωτηθέντων.....	116
B. Αντίληψη των ερωτηθέντων για το σκοπό του γάμου και τις προσδοκίες από το γάμο.....	117
Γ. Στάσεις των ερωτηθέντων για τον γάμο καθώς και για τον πολιτικό και θρησκευτικό γάμο.....	122
Δ. Άποψη των ερωτηθέντων για το αν ο γάμος αποτελεί εμπόδιο και σε τι.....	129
Ε. Απόψεις των ερωτηθέντων για τα κριτήρια επιλογής συντρόφου.....	131
ΕΤ. Απόψεις των ερωτηθέντων για τις σχέσεις του ζευγαριού μέσα στο γάμο.....	135
Ζ. Απόψεις των ερωτηθέντων για την ανάθεση ευθυνών.....	145

μέσα στο ζευγάρι	145
Η. Απόψεις των ερωτηθέντων για τις σεξουαλικές σχέσεις.....	149
Θ.Τι γνωρίζουμε για τον οικογενειακό προγραμματισμό.....	152
V. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	157
Εισηγήσεις.....	162
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	
A. Ερωτηματολόγιο.....	164
B. Πίνακες Υπολογισμών - Γραφικές Παραστάσεις.....	173
Γ. Πίνακες Δημογραφικών Στοιχείων για τον Γάμο.....	206
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	209

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

Εισαγωγή

Τα τελευταία 20 - 30 χρόνια έχει παρατηρηθεί ένα έντονο ενδιαφέρον για τα σχετικά με την οικογένεια θέματα. Αυτό παρατηρείται σ' όλες τις σύγχρονες κοινωνίες. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι αναμορφώσεις στο επίπεδο των στενών προσωπικών σχέσεων στην ελληνική κοινωνία. Οι συζυγικοί και κατά επέκταση οικογενειακοί δεσμοί στον τόπο μας έπαιξαν πρωταρχικό ρόλο στη διαμόρφωση κοινωνικών θεσμών και εθνικών επιλογών και αποτέλεσαν βασικό παράγοντα του εθνικού μας χαρακτήρα.

Οι αλλαγές που συνέβησαν τον τελευταίο αιώνα και οι νέες κοινωνικές συνθήκες που δημιουργήθηκαν είχαν αντίκτυπο και στο θεσμό του γάμου.

Η μορφή του γάμου που ισχύει σήμερα ανταποκρίνεται σ' ένα είδος οικογενειακής οργάνωσης που δεν ίσχυε ανέκαθεν στην ιστορία της ανθρωπότητας.

Όπως αναφέρουμε παρακάτω και στη θεωρία ο γάμος πέρασε από τη μητριαρχική γραμμή, τη πατριαρχία και σήμερα βαδίζουμε προς την ισοτιμία των διαπροσωπικών σχέσεων του ζευγαριού.

Αποτελεί μύθος η άποψη πως ο άνθρωπος μπορεί να επιβιώσει χωρίς τις αλληλεπιδράσεις και αλληλεξαρτήσεις που αναπτύσσονται σε μία στενή ανθρώπινη σχέση.

Κρίση δεν περνάει ο θεσμός του γάμου. Κρίση περνάει ο τρόπος που ήταν διαμορφωμένες οι σχέσεις του ζευγαριού μέσα από το γάμο.

Οι νέοι σήμερα παρατηρώντας τις σχέσεις των γονιών τους ψάχνουν να βρουν μέσα από τη σχέση τους καινούργιους τρόπους επικοινωνίας, περισσότερη συναισθηματική ένωση.

Συχνά βρίσκονται σε αδιέξοδο, ξέρουν τι δεν θέλουν, αντίθετα δεν ξέρουν τι θέλουν. Απορρίπτουν τις κοινωνικές συμβατικότητες και τους συμβασιούς.

Πέρα από τα παραπάνω αποφασίσαμε ν' ασχοληθούμε με το θέμα του

γάμου, τις αλλαγές που συνέβησαν σ' αυτόν και την έρευνα που κάναμε για την άποψη των νέων. Επειδή και εμάς απασχολεί το θέμα αυτό προσπαθήσαμε να κατανοήσουμε καλύτερα τις διαστάσεις των διαπροσωπικών σχέσεων και να βρούμε ίσως τις απαντήσεις σε προβληματισμούς μας.

Το θέμα του γάμου στις σύγχρονες κοινωνίες αντιμετωπίζεται με περισσότερο σκεπτικισμό παρά ποτέ. Ο γάμος είναι ένα σημαντικό κεφάλαιο της ζωής και οι σύγχρονοι άνθρωποι άρχισαν να σκέφτονται αρκετά προτού πάρουν οποιαδήποτε απόφαση που αφορά τη συμβίωση τους.

Το Πρόβλημα

Ένα αναμφισβήτητο κοινωνικό πρόβλημα της εποχής μας είναι και η κρίση του θεσμού του γάμου, η δυσαρμονία, η αποτυχία της συντροφικής συμβίωσης. Ο γάμος σαν κοινωνικός θεσμός είναι φυσικό να περνάει κρίση. Την δέχεται σαν προέκταση των γενικότερων κλυδωνισμών μιας μεταβατικής εποχής που η ίδια δοκιμάζεται σ' όλα τα σημεία της ύπαρξής της απο αμφισβητήσεις, αναθεωρήσεις.

Καινούργια σχήματα άρχισαν ν' αντικαθιστούν τον θεσμό του γάμου. Όλο και περισσότερα ζευγάρια αναπτύσσουν την ελεύθερη ένωση σαν ένα νέο τρόπο συμβίωσης.

Ενδεικτικά αναφέρουμε στοιχεία που πήραμε από την Εθνική Στατιστική υπηρεσία και αποδεικνύουν ότι ο αριθμός των γάμων στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1981-1992 έχει μειωθεί.

Ειδικότερα το 1981 οι γάμοι ήταν 71.178 ενώ το 1992 οι γάμοι ήταν 48.631.

Παρατηρούμε ότι υπάρχει μείωση του ποσοστού των γάμων. Όμως αξίζει να σημειωθεί πως οι εκτός γάμου γεννήσεις σημειώνουν σημαντική αύξηση. Από 2.035 το 1981 σε 2.745 το 1992.

Σύμφωνα με τη Μουσούρου (Μουσούρου, Η Κοινωνιολογία της σύγχρονης οικογένειας, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1984, σελ. 46) σε παγκόσμιο επίπεδο παρατηρούμε πως από έρευνες που έχουν γίνει σε 1.000 κατοίκους ότι από το 1960 έως το 1984 υπάρχει μια πτώση του ποσοστού των γάμων.

Έτσι στην Γαλλία το 1960 ήταν 7^ο/οο το ποσοστό των γάμων, το 1984 μειώθηκε στο 5,1^ο/οο.

Στην Σουηδία αντίστοιχα το 1960 6,7^ο/οο, το 1984 4,5^ο/οο.

Στην Γερμανία το 1960 9,4^ο/οο, το 1984 μειώθηκε σε 5,9^ο/οο.

Στην Ελλάδα το 1960 το ποσοστό γάμων ήταν 7% ενώ το 1984 μειώθηκε σε 5,5%.

Αντίθετα στα ίδια έτη στις Ην. Πολιτείες παρατηρείται άνοδος του ποσοστού των γάμων 8,5^ο/οο το 1960, 10,5^ο/οο το 1984.

Στην Αγγλία και στην Αυστραλία το ποσοστό γάμων παρέμεινε σταθερό.

Σκοπός της Μελέτης

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι ν'αναλύσει τον θεσμό του γάμου ιστορική του εξέλιξη, να τον προσεγγίσει θεωρητικά, να αναπτύξει τις λειτουργίες του και τις διαπροσωπικές σχέσεις που δημιουργούνται μέσα σ'αυτό.

Η ερευνητική προσπάθεια της εργασίας μας στοχεύει στο να ερευνήσει τις αντιλήψεις των νέων γύρω από το θεσμό του γάμου.

Πιο συγκεκριμένα στόχοι της εργασίας μας αποτελούν:

- Η μελέτη του γάμου σαν θεσμού και η ιστορική του εξέλιξη.
- Η μελέτη του γάμου ως δημογραφικό γεγονός.
- Η μελέτη των νομικών σχέσεων του γάμου.
- Η μελέτη της ψυχολογίας του ζευγαριού μέσα από το γάμο.
- Η μελέτη των διαπροσωπικών σχέσεων του ζευγαριού.
- Η μελέτη για το ρόλο του οικογενειακού προγραμματισμού.
- Η ερευνητική προσπάθεια των αντιλήψεων των νέων γύρω από το σκοπό του γάμου, τις ψυχολογικές ανάγκες που καλύπτει, τους ρόλους, τις διαπροσωπικές και σεξουαλικές σχέσεις του ζευγαριού και την γνώμη τους γύρω από τον οικογενειακό προγραμματισμό.

Ορισμοί Όρων

Στην εργασία μας θα αναφερθούμε σε ορισμένους όρους, η ερμηνεία των οποίων όπου χρησιμοποιούνται, είναι η εξής:

Γάμος: Σύμφωνα με τον Τσαούση "Γάμος είναι ένας κοινωνικός θεσμός που συνίσταται από την κοινωνικά αναγνωρισμένη ένωση δύο ετερόφυλων προσώπων που χαρακτηρίζεται από ,

α) την αμοιβαία προϋπόθεση μακρόχρονης διατήρησής της.

β) την κατά κανόνα συνοίκηση των δύο συζύγων.

γ) την ρύθμιση των γενετήσεων σχέσεων μεταξύ των συζύγων και των άλλων προσώπων μέσα και έξω από την οικογένεια.

δ) την αμοιβαία πρόσθεση αναπαραγωγής.

ε) την οικονομική συνεργασία των συζύγων.

στ) την από κοινού ανάληψη υποχρεώσεων διατροφής, ανατροφής και αποκατάστασης των κοινών τέκνων, σύμφωνα με τους κοινωνικούς κανόνες που ισχύουν."

(Τσαούσης Χρηστικό λεξικό κοινωνιολογίας, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1984 σελ. 45).

Σύμφωνα με την Χουρδάκη "Ο γάμος είναι ένας θεσμός κοινωνικός, που συνυπάρχει με τον άνθρωπο και διαιώνίζεται μαζί του. Πήρε διάφορα σχήματα και μορφές, ανάλογα με τις ιστορικές, κοινωνικές, οικονομικές συνθήκες κάθε εποχής, οι οποίες και τον προσδιορίζουν. Η κοινωνία χρειάζεται τον γάμο σαν προϋπόθεση ζωής και ύπαρξης."

(Χουρδάκη, θέματα προετοιμασίας για το γάμο, εκδ. ΠΣΣΓ. σελ. 8).

Σύμφωνα με τον Κουμάντο.

"Ο γάμος είναι μία σύμβαση ανάμεσα σ'έναν άντρα και μία γυναίκα που καταρτίζεται είτε με δήλωση στο αρμόδιο πολιτειακό όργανο είτε με ιερολογία, ιδρύει μία μόνιμη συμβίωση και ρυθμίζεται σαν θεσμός από το δίκαιο."

(Κουμάντος Παραδόσεις οικογενειακού δικαίου, εκδόσεις Σακκούλα

Αθήνα 1984 σελ. 45).

Σύμφωνα με τη Μισέλ. "Ο γάμος καθ'εαυτός δεν είναι παρά μία από τις πολλές μορφές ανταλλαγής μεταξύ των ανθρώπινων ομάδων που έχουν την δυνατότητα να συμφωνήσουν μία τέτοια ένωση - δυνατότητα που προσδιορίζεται από τους κανόνες εξωγαμίας οι οποίοι απαγορεύουν να παντρευτεί κανείς με μέλος της νόμιμης οικογένειάς του. "

(Μισέλ, κοινωνιολογία της οικογένειας και του γάμου, εκδόσεις GUTENBERG, σελ. 59).

Οικογένεια: Σύμφωνα με τον Ρόναλντ Λαίνγκ "Ορίζουμε οικογένεια τα δίκτυα των ατόμων που ζουν μαζί για ορισμένο χρονικό διάστημα που συνδέονται μεταξύ τους με δεσμούς γάμου και συγγένειας." (Ρόναλντ Λαίνγκ, η πολιτική της οικογένειας, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1975 σελ. 17).

Σύμφωνα με τον Τσαούση, "Η οικογένεια είναι ομάδα ευρύτερη από το ζευγάρι που αποτελεί τη διαρκή και νόμιμη γενετήσια ένωση. Περιλαμβάνει τους συζύγους, τα τέκνα τους και συχνά και τα τρία πρόσωπα που συνδέονται με τους συζύγους με στενούς συγγενικούς δεσμούς. "

(Τσαούσης, η κοινωνία του ανθρώπου, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1984, σελ. 440 - 441) .

Σύμφωνα με την Χουρδάκη, "Οικογένεια είναι το σύνολο των προσώπων του ιδίου αίματος, που ζουν κάτω από την ίδια στέγη, ιδίως ο πατέρας, η μητέρα και τα παιδιά. Για να πούμε μια ομάδα οικογένεια πρέπει τα άτομα να ζουν κάτω από την ίδια στέγη και να έχουν το ίδιο αίμα."

(Χουρδάκη, οικογενειακή ψυχολογία, εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 1982, σελ. 279).

Θρησκευτικός γάμος: Σύμφωνα με τον Κουμάντο, "Θρησκευτικός είναι ο γάμος που τελείται με ιερολογία από ιερέα της ορθόδοξης εκκλησίας ή λειτουργό άλλου δόγματος."

(Κουμάντος, Παραδόσεις Οικογενειακού δικαίου, εκδόσεις Σακκούλα σελ. 64-65).

Σύμφωνα με τους Φάρο και Κοφίνα (Γάμος, Φ. ΦΑΡΟΣ & Σ. ΚΟΦΙΝΑΣ εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1984, σελ. 166) ο γάμος για την εκκλησία είναι ένα μυστήριο μέγα και όχι μια ιδιωτική υπόθεση των συζύγων ή ένα βολικό ζευγάρι που ανακάλυψε η κοινωνία, αλλά μέρος από το σχέδιο του Θεού, όπου "εν χάριτι" τελειοποιούνται οι άνθρωποι στην αγάπη.

Πολιτικός γάμος: Σύμφωνα με τον Κουμάντο, "Η καθιέρωση της δυνατότητας να τελεσθεί ο γάμος με δήλωση των μελλόνυμφων σε κάποια κρατική αρχή ονομάζεται πολιτικός γάμος."

(Κουμάντος, Παραδόσεις Οικογενειακού δικαίου, εκδόσεις Σακκούλα σελ. 64-65).

Μητριαρχία: Σύμφωνα με τον Τσαούση (Τσαούσης, Η κοινωνία του ανθρώπου, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1987, σελ. 463) στην διάρκεια της μητριαρχίας κεντρικό πρόσωπο, αρχηγός και φορέας της εξουσίας είναι η μητέρα. Ο καθορισμός της συγγένειας και της κληρονομικής διαδοχής γίνεται με βάση τη μητρική γραμμή.

Σύμφωνα με τον Ένγκελς (Ένγκελς, η καταγωγή της οικογένειας της ατομικής ιδιοκτησίας και του κράτους, εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1984 σελ. 150) η μητριαρχία δεν αποδείχτηκε και ο ίδιος την αντικρούει, το μόνο που μπορούμε να υποθέσουμε είναι πως οι γυναίκες είναι ίσες με τους άντρες.

Σύμφωνα με τον Λεκατσά, "Η αρχαιότερη κοινωνική συγκρότηση που καθρεφτίζεται σ'αυτά στέκει στο μητρικό γένος. Χαρακτηριστικά του είναι η μητρική γενεολόγηση, η θηλυγονική διαδοχή και η πρωτεύουσα θέση της Μάνας. Τα παιδιά, θηλυκά και σερνικά,

πέφτουν στο γένος της μάνας τους και γενεολογούνται με τα μητρωνυμικά τους. “

(Λεκατσάς, η μητριαρχία και η σύγκρουσή της με την Ελληνική Πατριαρχία, εκδόσεις Καστανιώτη σελ. 17).

Πατριαρχία: Σύμφωνα με τον Τσαούση "Πατριαρχία είναι όπου το κεντρικό πρόσωπο αρχηγός και φορέας της εξουσίας είναι ο πατέρας. Η αρχαία ρωμαϊκή οικογένεια με τον PATER FAMILIAS που είχε το δικαίωμα ζωής και θανάτου πάνω σ'όλα τα μέλη του οίκου, είναι ένα από τα χαρακτηριστικά παραδείγματα πατριαρχικής οικογένειας". (Τσαούσης, Χρηστικό λεξικό κοινωνιολογίας, Εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1984, σελ. 464).

Σύμφωνα με τη Ρούλα Κακλαμανάκη (Ρούλα Κακλαμανάκη, Η θέση της Ελληνίδας, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1984, σελ. 19-20), στην πατριαρχία ο άντρας είναι κυρίαρχος και η γυναίκα υποταγμένη, λιγότερο ή περισσότερο, μέσα από διάφορες μορφές ατομικής και κοινωνικής έκφρασης.

Ο άντρας είναι κύριος και αφέντης του σπιτιού, διαχειριστής των δημοσίων υποθέσεων και προνομιούχος των απολαύσεων της ζωής. Η επικράτηση της πατριαρχίας είναι μια εκδήλωση των ανταγωνιστικών τάσεων που ενισχύθηκαν από τις διάφορες συγκυρίες της κοινωνικής ζωής και των συνθηκών που επικράτησαν στις σχέσεις, παραγωγής, από τις οποίες καθορίστηκαν οι διαπροσωπικές σχέσεις.

Σύμφωνα με τον Ράσελ "Η ανακάλυψη της πατρότητας, οδήγησε στην καθυπόταξη της γυναίκας, ως το μόνο μέσο για την εξασφάλιση της αρετής της - καθυπόταξη πρώτα σωματική και ύστερα πνευματική. Με την καθυπόταξη των γυναικών, χάθηκε στις περισσότερες πολιτισμένες κοινωνίες η αυθεντική συντροφικότητα ανάμεσα στους συζύγους". (Ράσελ, Ο γάμος και η ηθική, Εκδόσεις Αρσενίδης και Σία, Αθήνα 1963, σελ. 20).

Οικογενειακός προγραμματισμός: Σύμφωνα με τον Τσαούση "Ο όρος εισήχθη το 1938 με σκοπό να αντικαταστήσει τον έλεγχο των γεννήσεων. Η αντικατάσταση κρίθηκε αναγκαία, γιατί οι Νεομαλθουσιανοί κατηγορήθηκαν ότι με το κίνημά τους διέδιδαν την ελευθεριότητα και την ακολασία. Ο νέος όρος αφορούσε έγγαμα ζευγάρια και δεν αναφέρεται μόνο στον αριθμό των τέκνων, αλλά και στην εξασφάλιση της επιστημονικής και κοινωνικά επιθυμητής απόστασης μεταξύ των γεννήσεων". (Τσαούσης, Χρηστικό λεξικό κοινωνιολογίας, Εκδόσεις GUTENBERG: Αθήνα 1984, σελ. 195).

Σύμφωνα με την Χουρδάκη (Χουρδάκη, θέματα προετοιμασίας για τον γάμο, εκδόσεις Π.Σ.Σ.Γ., Αθήνα 1979, σελ. 84-85) ο οικογενειακός προγραμματισμός βοηθάει το νέο ζευγάρι να αποφασίσει ελεύθερα και υπεύθυνα πόσα παιδιά θέλει και πότε τα θέλει. Με υπεύθυνη και αντικειμενική πληροφόρηση σε θέματα αναπαραγωγής και σε θέματα υγείας βοηθάει τους νέους να δημιουργήσουν σταθερές οικογένειες. Επιπλέον ο οικογενειακός προγραμματισμός συμβάλλει στην σωστή και υπεύθυνη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση στους νέους, στην πληροφόρηση σχετικά με την προστασία της γονιμότητας του άνδρα και της γυναίκας, στην βοήθεια σ' όσους δεν μπορούν ν' αποκτήσουν παιδιά.

Νεότητα: Σύμφωνα με τον Τσιριντάνη (Τσιριντάνης, Οι νέοι και η εποχή μας, εκδόσεις Συζήτησις, Αθήνα 1976, σελ. 21) νεότητα είναι η χρονική περίοδος στην οποία ένα άτομο μεταβαίνει στην εξαρτημένη παιδική ηλικία στην αυτόνομη και υπεύθυνη ενηλικίωση. Σε αυτή την περίοδο ολοκληρώνεται η σωματική ανάπτυξη και η σεξουαλική ωρίμανση, η πνευματική εξέλιξη (με την ανάπτυξη του εγκεφάλου, και η ψυχολογική ωρίμανση με τις επιδράσεις που δέχεται ο νέος από το περιβάλλον). Επιπλέον συντελείται η κοι-

νωνικοποίηση του ατόμου με την εμπέδωση των κοινωνικών κανόνων, θεσμών, αξιών, ρόλων που χαρακτήριζαν την "ενήλικη κοινωνία":

Νεολαία: Σύμφωνα με τον Τσιριντάνη (Τσιριντάνης, Οι νέοι και η εποχή μας, εκδόσεις Συζήτησις, Αθήνα 1976, σελ. 21) "Το σύνολο των νέων ατόμων μιας κοινωνίας είναι ψυχοβιολογική αλλά και κοινωνική κατηγορία. Τα χρονολογικά της όρια δεν είναι ίδια στις διάφορες κοινωνίες, αλλά εξαρτώνται από το βαθμό της κοινωνικής εξέλιξης και το είδος της κοινωνικής οργάνωσης".

(Τσιριντάνης, Οι νέοι και η εποχή μας, εκδόσεις Συζήτησις, Αθήνα 1976, σελ. 21).

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΓΑΜΟ

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ι Ι

Παλιές θεωρίες

Στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα η ιστορική και συγκριτική μέθοδος με την οποία αναλύθηκε ο θεσμός του γάμου θριάβευσε με τους Μόργκαν, Ένγκελς, Ντυρκάϊμ και Μώσ. Μέχρι το 1861 δεν μπορεί να μιλήσει κανείς για ιστορία του θεσμού του γάμου και της οικογένειας.

Οι Μόργκαν και Ένγκελς εμφανίζουν ένα καινούργιο πνεύμα που χαρακτηρίζεται από μια επιστημονική και όχι πια δογματική στάση.

Σύμφωνα με τον Ένγκελς (Ένγκελς η καταγωγή της οικογένειας εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1984 σελ. 29) σαν πρώτη μορφή οικογένειας θεωρήθηκε από τον Μόργκαν η "αιματοσυγγενική οικογένεια" δηλαδή ο γάμος μεταξύ αδελφών κ' ξαδέλφων αποτέλεσμα της απαγόρευσης των σεξουαλικών σχέσεων μεταξύ γονέων και παιδιών.

Η δεύτερη μορφή είναι η "πουναλουανή" ή "ομαδογαμική" οικογένεια όπου απαγορεύονται οι σεξουαλικές σχέσεις μεταξύ αδελφών.

Η τρίτη μορφή είναι η "ζευγαρωτή" ή "συνδυασμική" οικογένεια όπου ο άντρας ζει μόνο με μια γυναίκα αλλά η απιστία είναι δικαίωμά του. Τέλος υπάρχει ο σύγχρονος μονογαμικός γάμος που είναι εξέλιξη του προηγούμενου.

Σύμφωνα με την Μισέλ (Μισέλ, Κοινωνιολογία της οικογένειας και του γάμου, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1987, σελ. 38-39) ο Ένγκελς αναφέρει πως υπάρχει ο μονογαμικός γάμος και ο ιστορικός μονογαμικός γάμος. Ο μονογαμικός γάμος είναι η ελεύθερη αποφασισμένη ένωση δυό ατόμων ενώ ο ιστορικός μονογαμικός γάμος χαρακτηρίζεται από την συμβατική ένωση που αποφασίζουν οι γονείς, από την υπέρ των ανδρών ελευθεριότητα, από την μοιχεία των γυναικών, και από την εξάρτηση της συζύγου από το σύζυγο. Αυτή η

μορφή γάμου εμφανίστηκε στο στάδιο της εμπορευματικής παραγωγής και χαρακτηρίζεται από την εμφάνιση του νομίσματος, του κεφαλαίου-χρήματος.

Ο Ένγκελς αναφέρει (Ένγκελς. Η καταγωγή της οικογένειας, εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1984, σελ. 34-35) πως ο γάμος είναι διαφορετικός στις κοινωνίες των κυνηγών-καρπολόγων (αγρίων) και των πρωτοκαλλιεργητών (βαρβάρων) από τη μια και στις ταξικές κοινωνίες (πολιτισμός) από την άλλη, και ότι υπάρχει διαχωρισμός μεταξύ του πιο ελεύθερου "ομαδικού γάμου" των κυνηγών και του "ζευγαρωτού γάμου" που τον διαδέχτηκε.

Ο όρος "ομαδικός γάμος" δίνει μια εικόνα μαζικών γάμων που δεν υπήρχαν ποτέ. Αυτό που στην πραγματικότητα υπήρχε τονίζει ο Ένγκελς είναι μια μορφή χαλαρής μονογαμίας κάπου κάπου πολυγαμία, και σε μερικές περιπτώσεις συζυγική απιστία.

Η άλλη μορφή ο ζευγαρωτός γάμος περιβάλλεται από πολλούς περιορισμούς. Οι γονείς επεμβαίνουν στην επιλογή συζύγου, και οι γάμοι στεριώνουν μέσα από την ανταλλαγή αγαθών-βόδια, τρόφιμα, είδη πολυτελείας-μεταξύ συγγενών της νύφης και του γαμπρού. Η μονιμοποίηση του γάμου συνδέεται με επενδυμένα συμφέροντα των συγγενών του νέου ζευγαριού.

Το τρίτο στάδιο γάμου η μονογαμία ξεπηδάει από ένα μεταβατικό στάδιο πολυγαμίας, όπου οι άνδρες έχουν δούλες γυναίκες στην υπηρεσία τους. Συνοδεύεται από τη μοιχεία και την πορνεία και αποτελεί μονογαμία μόνο για τις γυναίκες. Στη μονογαμία η γυναίκα είναι εξαρτημένη από τον άνδρα και αρχίζει η μεταμόρφωση της πυρηνικής οικογένειας σε βασική οικονομική μονάδα της κοινωνίας. Αυτή η μεταμόρφωση που εμφανίστηκε σε ταξικές σχέσεις εκμετάλλευσης κατέληξε στην καταπίεση των γυναικών ακόμη και σήμερα.

Σύμφωνα με την Μισέλ (Μισέλ, Κοινωνιολογία της οικογένειας

και του γάμου, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1987, σελ. 44) ένας άλλος θεωρητικός για το θεσμό του γάμου είναι ο Ντυρκάϊμ ο οποίος πιστεύει πως ο γάμος είναι ένας κοινωνικός θεσμός που προήλθε απο αίτια κοινωνικά, μιά και ένας βασικός κανόνας του Ντυρκάϊμ είναι η εξήγηση κάθε κοινωνικού γεγονότος μ'ένα κοινωνικό αίτιο.

Απο την άλλη πλευρά η συζυγική οικογένεια είναι η κατάληξη μιας εξέλιξης κατά την οποία η οικογένεια συστέλεται καθώς μεγαλώνει το κοινωνικό περιβάλλον με το οποίο κάθε άτομο έρχεται σε άμεση σχέση.

Σύμφωνα με την Μισέλ (Μισέλ, Κοινωνιολογία της οικογένειας και του γάμου, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1987, σελ. 45-46) ένας ακόμη θεωρητικός ο Μάρκ Μπλόκ αναφέρει ότι πριν τον 9ο αιώνα κανόνας ήταν στην Γαλατία η άτυπη συζυγική οικογένεια. Το κράτος ήταν αρκετά ισχυρό ώστε να προστατεύει τα άτομα, τις ατομικές ιδιοκτησίες και ο ατομικισμός κάνει την εμφάνισή του στην οικογενειακή νομοθεσία. Ο σύζυγος όσο και η σύζυγος μπορεί να διαθέσει την περιουσία του χωρίς να ζητήσει την άδεια των συγγενών του. Κατά τον 8ο και 9ο αιώνα ήταν δυνατό να διαθέσει κανείς με διαθήκη την περιουσία του.

Όμως τον 11ο αιώνα στην Ευρώπη έχουμε τις εισβολές πολλών λαών τις οποίες διαδέχτηκαν ιδιωτικοί πόλεμοι. Η κεντρική εξουσία εξασθένησε με αποτέλεσμα τα άτομα και οι οικογένειες ν'αναζητούν προστασία μέσω των συγγενικών ομάδων. Η ομάδα των συγγενών προσέλαβε ιδιαίτερη σημασία με αποτέλεσμα η συζυγική οικογένεια να παραχωρήσει την θέση της στην εκτεταμένη.

Η ίδια συγγραφέας (Μισέλ, Κοινωνιολογία του γάμου και της οικογένειας, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1987, σελ. 49) αναφέρει ένα ακόμη θεωρητικό του γάμου τον Μώσ ο οποίος υποστηρίζει πως

στην πράξη η συζυγική οικογένεια υπάρχει παντού, τα άτομα ξέρουν πάντα ποιός είναι ο πραγματικός τους πατέρας, ποιά η πραγματική τους μητέρα και τους ξεχωρίζουν ακόμα κι αφού αυτοί πεθάνουν· οι σχέσεις αφοσίωσης και άλλες είναι πάντα στενότερες μεταξύ γονέων και παιδιών. Υπάρχει συχνά συνύπαρξη της συζυγικής οικογένειας με την εκτεταμένη οικογένεια αλλά στην πράξη η συζυγική οικογένεια υπάρχει απο την αρχαιότητα.

Μητριαρχία

Ερευνώντας ιστορικά το θεσμό του γάμου διαπιστώνουμε ότι στη μακραίωνη εξέλιξή του υπέστη πολλές δοκιμασίες που τον ανάγκασαν ν'αλλάξει δομή, τύπο, οργάνωση, λειτουργίες προκειμένου να προσαρμοστεί στις κοινωνικές μεταβολές.

Όπως αναφέρει ο Κουρκουβάτης "Με τον όρο μητριαρχία εννοούμε το κοινωνικοοικογενειακό σύστημα, κατά το οποίο η γυναίκα άρχει τόσο του οίκου, όσο και της κοινωνικής ομάδας" (Κουρκουβάτης, Η πάλη των φύλων, εκδόσεις Δίφρος, Αθήνα 1973, σελ. 31).

Σύμφωνα με τον ίδιο (Κουρκουβάτης, Η πάλη των φύλων, εκδόσεις Δίφρος, Αθήνα 1973 σελ. 34) οι λόγοι που ευνόησαν τη μητριαρχία είναι οι εξής: α. Η γυναίκα είναι δημιουργός της ομάδας β. Η άγνοια του ρόλου του άρρενος στην αναπαραγωγή γ. ο θαυμασμός προς την μητρότητα και δ. ισότητα φυσικής ρώμης ανδρών και γυναικών στους πρωτόγονους.

Ο Τσαούσης αναφέρει: "Στη φάση της ομαδογαμίας εμφανίζεται ο θεσμός του γένους, που αποτελεί τη βάση της κοινωνικής διάρθρωσης των περισσότερων αν όχι όλων των βάρβαρων λαών της γής. Στο στάδιο αυτό, εμφανίζεται και ο θεσμός της μητριαρχίας. Ο καθορισμός της συγγένειας και της κληρονομιάς με βάση την μητρική γραμμή καταγωγής" (Τσαούσης, Η κοινωνία του ανθρώπου, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1987, σελ. 463).

Σύμφωνα με την Αλεξάνδρα, Βάρκα-Αδάμη (Αλεξάνδρα, Βάρκα-Αδάμη, Από την Μητριαρχία και πατρική εξουσία στη γονική μέριμνα, Η σημερινή δομή της Ελληνικής οικογένειας, εκλογή, Αθήνα 1982, σελ. 135) η μητριαρχία επικράτησε στους περισσότερους πρωτόγονους λαούς στους προϊστορικούς χρόνους. Κύριος άξονας στην οικογένεια ήταν η γυναίκα-μητέρα και δεδομένου ότι επικρατούσε κοινογαμία, η γενιά κάθε ατόμου καθοριζόταν από τη μητρική

γραμμή.

Το μητριαρχικό δίκαιο είχε αναπτύξει η Μινωϊκή Κρήτη, η Μεσοποταμία, η Αίγυπτος και άλλες αρχαίες πολιτείες. Η γυναίκα στην Αίγυπτο θεωρούνταν η κεφαλή του οίκου, η ιδιοκτήτρια της περιουσίας.

Σύμφωνα με την ίδια, στα γαμικά συμβόλαια της Αρχαίας Αιγύπτου ο άνδρας δηλώνει: "Σου αναγνωρίζω τα δικαιώματα της συζύγου. Με καμιά μου λέξη απο τη μέρα τούτη δεν θα εναντιωθώ σε κάθε αξίωσή σου. Γυναίκα μου είσαι. Λόγος εμένα δεν μου πέφτει σε καμιά σου συναλλαγή" (Αλεξάνδρα, Βάρια-Αδάμη, Απο τη Μητριαρχία και Πατρική εξουσία στη γονική μέριμνα, η σημερινή δομή της Ελληνικής οικογένειας, εκλογή, Αθήνα 1982, σελ. 134).

Σύμφωνα με τον Λεκατσά, "χαρακτηριστικά της μητριαρχίας είναι η μητρική γενεαλόγηση, η θηλυγονική διαδοχή και η πρωτεύουσα θέση της μάνας" (Λεκατσάς, Η μητριαρχία και η σύγκρουσή της με την Ελληνική Πατριαρχία, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1977, σελ. 17).

Σύμφωνα με τον ίδιο (Λεκατσάς, Η μητριαρχία και η σύγκρουσή της με την Ελληνική Πατριαρχία, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1977, σελ. 18) τα παιδιά ανήκουν στο γένος της μάνας και παίρνουν το όνομά της. Η περιουσία του γένους ή της οικογένειας κληρονομείται στις κόρες και όχι στους γιούς. Η πρωτεύουσα θέση της μάνας είναι φυσική απόρροια της ιδιότητάς της σαν γενήτορας των παιδιών και ιδιοκτήτρια του σπιτιού και της περιουσίας. Το δεύτερο ύστερα απο την μάνα πρόσωπο είναι ο αδελφός της (ο μεγαλύτερος). Η προστατευτική του θέση είναι ίδια με τη θέση του πατέρα στην Πατριαρχική οικογένεια. Στο μητρικό γένος, ο πατέρας είναι ο φιλοξενούμενος. Δεν έχει με τα παιδιά του συγγένεια, (ο ρόλος του στην αναπαραγωγή ήταν άγνωστος) ούτε καμιά εξουσία στη γυναίκα του ή στα παιδιά του.

Σύμφωνα με τον Λεκατσά (Λεκατσάς, Η μητριαρχία και η σύγκρουσή της με την Ελληνική Πατριαρχία, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1977, σελ. 19, Αθήνα 1982, σελ. 19) στην αρχαιότητα υπήρχαν δύο τύποι γάμων ο ομαδικός ή πολυπρόσωπος και ο μητροτοπικός γάμος.

Στον ομαδικό γάμο ο σύζυγος είναι ένας απο τους πολλούς συζύγους της γυναίκας του, και η γυναίκα του μία απο τις πολλές γυναίκες του. Ο ίδιος μένει στο σπίτι της μάνας του και "επισκέπτεται" κάθε γυναίκα του.

Στον μητροτοπικό γάμο, όπου ο άνδρας ξεκόβει απο το γένος της μάνας του και ανήκει στο γένος της γυναίκας του, παίρνει και το όνομά της.

Σύμφωνα με τον ίδιο (Λεκατσάς, Η μητριαρχία και η σύγκρουσή της με την Ελληνική Πατριαρχία, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1977 σελ. 21) ο όρος μητριαρχία είναι λίγο ξεγελαστικός γιατί έχει κάποιο χρώμα γυναικοκρατίας. Η αλήθεια είναι όμως πως σ' αυτό το σύστημα δεν έχουμε κυριαρχία γυναικών ανάλογη με την κυριαρχία των ανδρών στην Πατριαρχία. Το μητριαρχικό σύστημα το χαρακτηρίζει η απόλυτη ισότητα και η συνεργασία των δύο φύλων.

Σύμφωνα με τον Ένγκελς (Ένγκελς, Η καταγωγή της οικογένειας, της ατομικής ιδιοκτησίας και του κράτους, εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1984, σελ. 40), "Σύντομα έγινε φανερό, ότι η μητριαρχία, με την έννοια της δύναμης των γυναικών πάνω στους άνδρες, ανάλογης μ' αυτήν που αργότερα απόκτησαν οι άνδρες πάνω στις γυναίκες δεν υπήρξε ποτέ".

Σύμφωνα με τον Λεκατσά (Λεκατσάς, Η μητριαρχία και η σύγκρουσή της με την Ελληνική Πατριαρχία, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1977, σελ. 47) είναι η πρώτη κοινωνική οργάνωση πάνω στο δεσμό της μάνας με το παιδί και στην ομαδική μητρότητα, (οι μητέ-

ρες της ομάδας έχουν όλες μαζί τα παιδιά και κάθε παιδί πολλές μανάδες) που σχηματίζεται η κοινωνία.

Εύμφωνα με τον ίδιο, "Όπως το άτομο στην παιδική του ηλικία, έτσι και οι λαοί χρειάζεται να χειραγωγηθούν από τη μάνα που γύρω της σχηματίζεται η κοινωνία" (Λεκατσάς, Η μητριαρχία και η συγκρουσή της με την Ελληνική Πατριαρχία, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1977, σελ. 47).

Πατριαρχία

Το Πέρασμα από την Μητριαρχία στην Πατριαρχία

Το πέρασμα από την μητριαρχία στην πατριαρχία έγινε σταδιακά και ανεπαίσθητα. Οι λόγοι για τους οποίους υποχώρησε η μητριαρχία είναι πολλοί και ποικίλοι.

Σύμφωνα με τον Πάνο Κουρκουβάτη (Κουρκουβάτης, Η πάλη των φύλων, εκδόσεις Δίφρος, Αθήνα 1973, σελ. 112-116), οι λόγοι της πτώσης της μητριαρχίας ήταν τρεις:

- α) λόγοι θρησκευτικοί (άνδρες ιερείς)
- β) λόγοι βιολογικοί ή βιοτεχνικοί (η επίγνωση του ρόλου των ανδρών στη σύλληψη των παιδιών, και η απορρόφηση των γυναικών στη φροντίδα των παιδιών, αφήνει το πεδίο ελεύθερο στους άνδρες για να αναλάβουν τα άλλα καθήκοντα).
- γ) λόγοι οικονομικοί (η γεωργία, η κτηνοτροφία και η βιοτεχνία περιέρχονται στους άνδρες, δημιουργείται η ατομική ιδιοκτησία και η ανάγκη των ανδρών για αναγνώριση φυσικών κληρονόμων).

Έτσι, η οικονομική υπεροχή των ανδρών απειλεί την παραδοσιακή κοινωνική υπεροχή των γυναικών, την οποία αποδυναμώνουν, με το να περιορίζουν σταδιακά την ελευθερία και κοινωνική δραστηριότητα των γυναικών.

Σύμφωνα με τον Λεκατσά (Λεκατσάς, Η Μητριαρχία, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1977, σελ. 57-58), έτσι επέρχονται οι διαφορές: ο ομαδικός γάμος υποχωρεί μπροστά στον ατομικό, ο μητροτοπικός μπροστά στον πατροτοπικό, η μητρική γενεαλόγηση μπροστά στην πατρική, η μητρική υπεροχή μπροστά στην πατρική κυριαρχία. Οι κληρονόμες κόρες υποχωρούν μπροστά στους κληρονόμους γιούς, οι

αδελφοί των μανάδων μπροστά στους άνδρες των γυναικών, οι βασίλισσες μπροστά στους βασιλιάδες, οι θεές μπροστά στους θεούς.

Σύμφωνα με τον Ένγκελς ο γάμος σαν θεσμός παίρνει μορφή μες στην πατριαρχία. "Ο χωρισμός της οικογένειας απο το γένος και ο θεσμός της μονογαμίας, αποτέλεσαν την κοινωνική έκφραση της αναπτυσσόμενης ατομικής ιδιοκτησίας" CENGEIS, Η καταγωγή της οικογένειας, της ατομικής ιδιοκτησίας και του κράτους, εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1984, σελ. 47).

Σύμφωνα με τον Ράσελ η πατριαρχία όμως θέτει τη μονογαμία σε μια ανισότιμη βάση για τη γυναίκα, την μετατρέπει σε ιδιοκτησία μέσα σε μια ανδροκρατούμενη κοινωνία. Η γυναίκα πλέον χάνει την ικανότητα δικαίου, την ικανότητα να είναι υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων και γίνεται αντικείμενο. Συνεπώς νομικά, χάνει και τα κληρονομικά της δικαιώματα, και το δικαίωμα της ψήφου. Οι νόμοι της πατριαρχίας κατοχύρωναν την εξολοκλήρου υποταγή της αρχικά στον πατέρα της, ή εάν αυτός δεν υπήρχε, στον μεγαλύτερο γιό της οικογένειας, και με το γάμο, μεταβίβαζε την κυριότητά της στο σύζυγο. Η καθυπόταξη της γυναίκας, σωματική και πνευματική, έσβησε κάθε ελπίδα για αυθεντική συντροφικότητα ανάμεσα στους συζύγους. Ο γάμος κατήντησε μια σχέση καταδρευτικότητας απο την μεριά των γυναικών, και καθήκοντος απο τη μεριά των ανδρών. Σκοπός της μονογαμίας πλέον, η τεκνογονία (Ράσελ, Γάμος και ηθική, εκδόσεις Αρσενίδης και Σια, Αθήνα 1963).

Σύμφωνα με τον Ένγκελς (Ένγκελς, Η καταγωγή της οικογένειας, της ατομικής ιδιοκτησίας και του κράτους, εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1984) η μονογαμία όμως είχε (και έχει) έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα, είναι μονογαμία μόνο για την γυναίκα, και όχι για τον άνδρα. Δεν ήταν διόλου καρπός του ατομικού σεξουαλικού έρωτα,

δεν στηριζόταν δηλαδή σε φυσικούς, αλλά σε οικονομικούς όρους, στην υποδούλωση του ενός φύλου απο το άλλο. Για τους αρχαίους Αθηναίους μάλιστα, η παραγωγή παιδιών-κληρονόμων, ήταν καθήκον απέναντι στους θεούς, στο κράτος και τους προγόνους, που έπρεπε να εκτελούν.

Σύμφωνα με τον Κουρκουβάτη (Κουρκουβάτης, Η πάλη των φύλων, εκδόσεις Δίφρος, Αθήνα 1973, σελ. 116) στην πατριαρχία υπάρχει αυτός ο μονομερής περιορισμός στην σεξουαλική ελευθερία των γυναικών, λόγω του φόβου των ανδρών για πιθανή νόθευση των απογόνων. Έτσι επισέρχονται καινούργιες αξίες όπως "συζυγική πίστη", "παρθενιά", "τιμή", που εγκωμιάζονται σαν στολίσματα και αρετές του γυναικείου φύλου. Η μοιχεία για τις γυναίκες είναι απαγορευτική και τιμωρείται και με θάνατο.

Η σεξουαλική ελευθερία για τους άνδρες όμως θεωρείται προνόμιο, σε μερικές χώρες δε, επιτρεπόταν η πολυγαμία σε όσους άνδρες είχαν ισχύ και εξουσία, και μπορούσαν να συντηρήσουν περισσότερες απο μια συζύγους. Η παλιά σεξουαλική ελευθερία της μητριαρχίας, όμως εξακολουθεί να υπάρχει υπέρ των ανδρών, και στις μονογαμικές κοινωνίες, με τον εταρισμό και την ακρότατη μορφή του, την πορνεία, που θεωρείται παιδί της πατριαρχίας.

Ο γάμος στην πατριαρχία, δεν ήταν ποτέ μια απόφαση εκλογής των ενδιαφερομένων, ήταν ένα συνοικέσιο που καθορίζονταν απο τους συγγενείς ανάλογα με την κοινωνική τους θέση, και είχε τη μορφή συναλλαγής (απο κεί βγήκε κι ο θεσμός της προίκας).

Σύμφωνα με τον Ένγκελς "αυτός ο γάμος συναλλαγής μετατρέπεται συχνά στην πιο ωμή πορνεία, πολύ περισσότερο απο την πλευρά της γυναίκας, που ξεχωρίζει απο την συνηθισμένη παλλακίδα μόνο κατά το ότι δεν νοικιάζει το κορμί της ως μισθωτή κάθε φορά, αλλά το πουλά μια και καλή στην σκλαβιά" (Ένγκελς, η κα-

ταγωγή της οικογένειας, εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1984, σελ. 183-184).

Οι πρώτες αλλαγές άρχισαν με την αντίδραση του Χριστιανισμού, που αναγνώρισε την θεολογική ισοτιμία των γυναικών και ανδρών, και έγινε ευκολότερη η πρόοδος προς μια καλύτερη κατάσταση.

Η δεύτερη αλλαγή έγινε με την σημασία που δόθηκε στον ατομικό έρωτα, και τον βασικό, πρωτεύοντα ρόλο που πρέπει να έχει στην θεμελίωση ενός γάμου, κάτι που πριν το μεσαίωνα ήταν αδύνατο να ειπωθεί έστω. Έτσι ο γάμος αρχίζει σιγά-σιγά να γίνεται μια αμοιβαία συμφωνία, δύο ελεύθερων και ίσων ανθρώπων.

Σύγχρονες θεωρίες

Οι θεωρίες για τον γάμο των Κλώντ Λεβί-Στρώς, Ζερμαίν Τιγιόν και Τάλκον Πάρσον μπορούν να καταταγούν μεταξύ των "μεγάλων θεωριών".

Οι συγγραφείς αυτοί τοποθετούν το πρόβλημα του γάμου και της συγγένειας στα πλαίσια της καθολικής κοινωνίας - είτε είναι αρχαϊκή είτε σύγχρονη βιομηχανική.

Σύμφωνα με την Μισέλ (Μισέλ, κοινωνιολογία της οικογένειας και του γάμου, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1987, σελ. 51-54) ο Λεβί Στρώς εξηγεί τη βασική σημασία του γάμου και της απαγόρευσης της αιμομιξίας. Αναφέρεται κυρίως σε εξωγαμικές κοινωνίες που τις αποτελούν πληθυσμοί τους οποίους χαρακτηρίζει η μικρή πυκνότητα και οι οποίοι ζουν σε απέραντες εκτάσεις. Ο Λεβί-Στρώς ακολουθεί την παράδοση του Ντυρκάιμ και του Μώσ σύμφωνα με την οποία ο γάμος είναι αποτέλεσμα όχι φυσιολογικών ή ψυχολογικών τάσεων αλλά της κοινωνικής οργάνωσης. Η αιμομικτική απαγόρευση είναι η πρώτη πράξη κοινωνικής οργάνωσης η έλευση μιας καινούργιας τάξης πραγμάτων. Ο πρωτόγονος άνθρωπος δημιουργεί με βάση το σεξουαλικό ένστικτο μία πρώτη προσπάθεια κοινωνικής οργάνωσης διαιρώντας τους συγγενείς σε εκείνους που θα μπορούσε να βρεί σύζυγο και εκείνους που αποκλείονται ως σύζυγοι. Η διχοτόμηση αυτή δημιουργεί ένα είδος κοινωνικής αλλαγής βασισμένη στην αμοιβαιότητα. Είναι ένας κανόνας που φανερώνει μία άμεση και απο διαίσθηση αντίληψη του κοινωνικού ανθρώπου.

Η ίδια συγγραφέας (Μισέλ, Κοινωνιολογία της οικογένειας και του γάμου, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1987, σελ. 53-55) αναφέρει πως ο Λεβί-Στρώς υποστηρίζει πως η αιμομικτική απαγόρευση, όπως και η εξωγαμία που είναι η διευρυμένη κοινωνική της είναι ένας κανόνας αμοιβαιότητας. Οι πολυάριθμοι κανόνες

που απαγορεύουν ορισμένους τύπους συζύγων, και η αιμομικτική απαγόρευση εξηγούνται απο τη στιγμή που υπάρχει ανάγκη να δημιουργηθεί η κοινωνία. Η ανθρώπινη φύση τείνει προς την πολυγαμία και όχι τη μονογαμία. Ο γάμος έχει ζωτική σημασία στην αρχαϊκή κοινωνία όπου η επίλυση των οικονομικών προβλημάτων βασίζονται στο συζυγικό συναϊτερισμό και στον καταμερισμό της εργασίας ανάμεσα στα φύλα. Ο γάμος αποτελεί ένα μέρος της ατέλειωτης αλυσίδας αμοιβαίων υποχωρήσεων που χαρακτηρίζουν τις κοινωνικές σχέσεις στην αρχαιότητα.

Η Μισέλ (Μισέλ, Κοινωνιολογία της οικογένειας και του γάμου, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1987, σελ.72-73) αναφέρει μία άλλη σπουδαία θεωρητικός για το θεσμό του γάμου την Ζερμαίν Τιγλιόν η οποία υποστηρίζει πως υπάρχουν δύο κατηγορίες κοινωνιών. Οι εξωγαμικές κοινωνίες που τις αποτελούν άγριοι πληθυσμοί διάσπαρτοι στον κόσμο, με μικρή πυκνότητα και υποεξάφάνιση. Οι ενδογαμικές κοινωνίες που βρίσκονται γύρω απο τη λεκάνη της Μεσογείου. Οι δομές συγγένειας αυτών των δύο τύπων έχει σχέση με τις κοινωνικές οικονομικές και τις δημογραφικές συνθήκες.

Η εξωγαμία χαρακτηρίζει τις κοινωνίες όπου οι κάτοικοι ζούσαν απο την αλιεία, το κυνήγι, τη συλλογή καρπών. Οι κάτοικοι αναγκάζονται να δημιουργήσουν συμμαχίες με τους γειτόνους τους προκειμένου να διατηρήσουν ασφαείς τους κυνηγότοπους. Χρησιμοποιούσαν τις θυγατέρες τους για το σκοπό αυτό. Απαγορεύεται να παντρευτεί κανείς και τους μακρινούς συγγενείς του.

Στις στοιχειώδεις δομές που είναι πρωτογενείς αντιπαράτιθενται οι ενδογαμικές δομές που είναι δευτερογενείς. Οι δευτερογενείς δομές εμφανίστηκαν εκεί όπου δημιουργήθηκε μία έντονη διαφοροποίηση της γενικής οικονομίας των ανθρώπων - απο-

τέλεσμα μιας σειράς σχεδόν ταυτόχρονων επινοήσεων - καλλιέργεια δημητριακών, εξημέρωση ζώων, πρώτα μέσα μεταφοράς, αστακή ζωή.

Οι σύγχρονες ευρωπαϊκές και αμερικανικές δομές συγγένειας έχουν όπως υποστηρίζει η Μισέλ, σύμφωνα με την Ζερμαίν Τιγιόν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά.

α) Μία μόνιμη πατρογραμμική συγγένεια που αντικαθιστά προοδευτική ή φυσική συγγένεια. Το γένος του πατέρα εξακολουθεί να μεταβιβάζει το οικογενειακό όνομα.

β) Εξαφάνιση του γάμου με εξάδερφο και αντικατάσταση με άτομο της ίδιας κοινωνικής τάξης.

γ) Ολο και περισσότερο διαδομένη η τάση να θεωρείται η γυναίκα ανθρώπινο όν.

δ) Γενίκευση του ελέγχου των γεννήσεων αλλά ασκησή του με πολλούς ενδοιασμούς από την πλευρά της εκκλησίας όσο και της πολιτείας (Μισέλ, Κοινωνιολογία της οικογένειας και του γάμου, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1987, σελ. 80-81).

Ενας ακόμα θεωρητικός ο Τάλκοτ Πάρσονς περιέγραψε τον αμερικάνικο συζυγικό γάμο. Το σύστημα του Πάρσονς είχε μεγάλη επιτυχία μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο στις Η.Π.Α., αλλά η δημοτικότητά του μειώθηκε μετά το 1960 λόγω καινούργιων μελετών που αμφισβήτησαν τις θέσεις του Πάρσονς.

Κατά την Μισέλ (Μισέλ, Κοινωνιολογία της οικογένειας και του γάμου, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1987, σελ. 88-93) ο Τ. Πάρσονς υποστηρίζει πως ο σύγχρονος αμερικανικός γάμος διαθέτει τα εξής χαρακτηριστικά. Είναι μια συζυγική οικογένεια είναι απομακρυσμένος από τους συγγενείς. Είναι νεοτοπικός ως προς την κατοικία βασίζεται σ' ένα αμφίπλευρο σύστημα συγγένειας διαφοροποιείται έντονα στους ρόλους των φύλων.

Το άτομο στην Παρσονική οικογένεια είναι ελεύθερο να επιλέξει το συντροφό του χωρίς καμιά ανάμειξη των γονιών του και είναι περισσότερο αφοσιωμένο στο συζυγό του παρά στους γονιούς του.

Ο σύζυγος έχει τον εκτελεστικό ρόλο συνδέσμου με την κοινωνία και είναι προμηθευτής των υλικών αγαθών ενώ η σύζυγος έχει τον εκφραστικό ρόλο. Πρωταρχικός ρόλος του συζύγου είναι η εξασφάλιση των πόρων ζωής της οικογένειας, η συμμετοχή στις οικιακές εργασίες είναι ελάχιστη. Η σύζυγος παίζει το συναισθηματικό ρόλο. Ασχολείται με τις δουλειές του σπιτιού είναι βοηθός του άντρα.

Σύμφωνα με την ίδια συγγραφέα (Μισέλ, Κοινωνιολογία της οικογένειας και του γάμου, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1987, σελ. 95) η εφαρμογή της θεωρίας του Πάρσονς δέχτηκε επικρίσεις. Συγκεκριμένα η Σουηδική Κυβέρνηση πρότεινε στη Σουηδική κοινωνία ένα πρότυπο κατάργησης των παραδοσιακών συζυγικών ρόλων. Κεντρική ιδέα του σουηδικού προτύπου είναι ότι ο διπλός ρόλος δεν πρέπει να ανατίθεται αποκλειστικά στη γυναίκα και το δικαίωμα του συνδυασμού της αμοιβόμενης απασχόλησης με τον ενεργό γυναικό ρόλο αποτελεί στοιχείο της ποιότητας της ζωής στο οποίο όλοι έχουν δικαίωμα.

Κατά το Σουηδικό πρότυπο η γυναίκα είναι δυνατόν να εργάζεται έξω από το σπίτι, και ο σύζυγος ν'ασχολείται με το σπίτι και την οικογένεια. Η ελαστικότητα των ρόλων και η κατανομή τους από τους συζύγους θα αντικαταστήσει τον ξεπερασμένο διαχωρισμό ρόλων.

Σύμφωνα με την Μισέλ (Μισέλ, κοινωνιολογία της οικογένειας και του γάμου, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1987, σελ. 97) στα μαθήματα κοινωνιολογίας που παραδίδονται στα Πανεπιστήμια της

Αμερικής προτείνεται σαν εναλλακτικό είδος συζυγικής ζωής ο "ανοικτός γάμος" ο οποίος βασίζεται στη διεύρυνση της επικοινωνίας και της συντροφικότητας στην ελαστικότητα των ρόλων στην απουσία της ζηλοτυπίας απο τη συναισθηματική και σεξουαλική ζωή. Ο γάμος αυτός θεωρείται ότι ανταποκρίνεται στις σύγχρονες κοινωνίες.

Σύμφωνα με την ίδια συγγραφέα (Μισέλ, Κοινωνιολογία της οικογένειας και του γάμου, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1987, σελ. 98-100) υπάρχει μια ακόμη θεωρητικός για το θεσμό του γάμου, η Ντόροθυ Σμίθ, που συγκαταλέγεται μεταξύ των φεμινιστικών κοινωνιολόγων. Η Σμίθ αναφέρει δύο μορφές γάμου για τις χώρες του μονοπωλιακού καπιταλισμού. Ο γάμος του χειρωνακτα εργάτη, και των μεσαίων και ανώτερων διοικητικών στελεχών.

Στην οικογένεια του εργάτη υπάρχει αντιφατικότητα στη σχέση άντρα - γυναίκα. Ο άντρας είναι καταπιεσμένος στη δουλειά του, απο τον εργοδότη του. Ο ίδιος με τη σειρά του καταπιέζει τη γυναίκα του, η οποία είναι εξαρτημένη οικονομικά απο το σύζυγο. Η σχέση τους, δεν στηρίζεται στην ισότητα, αλλά χαρακτηρίζεται απο αλλοτρίωση.

Διαφορετική είναι η αλλοτρίωση των γυναικών στις αστικές οικογένειες. Ο σύζυγος αγωνίζεται για την υποστήριξη, της ηθικής της κυρίαρχης τάξης που υποδηλώνει ένα συγκεκριμένο τρόπο ζωής. Η γυναίκα προσπαθεί να υιοθετήσει αυτόν τον τρόπο ζωής, συμμορφώνεται στην εικόνα αυτή, και καθιστά αθελά της μεγαλύτερη την εξαρτησή της απο το σύζυγο.

Σχήματα μη Συμβατικής Συζυγικής Σχέσης

Στις δεκαετίες του 1960 και του 1970 ο θεσμός του γάμου περνάει κρίση. Ιδιαίτερα βάλλεται ο αποκλειστικός χαρακτήρας των γενετήσιων σχέσεων μεταξύ των συζύγων ως παράγοντας που καθιστά στη συζυγική σχέση, επιρρεπή είτε στην διάλυση είτε στην ανειλικρίνεια και την επιφανειακότητα.

Δημοσιεύονται άπειρα κείμενα που αναφέρονται σε τρόπους συζυγικής ζωής που καταργούν την αποκλειστικότητα και αντιμετωπίζονται ως ηθικά απαράδεκτες παρεκλίσεις.

Εμφανίστηκαν διάφορα σχήματα που δεν στηρίζονται στην συμβατική συζυγική σχέση. Τα κυριότερα από τα σχήματα αυτά ήταν ο ομαδικός γάμος, ο ανοικτός γάμος, η ανταλλαγή συντρόφων και οι ομοφιλόφυλοι γάμοι.

Όπως αναφέρει η Μουσούρου "ο ομαδικός γάμος, είναι ένα σχήμα όπου η αποκλειστικότητα των σεξουαλικών σχέσεων δεν αναφέρεται σε συγκεκριμένο άτομο αλλά στα μέλη μιας συγκεκριμένης ομάδας. Είναι λοιπόν ο ομαδικός γάμος μια μορφή κοινοβίου, που δεν αποδείχτηκε ικανοποιητική και ούτε προβλέπεται να διεκδικήσει στο άμεσο μέλλον κάποια θέση μεταξύ των σοβαρών εναλλακτικών της συμβατικής οικογένειας σχημάτων" (Μουσούρου, Κοινωνιολογία της σύγχρονης οικογένειας, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1986, σελ. 103-104).

Σύμφωνα με τους Ν. AND G. O'NEIL (Ν. AND G. O'NEIL, ανοικτός γάμος, εκδόσεις θυμάρη, Αθήνα 1973, σελ. 75) ο ανοικτός γάμος είναι ένα σχήμα όπου οι σύζυγοι μπορεί να έχουν εξωσυζυγικές σχέσεις, όμως πρωταρχική σημασία έχει η σχέση μεταξύ τους να βασίζεται στο ανοικτό συμβόλαιο όπου υπάρχει αμοιβαία εμπιστοσύνη, διαβίωση χωρίς εξάρτηση, ατομική ελευθερία, προσωπική ανάπτυξη, ευλυγισία στο ρόλο.

Όπως αναφέρει η Μουσούρου (Μουσούρου, Κοινωνιολογία της σύγχρονης οικογένειας, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1986, σελ. 104) οι ομαδικοί γάμοι λόγω της σεξουαλικής ελευθερίας των συζύγων είναι βραχύβιοι και ολιγάριθμοι. Όμως οι περισσότεροι είναι ευτυχείς και σταθεροί. Οι γυναίκες κέρδισαν την ισότητα με τους άνδρες τους, καθώς ο σεξουαλικά ανοιχτός γάμος εξάλειψε το συμβατικό διπλό πρότυπο και μαζί με αυτό τους φόβους για τις κρυφές περιπέτειες των συζύγων.

Ένα άλλο σχήμα μη συμβατικής συζυγικής σχέσης είναι η ανταλλαγή συντρόφων. Το σχήμα αυτό απέκτησε μεγάλη δημοσιότητα κατά το 1960 στις Η.Π.Α.

Όπως αναφέρει η Μουσούρου (Μουσούρου, Κοινωνιολογία της σύγχρονης οικογένειας, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1986, σελ. 105-106), το σχήμα ανταλλαγής συντρόφων εμφανίστηκε την εποχή της σεξουαλικής απελευθέρωσης και της δυνατότητας πλήρους διαχωρισμού της αναπαραγωγής από τις γενετήσιες σχέσεις-εξού πρόκειται περί σέξ για ψυχαγωγία και όχι για αναπαραγωγή, χωρίς κανενός είδους συναισθηματικής δέσμευσης.

Το σχήμα ανταλλαγής συντρόφων βασίστηκε στην αρχή. Εάν το ζευγάρι είναι ευχαριστημένο από την σχέση του, η ανταλλαγή σεξουαλικών συντρόφων είναι ένα παιχνίδι που οι σύντροφοι το βαριούνται. Εάν η σχέση του ζευγαριού δεν είναι δυνατή, η ανταλλαγή σεξουαλικών συντρόφων, εξασθενεί περισσότερο τη σχέση. Το σχήμα αυτό δεν ήταν ιδιαίτερα διαδομένο στον πληθυσμό των Η.Π.Α. και σήμερα έχει εξαλειφθεί.

Ένα άλλο σχήμα μη συμβατικής συζυγικής σχέσης είναι τα ομοφυλόφιλα ζευγάρια.

Σύμφωνα με την Μουσούρου (Μουσούρου, Κοινωνιολογία της σύγχρονης οικογένειας, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1986, σελ. 106-

107) αναφέρει πως η έρευνα στον χώρο αυτό ήταν περιορισμένη μέχρι το 1970 που παρατηρείται αύξηση της τάσης να γίνουν αποδεκτά τα ομοφυλόφιλα ζευγάρια από την κοινωνία και να γίνουν "γάμοι" μεταξύ ομοφυλόφιλων ζευγαριών.

Δημιουργήθηκαν δύο στάσεις για το σχήμα αυτό: α) Αρνητική στάση που αναφέρεται σε επιχειρήματα βιολογικά, (επειδή το σχήμα δεν εναρμονίζεται με τον λόγο των ψυχολογικών και φυσιολογικών διαφορών ανδρών και γυναικών), θρησκευτικά (το σχήμα αντίθετο προς την χριστιανική παράδοση), κοινωνικά (προβλήματα κοινωνικής ένταξης, και ψυχολογικής ανάπτυξης των παιδιών).

Υπάρχει όμως και η θετική στάση που υποστηρίζει πως αυτές οι προκαταλήψεις διογκώνουν το πρόβλημα.

Σύμφωνα με την ίδια συγγραφέα, "Ανεξάρτητα από το βαθμό κοινωνικής παραδοχής του, ο γάμος μεταξύ ενηλίκων του ιδίου φύλου συνήθως αντικατοπτρίζει τον συμβατικό ετερόφυλο γάμο, όπου κατά κανόνα υπάρχει κάποια μορφή γαμήλιας τελετής, και η σχέση του ζευγαριού διαμορφώνεται με βάση το ετερόφυλο πρότυπο" (Μουσούρου, Κοινωνιολογία της σύγχρονης οικογένειας, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1986, σελ. 107).

Παραδοσιακή Μορφή του Γάμου

Ο παραδοσιακός γάμος έχει τις ρίζες του στην πατριαρχία. Υπάρχουν μερικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν τον παραδοσιακό γάμο.

Όπως αναφέρει ο Φίλιας, (Φίλιας, Κοινωνιολογικές προσσεγγίσεις, εκδόσεις σύγχρονη εποχή, Αθήνα 1986, σελίδα 116-117). Πρώτα πρώτα υπήρχε σαφής κατανομή λειτουργικών ρόλων ανάμεσα στον άντρα και τη γυναίκα. Τα εκτός οίκου ήταν υπόθεση του άντρα, η σφαίρα του βιοπορισμού ανήκε σχεδόν αποκλειστικά σ' εκείνον.

Η γυναίκα ασχολούνταν με τις ανάγκες του σπιτιού, ανατροφή των παιδιών, παρασκευή φαγητού και γενικά με όλες τις οικιακές εργασίες. Ο ρόλος της ήταν οικονομικά εξαρτημένος από εκείνου του άντρα.

Δεύτερο υπήρχε κατανομή συναισθηματικών ρόλων, όπου η γυναίκα είναι φορέας της αγάπης, της στοργής, της ευσέβειας, της αισθηματικής λεπτότητας. Ο άντρας ήταν ο ισχυρός, ο ικανός να κρατήσει τα οικογενειακά βάρη.

Στη σεξουαλική ζωή του ζευγαριού, ο άντρας ήταν αυτός που κυριαρχούσε. Η γυναίκα ήταν παθητικός δέκτης υποταγμένος στις επιθυμίες του άντρα.

Τρίτο, η διαμόρφωση των περιουσιακών σχέσεων ήταν υπόθεση του άντρα. Η περιουσία ανήκε σ' αυτόν. Η γυναίκα "συνέβαλε" με την προίκα της στην αντιμετάπιση των βαρών του γάμου αλλά ήταν αποξενωμένη από τη συμβολή αυτή στη διάρκεια του γάμου.

Τέταρτο υπήρχε σύστημα ιεραρχίας και ηγεσίας. Ο σύζυγος ήταν ο κυρίαρχος της οικογένειας. Αυτός αποφάσιζε στη βάση της δεδομένης υπεροχής του αρσενικού έναντι της βιολογικής, ψυχολογικής και διανοητικής κατωτερότητας του θηλυκού.

Το παραδοσιακό αυτό σχήμα σύμφωνα με τη Μουσουρού (Μουσουρού, Ελληνική Οικογένεια, εκδόσεις Ιδρυμα Χουλανδρή-Χόρν, Αθήνα 1984 σελίδα 82), εκφράζει και αναπαράγει την έννοια της εξουσίας του άντρα πάνω στην γυναίκα. Επιπλέον αυτό το σχήμα εκφράζει τις κοινωνικές συμβατικότητες. Απορρίπτει κάθε αλλαγή στους ρόλους μεταξύ των συζύγων, και αυτό το σχήμα μπορεί να θεωρηθεί ως φορέας κοινωνικής σταθερότητας συντηρισμού.

Ο παραδοσιακός γάμος αναπτύχθηκε και διατηρήθηκε για αιώνες στην ελληνική κοινωνία λόγω, του αγροτικού τρόπου ζωής, που θεωρούσε απαραίτητη προϋπόθεση την σύσφιξη των οικογενειακών δεσμών και τη μη αποκοπή του συζυγικού ζεύγους από την ομάδα των συγγενών και την κοινότητα.

Στον παραδοσιακό χώρο το άτομο, εκπληρώνοντας τις υποχρεώσεις του προς την κοινωνική ομάδα, όπου ανήκε, δικαιωνόταν από τους άλλους και έτσι έτρεφε την αυτοεκτιμήσή του. Ο κοινός σκοπός η αλληλοεξάρτηση χαρακτήριζε την παραδοσιακή οικογένεια που τους ανάγκαζε σε ένα σπίτι να ζούν πολλά άτομα μαζί.

Σύμφωνα με τον Τσαούση, (Τσαούσης, Η κοινωνία του ανθρώπου εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1987, σελ, 440-441), αναφέρει πως στις παραδοσιακές κοινωνίες με αρκετά σταθερές και πολύ αργά μεταβαλλόμενες κοινωνικές δομές και με παγιωμένη κοινωνική στρωμάτωση, η επιλογή συντρόφου, αποτελεί οικογενειακή μέριμνα. Στις κοινωνίες αυτές κυριαρχεί το συνοικέσιο, ο θεσμός του προξενιού. Οι γονείς αποφασίζουν, πολλές φορές χωρίς να ερωτηθούν τα παιδιά για το σύντροφο που θα διαλέξουν.

Υπάρχουν και τα γαμήλια ανταλλάγματα, που με διάφορες μορφές τα συναντάμε σε όλες σχεδόν τις κοινωνίες. Είναι η πρόικα όπου προσφέρει η οικογένεια της νύφης στον γαμπρό.

Σύμφωνα με την Κατάκη, (Κατάκη, Οι τρεις ταυτότητες της ελληνικής οικογένειας, εκδόσεις Κέρδος, Αθήνα 1984, σελ. 126) τα πρώτα χρόνια ζωής το νέο αντρόγυνο, συχνά συγκατοικούσε με τους γονείς του γαμπρού. Μόνο αν έκριναν εκείνοι πως το ζευγάρι μπορούσε να βγάλει πέρα μόνο το άφηναν να ζήσει μόνο του - δινοντάς του μερίδιο απο την περιουσία. Οι γονείς βέβαια πάντα ασκούσαν εξουσία στο ζευγάρι. Εξαιρείται βέβαια ο πρωτότοκος γιός που ήταν υποχρεωσή του να μείνει με τους γονείς του.

Στον παραδοσιακό χώρο, η σύζυγος αποκτούσε αξία στον συζυγό της αλλά και στην κοινωνία με τον_ερχομό του πρώτου παιδιού, σημαντικά αν ήταν αγόρι. Ενώ η γυναίκα με τον ρόλο της μητέρας αποκτά κοινωνικό κύρος, εκπρόσωπος της οικογένειας είναι ο άντρας. Μπροστά του δεν μιλούσε, δεν είχε γνώμη η ίδια. Μέσα στο σπίτι είχε σημαντικό ρόλο στην ουσία αυτή αποφάσιζε για σπουδαία οικογενειακά θέματα, κοινωνικά έπρεπε να προβάλλεται ο άντρας.

Η Κατάκη, θέτει το ερώτημα αν πράγματι η γυναίκα στον παραδοσιακό χώρο, ένιωθε καταπιεσμένη απο τον άντρα της. Η ίδια (Κατάκη, Οι τρεις ταυτότητες της ελληνικής οικογένειας, Εκδόσεις Κέρδος, Αθήνα 1984, σελ. 130-131) αναφέρει: "Δεν θα πρέπει να συγχέουμε τον ουσιαστικό ρόλο της παραδοσιακής γυναίκας με το δυσλειτουργικό ρόλο της γυναίκας, στην πυρηνική οικογένεια που ζει στα πλαίσια του αστικού τρόπου ζωής. Η γυναίκα του παραδοσιακού χώρου είχε έναν ξεκάθαρο σκοπό ζωής. Ήταν συνυφασμένη με τον σκοπό ζωής της ανθρώπινης ομάδας όπου ζούσε. Ο ξεκάθαρος ρόλος της, της έδινε κουράγιο. Στις δικές μας αξιολογήσεις, μέσα απο τις δικές μας οικοθεωρίες, βλέπουμε την παραδοσιακή γυναίκα καταπιεσμένη".

Η Ίδρα (Κατάκη, Οι τρεις ταυτότητες της ελληνικής οικογένειας, εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 1984, σελ. 161) αναφέρει πως ο άντρας και η γυναίκα στην παραδοσιακή κοινωνία μοιράζονταν τις ευθύνες και τον κόπο. Η "αποτυχία" του συζύγου να προστατέψει την οικογένειά του δεν είχε τις ψυχολογικές επιπτώσεις που έχει στην πυρηνική οικογένεια. Η αποτυχία ήταν αποτέλεσμα εξωτερικών αντιξοοτήτων. Παράδειγμα αν το χωράφι δεν απέδιδε, θα έφταιγε η αναβροχιά ή το χαλάζι.

Εθιμα του Γάμου στην Ελλάδα

Σύμφωνα με την Εταιρεία Νιουριακών μελετών (Εταιρεία Νιουριακών μελετών, Νιουριακά, Αθήνα 1976 σελ. 188-189) στο νησί της Νισύρου όπως και σε όλες τις περιοχές της Ελλάδας ο γάμος γινόταν με το προξενιό. Σε περιπτώσεις που οι ίδιοι οι νέοι ή οι γονείς δεν μπορούσαν, για διάφορες αιτίες να πείσουν τη μιά από τις δύο οικογένειες να << συμπεθεριάσουν >> τότε ζητούσαν τη βοήθεια του κατάλληλου προσώπου να παίξει το ρόλο του προξενητή.

Την προξενιά πάντα την έστελνε η οικογένεια του γαμπρού και σπάνια της νύφης. Ο προξενητής ήταν ένας από τους σεβάσιμους προύχοντες ή ηλικιωμένος θείος ή ο νουνός της νέας ή του νέου. Υπήρχαν και οι επαγγελματίες προξενητάδες. Αυτοί κρατούσαν φανάρι και πήγαιναν πάντα νύχτα και με προφύλαξη να μη τους δουν, ώστε αν δεν τα κατάφερναν να τελειώσουν τα << γαμπρολόγια >> να μην φανερωθεί το μυστικό.

Ο προξενητής, σαν επιδέξιος διπλωμάτης, επαινούσε τις αρετές και τις χάρες του γαμπρού, απαριθμούσε λεπτομερειακά την κινητή και την ακίνητη περιουσία κι άκουε τις αντιπροτάσεις των συνομιλητών του.

Σύμφωνα με την Εταιρεία Νιουριακών μελετών (Εταιρεία Νιουριακών μελετών, Νιουριακά, Αθήνα 1976 σελ. 190) συνήθως μια εβδομάδα μετά την τέλεση του προξενιού γινόταν οι αρραβώνες.

Οι αρραβώνες γινόταν πάντα στο σπίτι της νύφης. Η ημέρα του αρραβώνα ήταν Κυριακή ή μεγάλη θρησκευτική γιορτή. Ο νέος, αφού ντυνόταν την επίσημη Νισύρικη στολή του, ξεκινούσε με τους συγγενείς του πολύ πρωί και έφερναν τα φορέματα του αρραβώνα στο σπίτι της κόρης. Η κόρη ντυνόταν, στολιζόταν κι έβγαине από το υπνοδωμάτιο και πήγαινε στο << πίσω σπίτι >> όπου την

περίμεναν όλοι οι συγγενείς και από τα δύο μέρη. Τότε ο νέος κρεμούσε στο λαιμό της κόρης, το μεγάλο προγαμήλιο δώρο.

Ήταν διάφορα κοσμήματα, φλουριά, κωνσταντινάτα, βενέτικα περασμένα όλα σε χρυσή αλυσίδα.

Εύμφωνα με τον Υφαντή (Υφαντής, ο Πωγωνήσιος γάμος, εκδόσεις Λαογραφικές συλλογές, Αθήνα 1972, σελ. 55) υπήρχε στα χωριά της Ηπείρου συνήθεια, που κράτησε έως το 1940, που επιτρεπόταν κατά την ημέρα των αρραβώνων, οι συμπέθεροι να κλέβουν από το σπίτι της νύφης διάφορα πράγματα, (ποτήρια, δίσκους, σεντόνια, κουρτίνες, φωτογραφίες, αλλά και μαγειρικά σκεύη), για να πάρουν όλη τη τύχη της νύφης και να την μεταφέρουν στο σπίτι του γαμπρού. Γι' αυτό και οι συγγενείς της νύφης είχαν τα μάτια τους τέσσερα για να μην τους κλέψουν και τους πάρουν την τύχη από το σπίτι της νύφης. Η τύχη έπρεπε να μείνει εδώ για να μεταβιβασθή και στις μικρότερες αδελφές της κόρης.

Αξίζει ν' αναφέρουμε τα έθιμα που ακολουθούνταν την εβδομάδα πριν από το γάμο στη Νίσυρο.

Εύμφωνα με την εταιρεία Νισουριακών μελετών (Εταιρεία Νισουριακών μελετών, Νισουριακά, Αθήνα 1976, σελ. 213-218) όσον αφορά το γάμο, τη Δευτέρα από τα χαράματα, στο σπίτι της νύφης αρχίζει η μπουγάδα, με τραγούδια από κόρες και των δύο οικογενειών. Την τρίτη και πάλι τα κορίτσια-συγγενείς-και φιλενάδες της νύφης βγάζουν την μπουγάδα, και πλένουν τα ρούχα. Το απόγευμα σιδερώνουν.

Την τριτάρτη η μάνα της νύφης κάνει τραπέζι κι ο γαμπρός φέρνει γλυκά για να κεράσει. Μετά το φαγητό, μέσα στο σπίτι και μέχρι αργά τη νύχτα, χορεύουν και τραγουδούν.

Την πέμπτη το πρωί αρχίζουν τα ζυμωτά. Άλλες ανάβουν τους φούρνους και ψήνουν τα ψωμιά, για την Κυριακή στα τραπέζια του γάμου. Αρχίζει το στόλισμα του σπιτιού. Τα κάδρα τα καρφώνουν

οι κόρες που ζούν οι γονείς τους και άλλες τραγουδούν. Την παρασκευή συνεχίζονται τα ζυμωτά και γίνονται οι λουκουμάδες για κέρασμα. Το Σάββατο οι συγγενείς και φίλοι μάγειροι πηγαίνουν από την αυγή και ετοιμάζουν το φαγητό. Οι κόρες αφού ετοιμάσουν δύο-τρία κιλά αμυγδαλόψυχα την καθαρίζουν και την βάζουν σε κούπα γεμάτη μέλι. Η κούπα θα πάει στην εκκλησία την άλλη μέρα μαζί με το ασημένιο ποτήρι του κρασιού του γάμου. Οι φιλενάδες της νύφης, θα φορτωθούν τα προικιά της νύφης και τα πάνε κρυφά στον Ηγούμενο για να τα ευλογήσει. Στο γυρισμό, θα χορέψουν τη λεγόμενη << Μαντινάδα >>.

Σύμφωνα με τον Υφαντή (Υφαντής Ο Πωγωνήσιος Γάμος, εκδόσεις Λαογραφικές συλλογές, Αθήνα 1972, σελ. 180) η ιεροτελεστία του γάμου στα χωριά της Ηπείρου δεν διέφερε από την σημερινή. Η συνήθεια του πατήματος του ποδιού (από το γαμπρό ή τη νύφη) υπήρχε και τότε κατά την ανάγνωση " η δε γυνή, να φοβείται τον άνδρα." Μετά τον χαιρετισμό, οι συγγενείς της νύφης παρέδιδαν τη νύφη στους συγγενείς του γαμπρού λέγοντας ότι "σας παραδίνουμε τη νύφη μας από τώρα είναι δική σας Να τη χαιρέστε Νά 'χουν καλά στερνά". Ακολουθούσε χορός έξω από το προαύλιο της εκκλησίας. Στη συνέχεια ακολουθούσε το κέρασμα της πεθεράς της νύφης. Τους κερνούσε μέλι και τους έδινε την ευχή της. Στη συνέχεια ακολουθούσε το γλέντι όπου τον χορό πρώτος τον έσερνε ο πιο ηλικιωμένος από το σόι του γαμπρού. Όταν το ζευγάρι πηγαίνει για πρώτη φορά στο σπίτι του η νύφη σπάει ρόδι, για να είναι καλότυχο το σπίτι και να έχουν βίο ανθόσπαρτο.

Αρκετά από αυτά τα έθιμα υπάρχουν ακόμη και σήμερα στην Ελλάδα. Από αυτά τα έθιμα φαίνεται πως στην ελληνική κοινωνία υπερείχε η θέση του άντρα έναντι της θέσης της γυναίκας.

Η διαδικασία του γάμου, με το προξενικό την προίκα έμοιαζε περισσότερο με αγοραπωλησία παρά για μια στενή ανθρώπινη σχέση. Η γυναίκα έφευγε από την κηδεμονία των γονιών της και πήγαινε σ'αυτήν του άντρα. Πολλά από αυτά τα έθιμα διαιώνιζαν την ανισότητα ανάμεσα στα δύο φύλα.

Παιδοκεντρική Αντίληψη του Γάμου

Σύμφωνα με την Κατάκη (Κατάκη, Οι τρεις ταυτότητες της ελληνικής Οικογένειας, εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 1984, σελ. 17), μέσα σε δύο δεκαετίες ο τόπος μας περνάει αστραπιαία από τον παραδοσιακό - αγροτικό τρόπο ζωής, στο μεταβιομηχανικό στάδιο της εξέλιξης των ανθρώπινων κοινωνιών. Οικονομικοπολιτικές, κοινωνικοπολιτιστικές και ψυχοκοινωνικές διεργασίες που συνδέονται με τις τρεις διαδοχικές περιόδους - αγροτική βιομηχανική και μεταβιομηχανική - διήρκεσαν στις δυτικές χώρες εκατόν πενήντα χρόνια, στην Ελλάδα έγιναν σε πολύ γρήγορο χρονικό διάστημα.

Οι συνεχείς και ταχύρρυθμες αλλαγές δημιούργησαν ανακατατάξεις που είχαν επίδραση στην δομή του γάμου.

Όπως αναφέρει ο Φίλιας, (Φίλιας, Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις, Εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1986, σελ. 117), η παλιά παραδοσιακή μορφή του γάμου άλλαξε από την επιρροή αλλαγμένων πραγματικών κοινωνικών συνθηκών.

Πρώτα άλλαξαν οι οικονομικές συνθήκες και συγκεκριμένα οι μεταβολές στις ανάγκες στην αγορά εργασίας. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας επιτρέπει τη χρησιμοποίηση όχι μόνο των μυικών αλλά και των διανοητικών ικανοτήτων, η γυναίκα εισέρχεται στην αγορά εργασίας.

Η επαγγελματοποίηση της γυναίκας σημαίνει την ανεξαρτητοποίησή της απέναντι στον άντρα.

Με την άνοδο του μορφωτικού επιπέδου της γυναίκας κλονίζεται ο μύθος της πνευματικής κατωτερότητάς από τον άντρα, γυναίκας.

Άλλο στοιχείο αλλαγής είναι ότι η γυναίκα φεύγοντας από το σπίτι παύει να είναι φύλακας της Εστίας και αλλάζει η ερωτι-

κή της συμπεριφορά. Έχει τη δυνατότητα να επιλέγει τον ερωτικό της σύντροφο.

Σύμφωνα με τη Μουσούρου (Μουσούρου, Η Ελληνική Οικογένεια, Εκδόσεις Ίδρυμα Χουλανδρή - Χορν, Αθήνα 1984, σελ. 66), άλλοι παράγοντες που θα μπορούσαν να προστεθούν είναι η κατάρευση της κοινότητας και η συρρίκνωση της ομάδας συγγενών σαν αποτέλεσμα της αστικοποίησης και η αποδέσμευση του ατόμου από την ομάδα που είναι συνέπεια της αστικοποίησης.

Όπως αναφέρει η Κατάκη (Κατάκη, Οι τρεις ταυτότητες της Ελληνικής Οικογένειας, Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 1984, σελ. 63 - 65), οι συνθήκες ταχύρρυθμου κοινωνικού μετασχηματισμού επιτείνουν την αμφισβήτηση των παραδοσιακών κοινωνικών αξιών. Ένα πλήθος από αρχές από την παραδοσιακή κοινωνία θεωρούνται ως δεδομένες απαράβατες και αναλλοίωτες καταγγέλλονται ως "μύθοι".

Η αμφισβήτηση των παραδοσιακών ρόλων δεν σημαίνει πως έχουν πάψει να διαδραματίζονται. Σημαίνει πως έχουν συντελεστεί αλλαγές στην κοινωνική πραγματικότητα, στα πλαίσια της οποίας οι ρόλοι διαμορφώθηκαν.

Αποτέλεσμα των ανακατατάξεων στον κοινωνικό περίγυρο είναι η δημιουργία ενός άλλου τύπου γάμου που έχει παιδοκεντρική αντίληψη. Στην αστική οικογένεια ένα μέλος της το παιδί αποκτά ξαφνικά πρωταρχικό ρόλο. Πάνω σ' αυτό στηρίζεται ο γάμος και η δημιουργία οικογένειας. Δύο άνθρωποι δηλαδή ενένουν τις ζωές τους, με σκοπό να εκπληρωθούν οι στόχοι ενός τρίτου. Είναι φανερό πως το παιδί παίζει σημαντικό ρόλο στη σχέση των γονιών και χωρίς την υπαρκτή του κλονίζεται η σχέση τους.

Σύμφωνα με την Κατάκη "Η παιδοκεντρική αντίληψη του γάμου, εξυπηρέτησε τη βασική ανάγκη για την σταθερότητα της οικογένειας όπου οι συνεχείς αλλαγές και ανακατατάξεις της απειλού-

σαν'''. (Κατάκη, Οι τρεις ταυτότητες της Ελληνικής Οικογένειας Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 1984, σελ. 63).

Σύμφωνα με την ίδια (Κατάκη, Οι τρεις ταυτότητες της Ελληνικής Οικογένειας, Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 1984, σελ. 165-167) στην πυρηνική οικογένεια ο σύζυγος είναι κυρίως που φέρνει τα οικονομικά βάρος του γάμου.

Ο αγώνας για την επίτευξη προσωπικών επιδιώξεων, απαραίτητος όχι μόνο για την υλική ευημερία αλλά και για τη στήριξη της προσωπικότητας, συγκρούεται με τις προσδοκίες της συζύγου για συντροφικότητα, υποστήριξη, φροντίδα.

Ο σύζυγος εργάζεται σ'ένα χώρο αποκομμένο από την οικογένεια. Στον απρόσωπο χώρο της δουλειάς δύσκολο έχει την αίσθηση ότι προσφέρει στο κοινωνικό σύνολο. Σπάνια αποκτά αυτοεκτίμηση και παραδοχή στις συνθήκες της βιομηχανικής κοινωνίας.

Στην αστική κοινωνία επικρατεί το πιο σκληρό και ανταγωνιστικό πνεύμα που συχνά υποβόσκει τις σχέσεις του με τους πιο στενούς συνεργάτες του. Αισθάνεται πως το αφεντικό του τον εκμεταλεύεται, δεν τον υπολογίζει. Η πίκρα, η απογοήτευση και η μοναξιά μεγαλώνουν.

Από την άλλη πλευρά η γυναίκα του παραπονιέται πως ο άντρας της λείπει από το σπίτι. Αισθάνεται πως δεν του συγχωρεί την απουσία του από το σπίτι.

Ο άντρας αισθάνεται πως αυτή η επιμονή της γυναίκας του να δράσει στον κοινωνικό χώρο δεν είναι παρά φυγή. Φεύγει ή θέλει να φύγει το ίδιο είναι, αφού αυτός δεν την ικανοποιεί. Ο γάμος την απογοήτευσε και φταίει εκείνος. Κάπου τα αισθάνεται όλα αυτά. Δεν τολμάει όμως να το εκφράσει. Αν της πει πως η επιτυχία είναι μύθος, θα κατηγορηθεί για αντιφεμινιστική

.....

νοοτροπία. Αν πάλι της επισημάνει ότι η τάση της είναι φυγή, θα του απαντήσει πως αυτός φταίει.

Αλλά αν η γυναίκα του εργάζεται, αισθάνεται μειωμένη αυτοεκτίμηση. Δεν μπορεί να αποκοπεί από τα βιώματα του παρελθόντος που θέλει τη γυναίκα του να μην εργάζεται.

Η Χουρδάκη αναφέρει πως "ο άντρας γυρίζοντας στο σπίτι, θέλει να βρεί τη γυναίκα του παλιού καιρού. Αντίθετα βρίσκει μια γυναίκα αλλιώτικη που έχει αξιώσεις, που έχει γνώμη σε όλα. Όταν βλέπει αυτή τη διαφοροποίηση ο άντρας φυσικό είναι να μην αισθάνεται άνετα, δεν έχει το κύρος και αναζητάει άλλους τρόπους επαφής, σχέσεων". (Χουρδάκη, Οικογενειακή Ψυχολογία, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 1982, σελ. 313).

Σύμφωνα με την Κατάκη (Κατάκη, Οι τρεις ταυτότητες της Ελληνικής Οικογένειας, Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 1984, σελ. 165-167), από την άλλη πλευρά υπάρχει η γυναίκα, που στον αστικό χώρο περνάει κυρίως στο βοηθητικό ρόλο της νοικοκυράς. Ο σύζυγος λείπει πολλές ώρες από το σπίτι, νιώθει την ερημιά και την αποξένωση περισσότερο από τον άντρα της που τον απορροφούν οι υλικές ανάγκες. Αναζητάει την ανθρώπινη επαφή.

Πολλές γυναίκες αποζητούν αδιέξοδο στην επαγγελματική απασχόληση. Η γυναίκα είτε εργάζεται για την ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος, είτε για τις προσωπικές ανάγκες, οι δυσκολίες είναι πολλές. Αισθάνεται φορτωμένη από ευθύνες που ο άντρας της κατά βάθος η ίδια δεν θεωρεί δικές της.

Και ενώ εργάζεται ο άντρας της δεν είναι ευχαριστημένος, το δέχτηκε απρόθυμα επειδή μειώνεται κοινωνικά. Επιπλέον ενώ αυτή συνεισφέρει στο σπίτι, αυτός δεν βοηθάει στο νοικοκυριό.

Υπάρχει όμως και η γυναίκα που σπούδασε, και θέλει να πετύχει ν' αναγνωριστεί κοινωνικά. Έχει διπλό στόχο: να δώσει

στον άντρα της τις φροντίδες της και να ικανοποιήσει προσωπικές επιδιώξεις. Στην πράξη διχάζεται. Όταν ασχολείται με τη δουλειά της αισθάνεται ότι δεν φροντίζει όσο πρέπει το συντροφό της. Ενώ όταν ασχολείται με το σπίτι, αισθάνεται ότι αδικεί τον εαυτό της. Το μόνο πράγμα που νιώθουν ότι πραγματικά τους ενώνει είναι η ύπαρξη των παιδιών. Πολλές φορές όταν τα παιδιά μεγαλώσουν το ζευγάρι, δεν βρίσκει το λόγο να μείνει μαζί και χωρίζει.

Η Μουσούρου αναφέρει ότι "Η αλλαγή των ρόλων στην οικογένεια, δεν είναι ενιαία, δεν ακολουθεί τους ίδιους ρυθμούς, δεν έχει την ίδια έννοια, ούτε είναι ομοιόμορφη για το σύνολο της κοινωνίας. Ετσι οι ρόλοι των συζύγων, η κατανομή της εξουσίας ανάμεσά τους, η πορεία προς την ισοτιμία και το νόημα που αυτή παίρνει στην πράξη προσδιορίζονται, απο το εκπαιδευτικό επίπεδο των συζύγων, την απασχόληση των συζύγων, τη διαφορά εισοδήματος μεταξύ των συζύγων". (Μουσούρου, Η Ελληνική Οικογένεια, Εκδόσεις Ιδρυμα Γουλανδρή Χόρν, Αθήνα 1984, σελ. 88).

Σύμφωνα με την ίδια (Μουσούρου, Η Ελληνική Οικογένεια, Εκδόσεις Ιδρυμα Γουλανδρή - Χόρν, Αθήνα 1984, σελ. 88-91), στο εκπαιδευτικό επίπεδο του ζευγαριού αποτελεί αποφασιστικό παράγοντα στην κατανομή της εξουσίας μεταξύ τους.

Αντίθετα προς τις βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες, στην Ελλάδα όσο υψηλότερη η μόρφωση του συζύγου, τόσο μεγαλύτερη η συνεργασία στο ζευγάρι.

Στην επαγγελματική απασχόληση βλέπουμε πως όσο περισσότερο εξειδικευμένη και με μεγαλύτερο γόητρο είναι η εργασία του Έλληνα συζύγου, τόσο αυξάνεται η συνεργατικότητα του ζευγαριού και μειώνεται η εξουσία του συζύγου προς τη σύζυγο. Ενώ

στις Η.Π.Α. όσο και στην Γαλλία συμβαίνει το αντίθετο. Όσο υψηλότερο είναι το επαγγελματικό γόητρο του συζύγου, τόσο αυξάνεται η εξουσία του στη σύζυγο.

Τέλος παράγοντας διαφοροποίησης των ρόλων των συζύγων είναι η διαφορά εισοδήματος μεταξύ των συζύγων. Το θέμα αυτό δεν έχει μελετηθεί στον Ελλαδικό χώρο.

Σε βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες, προέκυψε το συμπέρασμα πως όταν η σύζυγος έχει υψηλότερο εισόδημα από το σύζυγο τότε έχει ποσοτικά αυξημένη και ποιοτικά διάφορη εξουσία.

Το παραπάνω σπάνια συμβαίνει επειδή κατά μέσο όρο οι γυναίκες αποδοχές είναι μικρότερες από εκείνες του άντρα. Πρόκειται επομένως για έναν παράγοντα θεωρητικής περισσότερο παρά πρακτικής σημασίας.

Μορφογένεση. Το Νέο Ζευγάρι

Εύμφωνα με τον Φίλια (Φίλιας, Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις Εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1986, σελ. 120-121) το γεγονός ότι ο θεσμός του γάμου στην παραδοσιακή του μορφή κλονίζεται δεν αποτελεί ένδειξη "ηθικής παρακμής" αλλά απόδειξη ότι δεν καλύπτει τις διαμορφωμένες σήμερα νέες συνθήκες. Ο σημερινός άνθρωπος αντιμετωπίζει δυναμικά και όχι στατικά το πρόβλημα της ζωής του. Επομένως το στοιχείο της "ένωσης δια βίου" τοποθετείται σαν πρόβλημα συναισθηματικής και πραγματικής επικοινωνίας. Δεν αντιμετωπίζεται σαν πρόβλημα νομικού χαρακτήρα δεσμεύσεων. Οι ανθρώπινες σχέσεις μπαίνουν κάτω από το πρίσμα για συντροφικότητα. Η στήριξη του γάμου σε κοινωνικές συμβατικότητες και σε οικονομικά συμφέροντα βρίσκεται σε υποχώρηση. Η συνειδητοποίηση της ανάγκης για περισσότερη αυτονομία, του άντρα και της γυναίκας, γίνεται συνεχώς μεγαλύτερη.

Είναι φανερό πως τις επόμενες δεκαετίες θα υπάρχουν μεταβολές στο θεσμό του γάμου. Ο δοκιμαστικός γάμος, θα γίνει μια αναγκαιότητα διότι θα μπορεί το ζευγάρι να γνωρίζεται καλύτερα, να διαπιστώνει τα στοιχεία ταυτότητας, ή διαφορές που κάνουν τη συμβίωση δυνατή ή αδύνατη.

Ο παράγοντας "νομιμοποίηση" θα αντιμετωπίζεται πολύ χαλαρότερα και από διαφορετική άποψη. Και η εδραίωση της ισότητας, άρχισε να βασίζεται σε πνευματικά - συναισθηματικά στοιχεία και όχι στο επίμαχο θέμα αν και "ο άντρας βοηθάει τη γυναίκα στις δουλειές του σπιτιού".

Η Μισέλ αναφέρει για τη σημασία της ελεύθερης ένωσης: "πιθανόν πολλοί συγκατοικούν χωρίς να παντρεύονται προκειμένου να διαπιστώσουν κατά πόσο μπορούν να ζήσουν μαζί για ένα μεγάλο διάστημα πραγματοποιώντας ένα είδος τέστ ή δοκιμαστικού

γάμου, ο οποίος μπορεί να διαλυθεί αν οι σύντροφοι αντιληφθούν πως δεν είναι φτιαγμένοι για να συμβιβάσουν'' (Μισέλ, Κοινωνιολογία της οικογένειας, Εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1987, σελίδα 244).

Η Κατάκη υποστηρίζει (Κατάκη, Οι τρεις ταυτότητες της Ελληνικής Οικογένειας, Εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1987, σελ. 73) πως οι νέες τάσεις διαγράφουν το θεσμό του γάμου. Μέσα σε δύο γενιές ο γάμος έπαψε να θεωρείται προορισμός του ανθρώπου. Θεωρείται όλο και περισσότερο πως ο γάμος είναι μια νομιμοποίηση που λύνει απλώς πρακτικά προβλήματα σχετικά με το δημόσιο. Ο γάμος δεν πρέπει να βασίζεται σε κοινωνικές συμβάσεις και υποχρεώσεις. Η νέα τάση αρνείται να στηρίξει τον γάμο στην ύπαρξη παιδιών. Δεν θέλουν οι νέοι να δημιουργήσουν παιδοκεντρική οικογένεια, αφού έχουν βιώσει όλες τις αρνητικές επιπτώσεις. Οι νέοι δίνουν έμφαση στη σχέση που θα δημιουργήσουν με το σύντροφο που να μπορούν να συζητούν, να επικοινωνούν, να υπάρχει ειλικρίνεια και ισοότητα στις σχέσεις τους.

Όπως αναφέρει η Μισέλ (Μισέλ, Κοινωνιολογία της οικογένειας και του γάμου, Εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1987, σελίδα 278) το καινούργιο συζυγικό πρότυπο κατά τον Ρ. Χίλλ προσαρμοσμένο στις απαιτήσεις ενός σύγχρονου κοινωνικού συστήματος θα έπρεπε να έχει τα ακόλουθα στοιχεία, όπως ευέλικτη οργάνωση, υψηλό βαθμό επικοινωνίας μεταξύ των μελών, πλούσια διαντίδραση μέσα στην ομάδα, αναπτυγμένη ικανότητα των συζύγων να αυτοελεγχθούν και να προσδιορίσουν οι ίδιοι τους κανόνες, άνοιγμα του συζυγικού κύκλου τόσο προς τα μέσα όσο και προς τα έξω.

Κοινωνικοπολιτική Διάσταση του Γάμου

Νομικά Στοιχεία για το Γάμο

Ο γάμος είναι μια σύμβαση που ιδρύει μια μόνιμη συμβίωση ανάμεσα σε πρόσωπα διαφορετικού φύλου. Ο ορισμός περιέχει όλα εκείνα τα στοιχεία και ταιριάζει σ'όλες τις μορφές γάμου που πέρασαν στις διάφορες κοινωνίες (μονογαμία, ή πολυγαμία, πολιτικός κ'θηροσκευτικός γάμος).

Σύμφωνα με τον Κουμάντο (Κουμάντος, Παραδόσεις Οικογενειακού Δικαίου, εκδόσεις Σακκούλια, Αθήνα 1984, σελ. 46) ανάμεσα στους άπειρους ορισμούς που έχουν γίνει κατά καιρούς για το θεσμό του γάμου, είναι και ο ορισμός του νομοδιδασκάλου MODESTINUS που είχε ιδιαίτερη ιστορική τύχη σύμφωνα με τον ίδιο. Ο Λέοντας ο Σοφός μετέφρασε αυτόν τον ορισμό που είναι: "ένωσις ανδρός και γυναικός και συγκλήρωσις του Βίου παντός θείου και ανθρωπίνου δικαίου κοινωνία" (Κουμάντος, Παραδόσεις Οικογενειακού Δικαίου, εκδόσεις Σακκούλια, Αθήνα 1984, σελ. 46).

Ο Κουμάντος (Κουμάντος, Παραδόσεις Οικογενειακού Δικαίου, εκδόσεις Σακκούλια, Αθήνα 1984, σελ. 47) αναφέρει μερικές πληροφορίες στο Αρχαίο αττικό δίκαιο για τις θετικές προϋποθέσεις και τα κωλύματα του γάμου, καθώς και για τους τύπους τελεσής του.

Οι θετικές προϋποθέσεις του γάμου ήταν η συμπλήρωση της νόμιμης ηλικίας. Δεκαοχτώ για τα αγόρια και δεκατέσσερα ή δεκαπέντε δεν είναι γνωστό με ακρίβεια στα κορίτσια. Επίσης η συναίνεση των προσώπων που παντρεύονταν.

Άλλη θετική προϋπόθεση ήταν η ιδιότητα της Αθηναίας και του Αθηναίου πολίτη.

Τα κωλύματα του γάμου φαίνεται να ήταν η ύπαρξη άλλου γάμου και η συγγένεια μόνον μεταξύ γονέων και απογόνων και μάλλον μεταξύ αδελφών. Η τέλεση του γάμου μπορεί να αναλυθεί σε τρία στά-

δια με κάποια νομική σημασία. Η "εγγύη", που είναι η μνηστεία η "έκδοσις", η παράδοση της γυναίκας στον άνδρα και η "συνούκησις", δηλαδή η ολοκληρωμένη σαρκική σχέση. Ο γάμος γινόταν με πολλές ενδιαμέσες τελετές εθιμικά καθιερωμένες με κάποιο θρησκευτικό νόημα-αλλά χωρίς ανάμειξη του ιερατείου.

Σύμφωνα με τον Κουμάντο (Κουμάντος, Παραδόσεις οικογενειακού δικαίου, εκδόσεις Σακκούλια, Αθήνα 1984, σελ. 48), και στο ρωμαϊκό δίκαιο θετικές προϋποθέσεις για την τέλεση γάμου ήταν η ιδιότητα του ρωμαίου πολίτη, η συμπλήρωση νόμιμης ηλικίας, δεκατέσσερα για τα αγόρια, δώδεκα για τα κορίτσια και η συναίνεση των προσώπων που παντρεύονταν. Κωλύματα ήταν η ύπαρξη άλλου γάμου, η συγγένεια.

Σύμφωνα με τον ίδιο (Κουμάντος, Παραδόσεις οικογενειακού δικαίου, εκδόσεις Σακκούλια, Αθήνα 1984, σελ. 48), αργότερα στο Βυζαντινό δίκαιο υπο την επήρεια του Χριστιανισμού προστέθηκαν και άλλα κωλύματα όπως η χειροτονία, η επιλογή μοναχικού βίου, το βάπτισμα, η υιοθεσία. Στο υστερότερο βυζαντινό δίκαιο, απαιτούνταν για την τέλεση του γάμου, η σύνταξη εγγράφου μπροστά σε μάρτυρες. Η ιερολογία καθιερώθηκε πολύ αργότερα από το 895 μ.Χ. με την Νεαρά διάταξη 89 του Λέοντα του Σοφού.

Στη νεώτερη Ελλάδα αξίζει να αναφέρουμε τον αστικό κώδικα του 1945. Η επιτροπή του ν.445/1945, σύμφωνα με την Ισμήνη Ανδρουλιδάκη - Δημητριάδου, είχε προτείνει το εξής περιεχόμενο του καινούργιου νόμου: "Ο άνδρας είναι η κεφαλή της οικογένειας. Μετά γνώμην της γυναίκας, ο άνδρας αποφασίζει περί παντός, ό,τι αφορά εις τον κοινόν συζυγικόν βίον. Αιτήσει της γυναίκας κρίνει το δικαστήριο περί του αν η απόφασις του ανδρός αποτελή κατάχρησιν δικαιώματος". (Ισμήνη Ανδρουλιδάκη-Δημητριάδου, Οι ισότιμοι σύζυγοι, Αθήνα 1977, σελ. 49.)

Εύμφωνα με τον Κουμάντο, (Κουμάντος, Παραδόσεις οικογενειακού δικαίου, εκδόσεις Σακκούλια, Αθήνα 1984, σελ. 48), με το Ν. 1250/1982 καθιερώθηκε η δυνατότητα τέλεσης γάμου με δήλωση των ανθρώπων που παντρεύονται στον δήμαρχο ή στον πρόεδρο της κοινότητας. Παράλληλα διατηρήθηκε ως ισοδύναμος και ο θρησκευτικός γάμος ώστε οι ενδιαφερόμενοι να μπορούν να επιλέξουν ανάμεσα σε δύο τύπους γάμων.

Με τον Ν. 1329/1983 αναθεωρήθηκε όλο το οικογενειακό δίκαιο καταργήθηκαν και άλλα κώλυμα γάμου, όπως κώλυμα απο την αναγωγή παιδιού γεννημένου χωρίς γάμο, κώλυμα απο την επιτροπεία.

Εύμφωνα με τον Κουμάντο, (Κουμάντος, Παραδόσεις οικογενειακού δικαίου, εκδόσεις Σακκούλια, Αθήνα 1984, σελ. 50-56) θετικές προϋποθέσεις για την τέλεση γάμου σήμερα είναι να θέλουν το γάμο τα πρόσωπα που παντρεύονται και έχουν συμπληρώσει το όριο ηλικίας που είναι 18 χρονών και για τους δύο συζύγους. Το δικαστήριο μπορεί να επιτρέψει το γάμο σε μικρότερη ηλικία αν συντρέχει σπουδαίος λόγος όπως λόγω εγκυμοσύνης του κοριτσιού. Πάντως άδεια γάμου δεν μπορεί να δοθεί σε ανήλικο που δεν έχει ούτε περιορισμένη δικαιοπρακτική ικανότητα, δηλαδή δεν έχει συμπληρώσει τα δέκα χρόνια του.

Άλλη θετική προϋπόθεση για την τέλεση του γάμου είναι η δικαιοπρακτική ικανότητα. Εκτός απο τους ανήλικους, ανίκανοι για δικαιοπραξία είναι όσοι έχουν τεθεί σε δικαστική απαγόρευση εξαιτίας κάποιας βαρείας πνευματικής αρρώστιας ή κάποιας βαρείας σωματικής αναπηρίας, και όσοι βρίσκονται σε νόμιμη απαγόρευση γιατί έχουν καταδικαστεί για κάποιο κακούργημα. Μπορεί όμως το πρόσωπο που τελεί υπο δικαστική αντίληψη να συνάψει γάμο ύστερα απο την συναίνεση του αντιλήπτορά του (ΑΚ. 1352).

Εύμφωνα με τον Κουμάντο (Κουμάντος, Παραδόσεις οικογενειακού

δικαίου, εκδόσεις Σακκούλια, Αθήνα 1984, σελ. 57-62), υπάρχουν κάποια κωλήματα που σύμφωνα με τον αστικό κώδικα περιορίζουν τη σύναψη γάμου. Η μονογαμία όπου επιτρέπεται γάμος μόνο με ένα πρόσωπο κάθε φορά-επιτρεπτή μορφή πολυγαμίας είναι μόνο η "διαδοχή" δηλαδή η αντικατάσταση των συζύγων ύστερα από τη λύση του γάμου με διαζύγιο.

Άλλο κώλυμα είναι η συγγένεια. Απαγορεύονται οι γάμοι ανάμεσα στους στενούς συγγενείς επειδή όταν επαναλαμβάνονται από γενιά σε γενιά έχουν κακές συνέπειες για την σωματική και ψυχική υγεία των απογόνων. Κωλύεται ο γάμος συγγενών εξ' αίματος κατ' ευθεία γραμμή απεριόριστα εκ πλαγίου μέχρι και τέταρτου βαθμού. Ακόμη κωλύεται ο γάμος συγγενών εξ' αγχιστείας κατ' ευθεία γραμμή απεριόριστα εκ πλαγίου μέχρι και τρίτου βαθμού. Βέβαια σ' αυτή την περίπτωση δεν συντρέχουν βιολογικοί λόγοι, αλλά λόγοι κοινωνικής ευπρέπειας και οικογενειακής τάξης.

Ένα άλλο κώλυμα για τη σύναψη γάμου είναι η υιοθεσία. Κωλύεται ο γάμος του υιοθετήσαντος ή των κατιόντων αυτού μετά του υιοθετηθέντος. Το κώλυμα υφίσταται και μετά τη λύση της υιοθεσίας.

Σύμφωνα με τον Κουμάντο (Κουμάντος, Παραδόσεις οικογενειακού δικαίου, Εκδόσεις Αφοί Σακκούλια, Αθήνα 1984, σελ. 65-66), για την τέλεση του γάμου απαιτείται η δήλωση των μελλονύμφων ότι συμφωνούν σε αυτό, είτε με ιερολογία από ιερέα της ανατολικής ορθόδοξης εκκλησίας ή λειτουργό άλλου δόγματος ή θρησκευματος γνωστού στην Ελλάδα. Η δήλωση γίνεται δημόσια με πανηγυρικό τρόπο ενώπιον δυο μαρτύρων προς τον δήμαρχο ή τον πρόεδρο της κοινότητας στην περίπτωση του πολιτικού γάμου, οι οποίοι είναι υποχρεωμένοι να συντάξουν σχετική πράξη. Οι προϋποθέσεις της ιεροτελεστίας διέπονται από τους κανόνες του δόγματος

ή του θρησκευάτος σύμφωνα με το οποίο γίνεται ιεροτελεστία. Ο θρησκευτικός λειτουργός είναι υποχρεωμένος να συντάξει σχετική πράξη.

Σύμφωνα με την Αλεξάνδρα-Βάρκα-Αδάμη (Αλεξάνδρα-Βάρκα-Αδάμη, Απο τη μητριαρχία και πατρική εξουσία στη γονική μέριμνα, εκλογή, Αθήνα 1982, σελ. 136) η Ελλάδα τελευταία απο όλες τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες προχώρησε στη ριζική αναμόρφωση του Οικογενειακού δικαίου το 1983. Με βάση το Ν. 1329/83 και τον προηγούμενο Ν. 1250 με τον οποίο καθιερώθηκε ο πολιτικός γάμος ως ισόδυναμος με το θρησκευτικό, εκσυγχρονίστηκε το μεγαλύτερο μέρος του οικογενειακού δικαίου με βάση το Γερμανικό και Ελβετικό πρότυπο.

Με τους νόμους αυτούς θεσμοί που κυριάρχησαν για χρόνια στην Ελλάδα όπως η πατρική εξουσία, η προίκια, η υποταγή της γυναίκας στην ανδρική υπεροχή εξαλείφθηκαν. Με τον Ν. 1329/83 άρχισαν να γίνονται αλλαγές στον τρόπο λειτουργίας του γάμου και στις σχέσεις των συζύγων μέσα σ' αυτόν. Αξίζει να σημειωθούν μερικές καινοτομίες του καινούργιου νόμου. Καταργήθηκε η διάκριση μεταξύ ανδρών και γυναικών της νόμιμης ηλικίας 18 για τα αγόρια, 14 για τα κορίτσια, και καθιερώθηκε το 18ο έτος και για τα δύο φύλα ως κατώτερο όριο ηλικίας για γάμο. Η ρύθμιση αυτή ανταποκρίνεται στην ισόνομη θέση της γυναίκας απέναντι στον άνδρα που προϋποθέτει την ίδια ψυχολογική, πνευματική και κοινωνική ωριμότητα με αυτόν.

Σύμφωνα με την ίδια (Αλεξάνδρα-Βάρκα-Αδάμη, Απο τη Μητριαρχία και πατρική εξουσία στη γονική μέριμνα, εκλογή, Αθήνα 1982, σελ. 136) καταργήθηκε με τον νέο κώδικα ο θεσμός της προίκας, η διάταξη που αφορούσε τον άνδρα αρχηγό του οίκου και ως υπεύθυνου για τα βάρη του γάμου. Καταργήθηκε η διάταξη με την οποία η γυναίκα έπαιρνε το επώνυμο του ανδρός και καθιερώθηκε το

αμετάβλητο των συζύγων στις έννομες σχέσεις.

Ακόμη καταργήθηκε η διάταξη με την οποία η γυναίκα είχε την διεύθυνση του οίκου και η διάταξη με την οποία ο άνδρας είχε υποχρέωση διατροφής ανάλογα με την κοινωνική του θέση και τους πόρους. Καταργήθηκε η διάταξη όπου η γυναίκα είχε ως αναγκαία κατοικία, την κατοικία του συζύγου. Σήμερα έχει αυτοτελή κατοικία.

Θρησκευτικός Γάμος

“Μέγα Μυστήριο”

Κατά τη διδασκαλία της Ορθόδοξου Εκκλησίας, ο γάμος είναι ένα από τα επτά Μυστήριά της, το οποίο δεν είναι υποχρεωτικό αλλά προαιρετικό. Ο χριστιανικός γάμος (το μυστήριο), αποτελεί κατά την Αγία Γραφή εικόνα της ενώσεως του Χριστού με την Εκκλησία (Εφεσίους ε', 22-33). Λόγω λοιπόν αυτού του μυστηριακού του χαρακτήρα, ο γάμος δεν είναι μόνο φυσικός δεσμός (η αμοιβαία αγάπη και συγκατάθεση δυο ανθρώπων) αλλά και θείος δεσμός.

“Με την τέλεση του θρησκευτικού γάμου ευλογείται, εξυψώνεται και αγιάζεται η συζυγική ένωση του άνδρα και της γυναίκας, που γίνεται με τη θέλησή τους, ώστε με τη βοήθεια της θείας Χάριτος που τους μεταδίδεται, να ζήσουν “εν Κυρίω” και να εκπληρώσουν τους σκοπούς του γάμου”. (Ε.ΛΕΚΚΟΥ, Γάμος, Μυστήριο αγάπης, εκδ. Αποστολικής Διακονίας, Αθήνα 1986, σελ. 5).

Δυο είναι τα αισθητά σημεία στο μυστήριο του γάμου:

- α) Η αμοιβαία και ελεύθερη συγκατάθεση των μελλονύμφων και
- β) Η ιερολογία, δηλαδή η ευλογία του ιερέα και η ανάγνωση της ευχής. (Ε.ΛΕΚΚΟΥ, Γάμος, Μυστήριο αγάπης, Εκδ. Αποστολικής Διακονίας, Αθήνα 1986).

Εδώ πρέπει να διευκρινισθεί ότι μυστήριο του γάμου με την εκκλησιαστική έννοια, έχουμε μόνο στην ιερολογία του πρώτου γάμου. Στον δεύτερο και τρίτο γάμο δεν γίνεται το μυστήριο του γάμου. Πολύ περισσότερο μυστήριο γάμου δεν έχουμε στον πολιτικό γάμο. (Π. Μπούμης, Κανονικόν Δίκαιον Α', Αθήνα 1989, σελ. 158).

Σύμφωνα με την εκκλησία ο γάμος είναι αδιάλυτος. Στη διδασκαλία του Κυρίου, η γαμωτή ένωση μεταξύ του άνδρα και της γυναίκας είναι ισόβια: “ώστε ουκέτι εισίν δυο, αλλά σαρξ μια. Ο

ούν ο Θεός συνέζευξεν, άνθρωπος μη χωριζέτω'' (Ματθαίου 19,6)

Και ακόμη: ''Δέδεσαι γυναικί; μη ζήτην λύσιν'' (Α΄ προς Κορινθίους 7, 27).

Μια μόνο λύση του γάμου θεωρείται φυσική, ο θάνατος ενός από τους συζύγους. Και μια μόνο αιτία λύσεως γάμου, εκτός του θανάτου, θεωρείται επιτρεπτή: η μοιχεία - πορνεία. Η Εκκλησία πιστεύει ότι το διαζύγιο για άλλους λόγους είναι εξαίρεση ανάγκης, και υποχώρηση στις απαιτήσεις της κοινωνίας και της πολιτείας.

Ο γάμος σύμφωνα με την Εκκλησιαστική αντίληψη, είναι ένα μυστήριο, ένα ''κεκρυμμένον'' που κανείς δεν μπορεί να εξιχνιάσει τελείως.

Σύμφωνα με τον BOVET: ''όταν ο Παύλος αναφέρεται εις Χριστόν και στην εκκλησία, εννοεί ότι η γήϊνη πραγματικότητα του γάμου περιέχει ένα συγκεκριμένο, αγιόγραφικό μήνυμα, ότι είναι μια εικόνα ή ένα σύμβολο του δεσμού του Θεού με τον άνθρωπο'' (BOVET, Ο γάμος, εκδόσεις Η Έλαφος, Αθήνα 1968, σελ. 165).

Μέσα απο τον δεσμό του γάμου, ο Θεός δημιουργεί ένα σύνδεσμο χάριτος, όπου ο άνδρας και η γυναίκα φτάνουν στην τελείωση, ο ένας διαμέσου του άλλου (Α΄ Κορινθίους ζ΄14).

Κι όπως πιο ολοκληρωμένα το παρουσιάζει ο BOVET, ο έρωτας δεν είναι πια μια πρωτόγονη φυσική δύναμη, με την οποία ο ένας άνθρωπος υποτάσσει και κρατά τον άλλο, αλλά: ''ένα κομμάτι σαρκωμένης θεϊκής αγάπης με την οποία ο ένας σύζυγος πλουτίζει και απελευθερώνει τον άλλο'' (BOVET, Ο γάμος, εκδόσεις Η Έλαφος, Αθήνα 1968, σελ. 163).

Πολιτικός Γάμος

Σύμφωνα με τον Κουμάντο (Κουμάντος, Παραδόσεις οικογενειακού δικαίου, εκδόσεις Αφοι Σακκούλια Αθήνα 1984, σελ.49) παλαιότερα έως και πρόσφατα επικρατούσε στην Ελλάδα ως μόνος τρόπος για την τέλεση γάμου η ιερολογία που επιβαλλόταν και σ'όσους δεν πίστευαν στη μυστηριακή φύση του γάμου, επειδή ήταν άθεοι ή επειδή η πίστη τους απομακρυνόταν από την επίσημη ορθοδοξία. Αυτό όμως ερχόταν σε αντίθεση με την αρχή της ανεξιθρησκείας και εξαναγκάζονταν τα πρόσωπα που δεν πίστευαν στα θρησκευτικά μυστήρια να προσποιούνται ότι συμπράτουν στην τέλεσή τους.

Με το Ν. 1250/1982 καθιερώθηκε η δυνατότητα τέλεσης γάμου, με δήλωση των προσώπων που παντρεύονταν στον δήμαρχο ή στον πρόεδρο της κοινότητας. Η καθιέρωση του πολιτικού γάμου συνοδεύτηκε από την κατάργηση κωλυμάτων όπως η διαφορά θρησκείας, προύπαρξη τριών έγκυρων γάμων, συγγένεια των συζύγων, καταδίκη για μοιχεία, ιδιότητα κληρικού ή μοναχού.

Σύμφωνα με τον Κουμάντο (Κουμάντος, παραδόσεις οικογενειακού δικαίου, εκδόσεις Σακκούλια Αθήνα 1984, σελ.66) ο αστικός κώδικας αναφέρει τη ρύθμιση των λεπτομερειών για την τέλεση του πολιτικού γάμου. Οι μελλόνυμφοι είναι ελεύθεροι να διαλέξουν τον τόπο τέλεσης του γάμου. Υποβάλλουν για αυτό τον σκοπό αίτηση στον δήμαρχο ή τον πρόεδρο του τόπου εκλογής τους. Η αίτηση συνοδεύεται από άδειες γάμων.

Ο κάθε δήμαρχος ή πρόεδρος ορίζει μια μέρα της εβδομάδας όπου τελούνται οι γάμοι. Καθορίζεται η κατάλληλη αίθουσα στην κοινότητα ή στο δημαρχείο, που πρέπει να είναι κατάλληλα διακοσμημένη, ώστε να δίνεται στην τελετή του γάμου η επισημότητα που της ταιριάζει.

Για την τέλεση του γάμου χρειάζονται μάρτυρες που μπορεί

να είναι οποιαδήποτε πρόσωπα, ακόμα και συγγενείς.

Η γαμήλια τελετή γίνεται χωριστά για τον καθένα από τους γάμους που πρόκειται να γίνουν την ίδια μέρα. Ο δήμαρχος ή ο πρόεδρος ρωτούν χωριστά, το ζευγάρι αν συμφωνούν να τελέσει γάμο ο καθένας με τον άλλο. Η δήλωση της συναίνεσης του καθενός πρέπει να γίνεται αυτοπροσώπως, να είναι ρητή, χωρίς αίρεση ή προθεσμία.

Στο τέλος της τελετής ο Δήμαρχος ή ο πρόεδρος της κοινότητας διαβάζουν προς το ζευγάρι που τέλεσε γάμο, το ακόλουθο κείμενο: << Από τη στιγμή αυτή, ενωθήκατε με την ελεύθερη συναίνεσή σας σε γάμο, οφείλετε αμοιβαία ο ένας στον άλλο, αγάπη, πίστη, και σεβασμό για όλη σας τη ζωή. Ο γάμος που σας ενώνει, σας επιβάλλει την ταύτιση των τυχών σας, και την κοινή αντιμετώπιση, σε βάση ισότητας, όλων των ζητημάτων που θα προκύψουν από την συμβίωσή σας σαν σύζυγοι και γενικότερα, όλων των δυσκολιών της ζωής >> (Κουμάντος, Παραδόσεις οικογενειακού δικαίου, εκδόσεις Σακκούλια σελ. 67).

Σύμφωνα με τον ίδιο συγγραφέα (Κουμάντος, Παραδόσεις Οικογενειακού δικαίου, εκδόσεις Αφού Σακκούλια σελ.49) ο πολιτικός γάμος μπορεί να έδωσε λύσεις σε πολλές περιπτώσεις, όπου εμποδίζονταν η τέλεσή του, λόγω διαφοράς θρησκειμάτων, δογμάτων, ύπαρξη τριών γάμων, αλλά ως σήμερα θεωρείται από την ανατολική ορθόδοξη εκκλησία αλλά και άλλων δογμάτων ως ανυπόστατος. Ο γάμος θεωρείται από την εκκλησία ως μυστήριο γι' αυτό και ο μόνος τρόπος για την τέλεσή του είναι η ιερολογία. Ενώ η πολιτεία αναγνωρίζει και τους δύο τύπους γάμων, ο πολιτικός γάμος, δεν αναγνωρίζεται από την εκκλησία. Ο θρησκευτικός λειτουργός θα δεχόταν να παντρέψει ένα πρόσωπο ήδη παντρεμένο με πολιτικό γάμο, επειδή θα το θεωρούσε ανύπαντρο.

Δημογραφικά Στοιχεία για το Γάμο

Σύμφωνα με την Μουσσούρου (Μουσσούρου, Κοινωνιολογία της σύγχρονης οικογένειας, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1986, σελ. 40), η γαμηλιότητα, δηλαδή η συχνότητα γάμων σε 1000 κατοίκους, ποικίλλει σημαντικά στο χώρο και το χρόνο. Η ποικιλία είναι συνάρτηση πολλών παραγόντων, όπως η σχετική με το γάμο και το διαζύγιο νομοθεσία, η δομή του πληθυσμού, το ποσοστό ατόμων σε ηλικία γάμου στο σύνολο του πληθυσμού, οικονομικοί παράγοντες, παράγοντες θρησκευτικοί και πολιτισμικοί, το εκπαιδευτικό επίπεδο του πληθυσμού και η εξέλιξή του.

Σύμφωνα με την Μισέλ (Μισέλ, Κοινωνιολογία της οικογένειας και του γάμου, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1987, σελ. 169-17), από το 1890 έως το 1956, η συχνότητα των γάμων υπήρξε σταθερή στις Η.Π.Α., τη Γερμανία, την Αγγλία, τη Σουηδία, τη Γαλλία, την Αυστραλία. Από το 1970, η συχνότητα των γάμων σε σχέση με το σύνολο του πληθυσμού μειώνεται σ' όλες τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, εκτός του Βελγίου και της Αγγλίας.

Στον Α. πίνακα αναφέρονται οι γάμοι σε 1000 κατοίκους, σε διάφορες χώρες και στην Ελλάδα (1960-1989). Παρατηρούμε μια μείωση στο ποσοστό των γάμων, εκτός από τις Η.Π.Α. που αυξήθηκε και της Αγγλίας και Ιρλανδίας που παραμένει σταθερό.

Σύμφωνα με την Μουσσούρου (Μουσσούρου, Η κοινωνιολογία της σύγχρονης οικογένειας, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1984, σελ. 44) οι λόγοι που οδήγησαν στην μείωση του ποσοστού του γάμου στην Ευρώπη τα τελευταία χρόνια, οφείλονται στην διάδοση του φεμινιστικού κινήματος, που με την εχθρική του στάση προς τον γάμο, μπορεί να θεωρηθεί ως ο κύριος λόγος για την πτώση της γαμηλιότητας μεταξύ των γυναικών των μεσαίων αστικών στρωμάτων.

Επίσης όσο το επίπεδο εκπαίδευσης των γυναικών μεγαλώνει

τόσο μειώνεται και η γαμηλιότητα, ενώ το αντίστροφο συμβαίνει στους άνδρες.

Σύμφωνα με την Μισέλ (Μισέλ, Κοινωνιολογία της οικογένειας, και του γάμου, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1987, σελ. 177), ο Γκούντ διαπιστώνει ότι στην αρχή της εκβιομηχάνισης η μέση ηλικία γάμου είχε μια ανοδική τάση, μόλις η εκβιομηχάνιση προχωρήσει η ηλικία γάμου κατεβαίνει. Στην αρχή της εκβιομηχάνισης, οι γάμοι που οι γονείς κανονίζουν για τα παιδιά μειώνονται σαν συνέπεια της δυνατότητας χειραφέτησης του ατόμου-εξ'ού και η άνοδος της μέσης ηλικίας κατά τον γάμο. Στην συνέχεια η ανάπτυξη της βιομηχανίας και του συστήματος αποδοχών και η άνοδος του βιοτικού επιπέδου οδηγούν στον πολλαπλασιασμό των γάμων-εξ'ού και η μείωση της μέσης ηλικίας γάμου.

Στον πίνακα Β. παρουσιάζεται η εξέλιξη της μέσης ηλικίας κατά τον γάμο σε τρεις χώρες και την Ελλάδα μεταξύ των ετών 1910 και 1980. Στον πίνακα Β. φαίνεται πως στις Η.Π.Α. η μέση ηλικία κατά τον γάμο μειώθηκε μετά το 1910 γιατί η εκβιομηχάνιση της χώρας είχε ήδη προχωρήσει. Αντίθετα στην Ιαπωνία η μέση ηλικία αυξήθηκε έως το 1940, περίοδος που αντιστοιχεί με αύξηση της εκβιομηχάνισης. Απο το 1950 με την παγίωση της εκβιομηχάνισης άρχισαν να μειώνονται. Αντίθετα στην Ινδία, παρόλο που η τάση ανόδου πρωτοεμφανίστηκε το 1930, πρέπει να περιμένουμε έως την απογραφή του 1972 για να διαπιστώσουμε μια έντονη άνοδο της μέσης ηλικίας και των δύο φύλων κατά τον γάμο. Αυτό οφείλεται στην δημογραφική πολιτική για την μείωση των γεννήσεων, που εφάρμοσε η Ινδική κυβέρνηση.

Σύμφωνα με την Μισέλ (Μισέλ, Κοινωνιολογία της σύγχρονης οικογένειας και του γάμου, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1987, σελ. 183-185), φαίνεται πως διαμορφώνεται μια γονική τάση προς μείωση της διαφοράς ηλικίας των συζύγων κατά τον πρώτο

γάμο. Έτσι σύμφωνα με παλιότερα όπως και πρόσφατα στοιχεία ο σύζυγος είναι συνήθως μεγαλύτερης ηλικίας από την σύζυγο. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η διαφορά ηλικίας μεταξύ των συζύγων συνδέεται με το επίπεδο κοινωνικο-οικονομικού εκσυγχρονισμού της συγκεκριμένης κοινωνίας και οφείλεται κυρίως στις κοινωνικές αντιλήψεις που επιμένουν στην ανάγκη μεγαλύτερης "ωριμότητας" του συζύγου και που θεωρούν απόκλιση και εκτροπή την έλλειψη διαφοράς ή πολύ περισσότερο, την αντίστροφη διαφορά.

Όπως αναφέρει η Μουσούρου (Μουσούρου, Κοινωνιολογία της σύγχρονης οικογένειας, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1984, σελ. 49-50), η τάση μείωσης σήμερα της διαφοράς ηλικίας των συζύγων οφείλεται στην απελευθέρωση των αντιλήψεων που θεωρούν ότι ο άνδρας πρέπει να είναι μεγαλύτερος από την γυναίκα ως ένδειξη ωριμότητας, και η ανάπτυξη της βιομηχανικής οικονομίας, με την οικονομική ανεξαρτητοποίηση του ατόμου σε νεαρή ηλικία που συνεπάγεται, επιτρέπει την επιλογή συντρόφου μεταξύ ατόμων της ίδιας ηλικίας.

Στον Ελλαδικό χώρο σύμφωνα με τον Τσαούση (Τσαούσης, Η κοινωνία του ανθρώπου, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1987, σελ. 465-466), η αύξηση της γαμηλιότητας στη μεταπολεμική περίοδο είναι σημαντική. Στην πενταετία 1936-1940 αντιστοιχούσαν κατά ετήσιο μέσο όρο 5,8 γάμοι σε 1000 κατοίκους, η αντιστοιχία αυτή είναι 7,8% στην πενταετία 1951-1955 και 7,5% στην πενταετία 1976-1980. Στη μεταπολεμική περίοδο η συχνότητα των γάμων διαμορφώθηκε σε επίπεδο κατά 33% περίπου ανώτερα της προπολεμικής. Αυτό σημαίνει ότι σήμερα παντρεύονται περισσότερο από όσοι προπολεμικά. Οι γάμοι αυτοί είναι στη συντριπτική τους πλειοψηφία πρώτοι γάμοι. Οι δεύτεροι (τρίτοι) γάμοι αντιπροσώπευαν το 1938 το 12% στους άνδρες και το 66% στις γυναίκες. Το 1938 οι περισσότεροι

άνδρες που έρχονται σε δεύτερο γάμο είναι χήροι ενώ λιγότεροι οι διαζευμένοι. Το ίδιο συνέβαινε και με τις γυναίκες. Το 1979 η εικόνα ήταν αντεστραμμένη. Ακόμη μειώθηκε και η μέση ηλικία του γαμπρού από 28,6 χρόνια το 1938 στα 27,6 το 1980 και της νύφης από 24 χρόνια στα 22,5 χρόνια.

Από το 1981 έως την τελευταία απογραφή το 1992 παρατηρείται μια τάση μείωσης του ποσοστού των γάμων. Ενδεικτικά το 1981 οι γάμοι στον Ελλαδικό χώρο ήταν 71.178 ενώ το 1992 48.631 (πίνακας I).

Η Ψυχολογία του Ζευγαριού Μέσα στο Γάμο

Βασικές Προϋποθέσεις για το Γάμο

Ο γάμος αποτελεί πολύ σοβαρή υπόθεση για τη ζωή ενός ατόμου, γι' αυτό υπάρχουν κάποιες βασικές και δευτερεύουσες προϋποθέσεις που συμβάλλουν στο να έχει επιτυχία.

Σύμφωνα με τη Χουρδάκη (Χουρδάκη, Οικογενειακή Ψυχολογία, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 1982, σελ. 220-227), πρώτη βασική προϋπόθεση είναι η βιολογική ωριμότητα. Η βιολογική ωριμότητα γίνεται χωρίς τη συνειδητή συμμετοχή του ατόμου, δηλ. το άτομο θα φτάσει σε κάποια στιγμή σε μια βιολογική πληρότητα, είτε το θέλει, είτε όχι. Όταν το άτομο έχει κατάλληλη σωματική διάπλαση, ικανοποιητική σεξουαλική δραστηριότητα, τότε έχει βιολογική ωριμότητα.

Η δεύτερη βασική προϋπόθεση είναι η πνευματική ωριμότητα. Η πνευματική ωριμότητα όπως και η βιολογική, γίνεται χωρίς τη συνειδητή συμμετοχή του ατόμου, είναι νευρολογική διαδικασία και αναφέρεται στην εξέλιξη και ολοκλήρωση της νοημοσύνης. Στην ηλικία των δεκαέξι ετών έχει άρτιο το μηχανισμό της σχέσης, περνώντας από τα διάφορα στάδια νοημοσύνης.

Τέλος, βασική προϋπόθεση για το γάμο είναι η ψυχολογική ωριμότητα. Όταν λέμε ψυχολογική ωριμότητα εννοούμε πως ο άνθρωπος αυτός έχει ολοκληρωμένη, υπεύθυνη προσωπικότητα.

Αξίζει ν' αναφέρουμε τις ψυχολογικές ιδιότητες ενός ώριμου ατόμου: Πρώτα είναι το άτομο να έχει αυτογνωσία. Ο ώριμος άνθρωπος στρέφεται προς τον εαυτό του, γνωρίζει τα πρωτερήματα και τα ελαττώματά του. Ελέγχει τον εαυτό του, παρακολουθεί την συναισθηματική του κατάσταση και γνωρίζει γιατί αντιδρά και πώς αισθάνεται απέναντι σε κάθε άνθρωπο.

Η δεύτερη ιδιότητα του ψυχολογικά ώριμου ατόμου είναι η αυτοκριτική. Ο άνθρωπος που κάνει αυτοκριτική γνωρίζει τον εαυτό του και ελέγχει τον ψυχικό του κόσμο. Παραδέχεται τα λάθη του και παραδειγματίζεται για να μην τα επαναλάβει αργότερα. Η διαφορά του ώριμου από τον ανώριμο είναι πως ο ανώριμος σπεύδει πάντα να βρει δικαιολογίες, να δημιουργήσει υπεκφυγές σε κάποιο θέμα και δεν παραδέχεται τα λάθη του στην επαγγελματική ζωή, στην οικογενειακή ζωή ή οπουδήποτε αλλού.

Η τρίτη ιδιότητα του ώριμου ατόμου είναι πως ενδιαφέρεται για τα γενικά προβλήματα της ζωής. Δεν μπορεί να είναι ώριμος ένας άνθρωπος που αδιαφορεί για το τι συμβαίνει γύρω του. Ο άνθρωπος πρέπει να παρακολουθεί τα γενικά προβλήματα της ζωής και να ξέρει πως αυτά είναι δεμένα με τη δική του ιστορία, με το δικό του μέλλον.

Μια τέταρτη ιδιότητα του ψυχολογικά ώριμου ατόμου είναι πως δεν συζητάει συνέχεια τα δικά του προβλήματα. Υπάρχουν άνθρωποι που βασανίζουν τους άλλους με τα δικά τους προβλήματα, ενώ δεν μπορούν να ακούσουν το πρόβλημα του άλλου. Ο ώριμος άνθρωπος δεν είναι εγωκεντρικός και δεν παρουσιάζει συνέχεια τα δικά του προβλήματα, αφήνει να μιλήσει και ο άλλος για τα δικά του. Προτιμά να συζητά ένα γενικό θέμα και στρέφεται προς τα εκεί που οδηγεί η συζήτηση.

Μια πέμπτη ιδιότητα του ψυχολογικά ώριμου ατόμου, είναι πως μεταφέρεται στη θέση του άλλου. Όταν ο άνθρωπος είναι εγωκεντρικός, δεν μεταφέρεται στη θέση του άλλου. Αν όμως δεν είναι, τότε μεταφέρεται στη θέση του άλλου και τον καταλαβαίνει. Αυτό έχει μεγάλη σημασία για τη συζυγική ζωή. Πολλές διαφορές των συζύγων θ'αποφεύγονταν αν ερχόταν ο ένας στη θέση του άλλου και προσπαθούσε να τον καταλάβει.

Μία έκτη ιδιότητα του ώριμου ατόμου είναι πως παραδέχεται τον συνάνθρωπό του και συνεργάζεται μαζί του. Αυτό το θέμα το να συνεργάζεται κανείς με τους συνανθρώπους του έχει ιδιαίτερη σημασία στη συζυγική ζωή. Ο συζυγικός βίος είναι θέμα ανθρωπίνων σχέσεων, θέμα συνεργασίας ανάμεσα σ'έναν άντρα και μία γυναίκα.

Ένα έβδομο χαρακτηριστικό του ώριμου ανθρώπου είναι, να νιώθει το θετικό σημείο της ζωής του. Υπάρχουν άνθρωποι που είναι — απαισιόδοχοι, που συνεχώς κλαίγονται και βρίσκουν στη ζωή τους πολλά αρνητικά σημεία. Είναι οι άνθρωποι που εκπέμπουν απαισιοδοξία και δεν μπορούν να νιώσουν μία χαρούμενη νότα ζωής. Αυτό έχει αντίκτυπο και στη συζυγική ζωή. Έρχεται ο σύζυγος χαρούμενος ν' αναγγείλει ένα γεγονός ή να χαρεί κάτι με τον άλλον και αντιμετωπίζει την εριστικότητα, την αδιαφορία και την επίθεσή. Σωστό είναι να χαιρόμαστε τις μικρές χαρές της ζωής επειδή η ζωή μπορεί να μας δώσει μεγάλες μπορεί όμως και να μη μας δώσει.

Ένα τελευταίο χαρακτηριστικό που ολοκληρώνει την εικόνα του ώριμου ατόμου είναι πως έχει ξεκόψει από τα βιώματα της παιδικής και της εφηβικής του ψυχολογίας. Αν πραγματικά έχουμε ξεπεράσει τις δυσκολίες της προσωπικότητάς μας έχουμε έναν ολοκληρωμένο τύπο που μπορεί υπεύθυνα να αντιμετωπίζει και να κατευθύνει τα προβλήματα της ζωής του.

Η ψυχολογική ωριμότητα είναι κατάκτηση, είναι η ολοκλήρωση της προσωπικότητας δεν δίνεται στο άτομο έτοιμο αλλά είναι κάτι που πρέπει να το προσπαθήσει.

Δευτερεύουσες προϋποθέσεις του Γάμου

Σύμφωνα με τη Χουρδάκη (Χουρδάκη, οικογενειακή ψυχολογία, εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 1982, σελ. 227-334) υπάρχουν και κάποιες άλλες προϋποθέσεις για ένα γάμο που θεωρούνται δευτερεύουσες, πρώτα είναι οι οικονομικές προϋποθέσεις. Οι οικονομικές προϋποθέσεις βοηθούν το ζευγάρι να ξεκινήσει πιο άνετα τη νέα του ζωή. Το ζευγάρι έχοντας οικονομική ανεξαρτησία αισθάνεται πιο άνετα απέναντι στους συγγενείς του. Είναι αλήθεια ότι οι οικονομικές προϋποθέσεις διευκολύνουν ή δυσκολεύουν έναν γάμο, ανάλογα με την οικονομική κατάσταση του ζευγαριού. Αν υπάρχουν οικονομικές δυσκολίες δημιουργείται ένταση και καυγάδες ανάμεσα στο ζευγάρι.

Άλλη δευτερεύουσα προϋπόθεση γάμου είναι η κοινωνική-μορφωτική κατάσταση των ατόμων. Όταν δύο άνθρωποι θελήσουν να ζήσουν μαζί ενώ ανήκουν σε διαφορετικές κοινωνικές-μορφωτικές τάξεις θα αντιμετωπίσουν δυσκολίες συνεννόησης επειδή θα έχουν διαφορετικά ενδιαφέροντα, διαφορετικές συναναστροφές, διαφορετικό τρόπο ψυχαγωγίας.

Μια άλλη δευτερεύουσα προϋπόθεση είναι η σεξουαλική έλξη. Είναι μια σημαντική προϋπόθεση για να μπορέσει ένα ζευγάρι να στηρίξει το ψυχολογικό του οικοδόμημα. Η γυναίκα κυρίως αναζητάει την σεξουαλική έλξη μαζί με την συναισθηματική έλξη. Ενώ ο άντρας δεν χρειάζεται απαραίτητα τη σεξουαλική έλξη δέμνη με τη συναισθηματική.

Τέλος υπάρχει ως δευτερεύουσα προϋπόθεση για το γάμο το θέμα του χαρακτήρα. Με το θέμα του χαρακτήρα έχουν ασχοληθεί πολλοί άνθρωποι από τότε που άρχισε η κοινωνική συμβίωση και από τα πρώτα μελήματα των ανθρώπων θα ήταν να γνωρίσουν το διπλανό τους να δούν αν είναι καλός, αν είναι συνεργατικός, αν είναι

δικαιος, και γενικότερα να δούν τις πτυχές του χαρακτήρα του.

Η σύγχρονη χαρακτηρολογία παραδέχεται έξι τύπους ανθρώπων. Είναι οι δραστήριοι και όχι δραστήριοι, ευσυγκίνητοι και όχι ευσυγκίνητοι, πρωτογενείς και δευτερογενείς.

Η δραστηριότητα είναι έννοια γνωστή και οι άνθρωποι χωρίζονται σε δραστήριοι ή όχι.

Η ευσυγκινησία είναι γνωστή ιδιότητα. Είναι ο άνθρωπος που συγκινείται εύκολα ή συγκινείται λιγότερο και οι άνθρωποι χωρίζονται σε ευσυγκίνητους και υποσυγκίνητους.

Η συναισθηματική απήχηση είναι η ιδιότητα του ατόμου όταν μπορεί να συγκροτήσει για περισσότερο ή λιγότερο διάστημα τα συναισθήματά του. Οι άνθρωποι χωρίζονται σε δύο κατηγορίες τους πρωτογενείς σ' αυτούς που δεν αισθάνονται βαθιά ένα συναίσθημα, το ξεπερνάνε εύκολα και το ξεχνάνε όπως ένα παιδί και στους δευτερογενείς, που συγκρατούν ένα συναίσθημα για πολύ χρονικό διάστημα.

Πολλοί ισχυρίζονται πως για να ταιριάζουν δύο άνθρωποι είναι ανάγκη να έχουν παρόμοιο χαρακτήρα. Όμως αυτό δεν είναι σωστό, δηλ. δεν μπορούμε να προτείνουμε οι δραστήριοι να μην παντρεύονται τους μη δραστήριους επειδή υπάρχουν άλλες ψυχολογικές ιδιότητες της προσωπικότητας που μπορούν να δημιουργήσουν κατάλληλο συνδυασμό.

Τέλος υπάρχει και η ηλικία που είναι μια προϋπόθεση που έχουν ασχοληθεί ιδιαίτερα. Παλιότερα το θέμα απασχολούσε ιδιαίτερα επειδή τα ζευγάρια τότε προέρχονταν συχνά από συνοικέσιο και η ηλικία ανάμεσα στα άλλα έπαιζε κάποιο ρόλο.

Σήμερα το θέμα δεν απασχολεί πολύ και σ' αυτές τις περιπτώσεις διαφοράς ηλικίας περισσότερη σημασία έχει αν είναι ο σύντροφος ώριμος ή ανώριμος ψυχολογικά, οπότε το θέμα ηλικίας μειώνεται.

Ευμενείς Παράγοντες

Υπάρχουν κάποιοι ευμενείς παράγοντες που επηρεάζουν τη διαμόρφωση της ψυχολογίας του νέου ζευγαριού και επιδρούν θετικά στην πορεία του γάμου.

Ευμενείς παράγοντας για την αρμονική συμβίωση ενός ζευγαριού σύμφωνα με τη Χουρδάκη (Χουρδάκη, θέματα προετοιμασίας για το γάμο, εκδόσεις πανελλήνιος σύνδεσμος σχολών γονέων, Αθήνα 1989, σελ. 19) είναι η βιολογική προσαρμογή, ικανοποιητικές σεξουαλικές σχέσεις. Ο άνθρωπος για να επιζήσει βιολογικά και συναισθηματικά, έχει ανάγκη απο αγάπη. Η πρώτη αγάπη που νιώθει απέναντι στους γονείς του βασίζεται στη σχέση εξάρτησης. Μετά έρχεται η αδερφική αγάπη που βασίζεται σε σχέση ισότητας. Τέλος δοκιμάζει την ερωτική αγάπη, που εκφράζεται με μιá επιθυμία για συνταύτιση και ένωση μ' ένα άτομο του άλλου φύλου. Η σεξουαλική επιθυμία έχει ως στόχο τη συνένωση και την αναπαραγωγή. Το σέξ τελικά ενώ ξεκίνησε σαν βιολογική λειτουργία, για τον άνθρωπο, έγινε μαζί και ψυχική διεργασία. Δεν είναι δυνατόν να νιώθεις τη χαρά που μπορεί να σου προσφέρει το σέξ, αν μισείς, περιφρονείς, υποπτεύεσαι το συντροφό σου ή κρατάς στεγανά κομμάτια του εαυτού σου.

Άλλοι σημαντικοί παράγοντες για την αρμονική συμβίωση του ζευγαριού σύμφωνα με την Χουρδάκη, (Χουρδάκη, οικολογική ψυχολογία, Εκδόσεις "Γρηγόρη", Αθήνα 1982, σελ. 244-249) είναι η αυθυπαρξία του ζευγαριού, η οικονομική αυτάρκεια, η διατήρηση της προσωπικότητας του κάθε συζύγου, η ύπαρξη κοινών ιδανικών ως προς τη φιλοσοφία της ζωής.

Αναλυτικότερα όταν λέμε αυθυπαρξία του ζευγαριού εννοούμε να έχει το ζευγάρι τη δυνατότητα να ζήσει μόνο του χωρίς τις παρεμβάσεις άλλων προσώπων. Βασικό είναι η ξεχωριστή στέγη του

ζευγαριού από τους γονείς του. Η οποία συγκατοίκηση εξυπηρετεί την οικονομική πλευρά της ζωής του ζευγαριού μα αναστέλλει την ψυχολογική αυθυπαρξία. Οι επεμβάσεις οι επηρεασμοί, η κριτική των συγγενών δημιουργούν ατιμόσφαιρα συγκρούσεως, χωρίς να αφήνουν περιθώρια αξιοποίησης της πείρας των νέων ζύγων.

Υπάρχουν σύζυγοι που θέλουν συνεχώς να είναι κοντά τους οι γονείς τους, ιδίως η μητέρα τους, βιώματα της παιδικής ψυχολογίας που δεν έχουν ξεπεραστεί.

Υπάρχουν και οι φίλοι, οι παλιοί φίλοι. Πολλές φορές δημιουργούνται στο ζευγάρι παρεξηγήσεις από τους φίλους όταν χρειάζεται να ξειόψουν κι οι φίλοι το θεωρούν αυτό "προδοσία". Ομως το ζευγάρι αρχίζει τώρα να διαμορφώνει τη ζωή του, και αρχίζει να διαλέγει ποιοί φίλοι θα μένουν, θα επιζησουν και ποιοί δεν θα επιζησουν. Συχνά πολλά ζευγάρια εγκαταλείπουν παλιές γνωριμίες και δημιουργούν άλλες συναναστροφές. Με αυτό τον τρόπο ανανεώνονται.

Ως προς την οικονομική αυτάρκεια η ίδια εννοεί να έχει το ζευγάρι οικονομική άνεση. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι να στηρίζεται το ζευγάρι στις δικές του οικονομικές δυνατότητες. Γιατί αυτές του δίνουν τη δυνατότητα να ρυθμίζει με το δικό του τρόπο, τη ζωή του.

Ως προς τη διατήρηση της προσωπικότητας του ζευγαριού η ίδια αναφέρει πως πολλές φορές υπάρχει στα ζευγάρια υποσυνείδητη διάθεση να υποτάξει ο ένας τον άλλο. Ο ανταγωνισμός που δημιουργείται έχει αρνητικές συνέπειες για τη συζυγική ζωή. Δεν μπορεί να υπάρξει αρμονική σχέση όταν ο ένας δεν διατηρεί την προσωπικότητά του δίπλα στον άλλο.

Πολλοί άντρες αγαπούν τη γυναίκα τους, μα δεν τη δέχονται

με κάποια προσωπικότητα δίπλα τους. Υπάρχουν και αρκετές γυναίκες που θεωρούν φυσικό να έχει ο άντρας τους δυνατή προσωπικότητα και εκείνες να μένουν στο περιθώριο.

Υπάρχουν γυναίκες που μόλις παντρεύονται σταματούν τα ενδιαφέροντά τους επειδή ο σύζυγος δεν τα εγκρίνει και δεν τα θέλει. Αυτό όμως στερεί τη δυνατότητα να εξελιχτεί το κάθε μέλος του ζευγαριού σαν προσωπικότητα, σαν άτομο. Όταν στερήσεις τον άνθρωπο από το πολύτιμο πράγμα που τον διακρίνει και λέγεται "προσωπικότητα" τότε διαμαρτύρεται και δημιουργούνται δυσάρεστες καταστάσεις για τη ζωή του ζευγαριού.

Ως προς την ύπαρξη κοινών ιδανικών η Χουρδάκη (Χουρδάκη, θέματα προετοιμασίας για το γάμο, εκδόσεις πανελλήνιος σύνδεσμος σχολών γονέων, Αθήνα 1989, σελ. 19) αναφέρει ότι αποτελούν βασικό παράγοντα για να μπορεί το ζευγάρι να επικοινωνήσει. Η ύπαρξη κοινών απόψεων ως προς τον τρόπο συμβίωσης, τις απόψεις για ισοτιμία, απόκτηση και ανατροφή παιδιών αντιμετώπιση κρίσιμων θεμάτων της εποχής συμβάλλουν στην καλύτερη επικοινωνία και συμβίωση του ζευγαριού.

Η Μισέλ (Μισέλ, κοινωνιολογία της οικογένειας και του γάμου, εκδόσεις "GUTENBERG", Αθήνα 1987, σελ. 251) αναφέρει πως ο Κιρμπάτρι σημειώνει τους ευμενείς παράγοντες πριν από το γάμο που συνδέονται με την επιτυχία του όπως ο ευτυχισμένος γάμος των γονέων, η επαρκής διάρκεια αρραβώνων η ικανοποιητική σεξουαλική ενημέρωση στην παιδική ηλικία, η προσωπική ευτυχία στην παιδική ηλικία, η εθνική και θρησκευτική ομοιότητα, η επικρότηση του γάμου από τους γονείς και τους τριτογενείς, υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο και η υψηλή κοινωνική θέση, η ωριμότητα, η ηλικία του γάμου κατά προτίμηση μετά τα 25 η αναλογία ηλικιών μεταξύ των συζύγων, και οι καλές σχέσεις

με τους γονείς στην διάρκεια της παιδικής ηλικίας.

Όσον αφορά τους παράγοντες που αναφέρονται στον γάμο και συνδέονται με την επιτυχία του ο Κιριπάτορι αναφέρει τον ικανοποιητικό και πρότιμο οργασμό της γυναίκας, τις ισότιμες μάλλον παρά πατριαρχικές σχέσεις την φυσική και ψυχική υγεία, την εμπιστοσύνη προς το σύντροφο τα κοινά ενδιαφέροντα μεταξύ των συζύγων και τέλος την θετική στάση προς τον σύντροφο και το γάμο.

Δυσμενείς Παράγοντες

Η Χουρδάκη (Χουρδάκη, οικογενειακή ψυχολογία, εκδόσεις "Τοηγόρη", Αθήνα 1982, σελ. 247-249) αναφέρει τους δυσμενείς παράγοντες που επηρεάζουν την ομαλή συμβίωση του ζευγαριού.

Πρώτα είναι οι οικονομικές δυσκολίες. Όταν υπάρχουν τέτοια εμπόδια επικρατεί εκνευρισμός και δυσκολία συνεννόησης στο ζευγάρι. Όταν για παράδειγμα το ζευγάρι είναι άνεργο υπάρχει ένταση στη σχέση του ζευγαριού και δημιουργούνται καυγάδες και δυσφορία.

Για τις οικονομικές δυσκολίες ο Παυλόπουλος αναφέρει: "Μετά την ερωτική αποτυχία του ζευγαριού η οικονομική του αποτυχία είναι ο σημαντικότερος λόγος διαζυγίου. Διότι όταν τα οικονομικά του ζευγαριού δεν πάνε καλά αρχίζουν οι γκρίνιες, οι προστριβές, οι κατηγορίες, οι βροσιές, οι ξυλοδαρμοί. Οικονομική εξαθλίωση σημαίνει καθημερινό άγχος. Σημαίνει οικονομικός αναστεναγμός που χτυπά επικίνδυνα την ψυχική αρμονία και την ψυχική ενότητα των συζύγων".

(Παυλόπουλος, οι αλύτρωτοι σύζυγοι, εκδόσεις "Αλεβιζόπουλος" Αθήνα 1975, σελ. 234).

Δεύτερο δυσμενή παράγοντα η Χουρδάκη αναφέρει την πρόωρη γέννηση παιδιών. Όταν τα παιδιά έρθουν νωρίς, οι σύζυγοι δεν είναι έτοιμοι γι' αυτό, ταλατεύονται, γιατί ούτε και οι ίδιοι αισθάνονται ότι έχουν ξεπεράσει τις προσωπικές τους κρίσεις. Ακόμη και όταν το ζευγάρι είναι έτοιμο με τον ερχομό του πρώτου παιδιού περνάει κρίση. Κάθε σύζυγος δεν βλέπει με τον ίδιο τρόπο τον ερχομό του παιδιού. Συχνά δημιουργούνται βιώματα της παιδικής ηλικίας στον σύζυγο ή στην σύζυγο και μεταφέρονται τα βιώματα αυτά στα παιδιά. Όταν υπάρχει ωριμότητα των συζύγων η επαναφορά της παιδικής ψυχολογίας διαλύεται εύκολα και το ζευγάρι βρίσκει την ισορροπία του.

Τέλος η ίδια αναφέρει ως δυσμενή παράγοντα στη ζωή του ζευγαριού εμπόδια συναισθηματικής μορφής. Τα εμπόδια παρατηρούνται συχνά στα παιδιά χωρισμένων γονιών στα παιδιά των βρεφοκομείων στα παιδιά με ταλαιπωρημένη παιδική ζωή. Οι γονείς συχνά όταν χωρίζουν αγνοούν να υποστηρίξουν τα παιδιά τους ψυχολογικά, ώστε να μην επαναλάβουν τα "τίδια" πράγματα στα παιδιά τους όταν δημιουργήσουν δική τους οικογένεια. Τα παιδιά χωρισμένων γονιών συνήθως είναι ανώριμα συναισθηματικά επειδή δεν βοηθήθηκαν στην παιδική τους ηλικία να ολοκληρώσουν την προσωπικότητά τους.

Ψυχολογική Ενότητα του Ζευγαριού

Η ψυχολογία του νέου ζευγαριού περνά στάδια εξέλιξης και οδεύει προς την ωριμότητα.

Σύμφωνα με την Χουρδάκη (Χουρδάκη, θέματα προετοιμασίας για το γάμο, εκδόσεις πανελληνίος σύνδεσμος σχολών γονέων, Αθήνα 1989, σελ. 13-15) στη συζυγική ζωή, σαν ωριμότητα εννοούμε τον σεβασμό της προσωπικότητας και των αναγκών του άλλου, την διάθεση φιλίας και συντροφικότητας, την αμοιβαία υπευθυνότητα απέναντι στη ζωή. Πολλά ζευγάρια έχουν την απαιτούμενη ψυχολογική ωριμότητα απο τα πρώτα χρόνια της ζωής τους, άλλα χρειάζονται περισσότερο χρονικό διάστημα και άλλα δεν καταφέρνουν να την αποκτήσουν ποτέ.

Η ίδια συγγραφέας αναφέρει πως θεμελιακό στοιχείο για το ξεκίνημα της συζυγικής ζωής είναι να μπορεί κάθε σύζυγος να ερμηνεύει την προσωπική του ψυχολογία και συμπεριφορά. Πράγμα που είναι δύσκολο επειδή το άτομο δεν έχει εκπαιδευτεί ούτε απο την οικογένεια ούτε απο το σχολείο. Συχνά δημιουργούνται προστριβές ανάμεσα στους συζύγους, υπάρχει επιθετικότητα του ενός συντρόφου απέναντι στον άλλο, η μόνιμη προβολή του "εγώ" που δυσχεραίνει την ταύτιση και το πέρασμα στο "εμείς". Είναι γνωστό πως ανάμεσα στο ζευγάρι αναπτύσσεται η αντιπαλότητα των φύλων, οι ανταγωνιστικές σχέσεις ανάμεσα στον άντρα και τη γυναίκα, όταν δεν κατανοούνται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις.

Συχνά αναζητούνται τα κίνητρα τέτοιων συμπεριφορών όπως είναι η επιβεβαίωση μιας ασταθούς προσωπικότητας μπορεί να είναι η ανάγκη εξάρτησης απο το σύντροφο, η διατήρηση εξάρτησης απο την πατρική οικογένεια, η ανασφαλής προοπτική του μέλλοντος.

Υπάρχουν όμας και δυσκολίες στην συμβίωση του ζευγαριού που οφείλονται σε κοινωνικούς παράγοντες. Σαν τέτοιοι είναι:

- α. Η ανασφάλεια της εποχής μας που δημιουργεί άγχος, αγωνία για το μέλλον κάθε πολίτη. Αυτό έχει αντίκτυπο και στους συζύγους.
- β. Η γρήγορη κοινωνική-τεχνολογική-πολιτική εξέλιξη επέφερε αλλαγές στη ζωή του ατόμου. Η προσαρμογή στην ομάδα, στην οικογένεια γίνεται προβληματική, δύσκολη.
- γ. Η νέα προσωπικότητα της σύγχρονης γυναίκας, η καριέρα, η συμμετοχή στα κοινά, η αλλαγή νοοτροπίας.
- δ. Οι μεγαλύτερες αξιώσεις που έχει ο νέος άνθρωπος σχετικά με τη συζυγική του ζωή. Τη θέλει με περισσότερη κατανόηση παραδοχή, με σεβασμό στην προσωπικότητα του κάθε συντρόφου.
- ε. Η ψυχολογική ανεριμότητα των νέων συζύγων.

Ο Γιουλότα (Γιουλότα, κωμωδίες και δράματα του γάμου, εκδόσεις "Οδυσσέας", Αθήνα 1979 σελ. 33-34) αναφέρει για την ψυχολογική ενότητα του ζευγαριού πως το ζευγάρι αποτελείται από τρία στοιχεία, το Εγώ, το Εσύ και το Εμείς. Αυτό πολλοί μελετητές το ονομάζουν σύστημα. Το σύστημα ορίζεται σαν ένα σύνολο αντικειμένων και σχέσεων ανάμεσα σ' αυτά τα αντικείμενα και τις ιδιοτητές τους.

Στον γάμο τα αντικείμενα είναι ο άντρας και η γυναίκα. Η στάση των συζύγων απέναντι στο σύστημα μπορεί να είναι συνεργατική ή ατομιστική.

Στην συνεργατική στάση ο άντρας και η γυναίκα προσπαθούν να δημιουργήσουν κάποιες κοινές αξίες και κοινή πολιτική.

Σαν ατομιστική στάση διαφυλάσσουν δυνάμεις για να υπερασπίσουν το άτομο και τις συνηθειές του σε βάρος του Εμείς.

Ο Γιουλότα (Γιουλότα, κωμωδίες και δράματα του γάμου, εκ-

δόσεις "Όδυσσέας" Αθήνα 1979 σελ. 47) αναφέρει τους κανόνες του γάμου που είναι τριάν ειδών.

α. Είναι οι αναγνωρισμένοι κανόνες που φτιάχνονται από τους ίδιους τους συζύγους. Παράδειγμα: η γυναίκα πλένει τα πιάτα και ο άντρας τα σκουπίζει.

β. Είναι οι σιωπηροί κανόνες εκείνοι που το ζευγάρι δεν έχει συζητήσει ανοιχτά αλλά που θα συμφωνούσε μαζί τους αν τους ρατούσε κάποιος γι' αυτούς. Για παράδειγμα: η γυναίκα δεν πρέπει να χορεύει μάγουλο με μάγουλο με τους ξένους.

γ. Υπάρχουν και οι μυστικοί κανόνες που και οι δύο ή ένας από τους δύο θα αρνούταν την υπαρκτή τους. Παράδειγμα ο σύζυγος ζηλεύει την σύζυγο αλλά προσπαθεί να μην το δείχνει.

Η Χουρδάκη (Χουρδάκη, οικογενειακή ψυχολογία, εκδόσεις "Γρηγόρη, Αθήνα 1982 σελ. 255-256) αναφέρει τις διαφορές συναισθηματικής μορφής που υπάρχουν ανάμεσα στον άντρα και την γυναίκα και που θα έπρεπε να γνωρίζουν οι σύζυγοι.

Ο άντρας πρέπει να γνωρίζει πως η γυναίκα δεν αισθάνεται το ίδιο με εκείνον στο σεξουαλικό θέμα. Η γυναίκα αναζητάει μέσα από τις σεξουαλικές πράξεις συναίσθημα. Δεν συμβαίνει το ίδιο με τον άντρα επειδή αυτός είχε πάντα ελευθερία στις σεξουαλικές σχέσεις ενώ στη γυναίκα υπήρχε απαγόρευση. Γι' αυτό ίσως είναι ευκολότερο το θέμα της απιστίας του άντρα.

Ένα δεύτερο θέμα που πρέπει να προσέξει ο σύζυγος είναι πως η γυναίκα είναι περισσότερο συναισθηματική απ' αυτόν. Αυτό δεν σημαίνει πως έχει περισσότερο συναίσθημα από το σύζυγο αλλά πως είναι περισσότερο εκδηλωτική. Η γυναίκα εύκολα ενθουσιάζεται επίσης εύκολα απογοητεύεται και καταρρέει. Με ευκολία κουβεντιάζει για τα προβλημάτά της ή για την περασμένη της ζωή και θέλει να συμμετάσχει και ο άντρας σε αυτόν τον

διάλογο που συχνά όμως τον εγκαταλείπει.

Ο άντρας πρέπει να ξέρει πως η γυναίκα είναι συνήθως εξωστρεφής τύπος με την έννοια πως θέλει να επικοινωνεί τα συναισθηματά της με τον διπλανό της και πως ο άντρας είναι πιο εσωστρεφής τύπος με την έννοια πως μπορεί ευκολότερα να κρατά τα συναισθήματα για τον εαυτό του παρά να τα συζητάει με την γυναίκα του.

Ένα άλλο θέμα που πρέπει να γνωρίζει ο σύζυγος είναι η όλη ψυχολογία γύρω από τις δουλειές του σπιτιού. Παλιότερα η σύζυγος ήταν υπεύθυνη για την φροντίδα του σπιτιού και το δεχόταν αυτό με ευχαρίστηση. Σήμερα όμως η σύγχρονη γυναίκα έχει αλλάξει. Ο σύζυγος οφείλει να καταλάβει πως οι δουλειές του σπιτιού δημιουργούν πλήξη και κούραση στη γυναίκα. Το μοίρασμα των ευθυνών στο νοικοκυριό αποτελεί προϋπόθεση για το νέο ζευγάρι. Η γυναίκα πρέπει να αισθάνεται πως ο άντρας της την καταλαβαίνει.

Ένα άλλο σημείο που χρειάζεται να προσέξουν οι σύζυγοι όταν η γυναίκα εργάζεται είναι ο σεβασμός της προσωπικότητας της σαν εργαζόμενη. Στην εποχή μας η γυναίκα όταν εργάζεται συχνά επαμύζεται ευθύνες άλλες, ενώ δεν απαλλάσσεται από άλλες. Παρουσιάζεται το φαινόμενο της κουρασμένης και ψυχικά κουρασμένης γυναίκας που ανάμεσα στα άλλα καθήκοντα του σπιτιού προστέθηκε και η εργασία κι αυτό ο σύζυγος συχνά δεν είναι σε θέση να το εκτιμήσει και απογοητεύει τη γυναίκα του.

Ακόμη ο σύζυγος χρειάζεται να συζητά τις προσωπικές του υποθέσεις με τη γυναίκα του. Πολλοί άντρες κουβεντιάζουν τα επαγγελματικά τους ζητήματα με τους συναδέλφους τους και δεν τα συζητούν με τη γυναίκα τους με αποτέλεσμα να δημιουργούνται παρεξηγήσεις. Η σύζυγος στενοχωριέται γιατί δεν παρακο-

λουθεί τα ζητήματα του συζύγου ενώ ο σύζυγος πιστεύει πως η γυναίκα του αδιαφορεί για τα επαγγελματικά προβλήματα του συζύγου.

Τέλος ο σύζυγος της εποχής μας θα πρέπει ν'αναγνωρίζει στη σύζυγο το δικαίωμα να έχει ένα περιεχόμενο ζωής δικό της. Μπορεί και η γυναίκα ν'αναπτύσσει ενδιαφέροντα χωρίς την συμμετοχή του συζύγου. Είναι δικαίωμα του ατόμου.

Απο την άλλη πλευρά οι γυναίκες πρέπει να γνωρίζουν πως η φύση του άντρα είναι λιγότερο εκδηλατική απο ότι είναι η δική της. Ο άντρας απο συναισθηματικής πλευράς μπορεί να συμερίζεται τα συναισθήματα της γυναίκας χωρίς να τα εκδηλώνει. Υπάρχει διαφορά συναισθηματικών εκδηλώσεων του συζύγου και για να μην δημιουργούνται παρεξηγήσεις καλό είναι η σύζυγος να τα γνωρίζει..

Ενα άλλο σημείο που πρέπει να ξέρουν οι γυναίκες είναι πόσο πολύ οι άντρες κουράζονται απο την επαγγελματική τους ζωή. Υπάρχει ένας φαύλος κύκλος. Οι άντρες δεν μιλάνε εύκολα στις γυναίκες τους για τις επαγγελματικές τους απασχολήσεις με αποτέλεσμα οι γυναίκες να μην υπολογίζουν την κουρασή τους. Πολλές φορές οι άντρες επειδή ενοχλούνται απο αυτή την κατάσταση οργανώνουν μια εργένικη ζωή με την έννοια πως πηγαίνουν στο σπίτι όταν πρόκειται να φάνε κι όταν πρόκειται να κοιμηθούν. Η σύζυγος είναι καλύτερα να βρει την κατάλληλη ώρα που να μπορεί να συζητήσει με τον άντρα της για ορισμένα θέματα και ν'αποφύγει ίσως να μεγαλοποιεί τα προβλήματα που ζεί.

Μία άλλη συνέπεια αυτού του ζητήματος είναι πως αν η γυναίκα ξέρει πόσο κουρασμένος είναι ο σύζυγος δεν θα επιμένει να συμεριστεί μαζί της τα προγράμματα της βραδιάς. Δηλαδή η σύζυγος πολλές φορές απαιτεί και έχει απο την πλευρά της δί-

καλο, να βγεί έξω το βράδυ, ο σύζυγος όμως είναι κουρασμένος και δεν συμπεριζεται αυτή την ανάγκη ούτε την αισθάνεται.

Ένα άλλο σημείο που πρέπει να γνωρίζουν οι γυναίκες είναι η σύζυγος να δέχεται και να δείχνει ότι παραδέχεται το συζυγό της. Ο άντρας αισθάνεται άσχημα όταν καταλαβαίνει πως η γυναίκα του δεν παραδέχεται τους κόπους του ή θέλει να τον μειώσει σε ορισμένες επαγγελματικές του επιδόσεις. Σ' όποια επαγγελματική κατάσταση κι αν βρίσκεται ο σύζυγος, επιτυχίας ή αποτυχίας, η σύζυγος είναι ανάγκη να του παρασταθεί. Είναι ευχαριστημένος ο σύζυγος που έχει την επιδοκιμασία της γυναίκας του. Και αντίθετα είναι δυστυχής αυτός που η σύζυγος του δεν εκτιμά την επαγγελματική του δραστηριότητα.

Ακόμη οι γυναίκες πρέπει να γνωρίζουν πως δεν είναι σωστό να παρουσιάζουν τον άντρα τους με αρνητικές πλευρές. Οι γυναίκες όταν αρχίζουν την κριτική τους απέναντι στους άντρες τους συνηθίζουν να λένε μόνο τα αρνητικά τους σημεία. Αν θα 'πρεπε να συζητήσουν θα πρέπει να βλέπουν τα πράγματα πιο αντικειμενικά γιατί κάθε άνθρωπος έχει και αρνητικά και θετικά σημεία.

Υπάρχουν και άλλα θέματα που πρέπει να ξέρουν οι γυναίκες όπως το ότι ο άντρας αισθάνεται πιο πολύ από τη γυναίκα την ανάγκη της προσωπικής ελευθερίας λόγω κοινωνικής μάθησης. Δεν χρειάζεται η γυναίκα να κάνει ανακρίσεις όπως το "πως", "γιατί".

Ένα άλλο θέμα είναι πως οι γυναίκες δεν πρέπει να κουράζουν τους άντρες με την υπερβολική νοικοκυροσύνη του σπιτιού. Υπάρχουν γυναίκες που είναι νευρατικές με την καθαριότητα. Χρειάζεται οι γυναίκες να βοηθήσουν τους συζύγους τους να συμπεριστούν τις έννοιές τους χωρίς να τους κάνουν δύσκολη

τη ζωή.

Τέλος η γυναίκα χρειάζεται αυθυπαρξία ψυχολογική για τον εαυτό της. Απο τη στιγμή που θα παντρευτεί προσκολλάται στον σύζυγο και νομίζει πως είναι χρέος της και υποχρέωση να εξαρτάται απο αυτόν. Οι ίδιες πρέπει να είναι σε θέση να επιλύουν μόνες και ανεξάρτητα τα προβλημάτά τους χωρίς να τον κουράζουν.

Εκλογή συντρόφου

Σύμφωνα με τον Ντράικωρς (Ντράϊκωρς, Η πρόκληση του γάμου, εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 1973, σελ. 67), το πώς διαλέγουμε το σύντροφό μας, αποτελεί κριτήριο των αντιλήψεών μας για τον έρωτα και το γάμο. Τη στιγμή της εκλογής μπαίνουν σε ενέργεια όλες οι παρασμένες σκέψεις, αναμονές, φόβοι.

Η εκλογή δεν είναι ποτέ τυχαία. Ο άνθρωπος που μας ελκύει με την προσωπικότητά του, μας δίνει την ευκαιρία να πραγματοποιήσουμε το προσωπικό μας σχέδιο, που ανταποκρίνεται στις αντιλήψεις και τις απόψεις μας για τη ζωή.

Ένα άλλο στοιχείο που επηρεάζει την εκλογή συντρόφου, είναι η ομοιότητά του με άλλα πρόσωπα που αγαπήσαμε στο παρελθόν. Η ομοιότητα μπορεί να είναι σε σωματικά χαρακτηριστικά, ή σε σημεία του χαρακτήρα.

Προηγούμενες εμπειρίες με πρόσωπο του άλλου φύλου, επηρεάζουν τη στάση μας σε κάθε νέα γνωριμία. Όσο πιο έντονες ήταν οι πρώτες εμπειρίες, τόσο περισσότερο επηρεάζουν τη νέα σχέση.

Η σημασία της ομορφιάς είναι στενά συνδεδεμένη με τις προτιμήσεις μας. Η σημασία της ομορφιάς είναι κάτι τελείως υποκειμενικό. Όμορφο είναι οτιδήποτε μας αρέσει, οτιδήποτε μας ευχαριστεί να το κοιτάμε.

Πολλοί άνθρωποι ερωτεύονται ή αισθάνονται γοητευμένοι με πρόσωπα που δεν προσφέρονται για αρμονική συμβίωση. Συχνά απορρίπτονται καλές συζυγικές προοπτικές, για μια αμφίβολη επιλογή. Δυο κρυφές τάσεις είναι υπεύθυνες γι' αυτό, η ελπίδα διατήρησής της υπερροχής και η, ελπίδα ότι θα υποφέρουμε.

Ο ίδιος συγγραφέας (Ντράικωρς, Η πρόκληση του γάμου, Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 1973, σελ. 84), αναφέρει ότι οι αληθινές αιτίες της

εκλογής ενός συντρόφου συνήθως παραμένουν κρυφές και καλύπτονται από αξιόπιστες εκλογικεύσεις. Υπάρχουν άνθρωποι που παντρεύονται για κοινωνική και οικονομική βελτίωση. Αυτή η στάση δείχνει ένα πολύ προσωπικό και γενικό σκοπό. Δεν αποκτάται ασφάλεια με το γάμο. Γιατί δεν υπάρχει απόλυτη εξασφάλιση στη ζωή. Ο γάμος δεν λύνει κανένα πρόβλημα, είναι ο ίδιος πρόβλημα που ζητά λύσεις. Προσθέτει καινούργια καθήκοντα και τόσα άλλα που αντιμετωπίζουμε στη ζωή.

Οι Σχέσεις των Δύο Φύλων

Οι σχέσεις ανάμεσα στους συντρόφους γίνονται σε δυο επίπεδα. Το ένα αφορά τις σχέσεις των δυο φύλων και το άλλο τις διαπροσωπικές σχέσεις ανάμεσα σε δυο ανθρώπινα όντα. Οι σχέσεις ανάμεσα στα δυο φύλα, όσο και οι διαπροσωπικές σχέσεις, επηρεάζονται από τις ίδιες τις αξίες, την εικόνα που έχουμε για τον εαυτό μας, για τους άλλους και την κοινωνία.

Η Κακλαμανάκη αναφέρει: "Ο άντρας και η γυναίκα, αν και δεν βαδίσανε χέρι-χέρι στην ανάπτυξη του πολιτισμού, δεν έφτασαν ποτέ στη ρήξη. Η σύγκρουσή τους, βραδυφλεγής και ανεπαίσθητη, διαποτίζει τη ζωή και τις σχέσεις τους αιώνες τώρα, κατατρώνοντας τη σάρκα και των δυο, ώστε παρά τη σαφή ύπαρξη του νικητή και της ηττημένης, η πληρωμή της ήττας να πέφτει πάνω στους ώμους και των δυο, καλά και επιδέξια ριγμένη από τους πραγματικούς δεσπότες της ανθρώπινης κοινωνίας, που έχουν πάντα τη δύναμη να εκμεταλεύονται κάθε αντίφαση και αδυναμία του πλήθους". (Κακλαμανάκη, Η θέση της Ελληνίδας, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1984, σελ. 20).

Η θέση της γυναίκας εκτός από την περίοδο της Μητριαρχίας, ήταν κατώτερη από εκείνη του άντρα. Αξίζει ν'αναφερθούμε στη θέση της γυναίκας και του άντρα στις διάφορες ιστορικές περιόδους.

Η Ρούλα Κακλαμανάκη αναφέρει (Κακλαμανάκη, Η θέση της Ελληνίδας, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1984, σελ. 22-25), για τις σχέσεις των δυο φύλων στην αρχαία Αθήνα. Μοναδικός φορέας δικαιωμάτων στην Αττική, ήταν ο άντρας. Ήταν αρχηγός της οικογένειας και είχε κάτω από την εξουσία του τη σύζυγο και τα παιδιά. Προορισμός της γυναίκας ήταν η τεκνογονία. Η γνησιότητα των παιδιών ήταν η βασικότερη αξία της γυναίκας. Γι'αυτό οι άντρες προσπαθούσαν με κάθε τρόπο να ελέγχουν τη γυναίκα, όπως είχαν μι-

σθωτούς για τη φύλαξη των γυναικών, καθώς είχαν και γυμνασμένα σκυλιά όπου τις συνόδευαν σε κάθε έξοδό τους.

Οι άντρες από την άλλη πλευρά μπορούσαν ν'αναπτύξουν εξωσυζυγικές σχέσεις. Η παλλακίδα, μια εύκολη λεία για τον άντρα, τον διασκέδαζε, τον υπηρετούσε και του έκανε παράνομα παιδιά.

Εξαίρεση αποτελούσαν οι εταίρες, που ήταν πόρνες αλλά ήταν επαναστατημένες γυναίκες, ζούσαν πιο ελεύθερα και επηρέαζαν μέσω των εραστών τους τον δημόσιο βίο. Αναδειχτήκαν μεγάλες μορφές όπως η Φρόνη, η Λαΐδα και η Ασπασία.

Η ίδια συγγραφέας, (Κακλαμανάκη, Η θέση της Ελληνίδας, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1984, σελ. 30-31), αναφέρει ότι στην Αρχαία Ρώμη η υποτίμηση της γυναίκας προβάλλεται εμφανέστερα από το Ρωμαϊκό δίκαιο, με τη συγκροτημένη και αυστηρή ρύθμιση των κοινωνικών και οικογενειακών σχέσεων. Η γυναίκα θεωρούνταν ατελής προσωπικότητα, που την κηδεμόνευε ο πατέρας, ο σύζυγος, ο αδελφός, ο άντρας-συγγενής.

Στο Βυζάντιο η θέση της γυναίκας δεν ήταν καλύτερη. Ο Χρυσόστομος υποστήριζε: "Η γυναίκα πλάστηκε για τον άντρα και όχι ο άντρας για τη γυναίκα..." "η σιωπή της θα δείχνει υποταγή σ' αυτόν..." "ανάμεσα σε όλα τα άγρια θηρία, δεν υπάρχει βλαβερότερο ζώο από τη γυναίκα..." (Κακλαμανάκη, Η θέση της Ελληνίδας, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1984, σελ. 31-32).

Η ίδια αναφέρει, (Κακλαμανάκη, Η θέση της Ελληνίδας, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1984, σελ. 36), ότι η συζυγική πίστη ήταν γένους θηλυκού. Ο άντρας θεωρούνταν πολυγαμικό ον. Οι τιμωρίες της μοιχείας ήταν αυστηρές, όπως το κλείσιμο σε μοναστήρι και κόψιμο της μύτης.

Στην Τουρκοκρατία δεν άλλαξε τίποτα στις σχέσεις των δυο φύλων. Η γυναίκα μένει στο σπίτι, η κόρη ασχολείται με το κέντημα,

ετοιμάζει την προίκα της και περιμένει το γαμπρό που θα της βρουν οι γονείς της.

Βέβαια η στάση των γυναικών στην ελληνική επανάσταση ήταν γενναία. Παρόλιν την βοήθειά της στον αγώνα, δεν αμείφθηκε καθόλου και η ανισότητα εξακολουθούσε να είναι φυσική και αναγκαία.

Οι αλλαγές στις σχέσεις των δύο φύλων άρχισαν στα τέλη του 18ου αιώνα.

Σύμφωνα με την Κακλαμανάκη (Κακλαμανάκη, η θέση της ελληνίδας εκδόσεις Καστακώτη, Αθήνα 1984 σελ. 39-40) υπάρχουν κάποια περιστασιακά σταθμοί για την ισότητα των δυο φύλων. Όπως στη Γαλλική επανάσταση μία ομάδα Γαλλίδων ζητούσαν να συμπεριληφθούν στα δικαιώματα του ανθρώπου και τα δικαιώματα της γυναίκας. Η έκδοσή του βιβλίου της MARY WOLLSTONECRAFT, διεκδίκηση των δικαιωμάτων της γυναίκας και η δήλωση της ABELAY ADAMS στο Κογγρέσο των επαναστατημένων αμερικανών αποίκων ότι οι γυναίκες θα ξεσηκωθούν, αν δεν προσεχθούν τα προβλήματά τους.

Όπως είναι γνωστό μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο και τη βιομηχανική επανάσταση η θέση της γυναίκας αλλάζει. Η γενίκευση της εκπαίδευσης καταρύπτει το μύθο της πνευματικής κατωτερότητας της γυναίκας και η αμειβόμενη απασχόληση δημιουργεί αίσθηση της ανεξαρτησίας.

Σύμφωνα με τον Ντράικωρς (Ντράικωρς, η πρόκληση του γάμου, εκδόσεις κέρδος, Αθήνα 1974 σελ. 41) παρουσιάζει ενδιαφέρον η κατάσταση της ισότητας στην Γερμανία.

Μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο υπήρχε μία ώθηση προς την ισότητα που αναχαιτίσθηκε με την άνοδο του φασισμού. Ο φασισμός έδειξε τον αντιδραστικό του χαρακτήρα με την επαναφορά της αντρικής υπεροχής.

Η γυναίκα παρέμεινε στο σπίτι όπου είχε το ρόλο της τροφού.

Αντίθετα οι άντρες ήταν πολυγαμικοί και ενθαρρύνονταν να αποκτούν παιδιά χωρίς περιορισμό. Σε ορισμένες κατεχόμενες χώρες οι γυναίκες μετατράπηκαν σε "σκλάβες" τις μεταχειρίζονταν σαν σεξουαλικά αντικείμενα και τις μετέφεραν σε οίκους ανοχής.

Σύμφωνα με τη Χουρδάκη (Χουρδάκη, θέματα προετοιμασίας για το γάμο, εκδόσεις Αθήνα 1989, σελ. 27) μία τάση για την ανεξαστητοποίηση της γυναίκας μετά το β' παγκόσμιο πόλεμο ήταν και ο φεμινισμός. Οι πρωτοπόρες της κίνησης οδηγήθηκαν σε ακραίες εκδηλώσεις, όπως η απόρριψη κάθε χαρακτηριστικό που η κοινωνία θεωρούσε θηλυκό. Όπως η έκφραση ευαισθησίας και γλυκύτητας και γενικότερα κάθε συναισθηματικής εκδήλωσης. Ο φεμινισμός οδηγήθηκε στην απόρριψη μιάς ανθρώπινης πλευράς, κοινής σε άντρες και γυναίκες.

Σήμερα για πρώτη φορά ίσως στην ιστορία της ανθρωπότητας πλησιάζουμε στην ισοτιμία αντρών και γυναικών.

Ο Ντράικωρς αναφέρει για την ισοτιμία των δύο φύλων που έχει θεσμοθετηθεί αλλά και για τις δυσκολίες που επέφερε στις σχέσεις των δύο φύλων.

Σύμφωνα με τον ίδιο: "Όσο μεγαλώνει ο ανταγωνισμός των γυναικών, οι άντρες γίνονται πιο καχύποπτοι και η προσπάθεια του άντρα να κρατήσει την γυναίκα στα περιθώριά της, την πικραίνει. Ο καθένας κοιτά τον άλλο, όχι σαν σύντροφο, αλλά σαν εχθρό. Ζουν μαζί αλλά δεν καταλαβαίνει ο ένας τον άλλο. Δεν μπορούν να ζήσουν ο ένας χωρίς τον άλλο, αλλά και δεν μπορούν να κάνουν ο ένας με τον άλλο" (Ντράικωρς, Η πρόκληση του γάμου, Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 1974, σελ. 46).

Η Μισέλ (Μισέλ, Κοινωνιολογία της οικογένειας και του γάμου, Εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1987, σελ. 115), για την ισοτιμία των δυο φύλων αναφέρει πως ουσιαστικά δεν έχει επιτευχθεί. Οι έρευνες που έγιναν στις Η.Π.Α., τη Γαλλία, την Πολωνία, τη Ρωσία, τη Σουηδία,

έδειξαν πως η γυναίκα ακόμα και όταν εργάζεται έξω από το σπίτι, επωμίζεται το μεγαλύτερο μέρος των ευθυνών του νοικοκυριού, και δεν της μοιράζεται ισοτίμα με τον σύζυγο.

Η Χουρδάκη (Χουρδάκη, θέματα προετοιμασίας για το γάμο, Εκδόσεις Πανελλήνιος σύνδεσμος σχολών γονέων, Αθήνα 1979, σελ. 28-29), αναφέρει μερικά σημεία που είναι σημαντικό να προσέχουν οι δυο σύντροφοι για μια αρμονική συμβίωση.

Όταν δεν φοβόμαστε τον εαυτό μας, δεν φοβόμαστε και το άλλο φύλο. Δεν το βλέπουμε σαν ανταγωνιστικό ή σαν πανούργο. Το δεχόμαστε με τα χαρίσματα και τις αδυναμίες του. Από τη στιγμή που κάθε σύντροφος αναγνωρίζει και δέχεται τις αδυναμίες του όπως και του συντρόφου του, παύουν αυτές να παίζουν καθοριστικό ρόλο στη σχέση.

Μια συμπεριφορά του άλλου που γίνεται ενοχλητική, πρέπει να συζητηθεί. Η συζήτηση γίνεται για να βελτιωθεί η σχέση και όχι να τοποθετηθεί ο άλλος σε μειονεκτική θέση.

Κάθε σύντροφος θέλει να νιώσει ότι αγαπάει και αγαπιέται για αυτό που είναι. Πρέπει να νιώθει ελεύθερος να εκφράζει αυτό που είναι και όχι αυτό που ο άλλος απαιτεί απ' αυτόν να είναι.

Για να γνωρίσουν ο ένας τον άλλον, για να πλησιάσουν συναισθηματικά, απαιτείται μια εκπαίδευση στη συνεργασία, στην ανοιχτή επικοινωνία.

Επικοινωνία

Η συζυγική ένωση για να μπορέσει να επιβιώσει ψυχολογικά απαιτεί την ικανοποίηση του ατόμου, πρωταρχική προϋπόθεση είναι η επικοινωνία ανάμεσα στους συζύγους. Η διατήρηση της επικοινωνίας συνδέεται με την ισότητα των αμοιβαίων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συζύγων.

Η Χουρδάκη (Χουρδάκη, θέματα προετοιμασίας για το γάμο, εκδόσεις Πανελλήνιος σύνδεσμος σχολών γονέων, Αθήνα 1989, σελ. 31) αναφέρει το τι εννοούμε επικοινωνία.

Η επικοινωνία, εξωλεκτική ή λεκτική, συντελείται όταν καταφέρουμε να εκφράζουμε και να μεταδώσουμε τα συναισθήματά μας, τις σκέψεις μας, τη γνώμη μας για τον εαυτό μας, τους άλλους και για τα γεγονότα.

Οι Ο'NEIL NENA AND Ο'NEIL GEORGE (Ο'NEIL NENA AND Ο'NEIL GEORGE, Ανοιχτός γάμος, εκδόσεις θυμάρι, Αθήνα 1973, σελ. 106) αναφέρουν πως πολλά ζευγάρια πιστεύουν πως ξέρουν πολύ καλά ο ένας τον άλλο. Στην πραγματικότητα δεν ξέρει τόσα πολλά ο ένας για τον άλλο. Από πρόσφατες έρευνες σε παντρεμένα ζευγάρια, φάνηκε πως υπάρχει έλλειψη επικοινωνίας ανάμεσά τους.

Για να μπορέσουμε να επικοινωνήσουμε με τον σύντροφό μας, πρώτα πρέπει να επικοινωνούμε με τον εαυτό μας. Ο κάθε σύντροφος πρέπει να μιλάει για τα αισθήματά του, τα κίνητρά του και να μην αφήνει το σύντροφό του να μαντεύει.

Για μια καλύτερη σχέση χρειάζεται έκφραση των θετικών συναισθημάτων ανάμεσα στο ζευγάρι. Με τον τρόπο αυτό δημιουργείται ένα πιο ζεστό κλίμα και βελτιώνεται η σχέση του ζευγαριού.

Η αλήθεια δεν θεωρείται πάντα η καλύτερη πολιτική στη σχέση του ζευγαριού. Συγκεκριμένα, η "βάνουση" ειλικρόνεια, σπάνια αποτελεί μορφή βαθιάς εσωτερικής αποκάλυψης. Συνήθως παίρνει

τη μορφή αχρείαστης και καταστροφικής τακτικής. Η Χουρδάκη, (Χουρδάκη, θέματα προετοιμασίας για το γάμο, Εκδόσεις Π.Σ.Σ.Γ. Αθήνα 1989, σελ. 33-36), φαίνεται να συμφωνεί με τους NENA και GEORGE O'NEIL ως προς τους τρόπους βελτίωσης της επικοινωνίας με τον σύντροφό μας.

Η ίδια προσθέτει και άλλους τρόπους, όπως η τέχνη ν'ακούμε το σύντροφό μας. Να ακούμε όχι μόνο με τα αυτιά, αλλά με το μυαλό και την καρδιά.

Πριν απαντήσουμε στον σύντροφό μας, καλό είναι να βεβαιωθούμε για το νόημα που εκείνος έχει στο νου του, κάνοντας διευκρινιστικές ερωτήσεις όπως "τι θέλεις να πεις, όταν λες..." ή "πώς νιώθεις όταν λες..."

Ακόμη χρειάζεται να αποφεύγουμε αόριστες γενικότητες όπως πρέπει δεν πρέπει, είναι σωστό, κανείς δεν με υπολογίζει.

Να αφήσουμε τις προστακτικές, τις απειλές επειδή φέρνουμε τον συνομιλητή μας σε θέση άμυνας.

Να εκφράζουμε τις απόψεις μας χωρίς να κατηγορούμε, να ειρωνευόμαστε, να καυτηριάζουμε τον άλλο.

Αντί να δίνουμε αόριστες συμβουλές ως κάνουμε προτάσεις και ως αφήσουμε το σύντροφό μας να διαλέξει.

Τέλος είναι καλό να εκφράζουμε, ζεστές κουβέντες όταν πραγματικά τις νιώθουμε.

Η Μισέλ (Μισέλ, Κοινωνιολογία της οικογένειας και του γάμου, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1987, σελ. 270) αναφέρει πως από έρευνα που έγινε στην Γαλλία αποδεικνύεται πως η ικανοποίηση της γαλλίδας από τον γάμο της συνδέεται περισσότερο με τις τρεις διαστάσεις της επικοινωνίας ανάμεσα στο ζευγάρι που είναι η επικοινωνία του συζύγου με την σύζυγο, της συζύγου με το σύζυγο, αμοιβαία επικοινωνία, με την εναλλακτικότητα των ρόλων και όχι με τις κοινωνικο-οικονομικές μεταβλητές.

Η ικανοποίηση της γαλλίδας απο τον γάμο συσχετίσθηκε εντονό-
τερα απο την αμοιβαία επικοινωνία των συζύγων. Η ίδια συσχέτι-
ση παρατηρήθηκε και στο Βέλγιο.

Συγκρούσεις και Διαφορές

Οι συγκρούσεις και οι διαφωνίες είναι μία αναπόφευκτη πραγματικότητα, που δημιουργείται σ'όλες τις διαπροσωπικές σχέσεις και στις σχέσεις ομάδων και ατόμων.

Κάθε σύγκρουση, για να δημιουργηθεί απαιτεί τη συμμετοχή δύο τουλάχιστων ατόμων. Η συμμετοχή μπορεί να είναι ενεργητική ή παθητική. Η ενεργητική στάση συνεπάγεται παράπονα, γκρίνια, απαγορεύσεις ακόμη και σωματική επίθεση.

Η παθητική στάση εκδηλώνεται με κατήφεια, αδιαφορία, ψυχρότητα, διακοπή διαλόγου και κάθε επαφής.

Σύμφωνα με τους NENA AND GEORGE O'NEIL (NENA AND GEORGE O'NEIL, Ανοιχτός γάμος, εκδόσεις θυμάρι, Αθήνα 1973, σελ. 124-125) η διαρκής και πλήρης συζυγική αρμονία είναι μύθος. Το μάλωμα μπορεί να είναι μια αξιοπρεπής μέθοδος επικοινωνίας.

Τα μαλώματα και οι καυγάδες μειώνουν τις εντάσεις και καθαρίζουν την ατμόσφαιρα. Ένας καυγάς μπορεί να φέρει κατανόηση στις διαφορές με τον σύντροφο και να σημαδέψει μία νέα φάση στην ανάπτυξη της σχέσης, αλλά μπορεί να είναι και ολέθριος, μία ευκαιρία για έκρηξη της επιθετικότητας και ατομικών εχθροτήτων. Η διαφορά ανάμεσα στα θετικά και αρνητικά αποτελέσματα βρίσκεται στην γνώση του να μαλώνεις με επικοδομητικό τρόπο.

Σύμφωνα με τους ίδιους συγγραφείς (NENA AND GEORGE O'NEIL, ανοιχτός γάμος, εκδόσεις θυμάρι σελ. 125) στο βιβλίο του Δρ. Τζώρτζ Μπάχ "έσωτερικός εχθρός" διερευνάται το θέμα του μαλώματος και περιγράφεται ένα σύστημα δημιουργικών καυγάδων για ζευγάρια. Οι βασικές αρχές του συστήματος είναι:

α. Διάλεξε την ώρα και το μέρος με αμοιβαία συγκατάθεση. Μπορεί να φαίνεται δύσκολο, ωστόσο οι "ώρες τις μάχης" μπορούν να μπουκν σε διαπραγματευτική βάση.

β. Μην είσαι επιθετικός. Μην προσπαθείς να κερδίσεις. Μην είσαι υπερασπιστής.

β. Συντήρησε το θυμό σου σε τρέχοντα θέματα στην παρούσα στιγμή μάλλον παρά στο παρελθόν. Πολλά ζευγάρια καυγαδίζουν με άσχημο τρόπο. Ανασύρουν από το παρελθόν τα λάθη του καθένα κάνοντας την κατάσταση πιο δύσκολη.

γ. Μάθε πρώτα για ποιό πράγμα μαλώνεις. Μικροζητηματάκια, δημιουργούν μόνο καυγαδάκια αν αναγνωριστούν στις ασήμαντες διαστάσεις τους. Αν, όμως δεν αναγνωριστούν σαν ασήμαντα μπορεί να φέρουν αναστάτωση και προβλήματα στη σχέση του ζευγαριού.

δ. Να είσαι όσο γίνεται αμερόληπτος. Να υπάρχει δηλαδή διαφάνεια στην επικοινωνία.

ε. Ποτέ μην προσπαθείς να κερδίσεις.

Εαν ο ένας προσπαθεί να κερδίσει, σίγουρα ο άλλος θα είναι ο χαμένος. Ο νικημένος όμως αισθάνεται μνησικακία και ένταση στη σχέση.

Η Χουρδάκη (Χουρδάκη, θέματα προετοιμασίας για γάμο, εκδ. ΠΣΣΓ. Αθήνα 1989, σελ. 42) αναφέρει κάποιους σημαντικούς κανόνες που βοηθάνε το ζευγάρι για να μην οδηγηθεί ένας καυγάς σε οδυνηρά αποτελέσματα. Αυτοί είναι:

α. Καθορισμός ενός συγκεκριμένου θέματος για κάθε σύγκρουση. Είναι ανάγκη να αναφερόμαστε σε συγκεκριμένα πράγματα, σε γεγονότα και όχι σε υπαινιγμούς.

β. Περιορισμός σε μία κατηγορία κάθε φορά. Αν θέλουμε κάποια εξήγηση, ας περιοριστούμε σε μία κατηγορία. Οι πολλές κατηγορίες ηλεκτρίζουν την ατμόσφαιρα και οδηγούν σε αδιέξοδα.

γ. Αποφυγή διακοπής του κατήγορου: Ν'ακούμε με προσοχή και υπομονή. Η διακοπή δυσκολεύει την κατανόηση.

δ. Αποφυγή ανταπάντησης σε μία κατηγορία με μία άλλη κατηγορία. Δεν έχει νόημα να αλληλοκατηγοριόμαστε. Ο καυγάς έχει αξία όταν ξεκαθαρίζει καταστάσεις.

ε. Καθαρισμός του χώρου και του χρόνου του καυγά. Η παρουσία τρίτων προσώπων μπορεί να είναι ολέθρια.

στ. Χρειάζονται δύο για να γίνει ένας καυγάς. Ποτέ δεν φταίει μόνο ο ένας όταν γίνεται ένας καυγάς. Ο καυγάς προϋποθέτει τουλάχιστον δύο άτομα για να δημιουργηθεί.

Ζευγάρι και Εργασία

Ο άνθρωπος πάνω απ' όλα είναι πλάσμα κοινωνικό. Για να επιζήσει και ν' αναπτυχθεί συναισθηματικά και πνευματικά χρειάζεται την ανθρώπινη σχέση. Η εργασία είναι ένας τομέας, όπου ο άνθρωπος έχει την δυνατότητα ν' αναπτυχθεί ατομικά και συλλογικά.

Η Χουρδάκη (Χουρδάκη, θέματα προετοιμασίας για το γάμο, εκδόσεις Πανελλήνιος σύνδεσμος σχολών γονέων, Αθήνα 1989, σελ. 47) αναφέρει τη σημασία της εργασίας για τον άνδρα και την γυναίκα.

Η εργασία για τον άνδρα έχει ιδιαίτερη σημασία. Απο την μικρή του ηλικία ανατρέφεται ώστε να αποκτήσει την ετοιμότητα για πάλη. Η εργασία για τον άνδρα αποτελεί έμβλημα καταξίωσης. Για ν' ασχοληθεί με την εργασία του κλέβει χρόνο απο την προσωπική-οικογενειακή ζωή, απο την ψυχαγωγία του.

Απο την άλλη πλευρά η εργασία της γυναίκας φέρνει αλλαγές στη στάση του άνδρα και τη θέση της γυναίκας. Η γυναίκα, αφού κατέκτησε το δικαίωμα να εργαστεί, απλώνεται και σε άλλα επαγγέλματα, και διεκδικεί το δικαίωμα της σταδιοδρομίας, της φιλοδοξίας να διακριθεί, να δημιουργήσει. Απο την εξάρτηση που είχε η γυναίκα απο τον άνδρα, βαδίζουμε στην αλληλοεξάρτηση και την ανάγκη συνεργασίας.

Σύμφωνα με την Μισέλ (Μισέλ, Κοινωνιολογία της οικογένειας και του γάμου, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1987, σελ. 164) σήμερα έχει δημιουργηθεί ένας νέος τύπος οικογένειας, η οικογένεια διπλής σταδιοδρομίας. Είναι η οικογένεια όπου και οι δύο σύζυγοι εργάζονται και συμμετέχουν στις οικιακές εργασίες. Η συζυγική σχέση βασίζεται σε βάσεις συνεργασίας και όχι διαχωρισμού.

Η ίδια συγγραφέας (Μισέλ, Κοινωνιολογία της οικογένειας και

του γάμου, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1987, σελ. 253) αναφέρει πως απο έρευνες που έγιναν στις Η.Π.Α. και Ευρώπη απο την δεκαετία του '60 και μετά έδειξαν πως η επαγγελματική εργασία της γυναίκας αποτελεί εφόδιο της γυναίκας για να βελτιώσει τις σχέσεις της μέσα στο ζευγάρι. Η επαγγελματική θέση της γυναίκας, συσχετίσθηκε με την εξουσία μέσα στο ζευγάρι, την εκτέλεση οικογενειακών εργασιών, την αντίληψη των ανδρικών και γυναικείων ρόλων, τον πραγματικό και επιθυμητό αριθμό παιδιών, την επιτυχία του οικογενειακού προγραμματισμού, την ικανοποίηση της γυναίκας.

Απο έρευνες που έγιναν στον Ελλαδικό χώρο σύμφωνα με την Μουσσούρου (Μουσσούρου, η Ελληνική Οικογένεια, εκδόσεις Ίδρυμα Γουλιανδρή, Αθήνα 1986, σελ. 89-90) φαίνεται πως δεν υπάρχει κανένα στοιχείο που να επιβεβαιώνει πως η σύζυγος που εργάζεται επιδεικνύει την ανεξαρτητοποίησή της, πως το εργαζόμενο ζευγάρι βιώνει την ισοτιμία. Αντίθετα, με εξαίρεση τις γυναίκες πανεπιστημιακού επιπέδου, η εργασία της συζύγου είναι για την ίδια αναγκαίο κακό. Η Ελληνίδα εργάζεται απο ανάγκη. Αν δεν υπάρχει ανάγκη ή αν η εργασία αποτελεί εμπόδιο, τότε δεν εργάζεται. Αλλά όσο καιρό η σύζυγος εργάζεται, η κατανομή εξουσίας ανάμεσα στο ζευγάρι είναι πιο δημοκρατική απο ότι σε οικογένειες όπου η σύζυγος δεν εργάζεται. Όμως η διαφοροποίηση στην κατανομή των οικιακών εργασιών δεν ισχύει. Η εργαζόμενη γυναίκα εξακολουθεί να είναι υπεύθυνη για τις δουλειές του σπιτιού.

Όπως αναφέρει η Χουρδάκη (Χουρδάκη, Οικογενειακή Ψυχολογία, εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 1982, σελ. 237-238) η εργασία της γυναίκας είναι ένα θέμα που πρέπει ν'αντιμετωπίσει το καινούργιο ζευγάρι.

Αν η γυναίκα εργάζεται πριν απο το γάμο τότε υπάρχει το ερώτημα αν θα συνεχίσει να εργάζεται ή όχι. Και στις δύο περιπτώ-

σεις χρειάζεται προσαρμογή. Αν εργάζεται, η προσαρμογή θα ζητηθεί από μέρος του συζύγου. Ο σύζυγος έχει μέσα του την εικόνα της μητέρας του, που ήταν "η εστία του σπιτιού" που τον περίμενε και τον περιποιόταν. Ενδόμυχα θα ήθελε η σύζυγός του να μην εργάζεται και να έμενε στο σπίτι για να τον περιποιείται.

Η γυναίκα βλέπει το θέμα διαφορετικά. Αν είχε εργαστεί και έβρισκε περιεχόμενο στη δουλειά της, θέλει να την συνεχίσει μετά τον γάμο. Υπάρχει και η γυναίκα που δεν θέλει να εργάζεται αλλά επειδή τα οικονομικά δεν επαρκούν, αισθάνεται μειωμένη που ο σύζυγός της την αφήνει να εργάζεται. Έτσι κάνει το βίωμά του συζύγου, θεωρώντας τον άχρηστο, επειδή δεν μπορεί να επωμιστεί τα βάρη της οικογενειάς του.

Σεξουαλικές Σχέσεις

Σύμφωνα με τον Ντράϊκωρς (Ντράϊκωρς, η πρόκληση του γάμου, εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 1974, σελ. 65-66) το ανθρώπινο σέξ μπορεί να χρησιμοποιηθεί για ποικίλους σκοπούς. Πρώτον χρειάζεται σαν βάση αναπαραγωγής. Θρησκευτικοί και κοινωνικοί νόμοι θεωρούν αυτό το μόνο επιτρεπτό σκοπό του σέξ, ενώ κάθε σεξουαλική δραστηριότητα εκτός του γάμου κατακρίνεται και απαγορεύεται.

Δεύτερον το σέξ είναι ένα μέσο ατομικής ικανοποίησης. Ο άνθρωπος έμαθε να αποφεύγει την πίεση της φύσης ανεξαρτητοποίησε το σέξ απο την αναπαραγωγή. Είναι ένα μέσο χαράς και απόλαυσης.

Το σέξ έχει και μια τρίτη λειτουργία της ενωποίησης. Είναι το μέσο που μπορεί να ενώσει δύο πρόσωπα. Η ένωση είναι σωματική και πνευματική. Αυτή η λειτουργία του σέξ δίνει επίσης χαρά αλλά είναι διαφορετική απο την προηγούμενη. Είναι η προσφορά του εαυτού μας, η ικανοποίηση είναι βαθύτερη.

Παλιότερα οι σεξουαλικές ανάγκες καλύπτονταν μέσα απο το γάμο. Σήμερα τα πράγματα έχουν αλλάξει. Οι προγαμιαίες σχέσεις έχουν γίνει μια αποδεκτή πραγματικότητα.

Η Χουρδάκη (Χουρδάκη, θέματα προετοιμασίαςγια το γάμο, εκδόσεις Π.Σ.Σ.Γ, Αθήνα 1989, σελ. 64-66) αναφέρει τους λόγους που οδήγησαν στο να αναπτύσσουν οι άνθρωποι προγαμιαίες σχέσεις. Σ' αυτό έχει συντείνει η αναγνώριση της ισοτιμίας των δύο φύλων και το γεγονός ότι οι νέοι λόγω των μακροχρόνιων σπουδών κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα και τον απαιτούμενο χρόνο που χρειάζονται για επαγγελματική αποκατάσταση δεν μπορούν να αναλάβουν τις υποχρεώσεις ενός γάμου τουλάχιστον πριν τα 25-30 χρόνια τους. Έτσι οι νέοι συνειδητοποιούν ότι οι σχέσεις με το άλλο φύλο στην μακρόχρονη πορεία τους συμπεριέχουν και τις ολοκληρωμένες σχέσεις.

Στην επαρχία και στα χωριά η ηλικία του γάμου είναι μικρότε-

ρη επειδή η κοινωνική ένταξη πετυχαίνει ευκολότερα.

Σήμερα οι νέοι γύρω στα 18-20 ετών έχουν ολοκληρωμένες ερωτικές σχέσεις. Οι προγαμιαίες σχέσεις κυρίως του κοριτσιού έπαψαν να θεωρούνται ταμπού.

Ο Γιόζεφ Ράττνερ αναφέρει: "Σήμερα δεν είναι πια έτσι ώστε ένας μοναδικός γάμος να αποτελεί ολόκληρη την ερωτική ζωή μιας γυναίκας· με τον πιο ελεύθερο τρόπο ζωής, με τις ποικίλες επαφές στο επάγγελμα και δυνατότητες για σχέσεις έχουν αυξηθεί· δεν αγαπάει κανείς μόνο μια φορά αλλά με κάθε "καλή αγάπη" γίνεται πιο ικανός να βρεί τον κατάλληλο σύντροφο. Μερικοί λυπούνται γιατί οι γυναίκες δεν μπαίνουν στον γάμο "Αθικτες" αλλά η ευτυχία στο γάμο δεν εξαρτάται από αυτό το γεγονός, αλλά από την ωριμότητα των δύο συντρόφων που αποφάσισαν να ενώσουν την ζωή τους στο γάμο" (Γιόζεφ Ράττνερ, Ψυχολογία της γυναίκας, εκδόσεις Μανιατέα, Αθήνα 1970, σελ. 67).

Η Χουρδάκη (Χουρδάκη, θέματα προετοιμασίας για το γάμο, εκδόσεις Πανελληνιος σύνδεσμος σχολών γονέων, Αθήνα 1989, σελ. 65-66) αναφέρει πως η απόκτηση σεξουαλικών εμπειριών πριν το γάμο βοηθάει τα άτομα να ανακαλύψουν τις σεξουαλικές τους επιθυμίες. Αν υπάρξουν προβλήματα στο σεξουαλικό τομέα είναι καλύτερα να αποκαλυφτούν νωρίς.

Συχνά πολλά άτομα εμπλέκονται σε μια σχέση επειδή προσπαθούν να ικανοποιήσουν το βαθμό της επιθυμίας τους για αναγνώριση σαν άτομα μέσα από το σέξ. Άλλοτε καταφεύγουν στο σέξ για να στεριώσουν μια παραπαίουσα σχέση. Υπάρχουν και γυναίκες κυρίως που χρησιμοποιούν το σέξ για να παγιδέψουν έναν άνδρα. Τέλος υπάρχουν και άνδρες που χρησιμοποιούν το σέξ για να δείξουν την εικόνα του ανδρισμού.

Μια αρχή πρέπει να ισχύει για άνδρες και γυναίκες. Ο έρωτας υπάρχει για να δίνει χαρά και στα δύο μέρη. Δεν πρέπει να γίνει

μέσο εκμετάλλευσης, καταπίεσης και εκβιασμού.

Η ίδια συγγραφέας (Χουρδάκη, θέματα προετοιμασίας για το γάμο, εκδόσεις Π.Σ.Σ.Γ, Αθήνα 1989, σελ. 67) αναφέρει πως η σεξουαλική σχέση για να διατηρηθεί και ν'ανθίσει χρειάζεται φροντίδα, διάθεση για ανανέωση.

Το σέξ είναι καλό όταν δρα σαν παράγοντας που φέρνει δύο ανθρώπους κοντά και τους γεννάει την επιθυμία να γνωριστούν βαθύτερα. Η αγάπη οδηγεί στο σέξ, το σέξ οδηγεί σε μεγαλύτερη αγάπη και τρυφερότητα, που με την σειρά τους οδηγούν σε καλύτερο σέξ κι αυτή η αλληλεπίδραση αγάπης και σέξ, σέξ και αγάπης συνεχίζεται.

Σε μια μακρόχρονη σχέση παρουσιάζονται απο καιρό σε καιρό διακυμάνσεις στην επιθυμία μας. Δεν χρειάζεται να βγάλουμε βιαστικά συμπεράσματα αλλά να φροντίσουμε να ερμηνεύσουμε αυτές τις αλλαγές.

Όταν υπάρχει συναισθηματική απόσταση στο ζευγάρι, και το σέξ γίνει πια μόνο βιολογική ανάγκη τότε οδηγούμαστε και στη σωματική απόσταση.

Τέλος σημαντικό εμπόδιο για τη σεξουαλική ικανοποίηση αποτελεί ο φόβος. Φόβος αποτυχίας, ανεπάρκειας, ψυχρότητας. Φόβος πως δεν είμαστε επιθυμητοί. Πρέπει να γνωρίζουμε τους φόβους του συντρόφου μας, να εμπιστευτούμε τις ανεπάρκειές μας επειδή τα τραύματα της απόρριψης χρειάζονται χρόνο και αγάπη για να κλείσουν.

Το Σεξ Εξω απο το Γάμο

Σύμφωνα με τον Ντράϊκωρς (Ντράϊκωρς, η πρόκληση του γάμου, εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 1974, σελ. 116) η πίστη είναι ένα από τα κύρια προβλήματα του γάμου. Και ενώ είναι μία αναμφισβήτητη αξία, η πραγματοποίησή της σήμερα είναι αμφίβολη.

Κατά καιρούς η σωματική κατοχή της γυναίκας ήταν δυνατή είτε με τη βία (σκλαβιά) είτε με αυστηρό νόμο (χαρέμια).

Σύμφωνα με τον Ντράϊκωρς, η πρόκληση του γάμου, εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 1974, σελ. 117).

Ο χριστιανισμός που είναι ιστορικά η πρώτη αντίληψη της ανθρώπινης ισοτιμίας, έδωσε έκφραση στην μονογαμία σαν ιδανική σχέση μεταξύ αντρών και γυναικών. Και αυτό σε μια εποχή που οι κοινωνικοί όροι και η αντίληψη για την αρχαία κοινωνία, για τον έρωτα, έδινε πολυγαμικά δικαιώματα στον άντρα σαν προνόμιο της υπεροχής του. Η μονογαμία όμως παραμένει όνειρο παρά πραγματικότητα, παρ'όλο που ο νόμος την απαιτεί και την προστατεύει.

Η ευαισθησία στον πειρασμό δημιουργείται από την απογοήτευση, τους καυγάδες και τον ανταγωνισμό που παρατηρούνται στον γάμο.

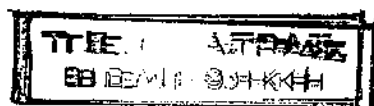
Πολυγαμικές τάσεις γεννιούνται σε άτομο απογοητευμένο από τον έρωτα που θέλει να τιμωρήσει ή να επιδείξει τα προνόμια και δικαιώματά του φύλου του.

Σύμφωνα με την Χουρδάκη (Χουρδάκη, θέματα προετοιμασίας για το γάμο, εκδόσεις Π.Σ.Σ.Γ, Αθήνα 1989 σελ.70) στην Αμερική, οι στατιστικές δείχνουν πως παρά το εντυπωσιακό ποσοστό διαζυγίων, τα 80% των χωρισμένων ξαναπαντρεύονται και 60% των νέων γάμων αποδεικνύονται σταθεροί. Αυτό δείχνει πως έχει βρεθεί μέχρι τώρα άλλος τρόπος που να παρέχει συναισθηματική ασφάλεια και εκούσια σεξουαλική αποκλειστικότητα από το γάμο.

Οι αιτίες της απιστίας μπορούν ν' αναζητηθούν στα προβλήματα

που δημιουργεί η συμβίωση. Όπως η ευθύνη για την ατυχία και την ευημερία του συντρόφου, οικονομικά προβλήματα, σχέσεις με συγγενείς, παιδιά, κοινωνικές υποχρεώσεις. Αν πέρα από την οικογενειακή, κοινωνική πίεση προστεθεί και η πίεση του συντρόφου τότε το άλλο μέλος νιώθει απόρριψη, πίεση. Απογοητευμένο αισθάνεται την ανάγκη ν'αναζητά την παραδοχή την αγάπη σε άλλη σχέση. Καταφεύγει στην διπλή ζωή. Τώρα όμως έχει ν'αντιμετωπίσει ευθύνες του γάμου του και τις υποχρεώσεις απέναντι στον καινούργιο του σύντροφο. Διατηρεί τον γάμο του επειδή είναι δεσμευμένος και θέλει να έχει την εικόνα του οικογενειάρχη αλλά θέλει να έχει και τα πλεονεκτήματα του εραστή.

Η απιστία για τον άντρα εξακολουθεί να λειτουργεί σαν τόνωση του ανδρισμού ιδίως όταν τα χρόνια έχουν περάσει. Κινηματογραφικές ταινίες, ο τύπος εκθειάζουν τα σεξουαλικά κατωρθώματα αστέρων και άλλων προσωπικοτήτων προσφέροντας κίνητρα για μίμηση.

Το Ζευγάρι και οι Άλλοι

Οι σχέσεις του νέου ζευγαριού με τα πεθερικά τους είναι ευαίσθητες και χρειάζονται ιδιαίτερο χειρισμό και από τις δύο πλευρές.

Σύμφωνα με την Χουρδάκη (Χουρδάκη, θέματα προετοιμασίας για το γάμο, εκδόσεις Πανελληνιος σύνδεσμος σχολών γονέων, Αθήνα 1979, σελ. 89 - 91) έγινε μία μελέτη στα πλαίσια των Σχολών γονέων της Αθήνας για τις σχέσεις του νέου ζευγαριού πεθερικών και ιδιαίτερα νύφης - πεθεράς.

Η εργασία έγινε σε ομάδες μητέρων Οικογενειακής Συμβουλευτικής και διερεύνησε τους δυσμενείς παράγοντες που επηρεάζουν αυτές τις σχέσεις.

Ο πρώτος αρνητικός παράγοντας είναι η συγκατοίκηση. Η νύφη χάνει την αυτονομία της, ενώ μπορεί να δέχεται καθημερινή κριτική από την πεθερά. Συχνά ζητάει από το σύζυγο να την υποστηρίξει. Εκείνος όμως πιέζεται ψυχολογικά και προσπαθεί να μείνει ουδέτερος.

Πίκρα και οργή αισθάνονται οι νεαρές γυναίκες μαζί με εκνευρισμό που συχνά βρίσκει διέξοδο στα παιδιά τους.

Ο δεύτερος αρνητικός παράγοντας είναι η οικονομική βοήθεια. Οι νέοι συχνά για να ξεκινήσουν την ζωή τους χρειάζονται οικονομική βοήθεια που την δέχονται από τους γονείς με αντάλλαγμα τον έλεγχο της οικογενειακής ζωής και την εξασφάλιση μίας μόνιμης συντροφιάς.

Αποτέλεσμα οι οικονομικές παροχές και η φύλαξη των εγγονών είναι πηγές ελέγχου και προστριβών ανάμεσα στις δύο γενιές.

Ο τρίτος παράγοντας είναι η προκατάληψη. Η γυναίκα έχει αρνητική προδιάθεση απέναντι στην πεθερά της. Υπάρχει και από τις δύο πλευρές αντιζηλία. Η γυναίκα βρίσκεται αντιμέτωπη απέναντι σε μία στενή σχέση μάνας και γιού.

Ο τέταρτος παράγοντας είναι το καθήκον φροντίδας και περιποίησης των ηλικιωμένων γονιών. Η ελληνική κοινωνία είναι αυστηρή στο θέμα αυτό. Οι γονείς ανησυχούν, μήπως όταν γεράσουν τα παιδιά τους δεν

τους προσέχουν αλλά θα τους κλείσουν σ' ένα οίκο ευγηρίας.

Ο πέμπτος παράγοντας είναι η ίδια η πεθερά. Το πόσο μορφωμένη είναι, η ηλικία της, αν ζει ο άντρας της, αν έχει ενδιαφέροντα και δική της προσωπική ζωή. Η προσωπικότητά της, ο τρόπος που έζησε σαν παντρεμένη, η σχέση που έχει με τον γιό της, όλα αυτά τα στοιχεία είναι σημαντικά για να δημιουργηθεί μία καλή σχέση με το νέο ζευγάρι.

Ο έκτος παράγοντας είναι κατά πόσο το νέο ζευγάρι μπορεί να χαράζει τα όριά του. Όσο πιο νέο είναι το ζευγάρι, τόσο πιο δύσκολο. Πολλά ζευγάρια προτιμούν να παραμένουν κόρες και γιοί παρά να γίνουν σύζυγοι.

Ο έβδομος παράγοντας είναι η στάση που έχουν οι γονείς. Αν οι γονείς συμπεριφέρονται με ευγένεια και αξιοπρέπεια, οι νέοι σύζυγοι ζητούν το ίδιο από τα πεθερικά τους. Αν οι γονείς συμπεριφέρονται χωρίς αξιοπρέπεια οι νέοι σύζυγοι γίνονται πιο δεκτικοί προς τα πεθερικά τους.

Σύμφωνα με τον Ντράϊκωρς (Ντράϊκωρς, η πρόκληση του γάμου, εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 1974 σελ. 151) τα πεθερικά είναι μία από τις πιο επικίνδυνες και σχεδόν παγκόσμια απειλή της συζυγικής αρμονίας. Η μητέρα και η οικογένεια του άντρα είναι η πιο ενοχλητική. Ενώ η μητέρα της κόρης συχνά καλωσορίζει τον σύζυγο της κόρης της, η μητέρα του γιού θεωρεί ότι κανένα κορίτσι δεν είναι αρκετά καλό για το "θησαυρό της". Γρήγορα τα πράγματα οδηγούνται σε προστριβές και απογοητεύσεις εκτός αν και τα δύο μέρη αποφασίσουν, ότι το πρόβλημα είναι κοινό τους ζήτημα.

Ο Ντράϊκωρς αναφέρει: " Όταν αναγνωρίσει την γυναίκα του σαν αληθινή και ειλικρινή σύντροφο και κερδίσει απο αυτή εμπιστοσύνη και δύναμη, μπορεί να αξιωθεί να κάνει ένα φυσικό βήμα για να ανεξαρτοποιηθεί από την μητέρα του. Η κατάλληλη συμπεριφορά της συζύγου, που ούτε υποχωρεί ούτε πολεμά, αλλά καταλαβαίνει και βο-

ηθά μπορεί να αποκαταστήσει μιá ισοροπία μεταξύ μητέρας και γιού.
και να μην βάζει πια το γάμο σε κίνδυνο".

(Ντράϊκωρς, Η πρόκληση του γάμου, εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 1974, σ. λ. 114).
σελ. 154).

Οικογενειακός Προγραμματισμός

Το 1980 ψηφίστηκε στην Ελλάδα ο νόμος 1036 ο οποίος έδωσε νομική υπόσταση στον οικογενειακό προγραμματισμό. Το 1982 δημιουργήθηκε ειδική υπηρεσία με θέμα τον οικογενειακό προγραμματισμό.

Σύμφωνα με την Χουρδάκη (Χουρδάκη, θέματα προετοιμασίας για τον γάμο, Αθήνα 1989, σελ. 84-85) ο οικογενειακός προγραμματισμός βοηθάει το νέο ζευγάρι να αποφασίσει ελεύθερα και υπεύθυνα πόσα παιδιά θέλει και πότε τα θέλει. Ο οικογενειακός προγραμματισμός δεν ταυτίζεται με τον περιορισμό των γεννήσεων. Με υπεύθυνη και αντικειμενική πληροφόρηση σε θέματα αναπαραγωγής και σε θέματα υγείας βοηθάει τους νέους να δημιουργήσουν γερές και σταθερές βάσεις. Επιπλέον στόχος του οικογενειακού προγραμματισμού είναι:

- η σωστή και υπεύθυνη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση στους νέους.
- η ενημέρωση για τις σχέσεις των δύο φύλων.
- σεμινάριο για την επικοινωνία στις ανθρώπινες σχέσεις.
- σεμινάριο για την ψυχολογία του γάμου.
- η βοήθεια σε όσους δεν μπορούν ν'αποκτήσουν παιδιά.
- η πληροφόρηση σχετικά με την προστασία της γονιμότητας του άνδρα-και της γυναίκας.
- την πρόληψη των νοσημάτων που μεταδίδονται με σεξουαλική επαφή.
- την πρόληψη κληρονομικών παθήσεων.
- την πρόληψη καρκίνου στο μαστό, τράχηλο, μήτρα του γυναικείου πληθυσμού.

Σύμφωνα με το κέντρο προγραμματισμού και οικονομικών ερευνών την περίοδο 1983-1987 είχε προταθεί στην Ελλάδα η ανάπτυξη ε-

νός προγράμματος για την προστασία της οικογένειας.

Στον τομέα της Κοινωνικής Πρόνοιας βασικός στόχος ήταν η δημιουργία Συμβουλευτικών Κέντρων Οικογένειας που θα περιλαμβάνουν προαμιαία και οικογενειακή ενημέρωση, οικογενειακό προγραμματισμό και γενικές υπηρεσίες κοινωνικής εργασίας. Δυστυχώς δεν σημειώθηκε πρόοδος στην υλοποίηση του στόχου αυτού.

Απο το 1982 άρχισαν να λειτουργούν τα κέντρα οικογενειακού προγραμματισμού και σιγά-σιγά άρχισαν να επεκτείνονται στα περισσότερα νοσοκομεία της χώρας. Όμως λειτούργησαν περισσότερο ως υπηρεσίες υγειονομικού χαρακτήρα, τονίστηκε η ιατρική τους πλευρά, χωρίς να αναγνωρίζετε επαρκώς το γεγονός ότι ο θεσμός του οικογενειακού προγραμματισμού περιλαμβάνει πολλά κοινωνικά προβλήματα πέρα απο την αντιμετώπιση της αντισύλληψης και της στειρότητας.

Στην πόλη της Πάτρας λειτουργεί κέντρο οικογενειακού προγραμματισμού στο 409 στρατιωτικό νοσοκομείο καθώς και στο νοσοκομείο του Ρίου που δημιουργήθηκε αργότερα.

Το κέντρο οικογενειακού προγραμματισμού στο 4ο στρατιωτικό νοσοκομείο δημιουργήθηκε το 1984. Ασχολείται με την ενημέρωση για την αντισύλληψη και με τον προληπτικό έλεγχο για τον καρκίνο του μαστού και της μήτρας στις γυναίκες. Οι πληροφορίες παρέχονται δωρεάν και σε επίπεδο προσωπικό και εμπιστευτικό απο το προσωπικό που αποτελείται απο μια επισκέπτρια υγείας και έναν γιατρό. Κοινωνικός λειτουργός δεν υπάρχει στον οικογενειακό προγραμματισμό.

Τα πρώτα χρόνια ίδρυσης του κέντρου οικογενειακού προγραμματισμού δεν υπήρχε αρκετή προσέλευση ατόμων για ενημέρωση. Αργότερα όμως, ύστερα απο τις σχετικές καμπάνιες που έγιναν, ο κόσμος ενημερώθηκε για το πρόγραμμα και υπάρχει μεγαλύτερη συμμετοχή. Το 1993 επισκέφθηκαν τον οικογενειακό προγραμματισμό

στο 409 νοσοκομείο 1500 άτομα, ικανοποιητικός αριθμός όπως μας πληροφόρησε η υπεύθυνη του κέντρου.

Υπάρχει η προοπτική να επεκταθεί το πρόγραμμα και στα αγροτικά ιατρεία. Όταν τους καλούν γίνονται ομιλίες με θέματα οικογενειακού προγραμματισμού σε συλλόγους γονέων και σε σχολεία.

Όμως δεν γίνεται κάτι σε συστηματική βάση και οργανωμένα από το κράτος. Το πρόγραμμα περιορίζεται περισσότερο σε θέματα αντισύλληψης χωρίς ν' ασχολείται με θέματα συμβουλευτικής νέων, ενημέρωσης για τις προγαμιαίες σχέσεις και τις σχέσεις του ζευγαριού μέσα στο γάμο.

Ο Ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού

Οι νέοι χρειάζονται περισσότερο ίσως από κάθε άλλη φορά πληροφόρηση γύρω από τα θέματα που αφορούν τις διαπροσωπικές σχέσεις των δύο φύλων. Ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να βοηθήσει σε αυτόν τον τομέα κάνοντας συμβουλευτική. Παρέχοντας συμβουλές στους έφηβους και νέους, τους ενημερώνει για τις ιδιαιτερότητες του κάθε φύλου, και τις σχέσεις των δύο φύλων. Ακόμη τους ενημερώνει για τις προγαμιαίες σχέσεις, τη σεξουαλική ζωή και γενικότερα τους λύνει απορίες γύρω από τις διαπροσωπικές σχέσεις των δύο φύλων, έτσι ώστε να βασίζονται σε πιο σταθερές βάσεις, με περισσότερη γνώση γύρω από τις σχέσεις που πρόκειται να αναπτύξουν με το άλλο φύλο.

Ο ρόλος σε αυτό το στάδιο μπορεί να είναι και προληπτικός. Ο κοινωνικός λειτουργός προλαβαίνει καταστάσεις που δημιουργούνται από έλλειψη ενημέρωσης ή λανθασμένης πληροφόρησης που οδηγούν σε οδυνηρές εμπειρίες των νέων και που θα μπορούσαν να αποφευχθούν αν υπήρχε η κατάλληλη ενημέρωση.

Ο συμβουλευτικός και προληπτικός ρόλος του κοινωνικού λειτουργού μπορεί να επεκταθεί και σε μεγαλύτερες ηλικίες σε ανθρώπους που σκοπεύουν να παντρευτούν και ζητάνε ενημέρωση και προετοιμασία γύρω από την ψυχολογία του γάμου, τα προβλήματα που μπορούν να εμφανιστούν στην πορεία, τις συγκρούσεις και τα εμπόδια που αν τα γνωρίζουν να τα χειρίζονται μπορούν να τα ξεπεράσουν.

Αλλά και κατά την διάρκεια του γάμου, ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να προσφέρει βοήθεια και ψυχολογική υποστήριξη για την αντιμετώπιση δυσκολιών στη συμβίωση του ζευγαριού.

Ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να αποτελέσει μέλος της θεραπευτικής ομάδας και να εφαρμόσει συζυγική θεραπεία ή θερα-

πεία γάμου. Απευθύνεται σε συζύγους, αλλά και σε ζεύγη που ζούν μαζί χωρίς να έχουν παντρευτεί ακόμη και σε ζεύγη ομοφυλόφιλων. Σκοπός της θεραπείας είναι να βοηθήσει στα προβλήματα που δημιουργούνται στη σχέση των δύο ατόμων.

Η θεραπεία στοχεύει να βελτιώσει την επικοινωνία ανάμεσα στο ζεύγος, να διευκρινήσει τους ατομικούς στόχους του καθενός, να διαλύσει διαπροσωπικές συγκρούσεις και να βοηθήσει κάθε ένα από τους συντρόφους να καταλάβουν τους τρόπους αντίδρασής τους. Πολλές φορές αντιδρούν διαστρεβλημένα λόγω παλιότερων εμπειριών με γονείς, αδέρφια.

Σκοπός της θεραπείας ζεύγους δεν είναι να κρατήσει το ζεύγος οπωσδήποτε μαζί αλλά να βοηθήσει στη λύση διαπροσωπικών προβλημάτων. Τα προβλήματα μπορεί να εκφράζονται στη λεκτική ή μη λεκτική επικοινωνία σαν κοινωνικές διαφορές σαν διαφορές στόχων ή προσδοκιών γενικά που να αφορούν τη σχέση ειδικότερα σαν οικονομικές διαφορές, σαν προβλήματα στη σεξουαλική τους ζωή.

Η θεραπεία μπορεί να γίνεται σε συνδιασμό με ατομική ψυχοθεραπεία, του ενός ή των δύο συζύγων, οι δύο σύζυγοι ή σύντροφοι μπορούν να βλέπουν έναν ή δύο θεραπευτές συγχρόνως μαζί ή και σε κάποιες φάσεις χωριστά ή μπορεί να συμμετέχουν σε ομαδική θεραπεία ζευγών.

Για να μπορέσει να ανταποκριθεί ικανοποιητικά στις απαιτήσεις ενός δύσκολου έργου, ο επαγγελματίας κοινωνικός λειτουργός θα χρειαστεί να ενισχυθεί με περισσότερη γνώση και εξειδίκευση.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ι Ι Ι

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

1. Είδος Έρευνας

Η έρευνα που χρησιμοποιήσαμε στην μελέτη μας είναι διερευνητική. Σύμφωνα με τον Φίλια "Διερευνητική είναι η έρευνα όπου πρωταρχικός σκοπός είναι η διατύπωση υποθέσεων ή η ιεράρχηση προτεραιοτήτων για παρά πέρα έρευνα. Η βασική έμφαση είναι η ανακάλυψη. Το βασικό χαρακτηριστικό η ευελιξία."

(Φίλιας, εισαγωγή στην Μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1977, σελ. 27).

Χρησιμοποιήσαμε αυτό το είδος έρευνας επειδή δεν είχαμε τον απαραίτητο χρόνο τις εξειδικευμένες γνώσεις και την κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή για εκτεταμένη διερεύνηση του θέματος.

Επίσης δεν υπήρχαν πολλά στοιχεία ερευνών που θα μας βοηθούσαν στην ερευνητική μας προσπάθεια.

2. Σκοπός της Έρευνας

Σκοπός της ερευνητικής προσπάθειάς μας είναι να διερευνήσουμε τις απόψεις των νέων γύρω από το θεσμό του γάμου.

Πιο συγκεκριμένα στόχοι της ερευνάς μας αποτελούν:

- Η διερεύνηση της άποψης των νέων γύρω από το σκοπό του γάμου.
- Η διερεύνηση της άποψής τους γύρω από τις ψυχολογικές ανάγκες που καλύπτει ο γάμος.
- Η διερεύνηση της άποψης του αν ο γάμος αποτελεί εμπόδιο στην προσωπική τους ολοκλήρωση.
- Η διερεύνηση της στάσης τους απέναντι στο γάμο, τους ρόλους που αναπτύσσονται μέσα σ' αυτόν και την άποψη τους για τις σχέσεις του ζευγαριού.

- Η διερεύνηση των κριτηρίων επιλογής συντρόφου.
- Η διερεύνηση των προσδοκιών που αφορούν το γάμο, πόσο είναι ρεαλιστικές και πόσο εξωπραγματικές.
- Η διερεύνηση των ερευνών και δυσμενών παραγόντων που αφορούν τον γάμο.
- Η διερεύνηση της αποψής τους γύρω από τις προγαμιαίες σχέσεις, την σεξουαλική ζωή του ζευγαριού μέσα στο γάμο και για την απιστία.
- Τέλος η διερεύνηση του πόσο είναι ενημερωμένοι οι νέοι γύρω από τον οικογενειακό προγραμματισμό.

3. Ερωτήματα

Στην μελέτη αυτή διατυπώθηκαν τα ακόλουθα ερωτήματα όσον αφορά:

1. Την ηλικία, το φύλο, τη σύνθεση της οικογένειας προέλευσης, και τον τόπο καταγωγής και πως αυτά επηρεάζουν τις απόψεις των νέων για τον γάμο.
2. Τις στάσεις των νέων για το γάμο και τι ζητάνε από αυτόν.
3. Ποιά η άποψη τους για τις διαπροσωπικές και σεξουαλικές σχέσεις καθώς και οι ρόλοι του ζευγαριού μέσα στο γάμο.
4. Πόσο γνωρίζουν οι νέοι για τον οικογενειακό προγραμματισμό και τι περιμένουν από αυτόν.

Πληθυσμός της Έρευνας

Πληθυσμό της έρευνας αποτέλεσαν 40 άτομα φοιτητές, σπουδαστές, 20 αγόρια, 20 κορίτσια, ηλικίας 20 - 28 ετών. Η έρευνα έγινε στην πόλη Πάτρα στους χώρους ΤΕΙ. & ΑΕΙ. Προσπαθήσαμε το δείγμα να είναι αντιπροσωπευτικό. Η επιλογή των ατόμων έγινε τυχαία και περιλάμβανε άτομα από όλες τις σχολές και από όλα τα έτη εξαμήνα.

Ερωτηματολόγιο

Για την επίτευξη των στόχων της μελέτης αυτής δημιουργήθηκε ένα ερωτηματολόγιο, το οποίο αποτελείται από εννιά μέρη και απευθύνεται σε σπουδαστές και φοιτητές.

Το πρώτο μέρος του ερωτηματολογίου προσπαθεί να συλλέξει πληροφορίες σχετικά με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων.

Το δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου αναφέρεται στις απόψεις των ερωτηθέντων για το σκοπό του γάμου, τις προσδοκίες που έχουν γι' αυτόν και τις ψυχολογικές ανάγκες που καλύπτει.

Το τρίτο μέρος του ερωτηματολογίου αναφέρεται στις στάσεις των ερωτηθέντων για το γάμο καθώς και για τον πολιτικό γάμο.

Το τέταρτο μέρος του ερωτηματολογίου αναφέρεται στην άποψη των ερωτηθέντων για το αν ο γάμος αποτελεί εμπόδιο στην ζωή τους και σε τί.

Το πέμπτο μέρος του ερωτηματολογίου αναφέρεται στην άποψη των ερωτηθέντων για τα κριτήρια επιλογής συντρόφου.

Το έκτο μέρος του ερωτηματολογίου αναφέρεται στις απόψεις των ερωτηθέντων για τις σχέσεις του ζευγαριού και για τους ευμενείς και δυσμενείς παράγοντες που επηρεάζουν την σχέση.

Το έβδομο μέρος του ερωτηματολογίου αναφέρεται στις απόψεις των νέων για το μοίρασμα των ευθυνών μέσα στο ζευγάρι και για την εργασία της γυναίκας.

Το όγδοο μέρος του ερωτηματολογίου αναφέρεται στις απόψεις των ερωτηθέντων για την σεξουαλική ζωή του ζευγαριού για τις προγαμιαίες σχέσεις και την απιστία.

Τέλος το ένατο μέρος του ερωτηματολογίου αναφέρεται στο αν γνωρίζουν οι ερωτηθέντες τι είναι οικογενειακός προγραμματισμός και τι θα περίμεναν από αυτόν.

Το ερωτηματολόγιο απαρτίζεται απο 22 ερωτήσεις. Το είδος των ερωτήσεων είναι "πραγματικές" και ερωτήσεις "γνώμης" ή "πίστης". Ο τύπος των ερωτήσεων είναι κλειστές και προκατασκευασμένες με εξαίρεση ορισμένες ερωτήσεις που ήσαν ανοιχτές. Οι πραγματικές ερωτήσεις χρησιμοποιήθηκαν για την συλλογή των δημογραφικών στοιχείων των ερωτηθέντων. Οι ερωτήσεις γνώμης και πίστης χρησιμοποιήθηκαν για να διευρυνθεί η γνώμη των ερωτηθέντων γύρω απο το θεσμό του γάμου.

Τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν απο τους ίδιους με την παρουσία των ερευνητριών.

Περιορισμοί της Έρευνας

Η έρευνα περιορίστηκε μόνο στην περιοχή της Πάτρας, επειδή οι ερευνητριες δεν διέθεταν τον απαραίτητο χρόνο και εξειδικευμένες γνώσεις για μια πιο εκτεταμένη έρευνα.

Αναφορικά με τον πληθυσμό της έρευνας, η έρευνα περιορίστηκε μόνο σε φοιτητές και σπουδαστές επειδή και πάλι ο χρόνος που διέθεταν οι ερευνητριες ήταν περιορισμένος αλλά και δεν είχαν τις γνώσεις αλλά και την υλικοτεχνική υποδομή για να επεκταθεί η έρευνα σε περισσότερα άτομα και σε άλλους εκτός εκπαίδευσης χώρους. Ο πληθυσμός της έρευνας αυτής, δηλαδή οι σπουδαστές και οι φοιτητές, είναι πιο προσιτός επειδή κινείται σε συγκεκριμένους χώρους. Στην έρευνα δεν υπήρχαν κατηγορίες σπουδαστών που να μην συμπεριλήφθηκαν.

Τρόπος Ανάλυσης των Συλλεχθέντων Στοιχείων

Η ανάλυση των συλλεχθέντων στοιχείων έγινε με ηλεκτρονικό υπολογιστή και παρουσιάζονται σε αριθμητικές και εκατοστιαίες μονάδες σε πίνακες και ιστογράμματα.

Τρόπος Παρουσίασης του Υπολοίπου της Έρευνας

Στο επόμενο κεφάλαιο περιγράφονται τα αποτελέσματα της έρευνας βάση των ερωτημάτων που τέθηκαν από την αρχή.

Στο κεφάλαιο αναφέρονται τα συμπεράσματα της μελέτης.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ι V

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της μελέτης αυτής είναι η θεωρητική προσέγγιση του θεσμού του γάμου και η αξιολόγηση της άποψης των νέων γύρω απο το θεσμό αυτό.

Συγκεκριμένα ερευνάται η γνώμη των νέων γύρω απο το σκοπό του γάμου, τις ψυχολογικές ανάγκες που καλύπτει, τους ρόλους, τις διαπροσωπικές και σεξουαλικές σχέσεις του ζευγαριού και την γνώμη τους γύρω απο τον οικογενειακό προγραμματισμό.

Τα ευρήματα της έρευνας παρουσιάζονται ως ακολούθως:

1. Γίνεται περιγραφή των δημογραφικών στοιχείων των νέων.
2. Γίνεται περιγραφή της άποψης των νέων για το σκοπό του γάμου και τις προσδοκίες απο το γάμο.
3. Γίνεται περιγραφή των στάσεων των νέων απέναντι στον γάμο καθώς και για τον πολιτικό και θρησκευτικό γάμο.
4. Γίνεται περιγραφή της άποψης των νέων για το αν ο γάμος είναι εμπόδιο.
5. Γίνεται περιγραφή της άποψης των νέων για τα κριτήρια επιλογής συντρόφου.
6. Γίνεται περιγραφή της άποψης των νέων για τις σχέσεις του ζευγαριού μέσα στο γάμο.
7. Γίνεται περιγραφή της άποψης των νέων για την ανάθεση ευθυνών μέσα στο ζευγάρι.
8. Γίνεται περιγραφή της άποψης των νέων για τις σεξουαλικές σχέσεις του ζευγαριού.
9. Γίνεται περιγραφή της άποψης των νέων για τον οικογενειακό προγραμματισμό.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Α' ΜΕΡΟΣ

Δημογραφικά στοιχεία

Το ερωτηματολόγιο απαντήθηκε συνολικά από 40 άτομα, εκ των οποίων 20 φοιτητές (10 άνδρες και 10 γυναίκες) και 20 σπουδαστές (10 άνδρες, 10 γυναίκες).

Οι ηλικίες των ερωτηθέντων κυμαίνονται από 20 έως 28 ετών.

Πιο ειδικά: 15 (37,5%) άτομα (8 (40%) γυναίκες, 7 (35%) άνδρες) ήταν από 20 ετών μέχρι 22 ετών, 21 (52,5%) άτομα (11 (55%) γυναίκες, και 10 (50%) άνδρες) ήταν από 23 ετών μέχρι 25 ετών, και τέλος 4 (10%) άτομα (1 (5%) γυναίκες και 3 (15%) άνδρες) ήταν από 26 έως 28 ετών.

(Πίνακας 1).

Η οικογένεια προέλευσης των ερωτηθέντων όπως φαίνεται από τον πίνακα 2, είναι η ακόλουθη: 30 (75%) άτομα μεγάλωσαν και με τους δύο γονείς, 3 άτομα (7,5%) με έναν από τους δύο γονείς, 3 άτομα (7,5%) ήταν ορφανοί-ές από έναν γονέα, και τέλος 4 άτομα (10%) μεγάλωσαν με τον παππού και τη γιαγιά να ζούν μαζί τους.

Ο τόπος καταγωγής - διαμονής των ερωτηθέντων, όπως φαίνεται από τον πίνακα 3 ήταν ο ακόλουθος: Στο σύνολο των 40 ερωτηθέντων, οι 6 (15%) μένανε τα περισσότερα χρόνια τους (μέχρι 16 χρονών) σε χωριό, 2 άτομα (5%) μεγάλωσαν σε Κωμόπολη, 14 άτομα (35%) μεγάλωσαν σε πόλη, 6 άτομα (15%) σε μεγάλη πόλη, 1 άτομο (2,5%) μεγάλωσε στη Θεσ/νίκη, 9 άτομα (22,5%) μεγάλωσαν στην Αθήνα ή τον Πειραιά, και τέλος 2 άτομα έζησαν μέχρι τα 16 τους χρόνια σε πόλη του εξωτερικού (ποσοστού 5%)

Β' ΜΕΡΟΣ

Σκοπός και αναγκαιότητα του γάμου - Προσδοκίες απο το γάμο.

Στον πίνακα 4 φαίνονται οι απαντήσεις των 40 φοιτητών - σπουδαστών, στην ερώτηση για το ποιός πιστεύουν ότι είναι ο σκοπός του γάμου. Οι απαντήσεις εδώ είναι στο σύνολο τους παραπάνω απο 40, γιατί μπορούσαν να δώσουν εως 2 απαντήσεις. Πιο συγκεκριμένα έχουμε: Στο μεγαλύτερο ποσοστό και για άνδρες και για γυναίκες απαντήθηκε ή απόκτηση οικογένειας, παιδιών, σύνολο 30 άτομα (47,6%) όπου σε γυναίκες ήταν 18 (56,3%) και σε άνδρες 12 (38,8%). Δεύτερο κατά σειρά προτίμησης απαντήθηκε, η κάλυψη ψυχολογικών αναγκών, 15 άτομα (23,8%) όπου τα 8 ήταν γυναίκες (25%), και σε άνδρες ήταν 7 (22,5%). Τρίτο στη σειρά σαν σκοπός του γάμου, είναι η ικανοποίηση των κοινωνικών "πρέπει", απο 11 άτομα (17,5%), όπου σε γυναίκες ήταν 4 (12,5%) και σε άνδρες 7 (22,5%). Τέταρτο στη σειρά ακολουθεί η κάλυψη οικονομικών αναγκών απο 6 άτομα (9,5%) όπου σε άνδρες ήταν 5 (16,2%) και μια γυναίκα (3,1%). Και τέλος η ικανοποίηση των σεξ. αναγκών σαν σκοπός του γάμου απαντήθηκε απο 1 γυναίκα, συνολικό ποσοστό 1,6%, και στο σύνολο των γυναικών 3,1%. Το κάτι άλλο δεν απαντήθηκε. (πίνακας 4).

Όσο αφορά τις ψυχολογικές ανάγκες που καλύπτονται απο το γάμο, οι ερωτηθέντες απάντησαν ότι: (Το σύνολο των απαντήσεων είναι 82, (44 γυναικών και 38 ανδρών) γιατί μπορούσαν να απαντηθούν έως και 3) : Με σειρά προτεραιότητας πρώτη ψυχολογική ανάγκη που οι νέοι περιμένουν ότι θα καλύψει ο γάμος είναι η ανάγκη να έχουν έναν δικό τους άνθρωπο, πολύτιμο σύντροφο και συζητητή εμπιστοσύνης, που απαντήθηκε από 27 άτομα (33%), 16 γυναίκες (36,4%) και 11 άνδρες (29%). Ακολουθούν με πολύ μικρή την μεταξύ τους διαφορά οι εξής ανάγκες: η τάση κάθε ανθρώπου που να αγαπήσει και να αγαπηθεί απο 15 άτομα (18,3%)

ΠΙΝΑΚΑΣ (4)

Σκοπός του Γάμου						
Σκοποί	Γυν.	Ανδ.	Σ.	Γυν. %	Ανδ. %	Σ. %
απόκτηση οικογένειας, Παιδιών	18	12	30	56.3	38.8	47.6
κάλυψη Ψυχολογικών Αναγκών	8	7	15	25	22.5	23.8
ικανοποίηση Κοινωνικών "Πρέπει"	4	7	11	12.5	22.5	17.5
κάλυψη Οικονομικών Αναγκών	1	5	6	3.1	16.2	9.5
ικανοποίηση σεξουαλικών αναγκών	1	0	1	3.1	0	1.6
κάτι άλλο	0	0	0	0	0	0
Σύνολο	32	31	63	100	100	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (5)

Ψυχολογικές Ανάγκες που Καλύπτονται από το Γάμο						
Ψυχολογικές ανάγκες	Γυν.	Ανδ.	Σ.	Γυν. %	Ανδ. %	Σ. %
η τάση κάθε ανθρώπου να αγαπήσει	7	8	15	16	21	18.3
να υποκαταστήσει τα κενά που οι σχέσεις με τους γονείς ίσως δεν του έδωσαν	2	1	3	4.5	2.6	3.6
να αποφύγει την μοναξιά	3	7	10	6.8	18.5	12.2
να δημιουργήσει την δική του ομάδα	11	3	14	25	7.9	17
να έχει ένα δικό του άνθρωπο , να τον πολύτιμο σύντροφο , και συζητητή εμπιστοσύνης	16	11	27	36.4	29	33
να προωθήσει τις δικές του αξίες στους απογόνους του	5	8	13	11.3	21	15.9
κάτι άλλο	0	0	0	0	0	0
Σύνολο	44	38	82	100	100	100

Γυν. : Γυναίκες.
Ανδ. : Άνδρες.
Σ. : Σύνολο.

7 γυναίκες (16%) και 8 άνδρες (21%), η ανάγκη να δημιουργήσει τη δική του μικρή ομάδα απαντήθηκε από 14 άτομα (17%) 11 γυναίκες (25%) και 3 άνδρες (7,9%), η ανάγκη να προωθήσει τις δικές του αξίες στους απογόνους του, που απαντήθηκε από 13 άτομα (15,9%), 5 γυναίκες (11,3%) και 8 άνδρες (21%), και για να αποφύγουν την μοναξιά απάντησαν 10 άτομα (12,2%), 3 γυναίκες (6,8%) και 7 άνδρες (18,5%). Η ανάγκη να υποκαταστήσουν με το γάμο τα κενά που οι σχέσεις με τους γονείς ίσως τους άφησαν, προτιμήθηκε από 3 άτομα (3,6%), 2 γυναίκες (4,5%) και 1 άνδρας (2,6%). (Πίνακας 5).

Απο τα παραπάνω προκύπτει ότι στο σύνολο των απαντήσεων οι νέοι και οι νέες περιμένουν από το γάμο ότι θα βρουν τη συντροφικότητα και τη συναισθηματική πληρότητα που απορρέει από τη στενή προσωπική σχέση. Εντυπωσιακό είναι ότι ένα αμελητέο ποσοστό (17,5%) πιστεύει ότι ο γάμος γίνεται για την ικανοποίηση των κοινωνικών "πρέπει" και όχι των προσωπικών αναγκών, και το οποίο είναι μεγαλύτερο στους άνδρες (άνδρες 22,5% και γυναίκες 12,5%). Έχει σημασία το μικρό ποσοστό απαντήσεων που δώθηκαν για το γάμο σαν οικονομική εξασφάλιση και σαν κάλυψη σεξουαλικών αναγκών. Ο φόβος της μοναξιάς μπορεί να οδηγήσει στον γάμο για 10 νέους-νέες, ποσοστό 12,2%, όπου περισσότερα είναι οι άνδρες (18,5%) από τις γυναίκες (6,8%).

Προσδοκίες από το γάμο

Ως προς το εάν με το γάμο λύνει κανείς το οικονομικό πρόβλημα από τους 40 ερωτηθέντες 1 άτομο (2,5%) συμφωνεί, ένα κορίτσι (5%), 3 άτομα (7,5%) μάλλον συμφωνούν, δύο γυναίκες (10%) και ένας άνδρας (5%), 12 άτομα (30%) μάλλον διαφωνούν, από τα οποία είναι 5 γυναίκες (25%) και 7 άνδρες (35%), και τέλος 24 άτομα διαφωνούν, 12 γυναίκες (60%) και 12 άνδρες (60%).

(Πίνακας 11.ii).

Για το εάν με το γάμο αποκτά κανείς κοινωνική θέση - αποδοχή σαν άτομο, οι απαντήσεις ήταν οι εξής: Κανένα άτομο δεν συμφωνεί, 11 άτομα (27,5%) μάλλον συμφωνούν, απο τα οποία 4 είναι γυναίκες (20%) και 7 άνδρες (35%), 9 άτομα μάλλον διαφωνούν (22,5%) απο τα οποία είναι 6 γυναίκες (30%) και 3 άνδρες (15%), και τέλος 20 άτομα διαφωνούν (50%) 10 γυναίκες (50%) και 10 άνδρες (50%). (Πίνακας 11.iii).

Στο εάν με το γάμο λύνει κανείς το πρόβλημα της μοναξιάς, 6 απάντησαν πως συμφωνούν (15%) 2 γυναίκες (10%) και 4 άνδρες (20%), 18 απάντησαν πως μάλλον συμφωνούν (45%), 9 γυναίκες (45%) και 9 άνδρες (45%), 7 απάντησαν πως μάλλον διαφωνούν (17,5%) 5 γυναίκες (25%) και 2 άνδρες (10%), και τέλος 9 απάντησαν πως διαφωνούν (22,5%) 4 γυναίκες (20%) και 5 άνδρες (25%). (Πίνακας 11.iii).

Με την άποψη ότι με το γάμο καλύπτονται οι σεξουαλικές ανάγκες, 7 απάντησαν ότι συμφωνούν (17,5%) 4 γυναίκες (20%) και 3 άνδρες (15%), 13 απάντησαν ότι μάλλον συμφωνούν (32,5%) 6 γυναίκες (30%) και 7 άνδρες (35%), 7 απάντησαν ότι μάλλον διαφωνούν (17,5%) 4 γυναίκες (20%) και 3 άνδρες (15%), και τέλος 13 απάντησαν ότι διαφωνούν (32,5%) 6 γυναίκες (30%) και 7 άνδρες (35%). (Πίνακας 11.ii).

Με την άποψη ότι με το γάμο ανεξαρτητοποιείται κανείς από τους γονείς του, 1 απάντησε ότι συμφωνεί (2,5%) γυναίκα 5%, 9 απάντησαν ότι μάλλον συμφωνούν (22,5%) 5 γυναίκες (25%) και 4 άνδρες (20%), 11 απάντησαν ότι μάλλον διαφωνούν (27,5%) 4 γυναίκες (20%) και επτά 7 άνδρες (35%), και 19 απάντησαν ότι διαφωνούν (47,5%) 10 γυναίκες (50%) και 9 άνδρες (45%).

(Πίνακας 11.v).

Ως προς το ότι με το γάμο βρίσκει κανείς στήριξη, κατανόηση στα προσωπικά του προβλήματα, 8 απάντησαν ότι συμφωνούν (20%) 3 γυναίκες (15%) και 5 άνδρες (25%), 17 απάντησαν ότι μάλλον συμφωνούν (42,5%) 10 γυναίκες (50%) και 7 άνδρες (35%) 8 απάντησαν ότι μάλλον διαφωνούν (20%) 4 γυναίκες (20%) και 4 άνδρες (20%) και 7 απάντησαν ότι διαφωνούν (17,5%), 3 γυναίκες (15%) 4 άνδρες (20%). (Πίνακας 11 νύ).

Από τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι οι νέοι, στο μεγαλύτερο ποσοστό τους (30%) δεν περιμένουν πια απο το γάμο ότι θα τους λύσει το οικονομικό πρόβλημα, ούτε ότι με αυτόν σαν μέσο θα βρουν την κοινωνική αποδοχή ή μια καλύτερη αποκατάσταση. Ακόμη δεν περιμένουν ότι η ανεξαρτητοποίηση απο τους γονείς πραγματοποιείται μόνο με το γάμο ή μετά από αυτόν. Εντυπωσιακό είναι ότι το ποσοστό των νέων μοιράστηκε στη μέση όσο αφορά το αν με το γάμο καλύπτονται οι σέξ. ανάγκες. Για το αίσθημα της μοναξιάς το 40% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι ο γάμος δεν είναι η λύση, και ένα ποσοστό 37,5% δεν περιμένει ότι στο γάμο θα βρεί στήριξη και κατανόηση. (Συμφωνούν με πίνακα 5). Σύμφωνα με τη Μαρία Χουρδάκη, οι νέοι της εποχής μας δεν περιμένουν πια το γάμο για να λύσουν το οικονομικό τους ζήτημα, να ανεξαρτητοποιηθούν απο τους γονείς τους, και να καλύψουν τις σεξουαλικές τους ανάγκες, γιατί τα αντιμετωπίζουν ήδη και έξω απο αυτόν. (Μαρία Χουρδάκη, θέματα προετοιμασίας για το γάμο-Συμβίωση και σχέση στην οικογένεια, εκδόσεις Π.Σ.Σ.Γ., Αθήνα 1989, σελ. 9).

ΕΙΣΗΓΗΣΗ

Διεύθυνση Παιδείας, Πολιτισμού και Αθλητισμού.

Επιμέλεια: Δρ. Γ. Κ. Καραγιάννης, Διευθυντής Γραφείου Παιδείας, Πολιτισμού και Αθλητισμού.

Γ' ΜΕΡΟΣ

Ετάσεις για το γάμο. Πολιτικός και θρησκευτικός γάμος.

Στην άποψη ότι "ο γάμος είναι δύσκολη απόφαση που δεν ξέρω αν θα την πάρω ποτέ" οι απαντήσεις των ερωτηθέντων ήταν: 7 άτομα (17,5%) απάντησαν ότι συμφωνούν, 3 γυναίκες (15%) και 4 άνδρες (20%), 15 απάντησαν ότι μάλλον συμφωνούν (37,5%) 8 γυναίκες (40%) και 7 άνδρες (35%), 11 απάντησαν ότι μάλλον διαφωνούν (21,5%) 5 γυναίκες (25%) και 6 άνδρες (30%), και τέλος 7 απάντησαν ότι διαφωνούν (17,5%) 4 γυναίκες (20%) και 3 άνδρες (15%). (Πίνακας 8ί).

Ως προς το ότι ο γάμος είναι μια δέσμευση στην οποία κινδυνεύει κανείς να χάσει την ανεξαρτησία του, έχουμε: 7 άτομα που απάντησαν ότι συμφωνούν (17,5%) 3 γυναίκες (15%) και 4 άνδρες (20%), 10 απάντησαν ότι μάλλον συμφωνούν (25%) 4 γυναίκες (20%) και 6 άνδρες (30%), 8 μάλλον διαφωνούν (20%) όπου 5 απάντησαν γυναίκες (25%) και 3 είναι άνδρες (15%), και τέλος 15 απάντησαν ότι διαφωνούν (37,5%) 8 γυναίκες (40%) και 7 άνδρες (35%). (Πίνακας 8ίι).

Με την άποψη ότι "πιστεύω στο γάμο όταν βρείς τον κατάλληλο άνθρωπο" οι απαντήσεις ήταν: 18 άτομα συμφωνούν (45%) από τα οποία 8 ήταν γυναίκες (40%) και 10 ήταν άνδρες (50%), 14 μάλλον συμφωνούν (35%) 11 γυναίκες (55%) και 3 άνδρες (15%), 5 άτομα μάλλον διαφωνούν (12,5%) άνδρες (25%), και τέλος 3 απάντησαν ότι διαφωνούν (7,5%) 1 γυναίκα (5%) και 2 άνδρες (10%). (Πίνακας 8 ίιι).

Με την άποψη ότι ο γάμος είναι ο προορισμός του ανθρώπου, 3 απάντησαν ότι συμφωνούν (7,5 %) όπου 1 ήταν γυναίκα (5%) και 2 άνδρες (10%), 5 απάντησαν ότι μάλλον συμφωνούν (12,5%) 2 γυναίκες (10%) και 3 άνδρες (15%), 12

ΠΙΝΑΚΑΣ (8)

Απόψεις που Αφορούν τον Γάμο

ΠΙΝΑΚΑΣ (8.1)

Μια Δύσκολη Απόφαση που δεν Ξέρω αν θα Πάρω Ποτέ

Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ.%	Μαλ. Συμ.%	Μαλ. Δια.%	Δια.%	Σ.%
Γυναίκες	3	8	5	4	20	15	40	25	20	100
Άνδρες	4	7	6	3	20	20	35	30	15	100
Σύνολο	7	15	11	7	40	17.5	37.5	27.5	17.5	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (8.11)

Μια Δέσμευση στην Οποία Κινδυνεύει Κανείς να Χάσει την Ανεξάρτησία του

Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ.%	Μαλ. Συμ.%	Μαλ. Δια.%	Δια.%	Σ.%
Γυναίκες	3	4	5	8	20	15	20	25	40	100
Άνδρες	4	6	3	7	20	20	30	15	35	100
Σύνολο	7	10	8	15	40	17.5	25	20	37.5	100

Συμ. : Συμφωνούν.
 Δια. : Διαφωνούν.
 Μαλ. : Μάλλον.
 Σ. : Σύνολο.

ΠΙΝΑΚΑΣ (8.111)

Πιστεύω στον Γάμο Όταν Βρώ τον Κατάλληλο Άνθρωπο

Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ. %	Μαλ. Συμ. %	Μαλ. Δια. %	Δια. %	Σ. %
Γυναίκες	8	11	0	1	20	40	55	0	5	100
Άνδρες	10	3	5	2	20	50	15	25	10	100
Σύνολο	18	14	5	3	40	45	35	12.5	7.5	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (8.ιv)

Ο Γάμος Είναι ο Προορισμός του Ανθρώπου										
Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ.%	Μαλ. Συμ.%	Μαλ. Δια.%	Δια.%	Σ.%
Γυναίκες	1	2	8	9	20	5	10	40	45	100
Άνδρες	2	3	4	11	20	10	15	20	55	100
Σύνολο	3	5	12	20	40	7.5	12.5	30	50	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (8.v)

Δεν Πιστεύω στον Γάμο . Δεν Έχω Δεί ούτε Ένα Ευτυχισμένο										
Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ.%	Μαλ. Συμ.%	Μαλ. Δια.%	Δια.%	Σ.%
Γυναίκες	1	2	6	11	20	5	10	30	55	100
Άνδρες	0	4	5	11	20	0	20	25	55	100
Σύνολο	1	6	11	22	40	2.5	15	27.5	55	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (8.v1)

Ο Γάμος Είναι Κάτι που Μπορούμε να τον Σταθμίσουμε
οι Ίδιοι και να τον Αντιμετωπίσουμε Υπεύθυνα

Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ.%	Μαλ. Συμ.%	Μαλ. Δια.%	Δια.%	Σ.%
Γυναίκες	16	1	3	0	20	80	5	15	15	100
Άνδρες	10	6	4	0	20	50	30	20	20	100
Σύνολο	26	7	7	0	40	65	17.5	17.5	17.5	100

μάλλον διαφωνούν (30%) 8 γυναίκες (40%) και 4 άνδρες (20%), και τέλος 20 απάντησαν ότι διαφωνούν (50%) 9 γυναίκες (45%) και 11 άνδρες (55%). (Πίνακας 8 λν).

Με την άποψη ότι "δεν πιστεύω στο γάμο, δεν έχω δει ούτε ένα ευτυχιμένο", απάντησαν 1 ότι συμφωνεί (2,5%) γυναίκα (5%), 6 απάντησαν ότι μάλλον συμφωνούν (15%) 2 γυναίκες (10%) και 4 άνδρες (20%), 11 απάντησαν ότι μάλλον διαφωνούν (27,5%) 6 γυναίκες (30%) και 5 άνδρες (25%), και τέλος 22 διαφωνούν (55%) 11 άνδρες και 11 γυναίκες απο (50%). (Πίνακας 8ν).

Ως προς ότι ο γάμος είναι κάτι που μπορούμε να το σταθμί-
σουμε οι ίδιοι και να το αντιμετωπίσουμε υπεύθυνα, οι απαν-
τήσεις ήταν: 26 συμφωνούν (65%) 16 γυναίκες (80%) και 10
άνδρες (50%), 7 μάλλον συμφωνούν (17,5%) 1 γυναίκα (5%) και
6 άνδρες (30%), 7 μάλλον διαφωνούν (17,5%) 3 γυναίκες (15%)
και 4 άνδρες (20%), και κανείς δε διαφωνεί. (Πίνακας 8νι).

Στον πίνακα 9 φαίνονται οι απαντήσεις των ερωτηθέντων για
την προσωπική τους άποψη όσο αναφορά τον πολιτικό γάμο, σε
αντιπαράθεση με τον θρησκευτικό. Στο σύνολο των απαντήσεων,
το μεγαλύτερο ποσοστό, 13 άτομα (32,5%) απάντησαν ότι στον
πολιτικό γάμο λείπει ο τελετουργικός χαρακτήρας του θρησκευ-
τικού, όπου οι άνδρες ήταν 9 (45%) και οι γυναίκες 4 (20%).
Με πολύ μικρή διαφορά, 12 στα 40 άτομα (30%) απάντησαν ότι
δεν ξεχωρίζουν τον πολιτικό απο τον θρησκευτικό γάμο, 6 γυ-
ναίκες (30%) και 6 άνδρες (30%). 10 άτομα (25%), 5 άνδρες
(25%) και 5 γυναίκες (25%) απάντησαν ότι ο πολιτικός γάμος
είναι πιο εύκολος και πιο οικονομικός. Με πιο μικρά ποσοστά
ακολουθούν άλλες δύο απαντήσεις, 3 άτομα (7,5%) απάντησαν ότι
στον πολιτικό γάμο δεν είναι τόσο βαθιά η δέσμευση, τα οποία

ήταν 3 άνδρες (15%). Τέλος στην απάντηση "Κάτι άλλο" υπήρχαν 2 απαντήσεις (5%) από 2 άνδρες (10%), που ήταν α) ο πολιτικός γάμος είναι λύση για ζευγάρια με διαφορετικές θρησκευτικές αντιλήψεις (2,5%) και β) είναι μια φενάκη (εν, ο πολιτικός γάμος) (25%) (Πίνακας 9).

Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι για τους νέους σήμερα ο γάμος δεν είναι ο προορισμός του ανθρώπου, περισσότερο για τις γυναίκες και ενώ ένα μικρό ποσοστό τάσσεται εναντίον του (Συμφ+μάλλον συμφ. 17,5%), εν τούτοις οι περισσότεροι από τους μισούς μάλλον συμφωνούν ότι είναι μια δύσκολη απόφαση που δεν ξέρουν αν θα την πάρουν ποτέ. Οι περισσότεροι από τους νέους δε φοβούνται μήπως με τη δέσμευση χάσουν την ανεξαρτησία τους, περισσότερο μάλιστα οι γυναίκες. Θετικοί απέναντι στο γάμο, με την προϋπόθεση ότι βρίσκουν τον κατάλληλο σύντροφο είναι οι συντριπτικά περισσότεροι νέοι, ιδιαίτερα οι γυναίκες, και το ίδιο συμφωνούν και με την υπεύθυνη άποψη ότι μπορούν να σταθμίσουν οι ίδιοι το γάμο και να τον αντιμετωπίσουν υπεύθυνα.

Ο γάμος έχει πάψει να είναι προορισμός του ανθρώπου (Χάρης Δ. Κατάκη, οι τρεις ταυτότητες της ελληνικής οικογένειας εκδόσεις Κέρδος, Αθήνα 1984, σελ. 72).

Περισσότερο φοβούνται οι άνδρες, παρά οι γυναίκες μήπως με τη δέσμευση χάσουν τον εαυτό τους. (Μ. Χουρδάκη, Οικογ. Ψυχολογία, εκδ. Γρηγόρη Αθήνα 1982, σελ. 205).

Περισσότερο οι γυναίκες έχουν απόψεις αντιρεαλιστικές, όπου περιμένουν την ιδανική λύση. (Μ. Χουρδάκη, οικογενειακή Ψυχολογία, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 1982, σελ. 205).

Ο σημερινός άνθρωπος αντιμετωπίζει δυναμικά και όχι στατικά τα προβλήματα της ζωής του. (Βασίλης Φίλιας, Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις, εκδόσεις Σύγχρονη εποχή, Αθήνα 1986, σελ. 120-121).

Όσο αφορά τον πολιτικό γάμο οι περισσότεροι τον έχουν αποδεχθεί και τον θεωρούν ισοτίμο με τον θρησκευτικό, αλλά τους λείπει περισσότερο ο τελετουργικός χαρακτήρας του τελευταίου.

Δ' ΜΕΡΟΣ

Ο γάμος σαν εμπόδιο

Στην ερώτηση εάν πιστεύουν ότι ο γάμος αποτελεί εμπόδιο σε κάτι, η πλειοψηφία απάντησε ναί, 31 άτομα (77,5%) από τα οποία τα περισσότερα γυναίκες 17 (85%), και 14 άνδρες (70%). (Πίνακας 6).

Πιο συγκεκριμένα, στον πίνακα 7, είναι οι απαντήσεις των ερωτηθέντων στο ως προς τι είναι εμπόδιο ο γάμος. Στην συντριπτική πλειοψηφία των απαντήσεων, οι νέοι (17) πιστεύουν ο γάμος είναι εμπόδιο στο να διαθέτει κανείς τον ελεύθερο χρόνο του βάσει μόνο των προσωπικών του αναγκών, ποσοστό (54,8%), από τα οποία 9 ήταν γυναίκες (53%) και 8 ήταν άνδρες (57,2%). Ακόμη, 9 άτομα βρίσκουν ότι οι οικογενειακές υποχρεώσεις εμποδίζουν τις κοινωνικές δραστηριότητες, ποσοστό (29%) όπου είναι 4 γυναίκες (23,5%) και 5 άνδρες (35,7%). Τέλος περισσότερο οι γυναίκες (4) πιστεύουν ότι ο γάμος είναι εμπόδιο για τις επαγγελματικές επιδιώξεις τους, ποσοστό (23,5%) και μόνο ένας άνδρας ποσοστό (7,1%), σύνολο 5 άτομα (16,2%). (Πίνακας 7).

ΠΙΝΑΚΑΣ (6)

Πιστεύετε ότι ο Γάμος Μπορεί να Αποτελέσει Εμπόδιο Σε Κάτι						
Απαντήσεις	Γυν.	Ανδ.	Σ.	Γυν. %	Ανδ. %	Σ. %
Ναι	17	14	31	85	70	77.5
Όχι	3	6	9	15	30	22.5
Σύνολο	20	20	40	100	100	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (7)

Σε Τί Αποτελεί ο Γάμος Εμπόδιο						
Εμπόδια	Γυν.	Ανδ.	Σ.	Γυν. %	Ανδ. %	Σ. %
στις επαγγελματικές επιδιώξεις	4	1	5	23,5	7.1	16.2
στις κοινωνικές δραστηριότητές	4	5	9	23.5	35.7	29
στη διάθεση του ελεύθερου χρόνου	9	8	17	53	57.2	54.8
σε κάτι άλλο	0	0	0	0	0	0
Σύνολο	17	14	31	100	100	100

Γυν. : Γυναίκες .
 Ανδ. : Άνδρες .
 Σ. : Σύνολο .

Απο τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι οι νέοι δεν θεωρούν το γάμο μεγάλο εμπόδιο για τις επαγγελματικές επιδιώξεις, ειδικά οι άνδρες όσο για τον χρόνο που θα μπορούν να διαθέσουν στον εαυτό τους. Οι γυναίκες περιμένουν περισσότερες δυσκολίες, παρά οι άνδρες, σε όλα, εκτός απο τον περιορισμό κοινωνικών δραστηριοτήτων, που είναι των ανδρών.

Ε΄ ΜΕΡΟΣ

Επιλογή συντρόφου

Στον πίνακα (10 ι) είναι τα χαρακτηριστικά που με σειρά προτεραιότητας, βγήκαν πρώτο κριτήριο επιλογής συντρόφου. Η ψυχολογική ωριμότητα και η προσωπικότητα - ιδιοσυγκρασία έχουν τα μεγαλύτερα ποσοστά, 14 άτομα το καθένα (35%), όπου ψυχολογική ωριμότητα αναζητούν περισσότερο οι γυναίκες (9 άτομα, 45%) απο τους άνδρες (5 άτομα, 25%), και προσωπικότητα - ιδιοσυγκρασία κοιτούν περισσότερο οι άνδρες (8 άτομα, 40%) απο τις γυναίκες (6 άτομα 30%). Τρίτη στη σειρά η εξωτερική εμφάνιση και η σεξουαλική έλξη, 6 άτομα (15%), περισσότερο για τους άνδρες (4 άτομα, 20%) παρά για τις γυναίκες (2 άτομα, 10%). Τα κοινά ιδανικά και αξίες έχουν ένα μικρό ποσοστό 20% ίσα μοιρασμένο στα δύο φύλα. Τέλος μία γυναίκα (2,5%) επιλέγει πρώτο κριτήριο τη μόρφωση, και για έναν άνδρα δεν υπάρχει κάτι συγκεκριμένο (2,5%).

Στον πίνακα (10 ιι) είναι τα χαρακτηριστικά που απαντήθηκαν ως δεύτερα στη σειρά σαν κριτήρια επιλογής. Πρώτο έρχεται η εξωτερική εμφάνιση - σεξουαλική έλξη, με ποσοστό 27,5% (11 άτομα), περισσότεροι άνδρες (35%) παρά γυναίκες (20%). Ακολουθούν με μικρή σχετικά διαφορά, η προσωπικότητα - ιδιοσυγκρασία (8 άτομα, 20%) μισά - μισά άνδρες, γυναίκες, κοινά ιδανικά αξίες (6 άτομα, 15%) περισσότερο για τις γυναίκες, η ψυχολογική ωριμότητα με ποσοστό 12,5%, η οικονομική κατάστα-

ση με 7,5%, η μόρφωση με 7,5% μόνο άνδρες και τελευταία η κοινωνική θέση (5%), η ηλικία (2,5%) και το επάγγελμα (2,5%).

Στον πίνακα (10:iii) είναι το τρίτο σε σειρά προτεραιότητας κριτήριο επιλογής. Πρώτα είναι το μορφωτικό επίπεδο και η εξωτερική εμφάνιση - σεξουαλική έλξη με ποσοστό το καθένα 25% (10 άτομα έκαστο). Ακολουθεί η προσωπικότητα - ιδιοσυγκρασία (7 άτομα, 17,5%), και η οικονομική κατάσταση μαζί με την ψυχολογική ωριμότητα, ποσοστό 12,5% έκαστο. Με ποσοστό 2,5% είναι η κοινωνική θέση και κοινά ιδανικά κι αξίες, απο άνδρες και το επάγγελμα απο γυναίκα.

Στον πίνακα (10:iv) είναι συνολικά τα χαρακτηριστικά που βγήκαν πιο σημαντικά για την επιλογή συντρόφου. Τα πρώτα πιο σημαντικά είναι η προσωπικότητα - ιδιοσυγκρασία (29 άτομα, 24,2%) η εξωτερική εμφάνιση - σεξουαλική έλξη (27 άτομα, 22,5%) περισσότερο για τους άνδρες (26,7%) απο τις γυναίκες (18,4%), και η ψυχολογική ωριμότητα που απαντήθηκε απο 24 άτομα, (20%). Ακολουθούν κοινά ιδανικά κι αξίες (11 άτομα, 9,2%) περισσότερο απο τις γυναίκες (11,6%) απο τους άνδρες (6,6%), και η οικονομική κατάσταση (8 άτομα, 6,6%). Με λιγότερα ποσοστά είναι η κοινωνική θέση (2,5%), το επάγγελμα (1,7%) μόνο απο γυναίκες η ηλικία (0,8%), και τίποτα συγκεκριμένο (0,8%).

Εντυπωσιακές είναι οι επιλογές των δύο φύλων, για τις γυναίκες τα χαρακτηριστικά του συντρόφου που έχουν σημασία είναι κατά σειρά: 1ο προσωπικότητα, 2ο ψυχολογική ωριμότητα, 3ο εξωτερική εμφάνιση - σεξ. έλξη, 4ο+5ο μόρφωση και κοινά ιδανικά - αξίες, 6ο οικονομική κατάσταση. Για τους άνδρες: 1ο Εξωτερική εμφάνιση, σεξ. - έλξη, 2ο προσωπικότητα, 3ο ψυ-

ΠΙΝΑΚΑΣ (10)

Κριτήρια Επιλογής Συντρόφου

ΠΙΝΑΚΑΣ (10.1)

Πρώτο σε Σειρά Προτεραιότητας Κριτήριο Επιλογής Συντρόφου

Χαρακτηριστικό συντρόφου	Γυν.	Ανδ.	Σ.	Γυν. %	Ανδ. %	Σ. %
ψυχολογική ωριμότητα	9	5	14	45	25	35
μορφωτικό επίπεδο	1	0	1	5	0	2.5
εξωτερική εμφάνιση, σεξουαλική έλξη	2	4	6	10	20	15
προσωπικότητα, ιδιοσυγκρασία	6	8	14	30	40	35
κοινά ιδανικά αξίες	2	2	4	10	10	10
τίποτα συγκεκριμένο	0	1	1	0	5	2.5
Σύνολο	20	20	40	100	100	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (10.11)

Δεύτερο σε σειρά προτεραιότητας Κριτήριο Επιλογής Συντρόφου

Χαρακτηριστικά συντρόφου	Γυν.	Ανδ.	Σ.	Γυν. %	Ανδ. %	Σ. %
ψυχολογική ωριμότητα	2	3	5	10	15	12.5
οικονομική κατάσταση	2	1	3	10	5	7.5
κοινωνική θέση	1	1	2	5	5	5
μορφωτικό επίπεδο	0	3	3	0	15	7.5
εξωτερική εμφάνιση, σεξουαλική έλξη	4	7	11	20	35	27.5
ηλικία	1	0	1	5	0	2.5
προσωπικότητα, ιδιοσυγκρασία	4	4	8	20	20	20
κοινά ιδανικά, αξίες	5	1	6	25	5	15
επάγγελμα	1	0	1	5	0	2.5
Σύνολο	20	20	40	100	100	100

Γυν. : Γυναίκες .
 Ανδ. : Άνδρες .
 Σ. : Σύνολο .

ΠΙΝΑΚΑΣ (10.iii)

Τρίτο σε σειρά Προτεραιότητας Κριτήριο Επιλογής Συντρόφου						
Χαρακτηριστικά συντρόφου	Γυν.	Ανδ.	Σ.	Γυν. %	Ανδ. %	Σ. %
ψυχολογική ωριμότητα	2	3	5	10	15	12.5
οικονομική κατάσταση	2	3	5	10	15	12.5
κοινωνική θέση	0	1	1	0	5	2.5
μορφωτικό επίπεδο	6	4	10	30	20	25
εξωτερική εμφάνιση, σεξουαλική έλξη	5	5	10	25	25	25
προσωπικότητα, ιδιοσυγκρασία	4	3	7	20	15	17.5
κοινά ιδανικά, αξίες	0	1	1	0	5	2.5
επάγγελμα	1	0	1	5	0	2.5
Σύνολο	20	20	40	100	100	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (10.iv)

Χαρακτηριστικά Σημαντικά Για την Επιλογή Συντρόφου						
Χαρακτηριστικά	Γυν.	Ανδ.	Σ.	Γυν. %	Ανδ. %	Σ. %
ψυχολογική ωριμότητα	13	11	24	21.7	18.4	20
οικονομική κατάσταση	4	4	8	6.6	6.6	6.6
κοινωνική θέση	1	2	3	1.6	3.4	2.5
μορφωτικό επίπεδο	7	7	14	11.6	11.6	11.6
εξωτερική εμφάνιση, σεξουαλική έλξη	11	16	27	18.4	26.7	22.5
ηλικία	1	0	1	1.6	0	0.8
προσωπικότητα, ιδιοσυγκρασία	14	15	29	23.5	25.1	24.3
κοινά ιδανικά, αξίες	7	4	11	11.6	6.6	9.2
επάγγελμα	2	0	2	3.4	0	1.7
τίποτα συγκεκριμένο	0	1	1	0	1.6	0.8
κάτι άλλο	0	0	0	0	0	0
Σύνολο	60	60	120	100	100	100

Γυν. : Γυναίκες .

Ανδ. : Άνδρες .

χολογική ωριμότητα, 4ο μόρφωση, 5ο+6ο κοινά ιδανικά, αξίες και οικονομική κατάσταση, και δεν έχει σημασία η ηλικία και το επάγγελμα της συντρόφου.

ΣΤ' ΜΕΡΟΣ

Σχέσεις μέσα στο γάμο

Στους πίνακες 13βί ως 13βίιζ παρουσιάζονται οι απόψεις των ερωτηθέντων σε θέματα που αφορούν τις σχέσεις των συζύγων με το γάμο.

Πιο συγκεκριμένα, στον πίνακα 13βί, για το εάν χρειάζεται οριοθέτηση του καθενός από τους συζύγους όσο αφορά τους γονείς τους, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων συμφώνησε, με εξαίρεση τους άνδρες, από τους οποίους 1 μάλλον διαφωνεί (2,5%) και 3 διαφωνούν (7,5%). 31 άτομα συμφώνησαν (77,5%) 18 γυναίκες και 13 άνδρες, και 5 μάλλον συμφωνούν (12,5%) 2 γυναίκες και 3 άνδρες.

Το ότι η ζήλεια σημαίνει ενδιαφέρον, περισσότερο το πιστεύουν οι άνδρες παρά οι γυναίκες. Με την άποψη αυτή, 3 συμφώνησαν (7,5%) μια γυναίκα και 2 άνδρες, 16 μάλλον συμφωνούν (40%) και είναι 7 γυναίκες (35%) και 9 άνδρες (45%), 4 μάλλον διαφωνούν (10%), και τέλος 17 διαφωνούν (42,5%) από τους οποίους 10 ήταν γυναίκες (50%) και 7 άνδρες (35%). (Πίνακας 13βίι).

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων διαφωνεί με την άποψη ότι οι σύζυγοι πρέπει να έχουν την ίδια γνώμη, τα ίδια αισθήματα, περισσότερο δέ οι γυναίκες. 6 άτομα (2 γυναίκες και 4 άνδρες) απάντησαν ότι συμφωνούν (15%), 4 (1 γυναίκα, 3 άνδρες) μάλλον συμφωνούν 9 ήταν γυναίκες (45%) και 6 άνδρες (30%), και τέλος 15 διαφωνούν με την άποψη αυτή (37,5%), 8 γυναίκες (40%) και 7 άνδρες (35%). (Πίνακας 13βίι).

Όλες οι γυναίκες, και η πλειοψηφία των ανδρών συμφωνούν με

την άποψη ότι δεν έχει μόνο ο ένας πάντα δίκιο. Πιο συγκεκριμένα, 30 άτομα (18 γυναίκες 90% και 12 άνδρες 60%) απάντησαν ότι συμφωνούν (75%), άλλοι 5 (2 γυναίκες και 3 άνδρες) μάλλον συμφωνούν (12,5%), 4 άνδρες μάλλον διαφωνούν (10%) και 1 άνδρας (2,5%) απάντησε ότι διαφωνεί. (Πίνακας 13είν).

Για τον συμβιβασμό και το άν αποτελεί την καλύτερη λύση για κάθε διαφορά, σύγκρουση, διεκδίκηση, και αντιδικία, οι ερωτώμενοι κράτησαν τις επιφυλάξεις τους, και ιδιαίτερα οι γυναίκες. Απο τους 40 ερωτηθέντες, 7 (1 γυναίκα και 6 άνδρες) απάντησαν ότι συμφωνούν με αυτή την άποψη (17,5%), 21 άτομα (11 γυναίκες και 10 άνδρες) μάλλον συμφωνούν (52,5%), 5 άτομα (4 γυναίκες και 2 άνδρες) μάλλον διαφωνούν (12,5%) και τέλος 7 άτομα (4 γυναίκες και 3 άνδρες) διαφωνούν ότι ο συμβιβασμός είναι η καλύτερη λύση (17,5%). (Πίνακας 13ν).

Η αποδοχή του συντρόφου, έτσι ακριβώς όπως είναι, με τα ελαττώματα και χαρίσματα του, σαν στάση είναι αποδεικτική σ'ένα μεγάλο ποσοστό. Συγκεκριμένα 17 άτομα (9 γυναίκες και 8 άνδρες) συμφωνούν με την παραπάνω στάση (42,5%), 14 άτομα (7 και 7) μάλλον συμφωνούν (35%), 7 άτομα (4 γυναίκες, 3 άνδρες) μάλλον διαφωνούν (17,5%) και 2 άνδρες διαφωνούν (5%). (Πίνακας 13νι).

Με την άποψη ότι το να έχεις την ατομικότητα σου και το δικαίωμα να μέινεις μόνος αποτελεί μέρος της σχέσης, η συντριπτική πλειοψηφία γυναικών και ανδρών, είναι σύμφωνη, 32 άτομα (16 και 16) συμφώνησαν (80%). Απο τους υπόλοιπους ερωτώμενους, 4 (2 και 2) μάλλον συμφωνούν (10%), 3 μάλλον διαφωνούν (7,5%) και 2 άνδρες διαφωνούν (2,5%). (Πίνακας 13νii).

Όσον αφορά τη θέση ότι η εμπιστοσύνη και η επικοινωνία είναι βασικό στοιχείο της σχέσης, όλο το σύνολο των ερωτηθέντων ήταν σύμφωνο μ'αυτή (100%). (Πίνακας 13 νiii).

ΠΙΝΑΚΑΣ (13)

Σχέσεις του ζευγαριού

ΠΙΝΑΚΑΣ (13.1)

Χρειάζεται Οριοθέτηση του Καθενός απο τους Συζύγους
όσο Αφορά τους Γονείς τους

Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ.%	Μαλ. Συμ.%	Μαλ. Δια.%	Δια.%	Σ.%
Γυναίκες	18	2	0	0	20	90	10	0	0	100
Άνδρες	13	3	1	3	20	65	15	5	15	100
Σύνολο	31	5	1	3	40	77.5	12.5	2.5	7.5	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (13.11)

Η Ζήλεια Σημαίνει Ενδιαφέρον

Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ.%	Μαλ. Συμ.%	Μαλ. Δια.%	Δια.%	Σ.%
Γυναίκες	1	7	2	10	20	5	35	10	50	100
Άνδρες	2	9	2	7	20	10	45	10	35	100
Σύνολο	3	16	4	17	40	7.5	40	10	42.5	100

Συμ : Συμφωνούν
 Δια : Διαφωνούν
 Μαλ : Μάλλον
 Σύνολο : Σύνολο

ΠΙΝΑΚΑΣ (13.111)

Οι Σύζυγοι πρέπει να Έχουν την Ίδια Γνώμη τα Ίδια Αισθήματα										
Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ.%	Μαλ. Συμ.%	Μαλ. Δια.%	Δια.%	Σ.%
Γυναίκες	2	1	9	8	20	10	5	45	40	100
Άνδρες	4	3	6	7	20	20	15	30	35	100
Σύνολο	6	4	15	15	40	15	10	37.5	37.5	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (13.1v)

Δεν Έχει Μόνο Ο Ένας Πάντα Δίκιο										
Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ.%	Μαλ. Συμ.%	Μαλ. Δια.%	Δια.%	Σ.%
Γυναίκες	18	2	0	0	20	90	10	0	0	100
Άνδρες	12	3	4	1	20	60	15	20	5	100
Σύνολο	30	5	4	1	40	75	12.5	10	9.5	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (13.v)

Ο Συμβιβασμός Αποτελεί την καλύτερη λύση σε Κάθε Διαφορά, Σύγκρουση, Διεκδίκηση, Αντιδικία

Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ.%	Μαλ. Συμ.%	Μαλ. Δια.%	Δια.%	Σ.%
Γυναίκες	1	11	4	4	20	5	55	20	20	100
Άνδρες	6	10	1	3	20	30	50	5	15	100
Σύνολο	7	21	5	7	40	17.5	52.5	12.5	17.5	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (13.v1)

Όταν Αγαπάμε τον Άλλο τον Δεχόμαστε Έτσι όπως Είναι με τα Χαρίσματα και τις Ελλείψεις του

Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ.%	Μαλ. Συμ.%	Μαλ. Δια.%	Δια.%	Σ.%
Γυναίκες	9	7	4	0	20	45	35	20	0	100
Άνδρες	8	7	3	2	20	40	35	15	10	100
Σύνολο	17	14	7	2	40	42.5	35	17.5	5	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (13.vii)

Το να Έχεις την Ατομικότητα σου και το Δικαίωμα να Μείνεις
Κάποιες Φορές Μόνος, Είναι Μέρος της Σχέσης

Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ.%	Μαλ. Συμ.%	Μαλ. Δια.%	Δια.%	Σ.%
Γυναίκες	16	2	2	0	20	80	10	10	0	100
Άνδρες	16	2	1	1	20	80	10	5	5	100
Σύνολο	32	4	3	1	40	80	10	7.5	2.5	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (13.viii)

Η Εμπιστοσύνη και η Επικοινωνία Είναι Βασικό Στοιχείο της Σχέσης

Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ.%	Μαλ. Συμ.%	Μαλ. Δια.%	Δια.%	Σ.%
Γυναίκες	20	0	0	0	20	100	0	0	0	100
Άνδρες	20	0	0	0	20	100	0	0	0	100
Σύνολο	40	0	0	0	40	100	0	0	0	100

Στους πίνακες 15ί έως 15χίί παρουσιάζονται οι απαντήσεις των ερωτηθέντων για το πόσο ευμενείς ή δυσμενείς θεωρούν τους παρακάτω παράγοντες όσο αφορά την επιδράσή τους στις σχέσεις του ζευγαριού.

Η διατήρηση της προσωπικότητας του κάθε συζύγου με το γάμο ενώ έχει την απόλυτη έγκριση των γυναικών (100%) σαν ευμενή παράγοντα στη σχέση, μόνο για 14 άνδρες (70%) είναι ευμενής. Για τρεις άνδρες (7,5%) είναι μάλλον ευμενής και για άλλους 3 άνδρες (7,5%) είναι μάλλον δυσμενής. (Πίνακας 15ί)

Για τις οικονομικές δυσκολίες και πόσο επηρεάζουν τη σχέση του ζευγαριού, 2 άνδρες (5%) απάντησε μάλλον ευνοϊκά, 14 άτομα (7 και 7) ποσοστό (35%) απάντησε ότι είναι μάλλον δυσμενής παράγοντας, και 24 άτομα (13 γυναίκες και 11 άνδρες) απάντησαν ότι είναι δυσμενής παράγοντας, (60%). (Πίνακας 15ίί).

Για το πόσο ευμενής ή μη παράγοντας για τη σχέση είναι η πρόωγη γέννηση παιδιών, οι απαντήσεις των δύο φύλων είναι άξιες σύγκρισης. Μόνο για 1 άνδρα είναι ευμενής παράγοντας (2,5%), για δύο άνδρες είναι μάλλον ευμενής (5%), για 15 άτομα (9 γυναίκες και 6 άνδρες) είναι μάλλον δυσμενείς (37,5%) και για 22 άτομα, μισά - μισά, είναι δυσμενής (55%). (Πίνακας 15ίίί).

Για την ανάμιξη τρίτων προσώπων στη σχέση του ζευγαριού, σαν ευμενής ή μη παράγοντας, τα δύο φύλα πήραν τις ίδιες θέσεις. Κανείς - καμμία δεν πιστεύει ότι είναι ευμενής ή μάλλον ευμενής η επίδραση τους, 4 απάντησαν ότι είναι μάλλον δυσμενής (10%) και 36 απάντησαν ότι είναι δυσμενής (90%). (Πίνακας 15ίν).

Για τους περισσότερους ερωτηθέντες οι μη ικανοποιητικές σεξουαλικές σχέσεις είναι δυσμενής παράγοντας για τις σχέσεις του ζευγαριού, 26 άτομα, 10 γυναίκες και 16 άνδρες (65%). ΑΛ-

λα 12 άτομα, 10 γυναίκες και 2 άνδρες, το θεωρούν μάλλον δυσμενή παράγοντα (30%), 1 άνδρας πιστεύει ότι είναι μάλλον ευμενής (2,5%) και άλλος ένας άνδρας ότι είναι ευμενής παράγοντας (2,5%). (Πίνακας 15ν).

Η ξεχωριστή στέγαση από τους γονείς του ζευγαριού για τους περισσότερους ερωτηθέντες, 36 άτομα, (90%) είναι ευμενής παράγοντας για τη σχέση του ζευγαριού. Για 2 άνδρες είναι μάλλον ευμενής (5%), ενώ για 2 γυναίκες είναι μάλλον δυσμενής και δυσμενής. (Πίνακας 15 νί).

Η ανοιχτή και ειλικρινής επικοινωνία, για όλο το σύνολο των γυναικών, 100% είναι ευμενής παράγοντας για τη σχέση, ενώ για τους άνδρες είναι μόνο το 90% σύμφωνα με το παραπάνω (συνολικά 95%). Για το υπόλοιπο 5% ποσοστό είναι μάλλον ευμενής παράγοντας. (Πίνακας 15 νίι).

Ο σεβασμός της προσωπικότητας του άλλου για 37 άτομα (92,5%) αποτελεί ευμενή παράγοντα για τη σχέση, για 1 άνδρα (2,5%) είναι μάλλον ευμενής, και για 2 άτομα (5%) είναι μάλλον δυσμενής παράγοντας. (Πίνακας 15 νίιι).

Μη κοινά ιδανικά ως προς τη φιλοσοφία της ζωής και τον τρόπο συμβίωσης, είναι για τους περισσότερους ερωτηθέντες, 62,5%, μάλλον δυσμενής παράγοντας για τη σχέση (14 γυναίκες και 11 άνδρες). Για το υπόλοιπο 35%, τα μη κοινά ιδανικά αποτελούν δυσμενή παράγοντα, και για 1 άνδρα (2,5%) είναι ευμενής παράγοντας. (Πίνακας 15 ιχ).

Οι κοινωνικές συναναστροφές του ζευγαριού με άλλα πρόσωπα είναι ιδιαίτερα για τις γυναίκες ευμενής παράγοντας για τη σχέση, συγκεκριμένα για 16 γυναίκες και 10 άνδρες (65%). Για 13 άτομα, 4 γυναίκες και 9 άνδρες είναι μάλλον ευμενής (32,5%), ενώ για 1 άνδρα είναι μάλλον δυσμενής. (Πίνακας 15 χ).

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων πιστεύει ότι η αυτογνωσία του καθενός απο τους συζύγους επηρεάζει ευνοϊκά τη σχέση (85%), και το υπόλοιπο ποσοστό, (15%) πιστεύει ότι είναι μάλλον ευμενής παράγοντας. (Πίνακας 15χί).

Τα κοινά ενδιαφέροντα για ψυχαγωγία και ελεύθερο χρόνο, είναι για τους περισσότερους ερωτώμενους ευμενής παράγοντας για τη σχέση. Συγκεκριμένα 21 άτομα πιστεύουν ότι είναι ευμενής (52,5%) 18 άτομα πιστεύουν ότι είναι μάλλον ευμενής (45%), και ένας άνδρας (ποσοστό 2,5%) θεωρεί ότι είναι μάλλον δυσμενής. (Πίνακας 15χί').

Απο τα παραπάνω έχουμε μια εικόνα για το πως βλέπουν οι νέοι της εποχής μας τη σχέση του ζευγαριού. Το συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό τους, πιστεύει στην επικοινωνία, την εμπιστοσύνη, το σεβασμό και την αποδοχή του συντρόφου, και αυτά ζητούν απο τη συζυγική σχέση. (Χάρης Δ. Κατάκη, Οι τρεις ταυτότητες της ελληνικής οικογένειας, εκδόσεις Κεδρος, Αθήνα 1984, σελ. 71 και 191). Εντυπωσιακό είναι ότι στον πίνακα 15ί για τη διατήρηση της προσωπικότητας του συζύγου, ένα ποσοστό 30% των ανδρών ήταν μάλλον επιφυλακτικό σε αντίθεση με τις γυναίκες που ήταν 100% σύμφωνες. Η διατήρηση της προσωπικότητάς του καθενός και η μη συμβίωση του απο τον άλλο, είναι ένα υγιές κομμάτι της σχέσης, όμως απο τον πίνακα φαίνεται ότι δυσκολεύει μάλλον περισσότερο τους άνδρες, οι οποίοι δείχνουν μια διάθεση υποταγής της συντρόφου. (Μαρία Χουρδάκη, Οικογενειακή ψυχολογία, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 1982, σελ. "246"). Το παραπάνω ενισχύεται και με άλλους πίνακες. Στον πίνακα 13ίίί, με την άποψη ότι οι σύζυγοι πρέπει να έχουν την ίδια γνώμη και τα ίδια αισθήματα, το ποσοστό των γυναικών που συμφώνησε ήταν 15% και των ανδρών 35%. Στον πίνακα 13ν, 5% των

γυναικών πιστεύει ότι ο συμβιβασμός είναι η καλύτερη λύση, και 30% των ανδρών. Η ζήλεια είναι περισσότερο για τους άνδρες και λιγότερο για τις γυναίκες ένδειξη ενδιαφέροντος. Αυτή η αίσθηση κατοχής από τους άνδρες προέρχεται από το παραδοσιακό σχήμα, όπου ο άνδρας ήταν ο κυρίαρχος της οικογένειας, και αυτός αποφάσιζε για όλα (Λ. Μουσούρου, ελληνική οικογένεια, εκδόσεις Τουλανδρή σελ. 82). Το ίδιο ενισχύει και η βαβλική αντίληψη: "ο άνδρας η κεφαλή, η γυναίκα η καρδιά" όπου ο άνδρας αποφασίζει και η γυναίκα παραστέκεται. (Ο γάμος THEODOR BOVET, εκδόσεις Ελαφος, Αθήνα 1968, σελ. 39). Η πλειοψηφία των νέων έχει συνειδητοποιήσει τη σημασία που έχει στη σχέση και στη θεμελιωσή της, η διαμόρφωση κοινών ιδανικών κοινωνικής ζωής (Μαρία Χουρδάκη, Οικογενειακή Ψυχολογία, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 1982, σελ. "238") καθώς και η ύπαρξη κοινών ενδιαφερόντων, τα οποία δένουν το ζευγάρι και "διευρύνουν τη βάση της συμμετοχής τους και της συνεργασίας τους στο γάμο". (Ο γάμος αφ. Φάρος και Σ. Κοφίνας, εκδόσεις Ακρίτας, Αθήνα 1984, σελ. "236").

Όσο αφορά τη σχέση του ζευγαριού με την υπόλοιπη κοινότητα, οι νέοι έχουν συνειδητοποιήσει το πόσο σχετίζεται η ισορροπία της συζυγικής σχέσης με την ύπαρξη και ζωτικότητα σχέσεων με μέλη εκτός οικογένειας: (Γάμος, Φ. Φάρος και Σ. Κοφίνας, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1984, σελ. "372"). Όσο αναφορά τη σχέση του ζευγαριού με τους γονείς του, είναι θετικό το ότι οι νέοι χαράζουν τα όρια τους ως προς την ανάμειξη τρίτων (Μ. Χουρδάκη, θέματα προετοιμασίας για το γάμο, εκδ. Π.Σ.Σ.Γ., Αθήνα 1989, σελ. "91").

Ζ' ΜΕΡΟΣ

ΑΝΑΘΕΣΗ ΕΥΘΥΝΩΝ ΜΕΣ ΣΤΟ ΖΕΥΓΑΡΙ

ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑ

Στους πίνακες 12ί έως 12ίν, ζητήθηκε απο τους ερωτώμενους να υποδείξουν τον/τους υπεύθυνο/νους για τα παρακάτω καθήκοντα που αντιμετωπίζει κάθε ζευγάρι.

Για την διαχείρηση των οικονομικών 33 άτομα (82,5%) αναθέτει την ευθύνη και στους δύο συζύγους, 1 άνδρας και μια γυναίκα (5%) αναθέτουν τη διαχείρηση στη γυναίκα, και 5 άνδρες (12,5%) την αναθέτουν στον άνδρα (Πίνακας 12ί).

Για την φροντίδα του σπιτιού, οι άνδρες μοιράστηκαν ανάμεσα στην συνεργασία και την αρνησή τους να αφήσουν τον παραδοσιακό τους ρόλο που τους θέλει μακριά απο κάθε ενάσχολση με το νοικοκυριό. Ετσι 28 άτομα (18 γυναίκες και 10 άνδρες) πιστεύουν ότι η φροντίδα του σπιτιού γίνεται (ή πρέπει να γίνεται) και απο τους δύο (70%). Και 12 άτομα (10 άνδρες και 2 γυναίκες) αναθέτουν την ευθύνη στη γυναίκα (30%). Κανείς δεν την αναθέτει στον άνδρα. (Πίνακας 12ίί).

Για την ανατροφή των παιδιών, μόνο ένας άνδρας (2,5%) πιστεύει ότι την ευθύνη την επωμίζεται η γυναίκα, όλο το υπόλοιπο ποσοστό (97,5%) πιστεύει οτι την ευθύνη της ανατροφής των παιδιών, την έχουν και οι δύο, άνδρας και γυναίκα. Κανείς δεν ορίζει μόνο τον άνδρα υπεύθυνο. (Πίνακας 12ίίί).

Για τις αποφάσεις που αφορούν γενικότερα θέματα του ζευγαριού, μόνο 2 άνδρες (5%) πιστεύουν ότι θα τις παίρνει μόνο ο άνδρας όλο το υπόλοιπο ποσοστό (95%) πιστεύει ότι τις αποφάσεις τις παίρνει το ζευγάρι, άνδρας μαζί και γυναίκα. (Πίνακας 12ίν). Κανείς δεν αφήνει τις αποφάσεις μόνο στη γυναίκα.

Στον πίνακα 14 παρουσιάζονται οι απόψεις των ερωτώμενων

ΠΙΝΑΚΑΣ (12)

Μοίρασμα Ευθύνων μες στο Ζευγάρι

ΠΙΝΑΚΑΣ (12.1)

Στη Διαχείριση των Οικονομικών (την ευθύνη επωμίζεται)								
Ερωτώμενοι	Ανδ.	Γυν.	Ανδρας + Γυναίκα	Σ.	Ανδ.%	Γυν.%	Ανδρας + Γυναίκα %	Σ.%
Γυναίκες	0	1	19	20	0	5	95	100
Άνδρες	5	1	14	20	25	5	70	100
Σύνολο	5	2	33	40	12.5	5	82.5	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (12.11)

Στην Φροντίδα του Σπιτιού (την ευθύνη επωμίζεται)								
Ερωτώμενοι	Ανδ.	Γυν.	Ανδρας + Γυναίκα	Σ.	Ανδ.%	Γυν.%	Ανδρας + Γυναίκα %	Σ.%
Γυναίκες	0	2	18	20	0	10	90	100
Άνδρες	0	10	10	20	0	50	50	100
Σύνολο	0	12	28	40	0	30	70	100

Ανδ. : Άνδρας
Γυν. : Γυναίκα
Σ. : Σύνολο

ΠΙΝΑΚΑΣ (12.111)

Στην Ανατροφή των Παιδιών (την ευθύνη επωμίζεται)								
Ερωτώμενοι	Ανδ.	Γυν.	Ανδρας + Γυναίκα	Σ.	Ανδ.%	Γυν.%	Ανδρας + Γυναίκα %	Σ.%
Γυναίκες	0	0	20	20	0	0	100	100
Άνδρες	0	1	19	20	0	5	95	100
Σύνολο	0	1	39	40	0	2.5	97.5	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (12.1v)

Στις Αποφάσεις Που Αφορούν γενικότερα θέματα (την ευθύνη επωμίζεται)								
Ερωτώμενοι	Ανδ.	Γυν.	Ανδρας + Γυναίκα	Σ.	Ανδ.%	Γυν.%	Ανδρας + Γυναίκα %	Σ.%
Γυναίκες	0	0	20	20	0	0	100	100
Άνδρες	2	0	18	20	10	0	90	100
Σύνολο	2	0	38	40	5	0	95	100

για την εργαζόμενη γυναίκα - σύζυγο. Οι περισσότεροι ερωτώμενοι υποστηρίζουν τις ακόλουθες δύο απόψεις. 22 άτομα (απο τα οποία οι 15 είναι γυναίκες) υποστηρίζουν ότι η εργασία και η σταδιοδρομία τονώνουν την προσωπική και κοινωνική ζωή της γυναίκας, (28,6% του συνόλου και 37,5% των γυναικών). Με πολύ μικρή διαφορά ακολουθεί η άποψη ότι η εργασία της συζύγου είναι οικονομική βοήθεια για το σπίτι, αυτή την άποψη την ενστερνίζονται περισσότεροι οι άνδρες παρά οι γυναίκες (14 άνδρες και 7 γυναίκες), ποσοστό 27,2%, και ποσοστό 37,8% στο σύνολο των ανδρών.

Τρίτη στη σειρά άποψη είναι η εξής: 12 άτομα (6 και 6) πιστεύουν ότι η εξωτερική εργασία της συζύγου, δημιουργεί την ανάγκη στο ζευγάρι, για μοίρασμα καθηκόντων στη φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών (15,6%). Αλλα 11 άτομα (14,3%) είναι της άποψης ότι η εργασία της συζύγου είναι αναγκαία για την ισορροπημένη σχέση στο ζευγάρι. Ενα υπόλοιπο ποσοστό 11,7%, 7 γυναίκες και 2 άνδρες, πιστεύει ότι η εργασία της συζύγου της προσφέρει οικονομική ανεξαρτησία. Με ποσοστό 1,3% υποστηρίχθηκαν οι ακόλουθες απόψεις, ένας άνδρας πιστεύει ότι είναι επιπλέον κούραση για την ίδια τη σύζυγο, και ένας άνδρας επίσης πιστεύει ότι είναι πρόβλημα και για τους δυό. Η άποψη ότι η γυναίκα δεν πρέπει να εργάζεται δεν υποστηρίχθηκε απο κανένα.

Εάν συνδιάσουμε τις πληροφορίες που μας δίνουν και οι δυο πίνακες (12+14), τα συμπεράσματα που βγαίνουν είναι τα ακόλουθα:

Η πλειοψηφία των γυναικών αναγνωρίζει την ανάγκη που δημιουργείται στο ζευγάρι για μοίρασμα ευθυνών ιδιαίτερα λόγω της υπεραπασχόλησης της. Σύμφωνα και με την Χουρδάκη, "βαδίζουμε

στην αλληλεξάρτηση και στην ανάγκη συνεργασίας'' (Μαρία Χουρδάκη, θέματα προετοιμασίας για το γάμο, εκδ. Π.Σ.Σ.Γ., Αθήνα 1989, σελ. 47). Υπάρχει όμως κι ένα ποσοστό ανδρών (όπως φαίνεται στους πίνακες 12ί έως 12ίV) που δεν δέχεται ακόμη να μοιραστεί τις ευθύνες του σπιτιού με τη σύζυγο. (Ρούλα Κακλαμανάκη, Η θέση της Ελληνίδας στην οικογένεια, την κοινωνία, την πολιτεία, εκδ. Παιδεία, Αθήνα 1979, σελ. 114-115). Ακόμη υπάρχει μια διαφοροποίηση ως προς την οπτική για την οποία βλέπουν οι άνδρες και οι γυναίκες την εργασία της συζύγου. Για τις γυναίκες σημαίνει τόνωση της προσωπικής και κοινωνικής της ζωής και ανεξαρτησία οικονομική από τον σύζυγο ενώ για τους άνδρες είναι μια βοήθεια για το σπίτι, η δική της προσφορά στην εστία του γάμου. Φαίνεται λοιπόν ότι δεν δέχονται σαν αξία την εργασία της γυναίκας. Την υφίστανται απλά, δεν επαναστατούν, δεν αντιμάχονται, μα δεν την έχουν αποδεχτεί ακόμη. (Μαρία Χουρδάκη, Οικογενειακή Ψυχολογία, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 1982, σελ. 300).

Η΄ ΜΕΡΟΣ

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Σεξουαλικές σχέσεις πριν - μέσα και έξω από το γάμο

Στους πίνακες 16ί έως 16ν φαίνονται οι θέσεις των ερωτώμενων όσο αναφορά τις προγαμιαίες σχέσεις.

Με την άποψη ότι οι προγαμιαίες σχέσεις για ένα ή περισσότερα άτομα δεν αποτελούν εμπόδιο για ένα γάμο, το μεγαλύτερο ποσοστό, 34 άτομα (85%) συμφώνησε, 5 άτομα (12,5%) μάλλον συμφωνούν, και 1 άνδρας διαφωνεί (2,5%). (Πίνακας 16ί).

Με την άποψη ότι οι προγαμιαίες σχέσεις για τον άνδρα είναι αποδεκτές και ένδειξη ανδρισμού, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων, και μάλλον των γυναικών (85%) παρά των ανδρών (25%)

διαφωνούν, 22 άτομα (55%). Άλλα 6 άτομα, απο τους οποίους οι 5 ήταν άνδρες, μάλλον διαφωνούν (15%), 7 άνδρες μάλλον συμφωνούν (17,5%), και 5 άτομα συμφωνούν με την άποψη (12,5%). (Πίνακας 16ίι).

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων, ιδιαίτερα οι γυναίκες, διαφωνούν με την άποψη ότι οι προγαμιαίες σχέσεις για την γυναίκα είναι ένα κοινωνικό στίγμα, 27 άτομα (67,5%). Άλλα 9 άτομα απο τα οποία 7 ήταν άνδρες, μάλλον συμφωνούν (22,5%), 3 άτομα μάλλον συμφωνούν (7,5%) και μια γυναίκα συμφώνησε (2,5%). (Πίνακας 16ίιι).

Οι προγαμιαίες σχέσεις βοηθούν το άτομο στο να γνωρίσει καλύτερα τον εαυτό του, είναι μια άποψη με την οποία 26 άτομα συμφώνησαν (65%), 12 άτομα μάλλον συμφωνούν (30%), και 2 άνδρες μάλλον διαφωνούν (5%). (Πίνακας 16ίν).

Με την τελευταία άποψη (πίνακας 16 ν), ότι η απόκτηση σεξουαλικών εμπειριών πριν το γάμο βοηθάει τα άτομα να ανακαλύψουν τις σεξουαλικές επιθυμίες τους και ανάγκες, 32 άτομα συμφώνησαν (80%), και 8 άτομα μάλλον συμφωνούν (20%).

Στους πίνακες που ακολουθούν, ζητείτε η άποψη των ερωτηθέντων σε διάφορα θέματα που αφορούν τη σεξουαλική ζωή του ζευγαριού.

Στον πίνακα 17ί η πλειοψηφία, ιδιαίτερα των γυναικών 33 άτομα (82,5%), συμφωνούν με την άποψη ότι η σεξουαλική επικοινωνία δεν επαρκεί εάν δεν συνυπάρχουν κι άλλοι παράγοντες, φυσική έλξη, τρυφερότητα, εμπιστοσύνη κ.α. 5 άτομα (4 άνδρες) μάλλον συμφωνούν (12,5%), ένας άνδρας μάλλον διαφωνεί (2,5%), και ένας άνδρας ακόμη διαφωνεί (2,5%).

Με το ότι το σεξ δεν είναι υποκατάστατο της συντροφικότητας, 22 άτομα, οι περισσότερες γυναίκες, συμφώνησαν (55%), 12 άτομα περισσότερο οι άνδρες, μάλλον συμφώνησαν (30%), 4 άτομα

μάλλον διαφώνησαν (οι τρεις γυναίκες) ποσοστό 10%, και 2 άνδρες διαφώνησαν (5%). (Πίνακας 17ίι).

Με την άποψη ότι τα προβλήματα στον σεξουαλικό τομέα τα αντιμετωπίζει καθένας μόνος του, η πλειοψηφία, ιδιαίτερα οι γυναίκες, διαφώνησε (77,5%), 7 άτομα μάλλον διαφωνούν (17,5%) 1 άνδρας μάλλον συμφωνεί (2,5%) και 2 άνδρας συμφώνησε (2,5%) (Πίνακας 17ίιι).

Με την άλλη άποψη, ότι δηλαδή, οι προσπάθειες για το ξεπέ-
ρασμα σεξουαλικών προβλημάτων, προϋποθέτουν κατανόηση κι αν-
τιμετώπιση απο κοινού, 34 άτομα απάντησαν ότι συμφωνούν (85%)
5 άτομα μάλλον συμφωνούν (12,5%), και 1 άνδρας μάλλον διαφω-
νει (2,5%).

(Πίνακας 17 ιν)

Με την άποψη ότι για την επίλυση σεξουαλικών προβλημάτων
βοηθά η συμβολή ειδικού, 18 άτομα συμφωνούν (45%), 14 άτομα
μάλλον συμφωνούν (35%), 5 άνδρες μάλλον διαφωνούν (12,5%) και
3 άτομα διαφωνούν (7,5%). (Πίνακας 17ν).

Ένα σημαντικό κομμάτι της σεξουαλικής ζωής του ζευγαριού
που εξετάζεται στον πίνακα 18, είναι η απιστία. Η θέση με την
οποία συμφώνησαν οι περισσότεροι, (17 γυναίκες και 13 άνδρες
σύνολο 30) ήταν ότι η απιστία δημιουργεί ρήγμα στη σχέση
(31,2%). Αλλά 21 άτομα πιστεύουν ότι σε περίπτωση απιστίας
δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχει αγάπη προς τον/την σύζυγο
(21,9%). Μια άλλη άποψη που υποστηρίχθηκε απο 19 άτομα (12
γυναίκες, 7 άνδρες) ήταν ότι κανένα άτομο απόλυτα ικανοποιη-
μένο απο το γάμο του, δεν αναζητά άλλη σχέση (19,8%). Αλλά
13 άτομα πιστεύουν ότι όλα τα ζευγάρια κάποια στιγμή το αν-
τιμετωπίζουν (13,4%). Τέλος, 6 άτομα πιστεύουν ότι είναι ένα
ασυγχώρητο αμάρτημα (6,3%), και άλλα 6 (2 γυναίκες και 4 άν-
δρες) πιστεύουν ότι η απιστία ανανεώνει το γάμο (6,3%).

Απο τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι οι νέοι σήμερα ταιριάζουν το σεξ με την σύντροφικότητα, ιδιαίτερα οι γυναίκες. Είναι θετικό ακόμη ότι τις όποιες δυσκολίες στον σεξουαλικό τομέα, περιμένουν να τις αντιμετωπίσουν απο κοινού, σαν ζευγάρι με ένα μικρό ποσοστό ανδρών να αντιδρά. Η βοήθεια από ειδικό, σ' αυτή την περίπτωση είναι αποδεκτή.

Οι προγαμιαίες σχέσεις είναι αποδεκτές στο μεγαλύτερο ποσοστό. (Μ. Χουρδάκη, Θέματα προετοιμασίας για το γάμο, Εκδόσεις Πανελλήνιος Σύνδεσμος σχολών γονέων, Αθήνα 1989, σελ. 64). Ακόμη απ' ότι φαίνεται, περισσότερο οι άνδρες παρά οι γυναίκες πιστεύουν ότι ο ανδρισμός εξαρτάται απο τις σεξ εμπειρίες.

(ENGENS, Η καταγωγή της οικογένειας, της ατομικής ιδιοκτησίας και του κράτους, εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1984, σελ. 188).

Απο τις απαντήσεις του δείγματος φαίνεται ότι για τους περισσότερους νέους ανθρώπους, η απιστία δεν τελειώνει και τη σχέση, γιατί είναι κάτι που μπορεί να συμβεί, αν και δημιουργεί ρήγμα σ' αυτή, και οι περισσότεροι περιμένουν ότι εάν η σχέση είναι καλή, δεν πρόκειται να συμβεί. Περισσότερο συναισθηματικές και ευάλωτες, βγαίνουν οι γυναίκες.

Θ' ΜΕΡΟΣ

Οικογενειακός Προγραμματισμός

Τι ξέρουν και τι προτείνουν

Στον πίνακα 19, στην ερώτηση εάν γνωρίζουν τι είναι ο Ο.Π. 18 άτομα, 11 γυναίκες και 7 άνδρες, (45%) απάντησαν πως ξέρουν, και 22 άτομα, πως δεν ξέρουν (55%).

Οι 18 που απάντησαν ότι γνωρίζουν, όταν ζητήθηκε να καταγράψουν τι ακριβώς ξέρουν, έδωσαν μια ποικιλία απαντήσεων. Η κωδικοποίηση των απαντήσεων μας έδωσε τα εξής (συμπεράσματα) αποτελέσματα: (Πίνακας 20).

8 άτομα (26,7%) λένε ότι ο Ο.Π. ενημερώνει για την αντισύλλη-

ΠΙΝΑΚΑΣ (19)

Γνωρίζετε τι Είναι Ο Οικογενειακός Προγραμματισμός;						
Απαντήσεις	Γυν.	Ανδ.	Σ.	Γυν. %	Ανδ. %	Σ. %
Ναί	11	7	18	55	35	45
Όχι	9	13	22	45	65	55
Σύνολο	20	20	40	100	100	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (20)

Τι Γνωρίζουν Οι Νέοι ότι Είναι Ο Οικογενειακός Προγραμματισμός						
Απαντήσεις	Γυν.	Ανδ.	Σ.	Γυν. %	Ανδ. %	Σ. %
ενημέρωση για αντισύλληψη	3	5	8	18.7	35.9	26.7
επιλογή της χρονικής στιγμής για την αποκτηση παιδιών	3	2	5	18.7	14.3	16.7
σεξουαλική διαπαιδαγώγηση	1	1	2	6.3	7.1	6.7
συμβουλευτική συζύγων σε θέματα σχέσεων	5	1	6	31.3	7.1	20
ψυχολογική υποστήριξη οικογενειών (αντιμετώπιση δυσκολιών)	3	1	4	18.7	7.1	13.3
ενημέρωση για προφύλαξη από αφροδίσια νοσήματα	0	1	1	0	7.1	3.3
συμβουλευτική για την ανατροφή των παιδιών	1	2	3	6.3	14.3	10
οικογενειακός οικονομικός προγραμματισμός	0	1	1	0	7.1	3.3
Σύνολο	16	14	30	100	100	100

Γυν. : Γυναίκες .
 Ανδ. : Άνδρες .
 Σ. : Σύνολο .

ΠΙΝΑΚΑΣ (21)

Προτάσεις Για Προγράμματα που θα Περιέμεναν από τον Οικογενειακό Προγραμματισμό

Προγράμματα	Γυν.	Ανδ.	Σ.	Γυν. %	Ανδ. %	Σ. %
σωστή και υπεύθυνη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση στους νέους	10	9	19	29.6	25.7	27.5
ενημέρωση για τις σχέσεις των δύο φύλων	6	9	15	17.6	25.7	21.7
σεμινάριο για την επικοινωνία στις ανθρώπινες σχέσεις	6	6	12	17.6	17.2	17.4
σεμινάριο για την ψυχολογία του γάμου	6	7	13	17.6	20	18.8
πληροφόρηση σχετικά με την προστασία της γονιμότητας του άνδρα και της γυναίκας	5	4	9	14.7	11.4	13.1
κάτι άλλο	1	0	1	2.9	0	1.5
Σύνολο	34	35	69	100	100	100

Κάτι άλλο : Όλα τα παραπάνω

Γυν. : Γυναίκες .
 Ανδ. : Άνδρες .
 Σ. : Σύνολο .

ψη, 6 άτομα (5 γυναίκες), ποσοστό 20%, λένε ότι ο Ο.Π. κάνει συμβουλευτική συζύγων σε θέματα σχέσεων, 5 άτομα (16,7%) λένε ότι ο Ο.Π. είναι η επιλογή απο το ζευγάρι της χρονικής στιγμής που θα επιλέξουν να αποκτήσουν παιδί. Αλλα 4 άτομα ανέφεραν ότι ο Ο.Π., βοηθά στην αντιμετώπιση δυσκολιών στις οικογενειακές σχέσεις με ψυχολογική υποστήριξη (13,3%), 3 άτομα αναφέρουν ότι συμβουλεύει για την ανατροφή παιδιών (10%) 2 άτομα λένε ότι ενημερώνει και διαπαιδαγωγεί για το σεξ (6,7%) και ακόμη ένας άνδρας (3,3%) αναφέρει ότι ενημερώνει για την προφύλαξη απο αφροδίσια νοσήματα, και τέλος άλλος ένας άνδρας (3,3%) αναφέρει ότι ο Ο.Π., είναι ο οικονομικός προγραμματισμός της οικογένειας.

Απο τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι και απο αυτούς που απάντησαν ότι ήξεραν, πολλοί λίγοι ήταν σωστά ενημερωμένοι. Ο Ο.Π., λοιπόν έχει πολύ δρόμο μπροστά του.

Στον πίνακα 21, οι ερωτηθέντες δήλωσαν την προτίμησή τους σε προγράμματα που προτάθηκαν σε ερώτηση του ερωτηματολογίου. Την πρώτη προτίμηση τους έχει το πρόγραμμα για υπεύθυνη και σωστή σεξ. διαπαιδαγώγηση στους νέους, από 19 άτομα (27,5%). Με μικρές διαφορές ακολουθούν, απο 15 άτομα (περισσότερους άνδρες), ποσοστό 21,7%, η πρόταση για ενημέρωση που να αφορά τις σχέσεις των δύο φύλων, 13 άτομα (18,8%) ζητούν σεμινάρια για την ψυχολογία του γάμου 12 άτομα (17,4%) πρότειναν σεμινάρια για την επικοινωνία στις ανθρώπινες σχέσεις, 9 άτομα (13,1%) ζήτησαν πληροφόρηση για την προστασία της γονιμότητας και των δύο φύλων, και μια γυναίκα ζήτησε στο κάτω άλλο ένα συνδιασμό όλων των παραπάνω (1,5%).

Οι επιλογές των προγραμμάτων που θα περίμεναν απο τον Ο.Π. είναι πολύ αποκαλυπτικές απο μόνες τους, και δείχνουν πόσο

λείπει στους νέους η υπεύθυνη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, και πόσο σημαντική τελικά είναι, αλλά και πόσο έκδηλη, σε άνδρες και γυναίκες, η ανάγκη και η επιθυμία για "εκπαίδευση" σε θέματα ανθρωπίνων σχέσεων, ώστε να καλυτερέψουν και να κατανοήσουν τις δικές τους σχέσεις.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο V

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σκοπός της μελέτης αυτής είναι, η διερεύνηση της άποψης των νέων για τον σκοπό του γάμου, για τις προσδοκίες που έχουν απ' αυτόν, για τις στάσεις απέναντι στο γάμο, καθώς και για τους ρόλους και τις σχέσεις των συζύγων.

Ένα κομμάτι της μελέτης αναφέρεται στον οικογενειακό προγραμματισμό, στο πόσο ενημερωμένοι είναι οι νέοι γι αυτόν και τι θα περιμένουν από ένα κοινωνικό φορέα που σαν αντικείμενο έχει την κάλυψη αναγκών της οικογένειας.

Ο θεσμός του γάμου τείνει στις μέρες μας να περνάει από έντονη κριτική, αμφισβήτηση, αναθεώρηση. Οι νέοι προβληματίζονται γύρω από το θεσμό αυτό. Ο γάμος στην παραδοσιακή του μορφή είναι γεγονός που κλονίζεται. Αυτό δεν σημαίνει πως υπάρχει σήμερα "ηθική παρακμή" αλλά πως οι νέες συνθήκες απαιτούν μία αναπροσαρμογή του θεσμού του γάμου.

Από την ερευνητική προσπάθεια που έγινε για την αντίληψη των νέων γύρω από το θεσμό του γάμου, βγάλαμε τα εξής συμπεράσματα.

α. Οι νέοι πιστεύουν πως σκοπός του γάμου είναι η συντροφικότητα και η συναισθηματική πλήρωση που απορρέει από μία βαθιά συναισθηματική σχέση.

Συνδιάζουν την νομιμοποίηση μιάς σχέσης με την απόκτηση παιδιών. Η επιθυμία τους είναι να βρουνε στο γάμο στήριξη και κατανόηση, αλλά είναι μάλλον απαισιόδοξοι ως προς αυτό που θα βρουν τελικά και υπάρχει μία ανασφάλεια και καχυποψία, ως προς τις προθέσεις του συντρόφου.

β. Το μεγαλύτερο ποσοστό των νέων δεν προσδοκούν ότι με το γάμο θα λύσουν το οικονομικό τους πρόβλημα ή ότι θα βρουνε μεγαλύτερη αποδοχή σαν άτομα. Ακόμη δεν περιμένουν ότι θα λύσουν το πρόβλημα της μοναξιάς μέσα από το γάμο, το οποίο αναγνωρίζουν

ότι λύνεται μόνο με τη διαπροσωπική σχέση. Ακόμη δεν περιμένουν ότι με το γάμο θα ανεξαρτοποιηθούν από τους γονείς τους και θα καλύψουν τις σεξουαλικές τους ανάγκες γιατί στην εποχή μας μπορούν να τα πετύχουν και έξω από το γάμο.

γ. Ως προς τις απόψεις τους απέναντι στο γάμο, η πλειοψηφία των νέων έχει πάψει να πιστεύει πως ο γάμος είναι ο προορισμός του ανθρώπου, αναγνωρίζει την σοβαρότητα της απόφασης που επιφέρει πολλές ευθύνες και πολλή ωριμότητα, για τις οποίες δεν ξέρουν πόσο έτοιμοι είναι. Οι περισσότεροι όμως πιστεύουν στον γάμο, αρκεί να βρουν τον κατάλληλο άνθρωπο. Οι νέοι δεν φοβούνται τη δέσμευση εφόσον είναι με τους δικούς τους όρους, να στηρίζεται δηλαδή η σχέση στην εσοτιμία, στην ειλικρινή επικοινωνία και αποδοχή.

δ. Ως προς τις ψυχολογικές ανάγκες που ζητάνε οι νέοι να καλύψουν μέσα από το γάμο, φαίνεται ξανά πως αυτό που ζητάνε οι νέοι έντονα είναι η δημιουργία σχέσης με το συντροφό τους. Η πλειοψηφία των νέων ζητάνε να έχουν έναν άνθρωπο δικό τους πολύτιμο σύντροφο όπου να μπορούν να επικοινωνούν.

δ. Το μεγαλύτερο ποσοστό των νέων θεωρεί πως με το γάμο επιδιώκονται να εκπληρώσουν προσωπικούς τους στόχους όπως οι κοινωνικές δραστηριότητες, οι επαγγελματικές επιδιώξεις.

ε. Οι νέοι επιλέγουν το συντροφό τους επιζητώντας να έχει προσωπικότητα και εξωτερική εμφάνιση. Σε αντιθεση με παλιότερες εποχές όπου σημαντικά κριτήρια για την επιλογή συζύγου ήταν η οικονομική κατάσταση, η κοινωνική θέση.

στ. Οι νέοι έχουν συνειδητοποιήσει τη σημασία που έχει για τη σχέση του ζευγαριού, η διαμόρφωση ενός κοινού τρόπου συμβίωσης όπου θα υπάρχει εμπιστοσύνη και επικοινωνία ανάμεσα στο ζευγάρι, έχοντας όμως οι σύζυγοι το δικαίωμα της αυτονομίας και το δικό τους ελεύθερο προσωπικό χώρο. Η πλειοψηφία των νέων είναι θετι-

κοί ως προς τα όρια που πρέπει να θέτει κάθε σύζυγος στους γονείς του ώστε να μην επεμβαίνουν στη σχέση του ζευγαριού.

ζ. Οι νέοι θεωρούν δυσμενείς παράγοντες για τη σχέση του ζευγαριού τις οικονομικές δυσκολίες, τις μη ικανοποιητικές σεξουαλικές σχέσεις, την πρόωγη γέννηση παιδιών, την ανάμειξη τρίτων προσώπων στη ζωή του ζευγαριού.

Ενώ οι νέοι πιστεύουν πως ευμενείς παράγοντες για τη ζωή του ζευγαριού είναι η ειλικρινής επικοινωνία, η εμπιστοσύνη ανάμεσα στους συζύγους, η διατήρηση της προσωπικότητας του κάθε συζύγου. Αναγνωρίζουν ακόμη ότι η ύπαρξη κοινών ενδιαφερόντων βοηθούν στο δέσιμο του ζευγαριού και ότι είναι ένα πολύ ζωτικό κομμάτι της σχέσης η ύπαρξη και η καλλιέργεια άλλων σχέσεων με το κοινωνικό περιβάλλον. (Φίλοι, συγγενείς, κοινωνικές συναναστροφές, επαγγελματικές σχέσεις).

η. Ένα καίριο σημείο είναι, ότι οι νέοι αναγνωρίζουν την ανάγκη συνεργασίας και ισοτιμίας ανάμεσα στους δύο συζύγους για την φροντίδα της οικογενειακής εστίας, αλλά οι άντρες δεν φαίνεται να έχουν ξεφύγει τελείως από το παραδοσιακό πρότυπο, όπου θέλει την γυναίκα ν' ασχολείται αποκλειστικά με τη φροντίδα του σπιτιού.

θ. Για την σεξουαλική επικοινωνία των δύο φύλων, οι νέοι πιστεύουν, πως στην εποχή μας οι σχέσεις πριν από το γάμο είναι αποδεικτές και ταιριάζουν το σεξ με τη συντροφικότητα και τη συναισθηματική επαφή. Προβλήματα που μπορεί να εμφανιστούν στη σεξουαλική ζωή του ζευγαριού είναι καλύτερο ν' αντιμετωπίζονται από κοινού και είναι θετικοί στη συμβουλή ειδικού.

Οι νέοι πιστεύουν πως οι έξω από το γάμο σχέσεις δημιουργούν ρήγμα στη ζωή του ζευγαριού και τους πληγάνουν όμως δεν σημαίνει ότι με αυτές λύνεται η δέσμευση των συζύγων.

I. Τον πολιτικό γάμο οι περισσότεροι νέοι τον έχουν αποδεχθεί, αλλά ξεχωρίζουν τον θρησκευτικό για τον τελετουργικό χαρακτήρα του.

Iα. Στις στάσεις των δύο φύλων συναντούμε μεταξύ τους διαφοροποιήσεις όπως:

Οι άντρες πιστεύουν περισσότερο ότι ο σκοπός του γάμου είναι η υλιανοποίηση των κοινωνικών πρέπει και η αποφυγή της μοναξιάς.

Αντίθετα οι γυναίκες παρουσιάζονται πιο ρομαντικές μια που περιμένουν την "ιδανική λύση".

Iβ. Οι γυναίκες περιμένουν περισσότερες δυσκολίες στο γάμο όσον αφορά τον συνδυασμό του με τις επαγγελματικές επιδιώξεις, ενώ οι άντρες φοβούνται μη χάσουν την ανεξαρτησία τους.

Iγ. Οι γυναίκες ζητούν από το συντροφό τους ωριμότητα και μετά την εξωτερική εμφάνιση και έλξη ενώ οι άντρες αντίστροφα.

Iδ. Οι γυναίκες αντιδράνε στους ρόλους του παραδοσιακού πρότυπου, ενώ οι άντρες περιμένουν περισσότερο τον συμβιβασμό και την προσαρμογή της γυναίκας στις απαιτήσεις τους.

Iε. Οι γυναίκες επιθυμούν το μοίρασμα των ευθυνών στη φροντίδα της οικογένειας, μια που με την εξωτερική εργασία της υπεραπασχολείται μα ένα ποσοστό αντρών δεν δέχεται να βοηθήσει.

Iστ. Η εργασία για τη γυναίκα σημαίνει ανεξαρτησία και τόνωση της προσωπικής και κοινωνικής της ζωής, ενώ ο συντροφός της το βλέπει περισσότερο σαν τη δική της προσφορά στις οικονομικές ανάγκες του γάμου.

Iζ. Στη σεξουαλική επικοινωνία, η γυναίκα είναι περισσότερο συναισθηματική, ενώ για το συντροφό της ο αντρισμός του εξαρτάται από τις σεξουαλικές του εμπειρίες.

Για τον οικογενειακό προγραμματισμό συμπεραίνουμε ότι δεν είναι ιδιαίτερα γνωστός στους νέους και δεν έχουν ξεκάθαρη γνώση για το αντικείμενο του προγράμματος. Από τις επιλογές τους όσο αφορά προγράμματα που θα μπορούσε να οργανώσει ένας κοινωνικός φορέας, όπως εί-

ναι ο οικογενειακός προγραμματισμός, αποκαλύπτεται πόσο ευπρόσδεκτο, από τους νέους και πόσο ταιριαστό στις ανάγκες τους, είναι ενημέρωσή τους και η "παιδεία τους" σε θέματα ανθρωπίνων σχέσεων. Οι νέοι σήμερα έχουν μια βαθιά επιθυμία να ξεφύγουν από τα λάθη της προηγούμενης γενιάς που τα έζησαν σαν παιδιά στις οικογένειές τους και να μάθουν τον τρόπο να καλυτερέψουν τις δικές τους σχέσεις. Σκοπός του γάμου δεν είναι η κοινωνική αποκατάσταση αλλά η συναισθηματική πληρότητα και η ικανοποίηση που απορρέει από μια βαθιά προσωπική σχέση.

Τα πράγματα θα ήταν πιο απλά εάν οι νέοι ήξεραν τον τρόπο να καλυτερέψουν τις σχέσεις τους. Εκείνο που χρειάζονται είναι η ενημέρωσή τους και η κατανόηση τους πως λειτουργεί η ανθρώπινη συμπεριφορά και οι ανθρώπινες συναλλαγές, για να μπορέσουν με αυτές τις γνώσεις, χρησιμοποιώντας αυτές σαν εργαλεία, να καλλιεργήσουν τον εαυτό τους και να καλυτερέψουν τελικά την ποιότητα ζωής τους.

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

Ο γάμος δεν είναι μόνο ένας θεσμός, είναι ένας ζώντανός οργανισμός, που βρίσκεται σε μια αδιάκοπη αλλαγή μορφής. Επομένως δεν είναι υπόθεση μόνο ενός άνδρα και μιας γυναίκας, αλλά ένα ζωντανό σκέλος της ανθρώπινης κοινωνίας, όπου οι σχέσεις ανάμεσα στους συζύγους προσδιορίζει και τις σχέσεις τους με την κοινωνία, και το ανάπαλιν.

Το παραπάνω, συν το ότι ο γάμος είναι μια καθολική κοινότητα ζωής, που επηρεάζει βαθύτατα όλες τις περιοχές της ανθρώπινης ύπαρξης είναι που αναγκάζει την οργανωμένη κοινωνία να αποδείξει έμπρακτα την μέριμνα της για τα θέματα των ανθρωπίνων σχέσεων και του γάμου.

Την ανάγκη αυτή εξέφρασαν και οι σημερινοί νέοι με την ανησυχία τους. « Πως αρχίζουμε μια ζωή χωρίς να είμαστε προετοιμασμένοι γι' αυτή; ». Σήμερα περισσότερο από ποτέ το θέμα του γάμου είναι πολύπλοκο, γιατί έχει γίνει η κοινωνία πιο πολυσύνθετη, και για αυτό χρειάζεται να αντιμετωπισθεί υπεύθυνα.

Η πολιτεία έχει αναγνωρίσει την αναγκαιότητα να δοθεί προτεραιότητα στην υποστήριξη της οικογένειας, ώστε να μπορέσει να ανταποκριθεί στο ρόλο της σαν μονάδα για την φροντίδα των μελών της. Όμως πρακτικά τα προγράμματα είχαν μερική υλοποίηση του στόχου αυτού. Από τις κοινωνικές υπηρεσίες που απευθύνονταν στην οικογένεια, καμία δεν αντιμετώπισε αυτή σαν μονάδα, παρά μόνο ανταποκρίθηκε σε κάποιες ειδικές ανάγκες της. Προγαμιαία και οικογενειακή ενημέρωση αυτή τη στιγμή γίνεται μόνο από τον οικογενειακό προγραμματισμό, και αυτό ειδικά στον τομέα της αντισύλληψης, και της στειρότητας ακόμη λιγότερο. Λειτουργούν ακόμη στην περιοχή της πρωτεύουσας, σχολές γονέων οι οποίες είναι ιδιωτικές.

Η πρόταση που θα ήθελαν να κάνουν οι συγγραφείς αυτής της με-

λέτης είναι, να αναπτυχθούν νέα προγράμματα στις κοινωνικές υπηρεσίες, που θα καλύπτουν τις ανάγκες και τα προβλήματα όλου του κύκλου ζωής της οικογένειας. Τα προγράμματα αυτά θα είναι ενημερωτικού και συμβουλευτικού χαρακτήρα.

Τα προγράμματα αυτά θα αγγίζουν θέματα όπως η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, οι σχέσεις των δύο φύλων, θέματα επικοινωνίας, αυτογνωσίας, ψυχολογίας του γάμου, ψυχολογίας της ανθρώπινης συμπεριφοράς κ.ο.κ.

Ομάδες νέων για προετοιμασία για το γάμο, ομάδες ζευγαριών και ομάδες γονέων, είναι μια πρόταση για να ξεκινήσουν τα καινούργια προγράμματα την συμβουλευτική και υποστηρικτική τους δραστηριότητα.

П А Р А Р Т Н М А А

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. Πόσων ετών είστε;

--

2. Φύλο:

α. Άνδρας

β. Γυναίκα

3. Ιδιότητα:

α. Σπουδαστής-στρια

β. Φοιτητής-τρια

4. Όσο μεγαλώνετε (μέχρι 16 χρ.) ζούσατε:

α. Και με τους δύο γονείς

β. Με έναν από τους δύο γονείς

γ. Ορφανός-ή από έναν γονέα

δ. Με τον παππού και τη γιαγιά να ζουν μαζί.

ε. Κάτι άλλο.....

5. Περιοχή που μεγαλώσατε ή μένате

περισσότερα χρόνια (μέχρι 16 χρ.)

α. Σε χωριό (2.000 κατ.)

β. Σε κωμόπολη (2.000-9.999 κατ.)

γ. Σε πόλη (10.000-79.000 κατ.)

δ. Σε μία μεγάλη πόλη (80.000 και άνω)

ε. Στη Θεσσαλονίκη

στ. Στην Αθήνα ή το Πειραιά

ζ. Σε πόλη του εξωτερικού

6. Ποιός είναι για σας ο σκοπός του γάμου

(απαντήστε έως 2)

α. Απόκτηση οικογένειας παιδιών

β. Η κάλυψη ψυχολογικών αναγκών

- γ. Η ικανοποίηση των κοινωνικών "πρέπει"
- δ. Η κάλυψη οικονομικών αναγκών
- ε. Η ικανοποίηση των σεξουαλικών αναγκών
- στ. Κάτι άλλο

7. Πόσο συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις παρακάτω απόψεις που αφορούν το γάμο;

- α. Μία δύσκολη απόφαση που δεν ξέρω αν θα τη πάρω ποτέ
- β. Μια δέσμευση στην οποία κινδυνεύει κανείς να χάσει την ανεξαρτησία του.
- γ. Πιστεύω στον γάμο, όταν βρεις τον κατάλληλο άνθρωπο.
- δ. Ο γάμος είναι ο προορισμός του ανθρώπου
- ε. Δεν πιστεύω στο γάμο δεν έχω δει ούτε ένα ευτυχισμένο
- στ. Ο γάμος είναι κάτι που μπορούμε να τον σταθμίσουμε οι ίδιοι και να το αντιμετωπίσουμε υπεύθυνα

Σ.	ΜΣ.	ΜΔ.	Δ.

8. Πόσο συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις παρακάτω προσδοκίες όσον αφορά τον γάμο;

- α. Με τον γάμο λύνει κανείς το οικονομικό πρόβλημα
- β. Με τον γάμο αποκτά κανείς κοινωνική θέση-αποδοχή σαν άτομο
- γ. Με τον γάμο λύνει κανείς το πρόβλημα της μοναξιάς
- δ. Με τον γάμο καλύπτονται οι σεξουαλικές ανάγκες

Σ.	ΜΣ.	ΜΔ.	Δ.

ε. Με τον γάμο ανεξαρτητοποιείται κανείς από τους γονείς του
στ. Με τον γάμο βρίσκει κανείς στήριξη κατανόηση
στα προσωπικά του προβλήματα.

9. Τι πιστεύεται για τον πολιτικό γάμο;

- α. Δεν τον ξεχωρίζω από τον θρησκευτικό
- β. Είναι πιο εύκολος και πιο οικονομικός από τον θρησκευτικό
- γ. Του λείπει ο τελετουργικός χαρακτήρας του θρησκευτικού γάμου
- δ. Δεν είναι τόσο βαθιά η δέσμευση στον πολιτικό γάμο
- ε. Κάτι άλλο.....

10. Ποιες από τις παρακάτω ψυχολογικές ανάγκες

- καλύπτονται στο γάμο (Διαλέξατε έως 3)
- α. Η τάση κάθε ανθρώπου ν'αγαπήσει και ν'αγαπηθεί
- β. Να υποκαταστήσει τα κενά που οι σχέσεις με τους γονείς ίσως δεν του έδωσαν
- γ. Να αποφύγει την μοναξιά
- δ. Να δημιουργήσει τη δική του μικρή ομάδα
- ε. Να έχει ένα δικό του άνθρωπο πολύτιμο σύντροφο και συζητή εμπιστοσύνης
- στ. Να προωθήσει τις δικές του αξίες στους απογόνους του
- ζ. Κάτι άλλο.....

11. Πιστεύεται ότι ο γάμος μπορεί ν'αποτελέσει εμπόδιο σε κάτι;

- α. Ναι
- β. Όχι(πηγαίνεται στην ερώτηση 12)

11.11 Εάν ναι σε τι από τα παρακάτω

- α. Στις επαγγελματικές επιδιώξεις
- β. Στις κοινωνικές δραστηριότητες λόγω

οικογενειακών υποχρεώσεων

γ. Εμπόδιο στο να διαθέτει κανείς τον ελεύθερο χρόνο του βάσει μόνο των προσωπικών του αναγκών

δ. Κάτι άλλο

12. Ποια από τα παρακάτω χαρακτηριστικά είναι σημαντικά για την επιλογή συντρόφου (Διαλέξατε 3 με τη σειρά προτεραιότητας).

- α. Ψυχολογική ωριμότητα
- β. Οικονομική κατάσταση
- γ. Κοινωνική θέση
- δ. Μορφωτικό επίπεδο
- ε. Εξωτερική εμφάνιση, σεξουαλική έλξη
- στ. Ηλικία
- ζ. Προσωπικότητα-ιδισυγκρασία
- η. Κοινά ιδανικά και αξίες
- θ. Επάγγελμα
- ι. Δεν υπάρχει κάτι συγκεκριμένο
- κ. Κάτι άλλο

13. Κατά τη γνώμη σας ποιός πρόκεινται επωμίζεται τις παρακάτω ευθύνες

- α. Στη διαχείριση των Οικονομικών
- β. Στη φροντίδα του σπιτιού
- γ. στην ανατροφή των παιδιών
- δ. Στις αποφάσεις που αφορούν γενικότερα θέματα

ΑΝΔΡ.	ΓΥΝ.	Α+Γ.

14. Το να εργάζεται και η σύζυγος πιστεύεται

16. Το να έχεις την ατομικότητα του και το δικαίωμα να μείνεις μόνος κάποιες στιγμές είναι μέρος της σχέσης η. Η εμπιστοσύνη και η επικοινωνία είναι βασικό στοιχείο της σχέσης

Σ.	ΜΣ.	ΜΔ.	Δ.

17. Πόσο συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τα παρακάτω που αφορούν τις προγαμιαίες σχέσεις του ζευγαριού

- α. Οι προγαμιαίες σχέσεις με έναν ή περισσότερα άτομα δεν αποτελούν εμπόδιο για έναν γάμο
- β. Οι προγαμιαίες σχέσεις για τον άντρα είναι αποδεκτές και ένδειξη αντρισμού
- γ. Οι προγαμιαίες σχέσεις για τη γυναίκα είναι ένα κοινωνικό στίγμα
- δ. Οι προγαμιαίες σχέσεις βοηθούν το άτομο στο να γνωρίσει καλύτερα τον εαυτό του
- ε. Η απόκτηση σεξουαλικών εμπειριών πριν το γάμο βοηθάει τα άτομα ν'ανακαλύψουν τις σεξουαλικές τους επιθυμίες και ανάγκες

Σ.	ΜΣ.	ΜΔ.	Δ.

18. Πόσο συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις παρακάτω θέσεις που αφορούν την σεξουαλική ζωή του ζευγαριού.

- α. Η σεξουαλική επικοινωνία δεν επαρκεί αν δεν συνυπάρχουν και άλλοι παράγοντες (τρυφερότητα, εμπιστοσύνη)

Σ.	ΜΣ.	ΜΔ.	Δ.

- β. Το σέξ δεν είναι υποκατάστατο της συντροφικότητας
- γ. Προβλήματα στο σεξουαλικό τομέα πρέπει να τα αντιμετωπίζει ο καθένας μόνος του.
- δ. Οι προσπάθειες για το ξεπέραςμα σεξουαλικών προβλημάτων προϋποθέτουν κατανόηση και αντιμετώπιση από κοινού.
- ε. Για την επίλυση σεξουαλικών προβλημάτων βοηθάει το ζευγάρι η συμβουλή ειδικού.

Σ.	ΜΣ.	ΜΔ.	Δ.

19. Πιστεύετε ότι η απιστία είναι:

(Δώσατε έως 3 απαντήσεις)

- α. Ενα ασυγχώρητο αμάρτημα
- β. Κάτι που κάποια στιγμή όλα τα ζευγάρια αντιμετωπίζουν
- γ. Κανένα άτομο απόλυτα ικανοποιημένο από το γάμο του δεν αναζητά άλλη σχέση
- δ. Σε περίπτωση απιστίας του/της συζύγου, δεν σημαίνει πως δεν υπήρχε αγάπη προς τον/την σύζυγο
- ε. Οι εξωσυζυγικές σχέσεις ανανεώνουν το γάμο.
- στ. Η απιστία δημιουργεί ρήγμα στη σχέση του ζευγαριού
- ζ. Κάτι άλλο

20. Γνωρίζετε τί είναι ο οίκογενειακός προγραμματισμός

- α. ΝΑΙ
- β. ΟΧΙ (πήγαινε στην ερώτηση 22)

21. Αν ναι τι είναι; Περιγράψτε το.....

22. Τι θα περιμένατε από τον οικογενειακό προγραμματισμό. Ξεχωρίστε κάποια από τα παρακάτω (έως 2 απαντήσεις).

- α. Σωστή και υπεύθυνη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση στους νέους
- β. Ενημέρωση για τις σχέσεις των δύο φύλων
- γ. Σεμινάριο για την επικοινωνία στις ανθρώπινες σχέσεις
- δ. Σεμινάριο για την ψυχολογία του γάμου
- ε. Πληροφόρηση σχετικά με την προστασία της γονιμότητας του άντρα και της γυναίκας.
- στ. Κάτι άλλο.....

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

ΠΙΝΑΚΑΣ (1)

Ηλικία των Ερωτηθέντων Κατά Φύλο						
Ηλικία	Γυναίκες	Άνδρες	Σύνολο	Γυναίκες %	Άνδρες %	Σύνολο %
20 ετών	0	2	2	0	10	5
21 ~	4	0	4	20	0	10
22 ~	4	5	9	20	25	22.5
23 ~	7	2	9	35	10	22.5
24 ~	3	7	10	15	35	25
25 ~	1	1	2	5	5	5
26 ~	0	2	2	0	10	5
27 ~	0	1	1	0	5	2.5
28 ~	1	0	1	5	0	2.5
Σύνολο	20	20	40	100	100	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (2)

Οικογένεια Προέλευσης των Ερωτηθέντων		
οικογενιακή Κατάσταση	Άτομο	Ποσοστό %
και με τους δυο Γονείς	30	75
με Ένα Από τούς Δυο Γονείς	3	7.5
ορφανός-ή από ένα Γονέα	3	7.5
με τον Παππού και την Γιαγιά να Ζούν Μαζί	4	10
κάτι άλλο	0	0
Σύνολο	40	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (3)

Τόπος Καταγωγής - Διαμονής τών Ερωτηθέντων		
Περιοχή	Άτομο	Ποσοστό %
χωριό (έως 2000 κατ)	6	15
κωμόπολη (2000 - 9999 κατ.)	2	5
πόλη (10.000 - 79000 κατ.)	14	35
μεγάλη Πόλη (80.000 κατ. και ανω.)	6	15
Θεσσαλονίκη	1	2.5
Αθήνα και Πειραιά	9	22.5
πόλη του Εξωτερικού	2	5
Σύνολο	40	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (9)

Απόψεις για τον Πολιτικό Γάμο						
Απόψεις	Γυν.	Ανδ.	Σ.	Γυν. %	Ανδ. %	Σ. %
δεν τον ξεχωρίζω από τον θρησκευτικό	6	6	12	30	30	30
είναι πιο εύκολος και πιο οικονομικός από τον θρησκευτικό	5	5	10	25	25	25
του λείπει ο τελετουργικός χαρακτήρας του θρησκευτικού	9	4	13	45	20	32.5
δεν είναι βαθειά η δέσμευση στον πολιτικό γάμο	0	3	3	0	15	7.5
κάτι άλλο	0	2	2	0	10	5
Σύνολο	20	20	40	100	100	100

Κάτι άλλο :α) είναι λύση για ζευγάρια με διαφορετικές θρησκευτικές πεποιθήσεις .
β) είναι μια φενάκη.

Γυν. : Γυναίκες .
Ανδ. : Άνδρες .
Σ. : Σύνολο .

ΠΙΝΑΚΑΣ (11)

Προσδοκίες από τον Γάμο

ΠΙΝΑΚΑΣ (11.1)

Με τον Γάμο Λύνει Κανείς το Οικονομικό Πρόβλημα										
Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ.%	Μαλ. Συμ.%	Μαλ. Δια.%	Δια.%	Σ.%
Γυναίκες	1	2	5	12	20	5	10	25	60	100
Άνδρες	0	1	7	12	20	0	5	35	60	100
Σύνολο	1	3	12	24	40	2.5	7.5	30	60	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (11.ii)

Με τον Γάμο Αποκτά Κανείς Κοινωνική Αποδοχή Σάν Άτομο										
Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ.%	Μαλ. Συμ.%	Μαλ. Δια.%	Δια.%	Σ.%
Γυναίκες	0	4	6	10	20	0	20	30	50	100
Άνδρες	0	7	3	10	20	0	35	15	50	100
Σύνολο	0	11	9	20	40	0	27.5	22.5	50	100

Συμ. : Συμφωνούν.
 Δια. : Διαφωνούν.
 Μαλ. : Μάλλον.
 Σ. : Σύνολο.

ΠΙΝΑΚΑΣ (11.iii)

Με τον Γάμο Λύνει Κανείς το Πρόβλημα της Μοναξιάς

Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ.%	Μαλ. Συμ.%	Μαλ. Δια.%	Δια.%	Σ.%
Γυναίκες	2	9	5	4	20	10	45	25	20	100
Ανδρες	4	9	2	5	20	20	45	10	25	100
Σύνολο	6	18	7	9	40	15	45	17.5	22.5	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (11.ιv)

Με τον Γάμο Καλύπτονται οι Σεξουαλικές Ανάγκες										
Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ.%	Μαλ. Συμ.%	Μαλ. Δια.%	Δια.%	Σ.%
Γυναίκες	4	6	4	6	20	20	30	20	30	100
Άνδρες	3	7	3	7	20	15	35	15	35	100
Σύνολο	7	13	7	13	40	17.5	32.5	17.5	32.5	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (11.ν)

Με τον Γάμο Ανεξαρτητοποιείται Κανείς από τους Γονείς του										
Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ.%	Μαλ. Συμ.%	Μαλ. Δια.%	Δια.%	Σ.%
Γυναίκες	1	5	4	10	20	5	25	20	50	100
Άνδρες	0	4	7	9	20	0	20	35	45	100
Σύνολο	1	9	11	19	40	2.5	22.5	27.5	47.5	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (11.vi)

Με τον Γάμο Βεήσκει Κανείς Στήσιξη , Κατανόηση στα Προσωπικά του Προβλήματα

Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ. %	Μαλ. Συμ. %	Μαλ. Δια. %	Δια. %	Σ. %
Γυναίκες	3	10	4	3	20	15	50	20	15	100
Ανδρες	5	7	4	4	20	25	35	20	20	100
Σύνολο	8	17	8	7	40	20	42.5	20	17.5	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (14)

Απόψεις Για την Εργασία και την Γυναίκα

Απόψεις	Γυν.	Ανδ.	Σ.	Γυν. %	Ανδ. %	Σ. %
οικονομική βοήθεια για το σπίτι	7	14	21	17.5	37.8	27.2
η εργασία και η σταδιοδρομία τονώνουν την προσωπική και κοινωνική ζωή της	15	7	22	37.5	19	28.2
είναι επιπλέον κούραση για την ίδια	0	1	1	0	2.7	1.3
δημιουργεί την ανάγκη στο ζευγάρι για μοίρασμα καθηκόντων στην φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών	6	6	12	15	16.2	15.6
οικονομική ανεξαρτησία για την γυναίκα	7	2	9	17.5	5.4	11.7
η γυναίκα δεν πρέπει να εργάζεται	0	0	0	0	0	0
είναι αναγκαία για την ισορροπημένη σχέση στο ζευγάρι	5	6	11	12.5	16.2	14.3
κάτι άλλο	0	1	1	0	2.7	1.3
Σύνολο	40	37	77	100	100	100

Κάτι άλλο : Πρόβλημα για το Ζευγάρι

Γυν. : Γυναίκες .

Ανδ. : Άνδρες .

Σ. : Σύνολο .

ΠΙΝΑΚΑΣ (15)

Ευμενείς και Δυσμενείς Παράγοντες στη Σχέση του Ζευγαριού

ΠΙΝΑΚΑΣ (15.1)

Διατήρηση της Προσωπικότητας του Κάθε Συζύγου										
Ερωτώμενοι	Ευμ.	Μαλ. Ευμ.	Μαλ. Δυσ.	Δυσ.	Σ.	Ευμ.%	Μαλ. Ευμ.%	Μαλ. Δυσ.%	Δυσ.%	Σ.%
Γυναίκες	20	0	0	0	20	100	0	0	0	100
Άνδρες	14	3	3	0	20	70	15	15	0	100
Σύνολο	34	3	3	0	40	85	7.5	7.5	0	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (15.11)

Οικονομικές Δυσκολίες										
Ερωτώμενοι	Ευμ.	Μαλ. Ευμ.	Μαλ. Δυσ.	Δυσ.	Σ.	Ευμ.%	Μαλ. Ευμ.%	Μαλ. Δυσ.%	Δυσ.%	Σ.%
Γυναίκες	0	0	7	13	20	0	0	35	65	100
Άνδρες	0	2	7	11	20	0	10	35	55	100
Σύνολο	0	2	14	24	40	0	15	35	60	100

Ευμ : Ευμενής
 Δυσ : Δυσμενής
 Μαλ : Μαλλον
 Σ : Σύνολο

ΠΙΝΑΚΑΣ (15.111)

Πρώτη Γέννηση Παιδιών										
Ερωτώμενοι	Ευμ.	Μαλ. Ευμ.	Μαλ. Δυσ.	Δυσ.	Σ.	Ευμ.%	Μαλ. Ευμ.%	Μαλ. Δυσ.%	Δυσ.%	Σ.%
Γυναίκες	0	0	9	11	20	0	0	45	55	100
Άνδρες	1	2	6	11	20	5	10	30	55	100
Σύνολο	1	2	15	22	40	2.5	15	37.5	55	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (15.1v)

Ανάμιξη Τρίτων Προσώπων στη Σχέση, του Ζευγαριού (γονείς - συγγενείς)										
Ερωτώμενοι	Ευμ.	Μαλ. Ευμ.	Μαλ. Δυσ.	Δυσ.	Σ.	Ευμ.%	Μαλ. Ευμ.%	Μαλ. Δυσ.%	Δυσ.%	Σ.%
Γυναίκες	0	0	2	18	20	0	0	10	90	100
Άνδρες	0	0	2	18	20	0	0	10	90	100
Σύνολο	0	0	4	36	40	0	0	10	90	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (15.v)

Μη Ικανοποιητικές Σεξουαλικές Σχέσεις										
Ερωτώμενοι	Ευμ.	Μαλ. Ευμ.	Μαλ. Δυσ.	Δυσ.	Σ.	Ευμ.%	Μαλ. Ευμ.%	Μαλ. Δυσ.%	Δυσ.%	Σ.%
Γυναίκες	0	0	10	10	20	0	0	50	50	100
Άνδρες	1	1	2	16	20	5	5	10	80	100
Σύνολο	1	1	12	26	40	2.5	2.5	30	65	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (15.vi)

Ξεχωριστή Στέγαση από τους Γονείς του Ζευγαριού										
Ερωτώμενοι	Ευμ.	Μαλ. Ευμ.	Μαλ. Δυσ.	Δυσ.	Σ.	Ευμ.%	Μαλ. Ευμ.%	Μαλ. Δυσ.%	Δυσ.%	Σ.%
Γυναίκες	18	0	1	1	20	90	0	5	5	100
Άνδρες	18	2	0	0	20	90	10	0	0	100
Σύνολο	36	2	1	1	40	90	5	2.5	2.5	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (15.vii)

Ανοιχτή και Ειλικρινής Επικοινωνία										
Ερωτώμενοι	Ευμ.	Μαλ. Ευμ.	Μαλ. Δυσ.	Δυσ.	Σ.	Ευμ.%	Μαλ. Ευμ.%	Μαλ. Δυσ.%	Δυσ.%	Σ.%
Γυναίκες	20	0	0	0	20	100	0	0	0	100
Άνδρες	18	2	0	0	20	90	10	0	0	100
Σύνολο	32	2	0	0	40	95	5	0	0	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (15.viii)

Σεβασμός της Προσωπικότητας του Άλλου										
Ερωτώμενοι	Ευμ.	Μαλ. Ευμ.	Μαλ. Δυσ.	Δυσ.	Σ.	Ευμ.%	Μαλ. Ευμ.%	Μαλ. Δυσ.%	Δυσ.%	Σ.%
Γυναίκες	19	0	1	0	20	95	0	5	0	100
Άνδρες	18	1	1	0	20	90	5	5	0	100
Σύνολο	37	1	0	0	40	92.5	2.5	5	0	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (15.ix)

Μη Κοινά Ιδανικά ως προς τη Φιλοσοφία της Ζωής και τον Τρόπο Συμβίωσης										
Ερωτώμενοι	Ευμ.	Μαλ. Ευμ.	Μαλ. Δυσ.	Δυσ.	Σ.	Ευμ.%	Μαλ. Ευμ.%	Μαλ. Δυσ.%	Δυσ.%	Σ.%
Γυναίκες	19	0	1	0	20	95	0	5	0	100
Άνδρες	18	1	1	0	20	90	5	5	0	100
Σύνολο	37	1	2	0	40	92.5	2.5	5	0	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (15.x)

Κοινωνικές Συναστροφές του Ζευγαριού με Άλλα Πρόσωπα										
Ερωτώμενοι	Ευμ.	Μαλ. Ευμ.	Μαλ. Δυσ.	Δυσ.	Σ.	Ευμ.%	Μαλ. Ευμ.%	Μαλ. Δυσ.%	Δυσ.%	Σ.%
Γυναίκες	16	4	0	0	20	80	20	0	0	100
Άνδρες	10	9	1	0	20	50	45	5	0	100
Σύνολο	26	13	1	0	40	65	32.5	2.5	0	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (15.xi)

Αυτογνωσία του Καθενός										
Ερωτώμενοι	Ευμ.	Μαλ. Ευμ.	Μαλ. Δυσ.	Δυσ.	Σ.	Ευμ. %	Μαλ. Ευμ. %	Μαλ. Δυσ. %	Δυσ. %	Σ. %
Γυναίκες	17	3	0	0	20	85	15	0	0	100
Άνδρες	17	3	0	0	20	85	15	0	0	100
Σύνολο	34	6	0	0	40	85	15	0	0	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (15.xii)

Κοινά Ενδιαφέροντα για ψυχαγωγία και Ελεύθερο Χρόνο										
Ερωτώμενοι	Ευμ.	Μαλ. Ευμ.	Μαλ. Δυσ.	Δυσ.	Σ.	Ευμ. %	Μαλ. Ευμ. %	Μαλ. Δυσ. %	Δυσ. %	Σ. %
Γυναίκες	10	10	0	0	20	50	50	0	0	100
Άνδρες	11	8	1	0	20	55	40	5	0	100
Σύνολο	21	18	1	0	40	52.5	45	2.5	0	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (16)

Προγραμμαζες Σχέσεις

ΠΙΝΑΚΑΣ (16.1)

Οι Προγραμμαζες Σχέσεις με Ένα ή Περισσότερα Άτομα δεν Αποτελούν Εμπόδιο για Ένα Γάμο											
Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ.%	Μαλ. Συμ.%	Μαλ. Δια.%	Δια.%	Σ.%	
Γυναίκες	18	2	0	0	20	90	10	0	0	100	
Άνδρες	16	3	0	1	20	80	15	0	5	100	
Σύνολο	34	5	0	1	40	85	12.5	0	2.5	100	

ΠΙΝΑΚΑΣ (16.11)

Οι Προγραμμαζες Σχέσεις για τον Άνδρα Είναι Αποδεκτές , και Ένδειξη Ανδρισμου											
Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ.%	Μαλ. Συμ.%	Μαλ. Δια.%	Δια.%	Σ.%	
Γυναίκες	2	0	1	17	20	10	0	5	85	100	
Άνδρες	3	7	5	5	20	15	35	25	25	100	
Σύνολο	5	7	6	22	40	12.5	17.5	15	55	100	

Συμ. : Συμφωνούν
 Δια. : Διαφωνούν
 Μαλ. : Μάλλον
 Σ. : Σύνολο

ΠΙΝΑΚΑΣ (16.iii)

Οι Προγραμματικές Σχέσεις για τη Γυναίκα Ένα Κοινωνικό Στίγμα										
Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ.%	Μαλ. Συμ.%	Μαλ. Δια.%	Δια.%	Σ.%
Γυναίκες	1	1	2	16	20	5	5	10	80	100
Άνδρες	0	2	7	11	20	0	10	35	55	100
Σύνολο	1	3	9	27	40	2.5	7.5	22.5	67.5	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (16.iv)

Οι Προγραμματικές Σχέσεις Βοηθούν το Άτομο στο να Γνωρίσει Καλύτερα τον Εαυτό του										
Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ.%	Μαλ. Συμ.%	Μαλ. Δια.%	Δια.%	Σ.%
Γυναίκες	13	7	0	0	20	65	35	0	0	100
Άνδρες	13	5	2	0	20	65	25	10	0	100
Σύνολο	26	12	2	0	40	65	30	5	0	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (16.ν)

Η Απόκτηση Σεξουαλικών Εμπειριών πριν το Γάμο Βοηθάει τα Άτομα να Ανακαλύψουν τις Σεξουαλικές Επιθυμίες τους και Ανάγκες

Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ.%	Μαλ. Συμ.%	Μαλ. Δια.%	Δια.%	Σ.%
Γυναίκες	15	5	0	0	20	75	25	0	0	100
Άνδρες	17	3	0	0	20	85	15	0	0	100
Σύνολο	32	8	0	0	40	80	20	0	0	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (17)

Η Σεξουαλική Ζωή του Ζευγαριού

ΠΙΝΑΚΑΣ (17.1)

Η Σεξουαλική Επικοινωνία Δεν Επαρκεί εάν Δεν Συνυπάρχουν
Και Άλλοι Παράγοντες (τρυφερότητα , εμπιστοσύνη)

Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ. %	Μαλ. Συμ. %	Μαλ. Δια. %	Δια. %	Σ. %
Γυναίκες	19	1	0	0	20	95	5	0	0	100
Άνδρες	14	4	1	1	20	70	20	5	5	100
Σύνολο	33	5	1	1	40	82.5	12.5	2.5	2.5	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (17.11)

Το Σεξ Δεν Είναι Υποκατάστατο της Συντροφικότητας

Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ. %	Μαλ. Συμ. %	Μαλ. Δια. %	Δια. %	Σ. %
Γυναίκες	13	4	3	0	20	65	20	15	0	100
Άνδρες	9	8	1	2	20	45	40	5	10	100
Σύνολο	22	12	4	2	40	55	30	10	5	100

- α. : Συμφωνούν
- β. : Διαφωνούν
- γ. : Μάλλον
- δ. : Σύνολο

ΠΙΝΑΚΑΣ (17.iii)

Προβλήματα στον Σεξουαλικό Τομέα τα Αντιμετωπίζει
Καθένας Μόνος του

Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ.%	Μαλ. Συμ.%	Μαλ. Δια.%	Δια.%	Σ.%
Γυναίκες	0	0	2	18	20	0	0	10	90	100
Άνδρες	1	1	5	13	20	5	5	25	65	100
Σύνολο	1	1	7	31	40	2.5	2.5	17.5	77.5	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (17.iv)

Οι Προσπάθειες Για το Ξεπεράσμα Σεξουαλικών Προβλημάτων
Προϋποθέτουν Κατανόηση Και Αντιμετώπιση από Κοινού

Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ.%	Μαλ. Συμ.%	Μαλ. Δια.%	Δια.%	Σ.%
Γυναίκες	18	2	0	0	20	90	10	0	0	100
Άνδρες	16	3	1	0	20	80	15	5	0	100
Σύνολο	34	5	1	0	40	85	12.5	2.5	0	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (17.ν)

Για την Επίλυση Σεξουαλικών Προβλημάτων Βοηθά η Συμβολή Ειδικού										
Ερωτώμενοι	Συμ.	Μαλ. Συμ.	Μαλ. Δια.	Δια.	Σ.	Συμ. %	Μαλ. Συμ. %	Μαλ. Δια. %	Δια. %	Σ. %
Γυναίκες	9	9	0	2	20	45	45	0	10	100
Άνδρες	9	5	5	1	20	45	25	25	5	100
Σύνολο	18	14	5	3	40	45	35	12.5	7.5	100

ΠΙΝΑΚΑΣ (18)

Απόψεις Για την Απιστία

Απόψεις	Γυν.	Ανδ.	Σ.	Γυν. %	Ανδ. %	Σ. %
ένα ασυνγνώρητο αμάρτημα	3	3	6	6	6.5	6.5
κάτι που κάποια στιγμή όλα τα ζευγάρια αντιμετωπίζουν	6	7	13	12	15.2	13.5
κανένα άτομο απόλυτα ικανοποιημένο από το γάμο του, δεν αναζητά άλλη σχέση	12	7	19	24	15.2	19.8
σε περίπτωση απιστίας του / της συζύγου δεν σημαίνει πως δεν υπάρχει αγάπη προς το/τη σύζυγο	10	11	21	20	24	21.9
οι εξωσυζυγικές σχέσεις ανανεώνουν το γάμο	2	4	6	4	8.6	6.3
η απιστία δημιουργεί ελάττωμα στην σχέση του ζευγαριού	17	13	30	34	28.3	31.2
Κάτι άλλο	0	1	1	0	2.2	1
Σύνολο	5	46	96	100	100	100

Κάτι άλλο : Διασκέδαση .

Γυν. : Γυναίκες .

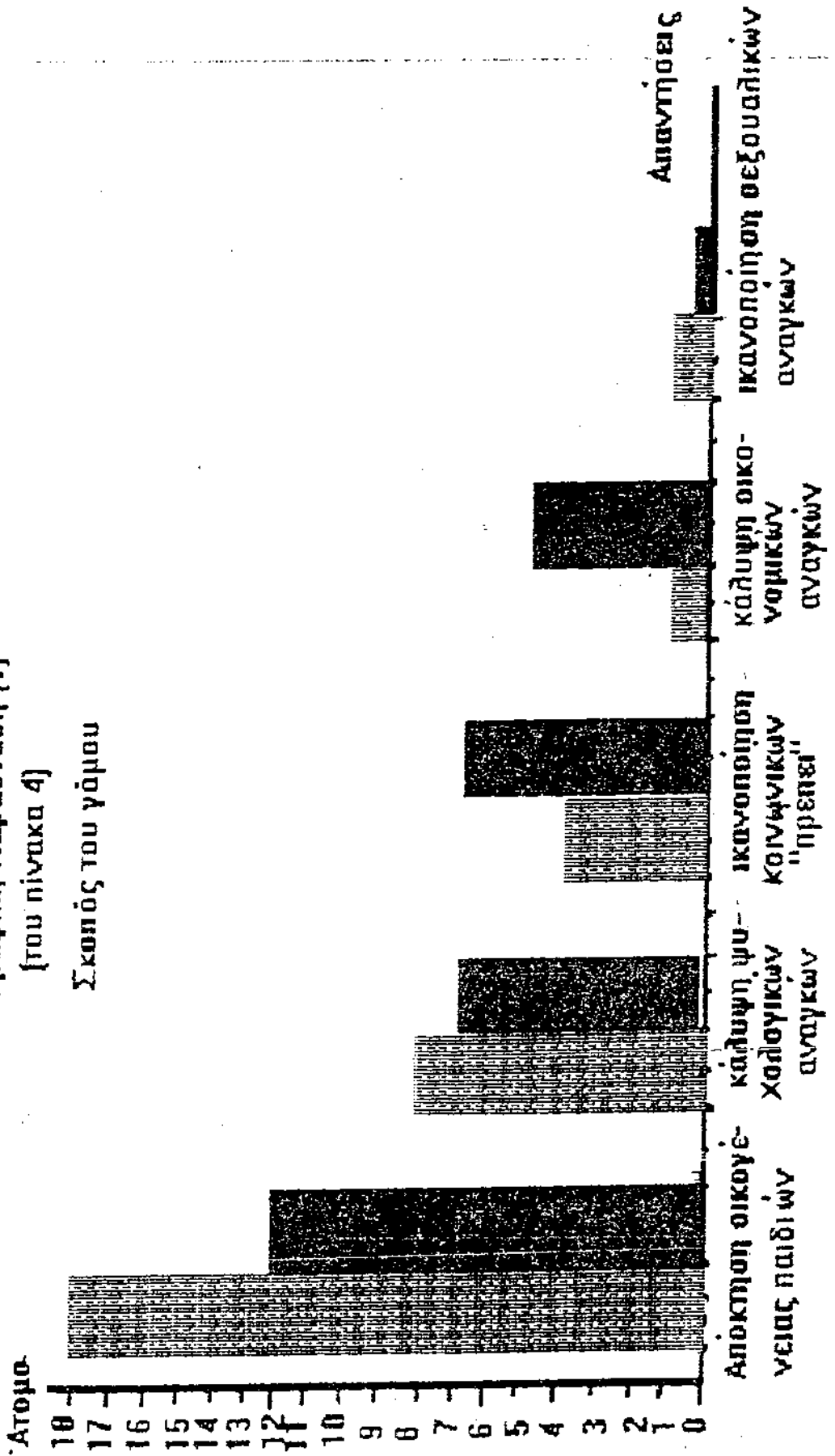
Ανδ. : Άνδρες .

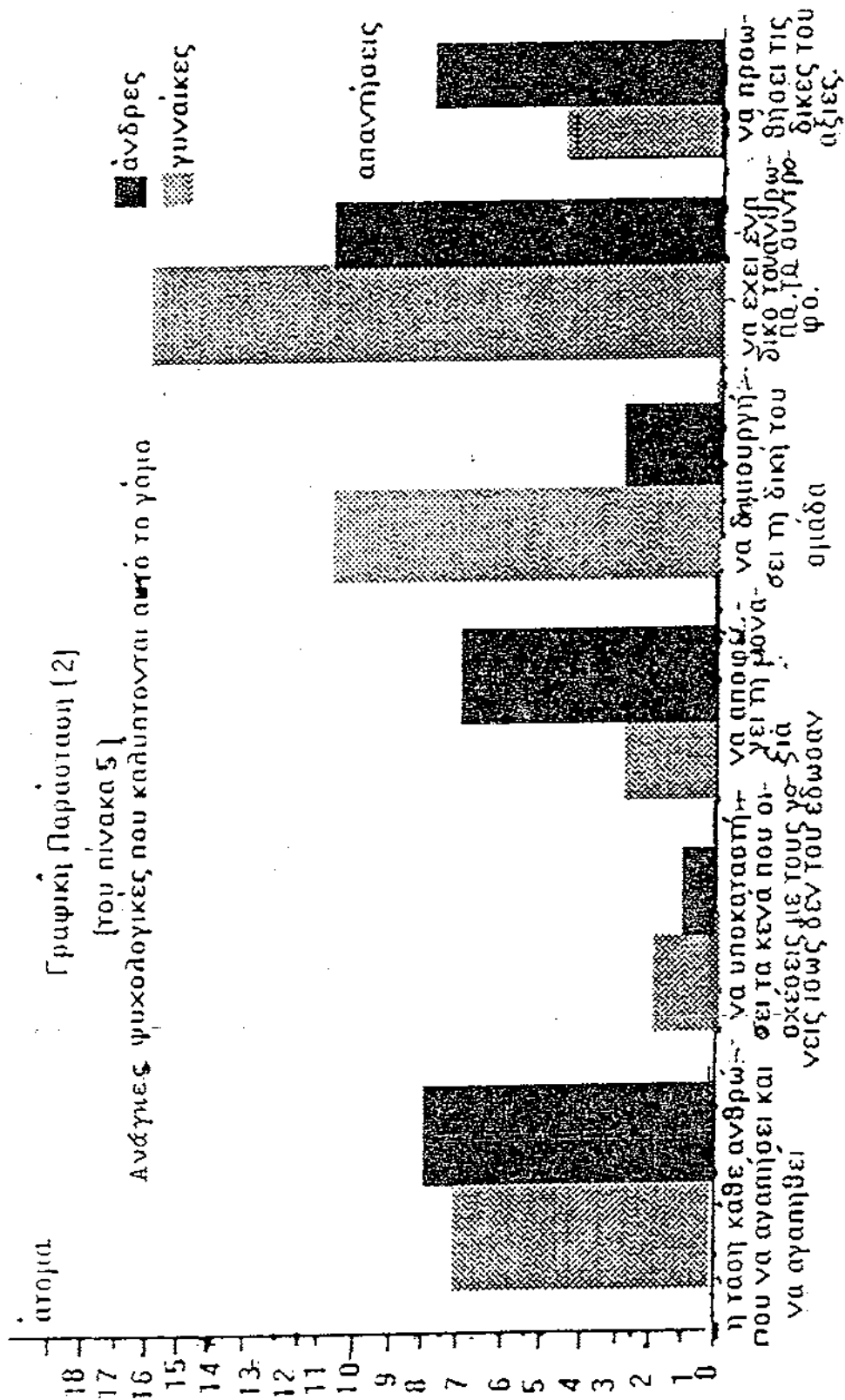
Σ. : Σύνολο .

ПАРТИЗМА Г

Γραφική Παράσταση (1)
(του πίνακα 4)

Σκοπός του γόμου

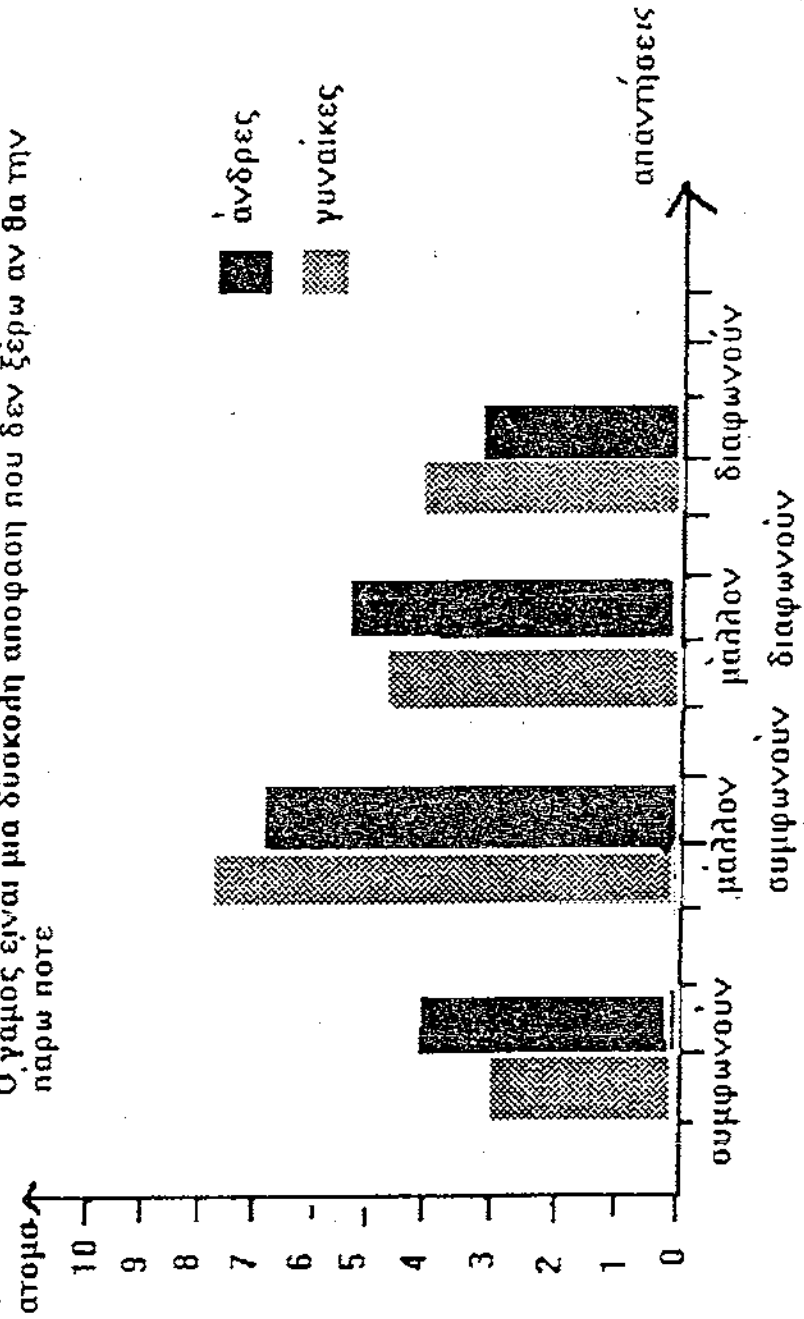

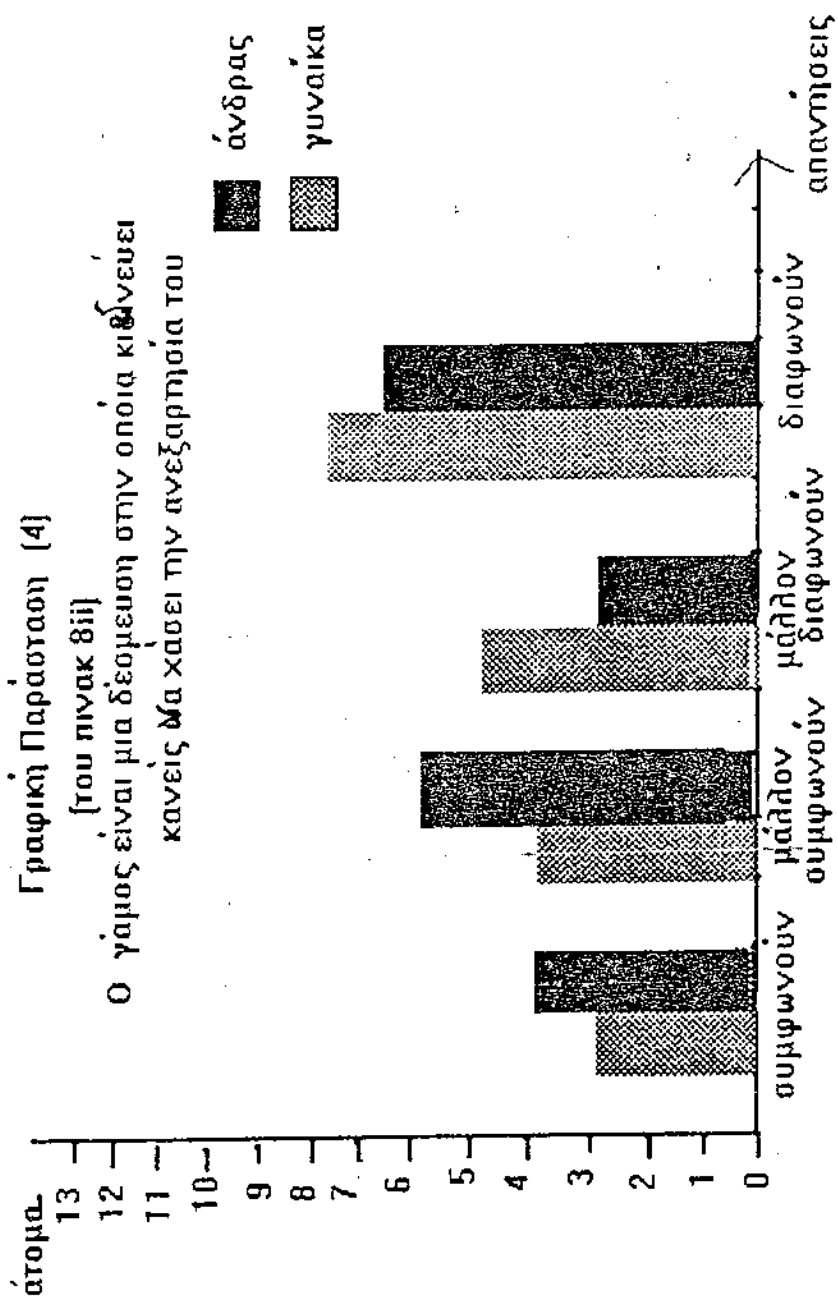

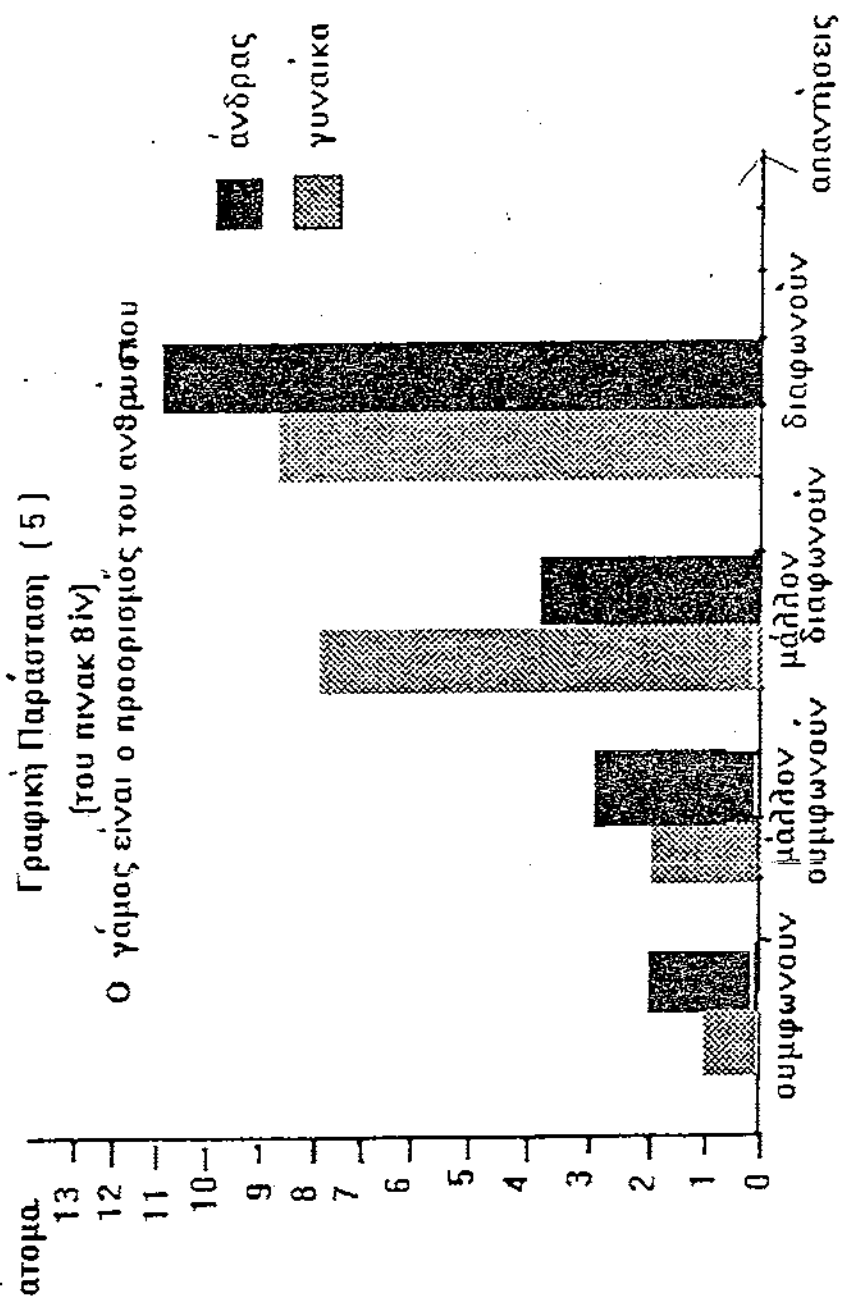
Γραφική Παράσταση (3)

(του πίνακα 8i)

Ο γάμος είναι μια δύσκολη απόφαση που δεν ξέρω αν θα την
παρω ποτέ

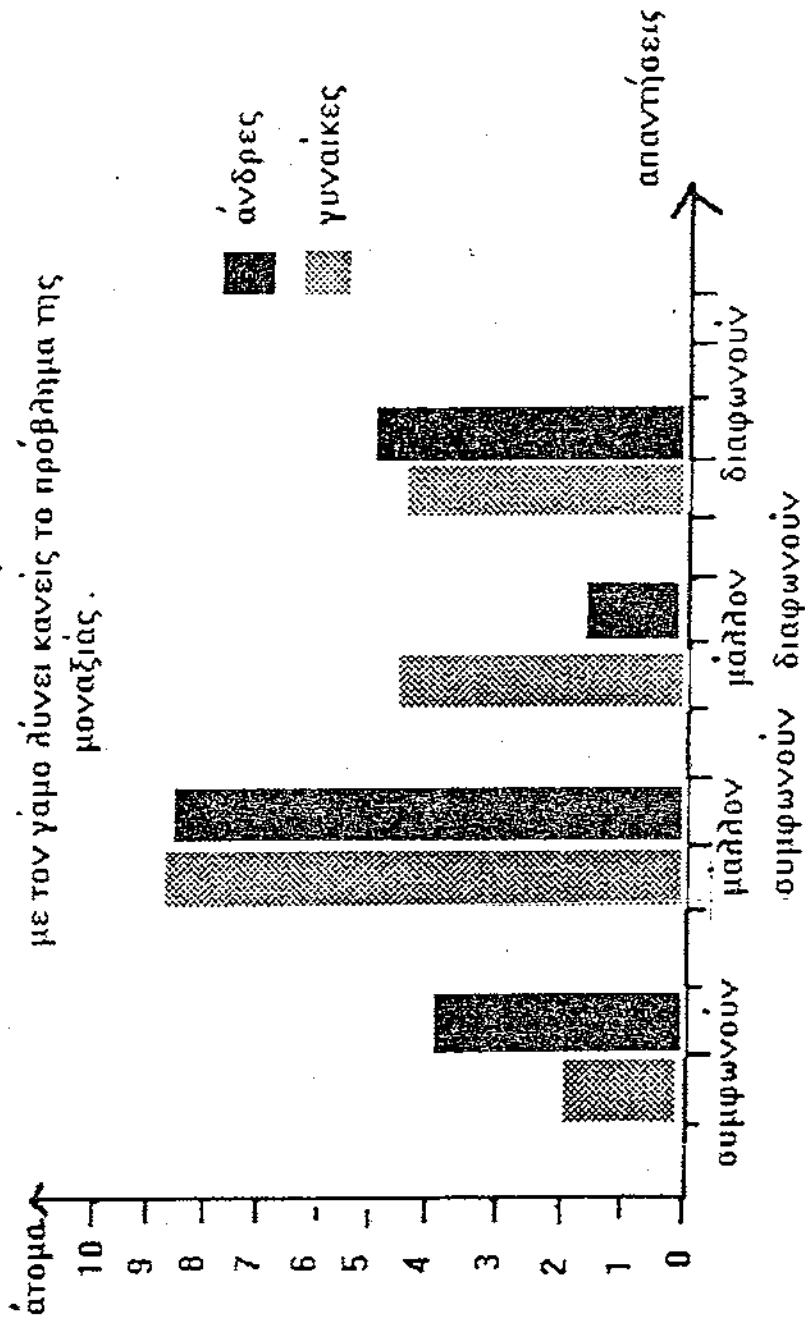

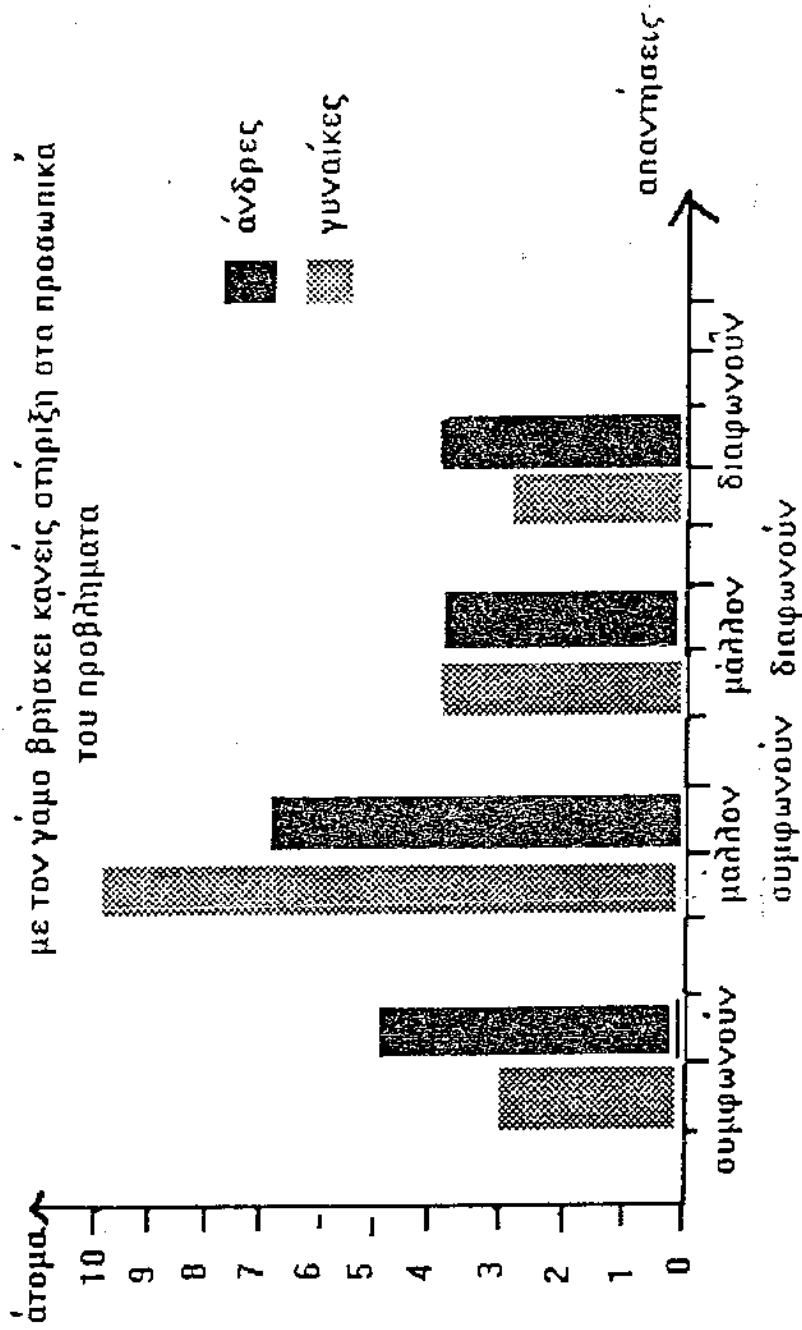

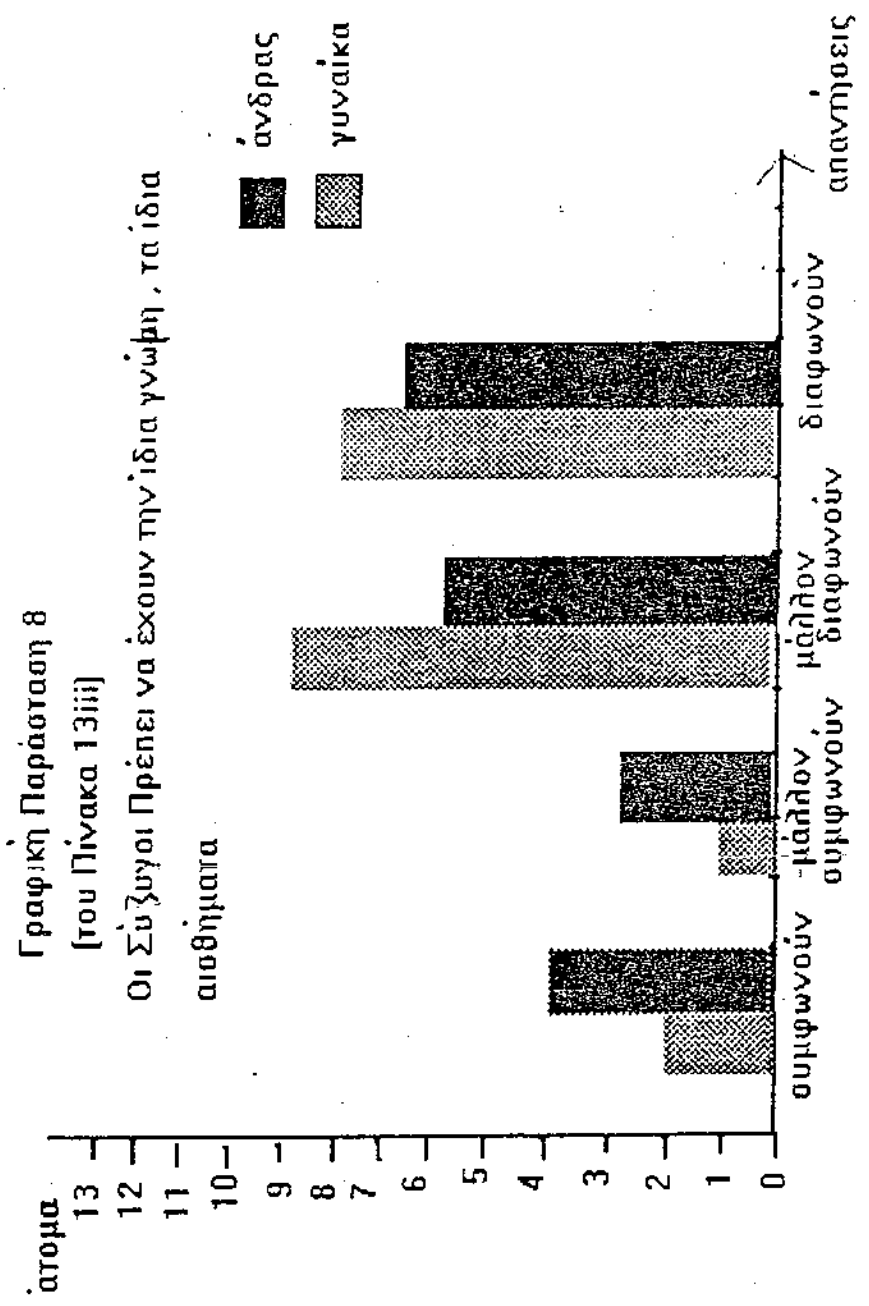
Γραφική Παράσταση (6)
(του πίνακα 11iii)

με τον γάμο λύνει κανείς το πρόβλημα της
μοναξιάς.

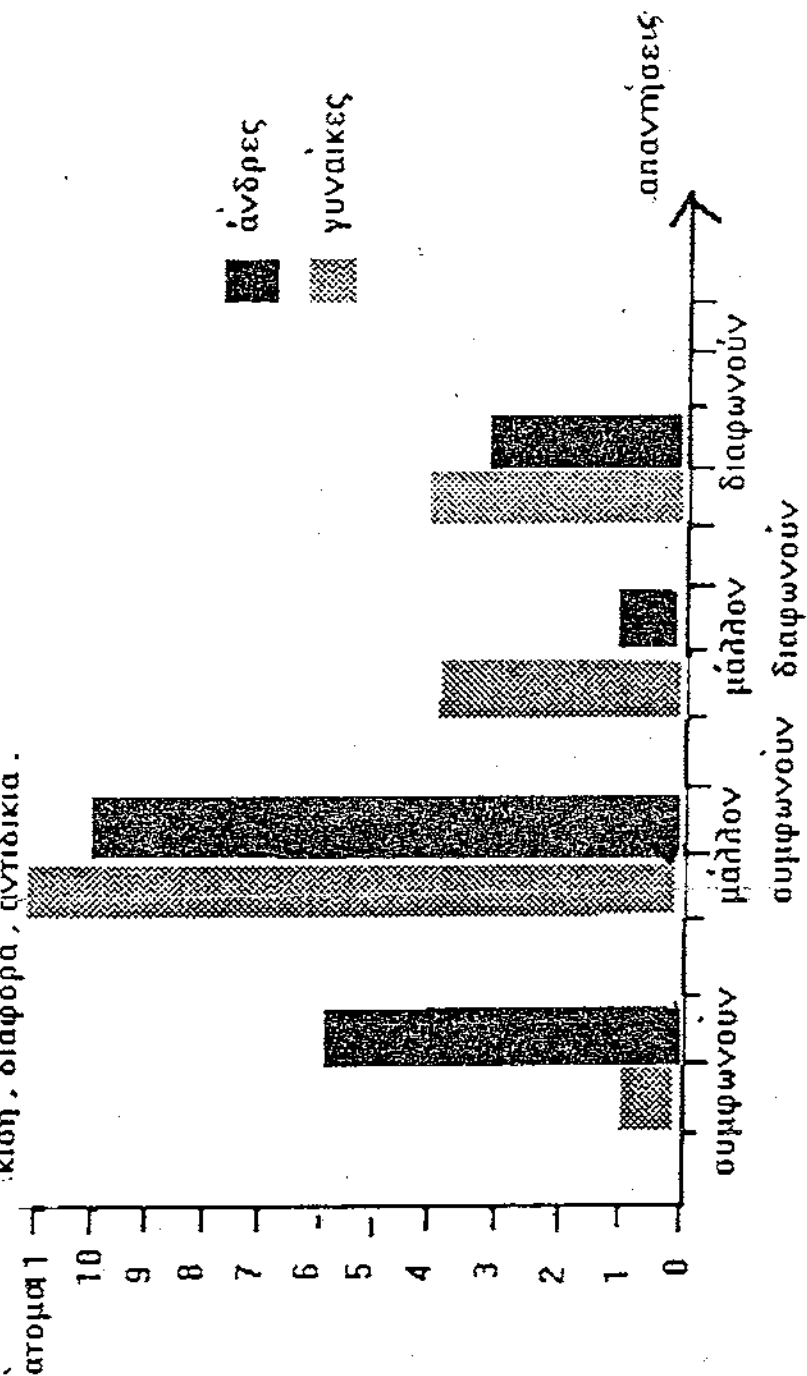
Γραφική Παράσταση (7)
(του πίνακα 11νι)

Γραφική Παράσταση (9)

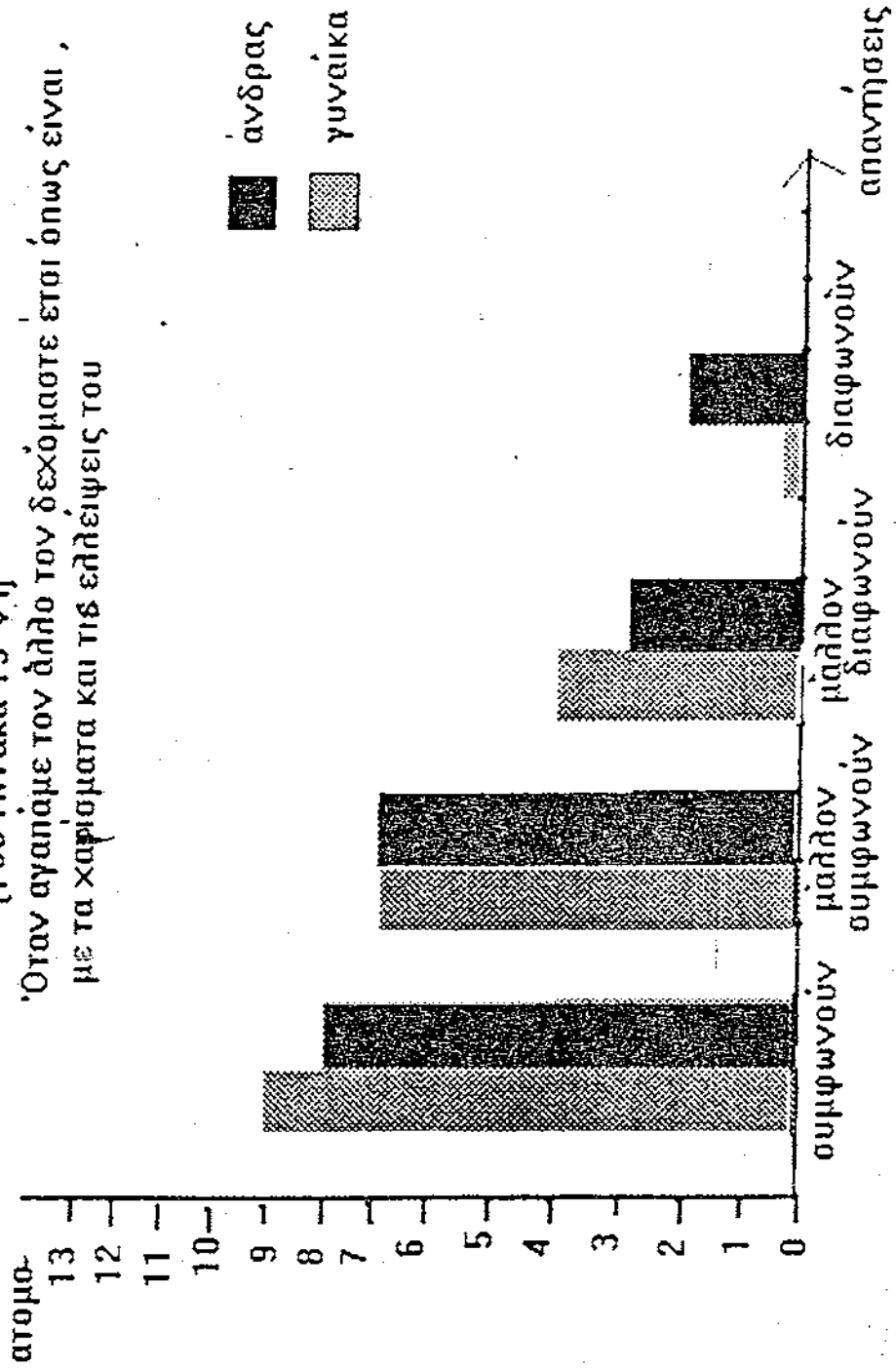
Ο συμβιβασμός αποτρέπει την καλύτερη λύση σε κάθε σύγκρουση, διεκδίκηση, διαφορά, αντιδικία.

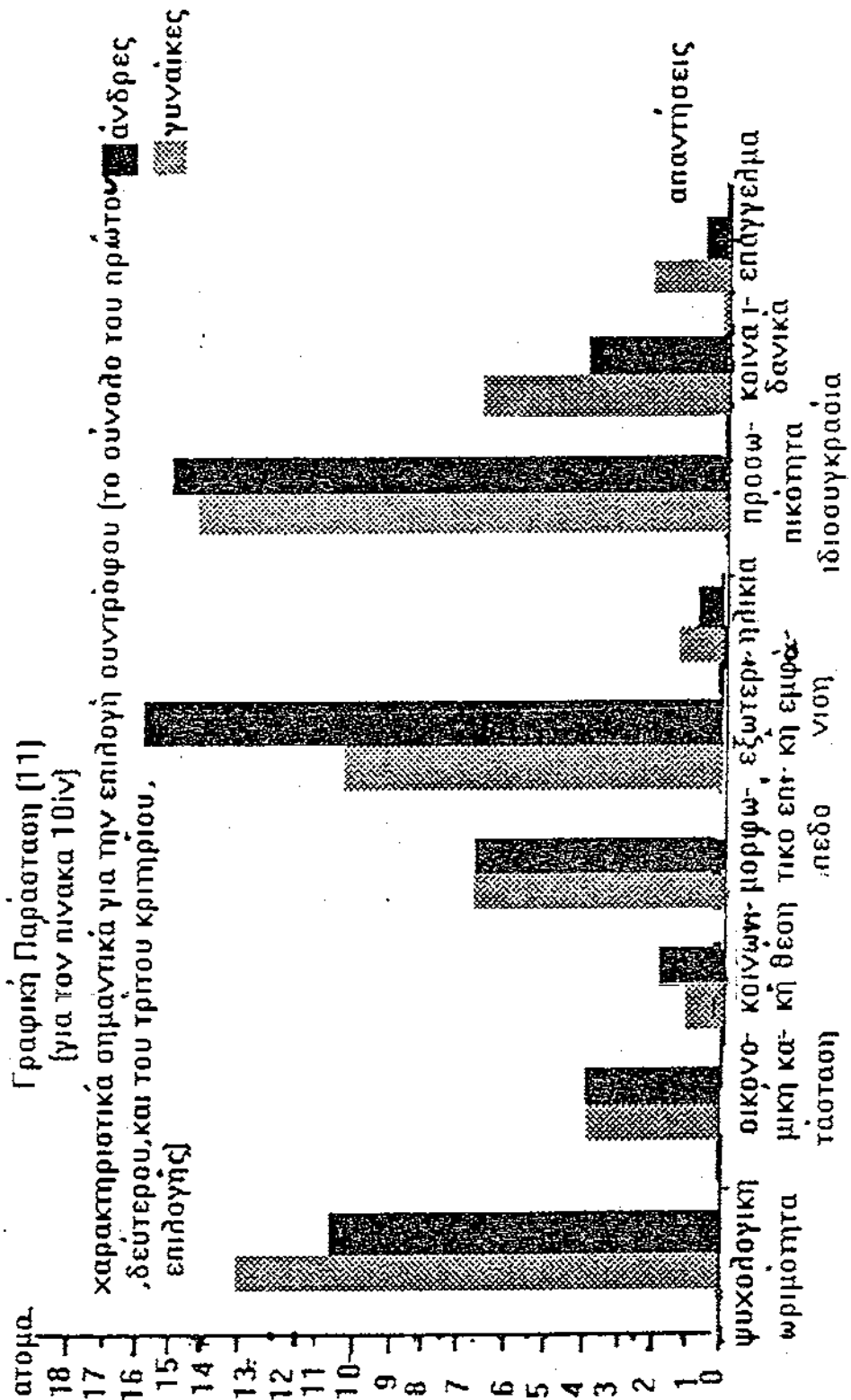

Γραφική Παράσταση 10

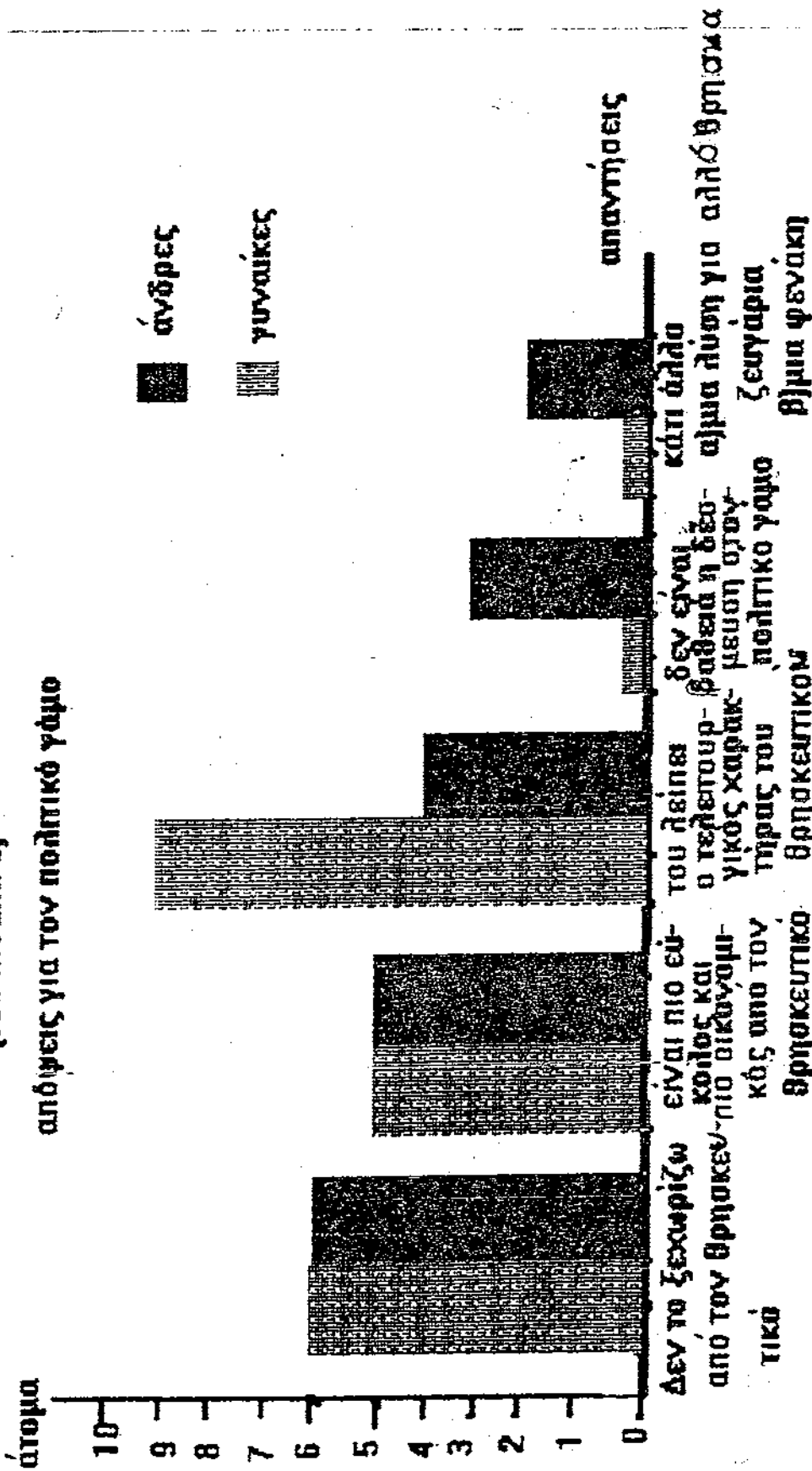
(του Πινακά 13 νί)

Όταν αγαπήμε τον άλλο τον δεχόμαστε έτσι όπως είναι ,
με τα χαρίσματα και τις ελλείψεις του

Γραφική Παράσταση [12] (του πίνακα 9)

ΠΙΝΑΚΑΣ (Α)

Γάμοι σε 1000 Κατοίκους σε Διάφορες Χώρες και την Ελλάδα (1960 - 1984)

ΕΤΗ							
ΧΩΡΕΣ	1960	1964	1968	1972	1976	1980	1984
1. Δανία	7.8	8.4	8.1	6.2	6.2	5.2	5.6
2. Γαλλία	7.0	7.2	7.2	8.1	7.1	6.2	5.1
3. Γερμανία	9.4	8.7	7.4	6.7	5.9	5.9	5.9
4. Ιρλανδία	5.5	5.6	6.5	7.4	6.5	6.4	5.2
5. Ιταλία	7.6	8.0	7.0	7.7	6.3	5.7	5.2
6. Ολλανδία	7.8	8.5	9.2	8.8	7.0	6.4	5.7
7. Σουηδία	6.7	7.6	6.6	4.8	5.5	4.5	4.5
8. Ην. Βασίλειο	7.5	7.6	8.4	8.6	7.2	7.4	7.0
9. Ην. Πολιτ.	8.5	9.0	10.4	11.0	9.9	10.5	10.5
10. Αυστραλία	7.3	7.7	8.9	8.8	8.1	7.4	7.5
11. Ελλάδα	7.0	8.9	7.4	6.8	7.0	6.5	5.5

(Μουσσούρου , Κοινωνιολογία της σύγχρονης Οικογένειας ,
Εκδόσεις Gutenberg , Αθήνα 1986 , σελ. 46) .

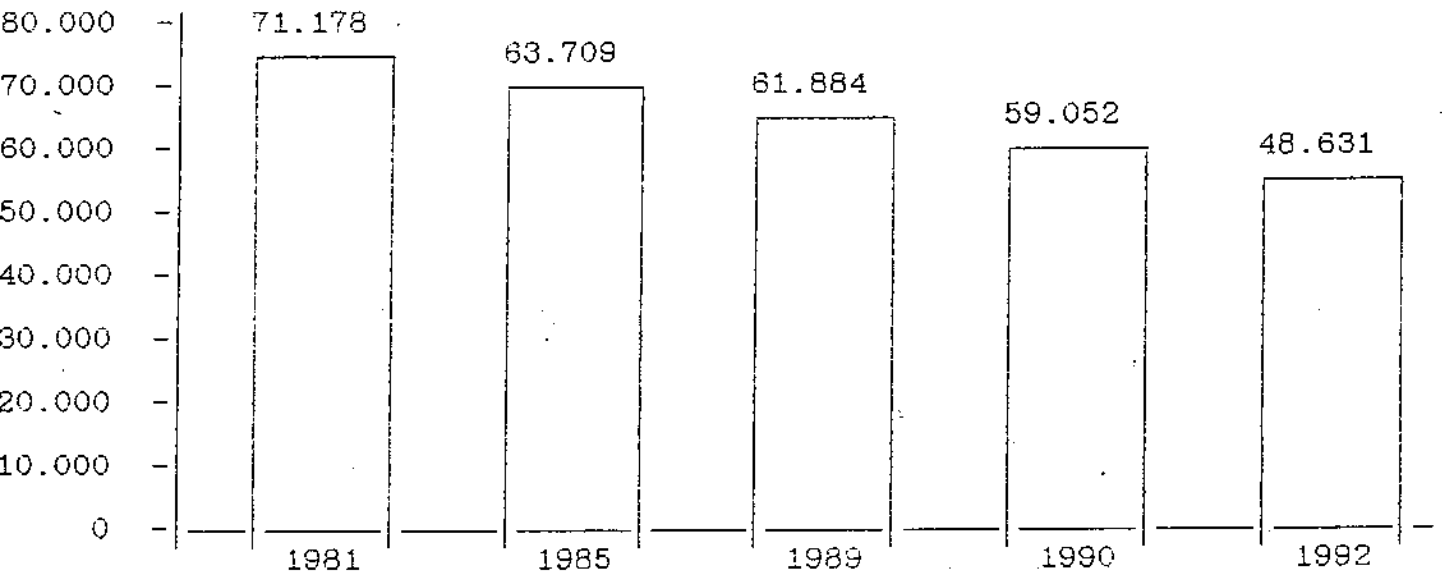
ΠΙΝΑΚΑΣ (Β)

Μέση Ηλικία κατά το Γάμο σε Διάφορες Χώρες και την Ελλάδα (1910 - 1980)

ΕΤΗ				
ΧΩΡΕΣ	1910	1940	1950	1980
ΗΝ. ΠΟΛΙΤ.				
Γυναίκες	21.6	21.5	20.1	20.6
Άνδρες	25.1	24.5	23.0	23.4
ΙΝΔΙΑ				
Γυναίκες	13.2	14.7	15.2	17.2
Άνδρες	20.3	19.9	20.0	22.7
ΙΑΠΩΝΙΑ				
Γυναίκες	23.0	24.5	20.6	
Άνδρες	27.5	28.5	24.6	
ΕΛΛΑΔΑ				
Γυναίκες		24.0		22.6
Άνδρες		28.6		27.6

(Μουσούρου , Κοινωνιολογία της σύγχρονης Οικογένειας ,
Εκδόσεις Gutenberg , Αθήνα 1986 , σελ. 48) .

ΠΙΝΑΚΑΣ (Γ)
Γάμοι σε Όλη-την Ελλάδα (1981 - 1992)
(Ε.Σ.Υ.Ε)

Β Ι Β Λ Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

1. ΙΣΜΗΝΗ - ΑΝΤΡΟΥΛΙΔΑΚΗ - ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ: Οι ισότιμοι σύζυγοι.
Αθήνα 1977.
2. BARRET MICHELE - MCLINTOSH MARY: Η αντικοινωνική οικογένεια,
εκδόσεις Κάλβος, Αθήνα 1987.
3. ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ, ΒΑΡΚΑ - ΑΔΑΜΗ: Απο την μητριαρχία και την πατρι-
κή εξουσία στη γονική μέριμνα. Η σημερινή νομική δομή της
Ελληνικής οικογένειας. Εκλογή Απρίλιος - Μάιος - Ιουνίος
1991, Τόμος Δ.
4. CHERY BENARD, EDIT SCHLAFLER: Η καθημερινή βία στο γάμο
εκδόσεις Παρατηρητής.
5. BOVET: Ο γάμος, εκδόσεις Η έλαφος, Αθήνα 1968
6. GOULOTA: Κωμωδίες και δράματα του γάμου, εκδόσεις Οδυσσέας,
Αθήνα 1979.
7. ENGELS: Η καταγωγή της οικογένειας της ατομικής ιδιοκτησίας
και του κράτους, εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1984.
8. ΚΑΚΛΑΜΑΝΑΚΗ ΡΟΥΛΑ: Η θέση της Ελληνίδας στην οικογένεια και
στην κοινωνία. Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1984.
9. ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ: Θέματα προ-
γραμματισμού - Εκθέσεις για το πρόγραμμα 1988 - 1992.
Αθήνα 1989.
10. ΕΚΔΟΣΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΙΣΥΡΙΑΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ: ΝΙΣΥΡΙΑΚΑ Αθήνα 1976.
11. ΚΟΥΜΑΝΤΟΣ ΓΙΩΡΓΟΣ: Παραδόσεις οικογενειακού δικαίου, εκδό-
σεις Σακκούλα, Αθήνα 1984.
12. ΚΟΥΡΚΟΥΒΑΤΗΣ: Η πάλη των φύλων, εκδόσεις Δίφρος, Αθήνα 1973.
13. ΚΑΤΑΚΗ ΧΑΡΙΣ: Οι τρεις ταυτότητες της Ελληνικής οικογένειας
εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 1984.
14. ΡΟΝΑΛΝΤ ΛΑΙΝΓΚ: Η πολιτική της οικογένειας εκδόσεις Καστανι-

- ώτη, Αθήνα 1975.
15. ΠΑΝΑΓΗΣ ΛΕΚΑΤΣΑΣ: Η μητριοαρχία και η σύγκρουσή της με την Ελληνική Πατριοαρχία εκδόσεις Καστανιώτη Αθήνα 1977.
 16. ΛΕΚΚΟΣ: Γάμος, μυστήριο Αγάπης, έκδοση Αποστολικής διακονίας Αθήνα 1986.
 17. ΜΙΣΣΕΛ: Κοινωνιολογία της σύγχρονης οικογένειας και του γάμου εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1984.
 18. ΜΟΥΣΟΥΡΟΥ Α.Μ.: Η Ελληνική Οικογένεια εκδόσεις Ίδρυμα Γουλανδρόη - Χόρν Αθήνα 1984.
 19. ΜΟΥΣΟΥΡΟΥ Α.: Κοινωνιολογία της Σύγχρονης Οικογένειας, εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 1986.
 20. ΜΠΟΥΜΗΣ: Κανονικό Δίκαιο Α΄, Αθήνα 1989.
 21. ΝΤΡΑΙΚΩΡΣ: Η πρόσκληση του γάμου, εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 1974.
 22. ΝΙΚΑΣ: Γάμος, εκδόσεις μήνυμα.
 23. ΧΕΝΣ ΝΤΡΙΤΡΙΧ: Καταπιέστικη Οικογένεια, εκδόσεις Επίκουρος Αθήνα 1973.
 24. ΝΕΝΑ AND GEORGE O NEL: Ανοιχτός γάμος εκδόσεις Θυμάρι, Αθήνα 1973.
 25. ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ: Οι αλύτρωτοι σύζυγοι, εκδόσεις Αλεβιζόπουλος, Αθήνα 1975.
 26. ΡΑΤΤΝΕΡ: Ψυχολογία της γυναίκας εκδόσεις Μανιατέα Αθήνα 1970.
 27. RUSSEL BERNARD: Ο γάμος και η ηθική εκδόσεις Αρσενίδης και Σία Αθήνα 1963.
 28. ΤΣΑΟΥΣΗΣ: Η κοινωνία του ανθρώπου εκδόσεις GUTENBERG Αθήνα 1987.
 29. ΤΣΑΟΥΣΗΣ: Χρηστικό λεξικό κοινωνιολογίας εκδόσεις GUTENBERG Αθήνα 1984.
 30. ΤΣΙΡΙΝΤΑΝΗΣ: Οι νέοι και η εποχή μας εκδόσεις - Ζυζήτησις

- Αθήνα 1976.
31. ΥΦΑΝΤΗΣ: Ο Πωγωνήσιος Γάμος εκδόσεις Λαογραφικές - Συλλογές
Αθήνα 1972.
 32. ΒΑΣΙΛΗΣ ΦΙΛΙΑΣ: Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις εκδόσεις
Σύγχρονη Εποχή Αθήνα 1986.
 33. ΦΙΛΙΑΣ Β: Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές των
κοινωνικών ερευνών, εκδόσεις GUTENBERG Αθήνα.
 34. Φ. Φάρος, Σ. Κορινάς: Ο Γάμος, εκδόσεις Ακρίτας, Αθήνα 1986.
 35. KAREN HORNEY: Η Ψυχολογία της γυναίκας εκδόσεις Γλάρος
Αθήνα 1978.
 36. ΧΟΥΡΔΑΚΗ Μ: Οικογενειακή Ψυχολογία εκδόσεις Γρηγόρη Αθήνα
1982.
 37. ΧΟΥΡΔΑΚΗ Μ: Θέματα προετοιμασίας για το γάμο - συμβίωση
και σχέσεις στην οικογένεια, εκδόσεις Πανελλήνιος Σύνδεσμος
Σχολών Γονέων. Αθήνα 1989.

